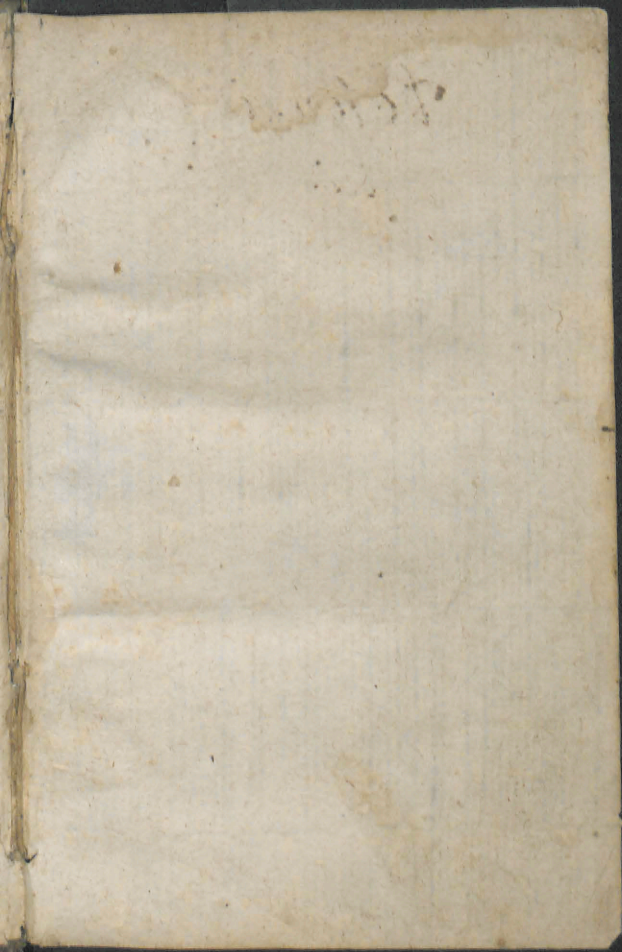

Pauli

Defensio Catho:
lica Fidei.

... et ...
... et ...

De 683
ASSERTIONVM
REGIS ANGLIAE

de Fide Catholica aduersus Lu-
theri Babyloniam capti-
uitatem defensio:

AUTHORE R. D. IOHANNI

Roffensi Episcopo.

R. D. Franciscus Comes probo
rembu au Fred Bernadi.

PARISI

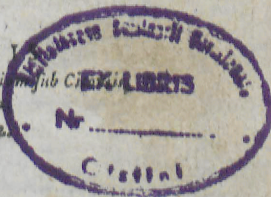
Apud Sebastianum Niuellum sub C

via Iacobea

1562

Nr.

Cristini

BIBLIOTHECA
LYCEI REGII
ROMANI

REVERENDO ADMODUM
in Christo, patri ac domino, domino Ioanni
inclito Rossensium Episcopo omnium vigi-
lantissimo, Frater Ioannes Röberch Ky-
spesis, ex institutione Dominicana, Euā-
gelii Christi Præco. S. P. D.

REcepimus hisce diebus dignif-
sime Præsul, post alia studiorū
tuorum, aduersus pestiferā Lu-
theri hæresim præclara opera,
& alios duos libellos prælo cō-
mittendos, alterum quo sacrum sacerdotium ab
iniuriis pessimi nebulonis vindices, alterum
quo eximas Christianissimum Regem Angliæ
Henricum octauum à falsis criminationibus,
quibus impudētissimus scurra Harpyiarū mo-
re, tanta celsitudinis maiestatem omni virtutū
decore ornatam, haud verecūdatus est (in suam
malam rem) fodare. porro lenissime tanquam
spongia abstergis quas maculas frustra immit-
tere tentauit Regiæ Maiest. cuius alioqui inno-
centissima probitas satis seipsa sit defensa.
Priusquam vero amplissime Pater, per epistolā
hortareris id actū in à Chalcographis, ne illorū
diligentia in illis ipsis desideretur libellis, ego
iam calculum meum adiiciendi munus accepi.

Eo quippe tui amore in primis, & authoritate
magnifici domini Rectoris huius nostri Gymna-
sii Magistri Arnoldi de Tengri, viri non vul-
gari eruditione, & multa probitate fulgentissi-
mi, hanc provinciam (ut impressores asservere)
mihi demandantis adactus fui, ut diligentia
qua licuit homini multiphariam occupato (nē-
pe publicis & lectionibus sacrae Theologiae, &
divini verbi declamationibus) molirer viriusque
libelli scripturas recognoscere. Quod ubi cō-
pisssem non parva aviditate, nihil molestius vi-
sum est, quàm non potuisse, tantum in illis ani-
mum oblectare, quantum desiderio legendi at-
que saepius relegendi asinabam. Mox equidem
ab initio lectionis didici, hac te non potuisse nisi
eo spiritu qui omnem docet veritatem scribere.
Quomodo nanque divino spiritu non concitatus
vel non afflatus ea scripseris, quæ nihil prorsus
quàm divinum amorem spirant, nihil quàm dei
gloriam & honorem prætexunt, nihil nisi proxi-
mi (de quo unicuique mandavit Deus) salutem
præstent? Erant denique mihi eo gratiores
quo te mihi ampliore veneratione habendum
commendarunt. Qui, acerrime cum impio hoste
& omnium crudelissimo digladiaris, Christia-
næque religionem & sacrosancta catholica ec-
clesiæ sacramenta, ritus, & caeremonias, anguste

satis & foeliciter propugnas, ut nihil penitus
subdubitem, quin gloriosum de tanta victoria
apud omnes qui recte sentiant, triumphum sis
relaturus. Quamquam igitur hactenus ego qua
aduersus huiusce farinae homines, schismaticos,
apostas & perniciosissimos hereticos, concepi,
edere reformidem, ne rabidorum canum morsu-
bus dilaniarer, ubi absque comite incederem.
Meaque proinde scripta in Carolo stadium, Tu-
stum Ionam, Ottonem Brunswelsium, & nonnul-
los alios domi delitescere sinam. Satius esse
arbitratus mihi tyrunculo priuatim vires meas
experiri in eorum dogmate censendo, & in pa-
lestra scholastica decertare ac è suggestu decla-
mare, magis oportuni videtur mihi, quam quod
ego in arenam luctaturus descendam cum dura
cervicis hominibus, & item Pharaone incorri-
gibilioribus. Qui non sint populum dei à sua
captiuitate dimissuri, nisi in manu forti, & ore
gladii. Quod si scriptis fides tutari queat contra
eos, non desunt veterani milites, qui in dies in
campum prodeant multa phalange sinceriter
toto conatu fidem ipsam propugnantes: quibus si
opem tulero, etiam qualem inermes prestare as-
solent, id aestimo non sine laudis premio fore.
Quamobrem pater integerrime id muneris
mei esse ratus sum, ne deessem quo minus accu-

rate hi tui libelli, in Zoilorum blateronumque,
qui nil nisi calumniari didicere, manus inci-
dant. Ego proinde quæ inter legendum agnoui
vel rariora, vel magis prægnantia, in margini-
bus adnotaui, simul & authoritatum sacri Ca-
nonis, quib⁹ niteris, loca designaui, ne calūnia-
tores te arguant temeritatis, ac nudus & iner-
mis Giganti occurrere præsumas, cum non pri-
ma fronte, veluti in propatulo conspiciant ar-
maturam ex promptuario sacre pagine, qua
vndeque cinctus ornatusque incedis. Quod
prudens & consulto non curaueris, tanquam
obuersantibus sedulo in scripturis indicare, quæ
notissima esse debebant. Quod si calculum ci-
uitatis authoritatibus adiecisses (proculdubio quod
iam aliis euenit) blaterones isti te ambitionis &
arrogantie nota inurerent, ac si velis non nisi
apparatu, authoritatūque numero potius obrue-
re, quàm veritate vincere. Verum ego common-
straturus te vtrumque gloriosius præstare, effeci,
ne criminareris vel asserta non probasse, vel ex
locis obscurioribus, quæ absque longa disquisi-
tione ad manum non sint, quandoquidem nemi-
ni non perspicuum sit, vnde deprompseris, quos
in hostes iacularis sacre scripture lapillos.
Et demum ex grauioribus sensibus & magis
peculiaribus congeſsi Indicem ordine alphe-

ito, vt & segnioribus onus querendi allenia-
um. Quod si hos labores meos boni consulas,
Praesul omnium benignissime, vt persentiam in-
disce tibi abs me gratificatum, ad longe gra-
uora me tibi obsequentissimum praebeo. Vale,
ec. adibus Pradicatoriis urbis Agrippinae
Colonia.

A. iiii

EPISTOLA RE-
VERENDISS. DOMINI
*Episcopi Ioannis Rossen. nun-
cupatoria operis.*

Plurimum reuerendo patri & Domi-
no meo amantissimo Domino
Eliensi Episcopo.

Ræterierūt iam anni duo,
charissime pater, ex quo
bonam huius libelli par-
tem legeras, & ita legeras,
vt eius quod reliquū erat
perlegendi, magno te sanctē affirmabis
accensum fuisse desiderio. Quamobrem
& nec semel per internuncios egisti me-
cum, vt quamprimum à prælo rediret, ti-
bi communicaretur. Ego pater hætenus
emittere distuli, partim ob alia negocia
quibus eram implicitus, partim quòd nō
nulla spes quibusdam fuerat, Lutherum
ad sanio rem mentem aliquando reditu-
rum. Nam rumor fuit, eum vnā cum ali-
quot è sectatoribus eius meditari palino-
diam, & partem aliquam eorum, quæ mala

prius docuerant, recantare velle. Quare
vt respirandi spacium eis aliquod dare-
tur, censui libellū hunc aut omnino sup-
primendum, si resipiscerent: aut impres-
sionem eius in tempus aliud comperen-
dinandam, si non ab erroribus suis in-
terea desisterent. Cæterum, vt non igno-
ras, ipsi pergunt in amentia pristina: iam
longe, quàm pridem fuerant, insaniore
facti. Nunc enim inter se consensu
mutuo, sacrorum Bibliorum partitis di-
stributisque voluminibus, non pudet ea
commentariis impiis fœdè corrumpere,
& ad suarum hæresum nullo non loco
peruersum contorquere sensum. Idque
faciunt hac arte confisi, se facile simpli-
ciorum animis imposituros, quos vident
sermonis lenocinio citra difficultatē tra-
hi posse, vt suis pestilentibus erroribus fi-
dem adhibeant, & syncerum id credant
esse scripturarum intellectum, quicquid
ipsi fallaci blandiloquentia sua fuerint
interpretati. Sed digni profecto sunt qui-
bus imponatur, qui salutaribus documē-
tis tot insignium ecclesiæ catholicæ pa-
storum spretis, quorum vitæ sanctimonia
pariter & eruditionis sinceritas tot & tā

clarissimis miraculorū indiciis à deo cō-
probata fuit : huic fæci hominum , & (vt
ne quid acerbius dicam) meris apostatis ,
animas suas credunt. Et quid mirum est , si
fallatur in hisce rebus vulgus , cui sensus
in sacris literis parum exercitati sunt , vt
discernant quid in illorum commentariis
rectum sit, aut quid erroneum ? Nam quā
fieri poterit , vt imperita plebecula super
istiusmodi rebus iudicium vnquā sanum
ferat, in quibus & eruditissimi, nisi pluri-
mum attenti sint, crebrius hallucinantur ?
Sed hac de re longe pluribus infra capite
vndecimo disceptaturi sumus. Nunc igitur
auius (vt spero) fœlicibus prodibit
hoc opusculū , quod & dominationi tuæ
dicandum censui, quippe quæ multis no-
minibus mihi charissima est , non solum
quòd vt bonum pastorem decet, tua præ-
sentia diocesim tuam exornas, & verbo
dei plebem tuæ fidei cōmissam erudis as-
siduè, verum etiam quòd ad hæc certami-
na fidenter obeunda nos pridem animasti
plurimum . Adde quòd & à teneris annis
mihi non parua tecum in scholasticis ex-
ercitationibus fuerat cōsuetudo. Et quā-
quam in aliud studij genus , nimirum vt

in legibus erudireris, in quibus & summū
attigisti fastigium, exercitium tuum com-
mutaueris, dialecticis tamen & philoso-
phicis concertationibus vsque adeo cate-
ros præcallebas, vt ad hunc vsque diem
vix quisquam reperiatur tanto ingenij a-
cumine præditus, qui tibi, quum ingenij
vires intenderis, non porrigat herbam.
Tuo igitur iudicio fretus, libellum hunc
iam tandem edidimus, & tuæ paternitati
nuncupauimus vt posteritati futurum sit
amoris erga te nostri perpetuum testimo-
nium. Bene valebis Charissime pater ex
Rosſa, per eiusdem tuę paternitatis aman-
tiſſimum.

AVTHOR HOC
IN PROLOGO TAXAT

*Lutherum, quem ad vnguem vsque
depingit, asserens rationem atque
materiam, simul & ordinem
eorum quæ prosequetur.*

Cantic. 2.

*Prela-
torum ne-
gligentia
nascuntur
errores.*

*Malitia
Lutheri de-
pingitur.*

CHRISTI vox in canticis
est: Capite nobis vulpes
paruulas, quæ demoliuntur
vineas. Qua plane monet
hæreticos esse capiendos
antequam adolescant. Nam hi vulpinis
fraudibus vineas, hoc est ecclesiam Chri-
sti demoliri student. Optarim igitur vt
hæc vocem audiissent hi, quibus ex officio
incumbit hæreticos, dum paruuli sunt,
comprehendere. Neque enim hodie tam
gravis esset in ecclesia tēpestas & rerum
omniū perturbatio, SI LUTHERVS
dum esset vulpecula, fuisset repressus. At
nunc euasit in vulpem grandiusculam,
annosam, & veteratricem, tot dolis, astu-
tiis, artibus instructam, vt medium teneri
difficillimum sit. Sed quid dixi, vulpem?

parum est: canem dixissem rabidum, imò
 lupum rapacissimum, aut sæuissimā quā- *Plurima*
 dam vrsam, quæ raptis catulis, furore *mala efficit*
 quodam agitur: vel magis hæc omnia si- *Lutherus.*
 mul. Multas enim hoc monstrum intra
 se bestias alit. Sed & eiusmodi nomēcla-
 turis apprime gloriatur. Seipsum enim
 appellat vrsam & leānam. Nam & vtrā- *Appropria*
 que se futurum catholicis pollicetur. Lu- *ta Lutheri*
 therum(inquit)habebitis vrsam in via, & *metaphora.*
 leānam in semita. In eiusmodi monstrum
 euasit ex vulpecula iam tandem Luthe-
 rus. Vulpem enim egit aliquādiu fraudi- *Vulpes.*
 bus, mendaciis, subterfugiis. deinde canis *Canis.*
 factus est, impudentia, latratu, mordacita- *Lupus.*
 te. Lupum postea se præbuit rapacitate,
 feritate, laniatu. Postremo leānam & vr- *Leāna.*
 sam ostentat sese, furore, seuitia, crudeli- *Vrsa.*
 tate. Portentosa certe belua est, adeo vt
 nec earum bestiarum, quas Daniel in ma- *Danielis. 7.*
 ri vidit, horrenda monstrositas poterit
 huius vnus beluæ malitiam sufficienter
 exprimere. Oculos habet quasi hominis,
 quia nihil supra hominem videt, & ta-
 men perinde atque si fuisset aliquādo rā-
 ptus in tertium cœlum, os eius ingentia
 loquitur: lingua præditus est virulentissi-

Prologus.

*Euther^o ma
le à princi-
pibus defē-
satur ī per-
niciem ec-
clesiæ.*

*Regis An-
gliæ cōmē-
datio.*

ma: dentibus armatur plusquam ferreis,
quibus & infatiabiliter carnes hominum
vorat, & comminuit omnia, conculcans
pedibus quicquid est reliqui. Eiusmodi
sane portentum Lutherus ex vulpecula
factus est, talemque iam speluncam in qua
tuto delitescat comparauit sibi, vt secu-
rus omnem sui putentis pectoris pestilē-
tissimum halitum ac letale virus hēresum
suarum in totum orbem efflet, neminēque
non conuiciis, probris, contumeliis, atque
id quidem quantum excogitare poterit
acerbissimis insectatur, si quis ei contra-
dixerit, vt nec regum alioqui potētissi-
morum vllam hęc belua rationē habeat.
Nuper enim, eius admonendi gratia, Rex
Angliæ, non minus armis, quàm literis in-
clytissimus, quosdam illius taxauit erro-
res, hortatus ad resipiscentiam: cui quum
debuit Lutherus, ceu pio monitori, gra-
tias egisse, nullum tamen conuiciandi ge-
nus prætermisit, quod non in ipsum iacu-
laretur, & plus quàm cynicē. Neque enim
aut sacræ eruditionis, quam ipse profite-
tur, aut reuerētiae tanti principis respectū
vllum habuit, sed velut insanus & rabi-
dus omnem sui pectoris furiā in Regem

Prologus.

tam illustrissimum effudit, vt demirer quomodo quisquam illius dogmatibus fidē adhibeat, quum aduertat eum Christi mandatis tam aperte cōtrauenire. Sed miseram plebem ita iactabundis assertionibus, ac vanis pollicitationibus allexit & agglutinavit sibi, vt velut prophetam illum venerentur. Neque enim quisquam aut impudentius, aut arrogātius de seipso iactare poterit, quā in eius libelli principio, quem aduersus eruditissimum Regem scripsit, Lutherus facit. Sic enim ait. Certus sum dogmata mea habere me de cælo. Quia etiam aduersus eum triūphauit, qui in vngue nouissimo plus habet virtutis & astutiæ, quā omnes papæ, reges, & doctores.

O mirā arrogantiam. O mōstrum horrendum. O frontem impudentissimam. Quis vnquam audiuit beluam tam aperta mendacia de se prædicantem? Sexcentis eius libri scatent erroribus, & tamen affirmare non pudet se certum, sua dogmata se habere de cælo. Ad quodlibet improperium à statu mentis deijcitur, & sit impos sui, & tamen de dæmonibus triumphare se gloriatur. Cæterū ne vitia quæ-

Lutheri malicia et astutia vñto sal se doctrine seducit vñtus.

Lutheri iactantia.

“
“
“
“
“
“

Plurimi Lutheri errores.

*Lutherus eſt
torquet ſcri-
pturas ſa-
cras.
Authoris
intentio.*

dam apertiffima iactantiæ ſuæ fidem ab-
rogent, ea ſubdole per ſcripturas, non
abſque vi contortas, tegere molitur, vti
mox aperiemus. Nos ergo pro virili no-
ſtra dabimus operam, vt huius beluæ frau-
des, mendacia, caninaque rabies, & impu-
dentiffima venditatio ſui, quibus in libel-
lo contra Regem inuiſtiſſimum uſus eſt,
quàm breuiſſime poterimus, detegantur.
Sed futuram diſceptationem, quo fiat a-
pertior, in duodecim capita digeremus,
iuxta ſeriem quam ille ſeruauit in libel-
lo ſuo.

*Materies
et ordo a-
gendorum.*

CAPVT PRIMVM.

Lutheri iactabundam arrogantiam aper-
te mendacem eſſe.

SECVDVM.

Apologiam item inanem, qua vitia quæ-
dam inſignia tegere laborat.

TERTIVM.

De communicatione plebis, eccleſiæ cō-
ſuetudinem obſeruari debere.

QVARTVM.

Non manere ſubſtantiam panis cum ſa-
croſancto Chriſti corpore.

QVINTVM.

Miſſam haudquaquam teſtamentum eſſe.

Sextum.

SEXTVM.

Missam recte sacrificiū & opus ab ortho-
doxis vocari.

SEPTIMVM.

Strophæ quædam & mendacia cauillique
Lutherani deteguntur.

OCTAVVM.

Missam non esse promissionem solam.

NONVM.

Quædamquæ Lutherus falso impingit il-
lustrissimo regi, diluuntur.

DECIMVM.

Interpretationi quam de scripturis patres
concorditer reliquerunt, fidem adhiben-
dam esse.

VNDECIMVM.

Diuidicationem dogmatum ad patres po-
tius, quàm ad plebem spectare.

DVODECIMVM.

Ordinem & matrimonium esse sacra-
menta, conferreque gratiam efficaciter.

De singulis igitur horum per ordinem
differemus.

L V T H E R I I A C T A B V N-
dam arrogantiam aperte mendacem
esse. Caput primum.

L.

PRINCIPIO Lutheri
iactantiam expendamus,
qua se certum esse dicit,
dogmata sua se habere de
cœlo. Nescio quæ Luthe-
rus hic sua dogmata velit

*Varia in
libris offen-
duntur do-
gmata.*

intelligi. Nā si placita decretaque Christi
ea esse dixerit, nihil repugno, quin hæc è
cœlo fuerint. Sin ea quæ præter sensum
verborum Christi, Lutherus è suo cere-
bro perperam adiecit, hæc è cœlo nequa-
quam sunt. Atque hæc sola dici possunt
Lutherana dogmata. Nam reliqua non
Lutheri, sed Christi sunt. Talia ni-
mirum sunt, quoties aut suas introdu-
cit hæreses plus quàm ex diametro san-
ctissimorum patrum institutis repugnantes,
aut quum scripturas pro sui capitis
insanis phrenesibus interpretatur, aut
demum quum scripturas hætenus ab ec-
clesia receptas, pro sua temeritate, quod-
que suis commentis minime quadrèt, vel
damnet, vel ceu damnatas reiiciat. Dam-
nat autem in primis epistolam Iacobi, nè-
pe quòd

*Lutherus
equivariā
corrupte
scripturas.*

*Epistolam
Iacobi cur*

pe quòd ea suis hæresibus palam aduersa- *Lutherus*
tur. Cauillatur igitur eam haudquaquam *damnat,*
apostolicam esse, quum tamen à singulis
patribus passim approbetur atque inter
catholicas ab vniuersa numeretur eccle-
sia. Sed aduerte quæso cauillum, optime
lector.

Sic enim in cōmentariis epistolæ prio-
ris diui Petri scribit. Inde facile discitur, *cc*
epistolā, Iacobi nomine inscriptā, haud- *cc*
quaquam apostolicā esse epistolam. Nul- *cc*
lum enim prope elementum de his rebus *cc*
legis. Summum momentum habet hic ar- *cc*
ticulus fidei. Nam nisi resurrectio esset, ni *cc*
hil prorsus vel consolationis vel spei ha- *cc*
beremus, frustra que essent quæcunque *cc*
Christus tum fecit, tum passus est. Hæc- *cc*
nus ille.

Vbi vides lector quam ob causam Lu-
therus epistolam Iacobi neget apostoli-
cam esse, nimirū quòd in ea Iacobus nul-
lam de resurrectione Christi mentionem
fecerit. Verum si propter hunc cauillum
epistola Iacobi non erit apostolica, nec
Pauli quædā epistolæ (præsertim ea quæ *Nō passim*
ad Philemonem inscribitur, & vtraque *agit Paul⁹*
ad Timotheum) erunt apostolicæ, quum *de resurre-*
ctione.

Contra captiuita. Babyl. Cap. i. &

in his de resurrectione nec verbum quidem vllum habeatur.

Adde, quòd ad hunc modum neque posterior epistola Petri, quam tamen apostolicam Lutherus approbat, erit apostolica, quum etiam in ea nihil de resurrectione Petrus loquatur. Quare si cauillus ille foret admittendus, multas ex epistolis quas ecclesia recipit, nos reiiceremus.

B. Iacobus meminit resurrectionis.
Iacobi. 5. Cæterum etsi Iacobus de resurrectione non expresse meminere, meminit tamen & passionis, & aduentus futuri, quæ duonequaquam absque media resurrectione queunt intelligi. Meminit item & potentis verbi, quo regenerati sumus, idque sane eisdem ferme verbis quibus & Petrus de eodem loquitur. Nam Petrus ita de deo scribit. Qui regenerauit nos in spem viuam. Iacobus autem ad hunc modum. Is destinata voluntate progeniuit nos sermone veritatis, vt simus initium aliquod creaturæ suæ. Simile quiddam & Paulus ad Heb. dicit. Participes Christi facti sumus, si tamen initium substantiæ eius usque ad finem firmum tenuerimus. Hoc certe quòd à Christo regeniti sumus & participes eius facti per initium substantiæ eius,

1. Petri. 1.
Iacobi. 1.

Hebr. 3.

*In verbo
 regenera-
 tionis oia*

vim refert & resurrectionis, & natiuitatis, & passionis, atque adeo cuiuslibet alterius negocij, quod nostri causa suscepit Christus. Quamobrem neque sanum est istud Lutheri dogma, nec è cœlo manasse credendum est.

*myſteria
humanita-
tis intelli-
guntur.*

Alterum est Lutheri dogma, nempe *IT.* quòd Petrus & Paulus, imò beatissima virgo, Christi genitrix, nihil plus aut dignitatis aut honoris habeat quàm quilibet alius Christianus. Sic enim & in eiſdẽ commentariis traditur ad verbum.

Quia vero renati ſumus filij & hæredes
dei, pares ſumus in dignitate & honore
D. Paulo, Petro: S. deiparæ virgini, ac di-
uis omnibus. Habemus enim eũdem the-
ſaurum à deo, bonaq; omnia tam largiter
quàm ipſi. Siquidem & ipſos nō ſecus at-
que nos renaſci oportuit. Quare nō plus
habent quàm quilibet reliqui Chriſtiani.
Hæc Lutherus illic.

“
“
“
“
“
“
“
“
“
“

Verum iſta ſcripturis palā aduerſantur.
Nam qui fidem & gratiam præ cæteris cu-
mulatiorem acceperunt, eos haud dubie
plus accepiſſe credendum eſt, quādoqui-
dem eatenus aut pluris aut minoris cuius
Chriſtianus habendus eſt, quatenus am-

*Amplius
dignitas
honor de-
betur his
qui gratiæ
preſtant.*

Contra capti. Babyl. ca. i. &

- plio^rem fidem & gratiam est consecutus.
Et quāquam omnes de plenitudine Chri-
Ioan. i. sti nonnihil accepimus, vti Ioānes tradit,
Roma. 12. non tamen æqualiter singulis impartitum
est. Nam vt Paulus ad Ro. ait, Habemus
Ephes. 4. dona iuxta gratiam nobis datam varia. Et
Roma. 12. rursum ad Ephe. Vnicuique nostrum data
est gratia, iuxta mensurā donationis Chri-
sti. De fide quoque Paulus ait, eam nō ad
eandem mensuram singulis esse traditam.
Atque ideo iubet ne quis arrogāter de se
sentiāt, sed vt cuiq; deus partitus est men-
suram fidei. Et profecto nisi fides esset in
aliis tenuior, in aliis copiosior, non dixis-
Lucæ. 17. sent ad Christum, apostoli: Do mine ad-
auge nobis fidem.
Lucæ. 22. Adde, quòd fidem in Petro laudauit
Matt. 14. Christus, & tamen alibi vocat eum homi-
nem pusillæ fidei. Atqui si fuerint omnes
renati, non tamen in ipsa renascentia sin-
guli parem omnino donationem acce-
perunt, Et constat item beatam virginem,
priusquam ex aqua renāsceretur, plenam
fuisse gratia, gratiamque præ cæteris pecu-
Maria ante bapti- liarem apud deum inuenisse, atque eam
smum fuit sane multo cumulatiorē quā alius qui-
plena gra- uis præter Christum, inuenerit vnquam.
tia.

Neque dubium cuiquam esse potest, quin si gratiæ quicquam adiici potuisset, postea per animi sui consensum longe copiosorem acceperit. Sed quid multis moror? hoc dogma, profecto, si tamen glossa non adhibeatur, patentioris infantiæ est, quàm ut egeat pluribus confutari.

Sustulit insuper suis dogmatibus arbitrij libertatē Lutherus, deumque prædicat in nobis & bonorum & malorum authorem, atque id apertissime contra scripturas. Nam, ut innumeras alias prætermittam, Petrus in epistola priori sic ait. Patrem inuocatis, qui citra personarum respectum iudicet iuxta cuiusque opus. Ecce lector, secundum opus vniuscuiusque, & citra personarum respectum, deus cunctos iudicat. At quomodo non erit personarum respectus apud deum, si me deus adigat ad peccandum, & in me nihil præter opera mala producat? Si mihi sit malorum operum author, & contrà bonorum alteri, quomodo non illius personam respicit benignius quàm meam, aut quomodo iustè iudicabit me secundum opera, quæ mea non sunt, neque libero meæ voluntatis arbitrio patrauerim vn-

I I E.

*Deus nō est
causa pec-
cati.*

I. Pet. I.

Contra capt. Babyl. Cap. 1. &

Acto. 10.

quam? Consimiliter idem Petrus in actis ait idipsum recensens. Re (inquit) ipsa comperio, quòd non sit personarum respectus apud deum, sed in quavis gente, qui timet ipsum, & operatur iustitiam, acceptus est illi. Ecce, si ego mea sponte iustitiam non operor, frustra sperabo me deo fore acceptum. & contra, si eam operer, acceptus ero, quum apud eius tribunal nullus sit personarum respectus, sed operum, siue bonorum, seu malorum, quæ per eos operata sunt, iustum examẽ fiet: atque ita de singulis, iuxta districtæ iustitiæ libramentum, iudicium rectè feretur.

IIII.

Docet insuper, iudicium de scripturis, hoc est, quid euāgeliũ sit habendum, aut secus: & quid apostolica epistola, aut non apostolica, id ad omnes ex æquo spectare christianos, perinde atque nihil pro iudicato sit tenendũ, quicquid citra apostolorum tẽpora maiores nostri iudicauerint, quãtauis eruditione fulserint, aut vitæ sanctimonia miraculisve claruerint. Quod dogma quantum contineat impietatis, nemo qui non insanus fuerit, ignorare potest. Nam si vnquam in ecclesia syncerũ

& exactum solidumque fuisset iudicium, profecto fuerat in his qui temporibus apostolorum erant viciniore, quique pro fidei suæ tum magnitudine tum puritate copiosius diuinorum charismatum fulgoribus illustrati sunt. Quamobrem si Christianis iam extantibus licebit in dubium reuocare, quod maiores nostri suis antea iudiciis comprobauerint, quid unquam in ecclesia certum, firmum, stabile, futurum sperari queat? Sed de hac re pluribus alibi. Neque tamen istud interea prætermitemus intactum. Dicat velim Lutherus. An credat maiores nostros (de priscis illis loquor) fidem habuisse veram nec ne? Si non credat, quis iam non intelligit, quàm sit ab omnibus iure exhibendus? Sin credat eos veram fidem habuisse, tum non effugiet, quin confiteatur eorum iudicium verum & firmum a cunctis habendum esse. Nam sic in commentariis epistolæ Petri scribit.

*Veteres
certius iudicabant.*

*Lutherus
asserit fideles
quosque
recte iudicare.*

Fides res est tam eximia atque magnifica, ut per eam rerum omnium quæ ad salutem pertinent, certam & claram cognitionem habeamus, potètes iam de omnibus quæ in terra sunt, iudicare atque li-

“
“
“
“
“
“

Contra capti. Babyl. ca. i. &

„ bere pronunciare. Hæc doctrina synce-
„ ra, illa falsa est. vita hæc proba est, illa re-
„ proba. hoc factum bene, illud secus. Et
„ quicquid istiusmodi homo definit, id ita
„ se habet ac verum est. Non enim potest
„ falli, sed seruatur & custoditur virtute
„ dei, manetque iudex omnis doctrinæ.
Hæc Lutherus.

In quibus verbis perspicis lector, eum
qui fidem habet, potentē esse, vt de rebus
singulis iudicet, eius quoq; iudiciū verū
esse, nec falli posse. Quare quum ipsi ma-
iores nostri fidem veram habuerint, con-
sequitur etiam vel ipsius Lutheri senten-
tia, quòd eorum iudiciū falli nō potuit.
Quod si iudiciū illorum ratum fuerit &
stabile, quomodo non per illorum iudi-
cium cæterorum omnium iudiciis, quicū-
que diuersa iudicauerint, penit^r erit præ-
iudicatum? Quocirca quum Lutherus ad-
uersus omnes illos iudiciū tulerit, palā
est eius iudiciū inane, falsum, erro-
neumque esse.

*Iudiciū
Lutheri fal-
sum.*

*Corolla-
rium.
Capita er-
rorum Lu-
theri.*

Cōsequitur igitur ex iam dictis, vt quic-
quid de sacramentis, de contritione, cō-
fessione, & satisfactione, de missa, de te-
stamento, de communicatione sub ytra-

que specie, de sacerdotio, de votis, de primiti Romani pontificis, de præceptis, de peccato, de bonis operibus, de purgatorio, de excommunicatione, de potestate absoluedi, deque cæteris id genus quibilibet aduersus maiorum nostrorum vnanimem sententiam Lutherus docuerit, id à veritate penitus alienum censeridebeat: tantumque abest vt è cælo venisse credatur, vt ab inferis potius & ab ipso tenebrarum principe Satana neutiquam dubitetur inspiratum fuisse.

Cæterum vt os eius non nisi mendaciis natum, suis ipsius verbis aperte conuincamus, legatur epistola quam calci commentariorum suorum apposuit ad Conradū Pelicanum inscripta, vbi cernes lector ipsum tria confiteri. Primum, quòd vndecimo psalmo turpiter errauerit. Sant enim eius verba quæ sequuntur.

Si non est excusus psalmus. xj. velim de-
 leas in fine vltimæ paginæ literæ B. 12.
 versus, cum tribus sequentibus versibus
 literæ C. Vides enim quàm ibi fœdè er-
 rauerim in vocabulo סכר. Haften^o ille.

Ecce errorem vnum, quem nec ipse poterit inficiari. Alium rursus errorem fa-

V.

*Mendacia
 Lutheri con-
 uincuntur
 ex propriis
 eius verbis.*

*Primus
 error.*

*Secundus
 error.*

Contra cap. Babyl. Ca. I. &

tetur ex psalmo. 13. Sic enim ait in eadem epistola.

- 21 Iam quod oblitus psalmo. 13. quicquid de
22 verbo somniani, per .26. versus
23 dele quaeso.

Ecce tam aperti sunt errores isti, vt nullis mendaciorum fucis Luthero liceat eos palliare. Et tamen hos in suggesto publice docuit.

Nam in eadem epistola paulo superius id ipsum testatur de eisdem commentariis loquens.

- 21 Voce (inquit) viua multum auditoribus
22 & lucis & gratiae accedit, quantum cahos
23 istud literarum neque habet neque capit.

Quis iam affirmabit haec dogmata e caelo venisse? Sed audi lector & tertium quod in eadem epistola dicit. Monuisse videtur Pelicanus illum de maledictia & immodestia, qua ferocit in omnes. Cui Lutherus respondet.

*Lutherus
non est sus-
cipiens com-
pos.*

- 21 Recte (inquit) mones modestiae me. Sen-
22 tio & ipse, sed compos mei non sum. Ra-
23 pior, nescio quo spiritu, cum nemini me ma-
24 le velle conscius sum. Verum vrgetur illi etiam
25 furiosissime, vt Satanam non satis obser-
26 uem. Haec Lutherus.

De mendaci Luthe. iactantia.

7

Hic disce lector non esse compotem
sui Lutherū, nempe quòd à spiritu sata-
nico rapiatur. Et quāquam dicat primum
se nescire quo spiritu, subiungit tamen
postea, se non satis obseruare Satanam.
Nam huius haud dubie spiritu concita-
tur & agitur in has tam insanas fu-
rias. At vide quā aperte mentiatur. Ait *Mendaciū*
enim se nemini male velle, quum tamen *Lutheri a-*
famam, rem omnium preciosissimam, suis *portum.*
probris & conuiciis cuique qui sibi con-
tradicit, eripere studeat. Cæterum hæte-
nus ista recensui, vt candidus lector intel-
ligat qualia sint Lutherana dogmata, de
quibus dicit secertum esse quòd habue-
rit ea de cœlo. Et ego sane, si more Luthe-
ri scripturas torquere vellem, possem etiā
ostendere Lutherum ea dogmata de cœ-
lo suscepisse. Nam & Christū dixisse me-
mini: Vidi Satanam sicut fulgur de cœlo
cadentem. Is forte secum attulit è cœlo
dogmata, quæ Lutherō subministraret.
Ego certe nulla prorsus alia ratione fieri
posse comperio, quòd è cœlo tam pesti-
fera Lutherus hausisset dogmata. Nam &
Satan ipse est, aduersus quem se triūphas-
se Lutherus iactitat. Aduersus eū (inquit)
trium-

” triumphauit, qui in vngue nouissimo plus
 ” habet virtutis & astutiæ, quàm omnes pa-
 ” pæ, reges, & doctores. Quis enī alius hic
 intelligi potest quàm Satan, quem in vn-
 gue nouissimo tantam habere virtutem
 & astutiam asserit? Quòd si de Satana Lu-
 therus triūpharit, quid ni pariter & illius
 diripuerit spolia? hoc est omnia mysteria
 diabolica. Et profectò nisi totus esset spi-
 ritu satanico plenus, nunquam aduersus
 optimum regem, & orthodoxæ fidei cul-
 torem, defensorémque præcipuum, tantū
 bilis, imò fellis & veneni potuisset euo-
 mere.

VI.

*Lut. animo
 fallendi fin-
 git dogma
 suum è cæ-
 lo esse.*

Sed procul dubio vel fingit ista Luthe-
 rus, quo maiorem apud vulgum sibi com-
 paret authoritatem, vel turpissime falli-
 tur. Nam qua ratione certus esse potest
 de cunctis suis dogmatibus, quòd è cælo
 fuerint, nisi planè fuisset id ei reuelatum?
 Imò si reuelatum id ei fuisset, reuelatio-
 nes tamen eiusmodi plerumque fallunt.
 Nam quæ putātur à deo manasse, plerun-
 que comperiuntur à maligno prodiiisse
 spiritu. An non dicit Paulus: Ipse Satanas
 transfigurat se in angelum lucis? Et in. 3.
 Reg. nonne legitur quòd dixerit spiritus
 quidam

2. Corin. 11.

3. Reg. 22.

quidā ad dominum: Egrediar & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum Achab? Sed & nostris temporibus erat vir non indoctus Hieronymus Florentinus, qui multa constanter Florentinis prædixit euentura: qua ratione mirificam a populo simul & principibus comparauit sibi gratiam. Cæterum quod post eius obitum nihil eorum acciderit, quæ pridē vaticinabatur, eo discerniculo plane iam constat (si Hieremiæ credimus) illius prædictiones haudquaquam à deo fuisse. Sic enim cap. 28. Hieremias ad Ananiam falso prophetantem dixit. Propheta qui vaticinatus est pacem, cum venerit verbū eius, tunc scietur propheta quem misit dominus in veritate. Delusus igitur (vt videri potest) ipse Hieronymus fuit, tamen vir insignis erat, verboque & vita (quantum humano iudicio sciri potuit) venerandus, nec latum vnguē vnquam ab orthodoxis patribus in doctrina sua dissidens, nisi quod excommunicationem in se latam contempserit, & docuerit ab aliis esse cōtemnendam. Quod si reuelationibus ille vir tantus & tam catholicus potuit seduci, quam nos de Lutheri reuelationibus

*Iohan. Frã.
Picus Mi-
randulan^o
in apologiæ
sua excusat
eū, & Flo-
rentini ad-
huc sum-
ma vene-
ratione eū
colunt.*

Contra capt. Babyl. Cap. i. &

habere possumus certitudinē? Ille quamquam sibi graues ab Alexandro tum summo pontifice visus fuisset iniurias accepisse, nunquam tamen in eius authoritatē oblocutus est, sed tantum in authoritatis abusum. Fuit enim ingenti modestia, humilitate, patientia, charitate præditus. Nūquam in pontificiam dignitatem, sed in vitam & mores inuectus est. Neque quicquam vnquam docendum præsumpsit, quod esset contra communem ecclesiæ catholicæ fidem. At Lutherum haudquam pudet ecclesiæ dogmata conuellerē: patrum sententias contemnere: pontifices optimos & sanctissimos impostores vocare: authoritatem quam Petro Christus cōtulit, pro nihilo ducere. Reges eximios conuiciis & cōtumeliis afficere: plebem perniciosissimis hæresibus inficere: cœlum & terram replere mendaciis: & tamen adeo perfrictæ frontis est, vt certum esse se iactitet omnia sua dogmata se habere de cœlo.

VII. Sed videamus primū quid habeat vulpes ista, quod suæ prætexat maledicentiæ.
Rex (inquit) impetiit prior. At regem id iustissime fecisse mox fiet apertissimum.
Sed

Sed acerbius infectatus est. At Paulus ait: " Bene loquamini de iis qui vos infectantur. " " Sed verbis incessiuit asperis. Quid tum? " " An non Paulus vetat ne cuiquam malum " " pro malo reddatis, neque maledictum pro " " maledicto? Sed iniuriam istam ferre non " " potui, nec alius patebat vlciscēdi modus. " " At potius audire Paulum debueras, qui sic " *Roma. 12.* " monet: Non vosmetipso vlciscētes dile- " *Iohan. 8.* " cti, sed date locum iræ. Nunquam equidē " " aliquis mihi persuadebit se vicissē Satanā, " *2. Petri. 2.* " nisi prius ipse seipsum vicerit. Quisquis " " ab ira vincitur, is iræ seruus est & peccati, " " Satanæque mancipium, atque stulte iacti- " " tat se de Satana triumphasse. Neque enim " " Lutherus defendere potest, quin ira gra- " " ue peccatum sit, & maxime quā alibi pa- " " lam affirmet, in omni opère, quantumuis " " bono, peccatum esse. Non potest igitur " " non esse graue peccatum ira, quando qui- " " dem & irascentem fratri Christus gehen- " *Matth. 5.* " næ ignis reum facit. Quod si propter irā " " qua fratrem suum quis fatuum appellat, " " hunc Christus reum facit gehennæ ignis, " " quanto magis qui principem, & eundem " " optimum, ac si dei Christianæ cultorem " " pientissimum, tot blasphemis impetiat

Contra Capti. Babyl. ca. I.

Roma. 13.

Illud haudquaquam sapit Christi spiritum, sed plane diabolicum. Nam Christi spiritus in Paulo iubet, ut omnis anima potestatibus excellentibus subdita sit. Iubet & honorem eisdem impendi, quum non sine causa gladium gestent. Lutherus verò nec principis aut regis in vlla re maiorem quàm infimi cuiuslibet homuncionis rationem habet. Quis enim, nisi prorsus insanus & amens, in abiectissimum homuncionem ita furceret, ac tantis intemperiiis totque furiis effrenescentem iracundiam effunderet, atque Lutherus in regem & eundem inelytissimum debacchetur? Multo satius esset profecto sacras omnino nesciisse literas, quàm eisdem aperte contrauenire. Sed quid de principibus regibusve loquor? Caesaris ipsius iussa Lutherus contemnit, neque summo pontifici quicquam censet honoris deferendum, imò contra probris eum afficit, conuiciis onerat, contumeliis infestatur. Paulus olim quum per ignorantiam, ei qui princeps esset sacerdotum, maledixisset, eo quòd is præter legem iussisset illum percuti, mox tamen ut fuerat admonitus eum fuisse principem sacer-

Lutherus
omnib⁹ prⁱⁿ
cipibus cō-
muniatur.

Acto. 23.

dotum, suam ignorantiam excusauit dicens: Nesciebam fratres, quod princeps esset sacerdotum. & protinus adiecit, Scriptum est,

Principi populi tui non maledices. Hanc *Exod. 22.* reuerentiam Paulus exhibuit principi veteris sacerdotij, quod alioqui non dubitauit antiquatum fuisse. Et Lutherus eum qui non veteris, sed noui & æterni sacerdotij princeps est, nempe Christi vicarium, & apostolorum principis indubitatum successorem, omni maledicentiæ suæ virulentia conspurcat. Paulus admonitus humiliter obtemperauit, honorem illi sacerdotio deferens: at Lutherus tantum sibi licere contendit, vt nullum agnoscat superiorem, nullius potestatem reueretur, nullis denique legibus teneri se permittat, certus quicquid dixerit, id habere se de cœlo, seque de Satana triumphasse penitus. O nimis quàm impudentem hominis arrogantiam. O caput insanissimum. Quis ista non perspicit mera esse mendacia? Et tamen Lutherus vsque adeo malitia est excæcatus, vt hac tam arroganti gloriatione toti orbi se sibi persuaferit impositurum.

VIII.

Sed neminem opinor vsque adeo leuem esse, vt iis tam. crassis mendacijs facile fidem adhibeat. Neque enim exigua res est aduersus Satanam triumphare, quando Iob dixerit non esse potestatem super terram, quæ comparetur illi. Magnum est si quis ei restiterit, maius si vicerit, at triumphasse maximum est. Vix istud verbum Christo scripturæ tribuunt, nisi post illam eximiam crucis victoriam, quando Paulus dicit Christum expoliatos principatus & potestates ostendisse palam triumphantem illos per semetipsum. Et quanquam aliàs cum Satana cõflictatus esset, eundemq; ter confutauerit, Lucas tamen quid scribit? non vtique quòd triumphauerit de Satana Christus, sed quòd consummata omni tentatione, diabolus ab illo recessit vsque ad tempus. O rem mirandam. Christus non nisi mortuus de Satana triumphauit: at Lutherus iam triumphat adhuc in carne peccatoque viuens.

Sed & si quis dæmoni cuipiã restiterit, non istud suis viribus ascribere debet, sed magis gratiæ dei. Diuus enim Paulus quum ob iustas causas ingentia quædam de se

*Triumphare
aduersus
diabolum
difficile est.
Iob. 41.*

Coloss. 2.

Matth. 4.

Ierem. 4.

I. Cor. 15.

de se prædicarit, subdit tamen: Non ego, sed gratia dei mecum.

At Lutherus quum aduersus Satanam adeo magnifice se triumphasse gloriatur, nec verbum quidem vllum facit de gratia dei. Paulus his qui vicerint, relabendi metum incutit, dicens: Qui stat, videat ne cadat. Et alibi: Tu fide constitisti ne effe-
1. Cor. 10.
Roma. 11.

raris animo, sed timeas. Lutherus iam triūpho potitus, perinde securus gloriatur, quasi non posset relabi. Diuus Perus quanquam spiritum sanctum visibiliter accepisset, non tamen usque adeo firmatus erat, quin possit relabi: & vt Lutherus author est, postea reuera mortaliter peccauit. At Lutherus aduersus Satanam adeo triumphauit, vt non possit denuo captiuari.

Cæterū ex eo fortassis Lutherus colligit se triumphasse, quod desperationem euaserit, qua non semel insinuat se fuisse grauiter impetiturum. Verum desperatio quibus vitiis Lutherus sit implicatus.
 nemini contingit, nisi propter horrenda quædam & abominanda flagitia, qualia si se commisisse Lutherus fateatur, & nūc adhuc pergit in his quæ nihilo sunt leuiora, hoc est inimicitiiis, litibus, amula-

Contra Capti. Babyl. Cap. I.

Galat. 5.

Sapient. I.

tionibus, iris, concertationibus, seditionibus, sectis, inuidiis, & his similibus, quæ Paulus ad Galatas inter opera carnis numerat, & prorsus affirmat quòd qui talia agunt, regni dei hæredes non erunt: quomodo non pudet eum gloriari quòd aduersus satanam triumphauerit? aut quomodo certus esse potest quòd habuerit è cælo sua dogmata? Nam sapientia quæ de cælo est, si libro Salomonis credimus, in animas sanctas se transfert, non in eas quæ tantis furiis & flagitiis inquietantur. Et Iacobus apertissime docet Lutheri sapientiam è cælo nequaquam esse. cap. 3. Quis (inquit) sapiens & scientia præditus inter vos? ostendat ex bona conuersatione opera sua cum mansuetudine sapientiæ. Quòd si æmulationem amaram habetis, & contentionem in corde vestro, nolite gloriari & mendaces esse aduersus veritatem. Non est enim ista sapientia è supernis descendens, sed terrena, animalis, diabolica. Vbi enim æmulatio & contentio, ibi inconstantia, & omne opus prauum. Quæ autem è supernis est sapientia, primum quidem casta est, deinde pacifica, modesta, tractabilis

bilis. Hæc Iacobus.

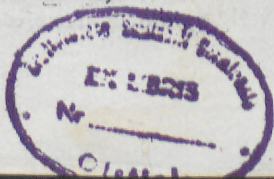
Ecce vides optime lector, quòd ſi Lutherus è cœlo ſuam haberet ſapientiam, eſſet caſtus, conuerſatione manſuetus, & pacificus, modeſtusque & tractabilis, expers item æmulationis, contentionis, & omnis amarulentix. Quamobrem quum ille contrà prætergreſſus omnem modeſtiam ita furiat, inſaniam, debacchetur in omnes qui ſuis peruerſiſſimis hæreſibus aduerſantur, manifeſtum eſt eum non è cœlo cuncta ſua hauſiſſe dogmata, ſed à Satana potius (aduerſus quem ſe triumpheſe iactitat) aſſlatum eſſe. Cæterum ad reliqua iam tranſeamus, quibus adhuc euidentius apparebit neutrum horum verum eſſe, hoc eſt, vel è cœlo veniſſe Lutheri dogmata, vel eum de Satana triumphäſſe,

*Sapientia
Lutheri
non eſt à
cœlo.*

Apologiam item inanem, qua vitia quædam inſignia tegere laborat.

Cap. II.

C iiij

Contra capti. Babyl. ca. II.

I.

Ecundo loco Lutherus
apertissima quædam sua
vitia tegere conatur, &
de duobus in primis ni-
titur se purgare, de qui-
bus rex illustrissimus il-

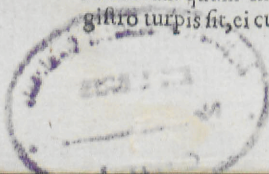
*Luthe. frus-
tra moli-
tur sese pur-
gare de vi-
tiis sibi ob-
iectis.*

lum taxauit obiter. Altero, quòd erat sibi
contrarius. Altero, quòd conuiciis infe-
ciatus fuisset pontificem. Sed attende le-
ctor quanta versutia rem suam agit ver-
sipellis iste. Nam eum omnino male ha-
bet, quòd hæc duo sibi fuerint obiecta,
quum ex isto plane consequatur victum
potius à dæmone Lutherum, quàm de dæ-
mone triumphasse. Ex illo quoque confi-
citur, quòd è cælo nequaquam fuerint
illius dogmata. In his duobus itaque amo-
liendis, multa verbositate gannit & gar-
rit Lutherus, quanquam profecerit nihil,
vt postea fiet perspicuum.

II.

*Luth. inco-
stantie ti-
met argui.*

Sed miraberis forte lector, cur tã enixe
argumentis suam inconstantiam purgare
studuerit. Nimirum, quòd dolosa vulpes
perspiciat, id vitium haud mediocriter
apud omnes auctoritatem sibi detractu-
rum. Nam quum inconstantia cuius ma-
gistro turpis sit, ei cum primis qui sua do-

gmata iactitat habere se de cœlo, non solum turpis est, verumetiam probrosa, pudendaque, sed & fidem cæterorum prorsus abrogat dogmatum. Nam qui dicit omnia sua dogmata se habere de cœlo, quum primum vel in minimo fuerit mendacio deprehensus, nullam in cæteris meretur fidem. Et profecto Lutherus in seipsum sententiam imprudens tulit, quum Regi pridem sic obiecerit. *Luthe. pro- prio ense iugulatur.*

Curandum est (inquit) aduersus hæreses scripturo, vt ne suspicio falsi in eo deprehendi possit. Nunc ergo quum sese totum inuoluat mēdaciis, quis credat vlli parti scriptionis eius? Hæc Lutherus aduersus regem.

Sed regeremus hoc ipsum lōgè facilius in Lutherum. Nam si tantopere curandū ei sit, qui contra hæreticum scribit, ne quicquam in se falsi deprehendi possit, multo magis id ipsi curandum est, qui iactitat omnia sua dogmata se habere de cœlo: quoniam si vel vnum in eo mendacium deprehendatur, id satis fuerit ad cætera cuncta quæ docet, penitus explodenda. Cæterum quàm immunis à mendacio rex illustrissimus fuerit, quantisque con-

Contra Capti. Babyl. Cap. I I.

trā Lutherus mendaciis seipsum inuoluerit, ex dicendis erit apertissimum.

III.

Sed primum obserua Candide lector, quibus technis hic Lutherus vtatur. Insinulat regem illustrissimum, exemplum nullum attulisse, quo Lutherana conuinceretur inconstantia. Sic enim ait:

- » Nec vnum quidem locum profert saltem
- » exempli gratia, quo meam inconstantiam
- » conuincat. Solum rhetoricatur gloriosus
- » rex, hoc modo. Lutherus sibi pugnat, quis
- » ei credat? Sic dixisse satis fuit nouo defen-
- » fori ecclesiæ. Hæc ille.

Cæterum vt perspicias hic lector, non modo Lutheri stropham, verumetiam apertissimum eius mendacium, ipsius illustrissimi regis verba subiiciā, quibus ipse, quum de indulgentiis loqueretur, Lutherum breuissime perstrinxit, velut inconstantem, & sibimetipsi contrarium. Sic enim scripsit.

*Exempla
regis de in-
constantia
Lutheri.*

Ante factus est Lutherus indulgentias hætenus saltem valere, vt præter culpam etiam à pœnis absoluerent, quasunque videlicet vel ecclesia statuerat, vel suis cuique sacerdos iniunxerat. Nunc vero non eruditione (vt ipse inquit) sed mali-

etiam tantum profecit, vt sibi ipsi contrarius indulgentias in vniuersum condemnet.

Ecce lector exemplum vnum quod rex ipse protulit, quo perspicue docetur Lutherum sibi contrarium esse.

Adhuc alterum accipe. Prius papatum Lutherus negauerat esse diuini iuris, quamquam humani fuisse concesserat. Nunc verò secum dissidens, neutrius iuris esse confirmat.

Accipe rursus tertium. Bohemorum schisma detestabatur, quòd se ab obedientia Romanæ sedis abscinderent, pronuncians eos peccare damnabiliter quicumque papæ non obtemperarent. Nunc in idem quod tum detestabatur, incidit.

Audi præter hæc & quartum. Quia istud quoque similis est constantiæ, quòd quum in concione quadam ad populum, excommunicationem doceat esse medicinam, & obedienter patienterque ferendam, paulo post excommunicatus ipse, idque meritissimo iure, sententiã tamen tam impotenter tulit, vt rabie quadam furibundus in contumelias, conuicia & blasphemias, supra quàm vllæ pos-

Contra Capti. Babyl. Ca. II.

sint aures ferre, proruperit. En audisti lector quatuor exēpla simul vno loco prolata, quum tamen Lutherus mendaciter asserat nec vnum quidem exemplum Regem protulisse. Sed neque tam breuibus eum rex taxauit, atque Lutherus recensuit. Sic enim regia celsitudo: Quid attinet cum eo pugnare, qui pugnat ipse secum? Quid argumentis promoueam, si cū eo agam, vt donet quod ante negauit, qui nunc id ipsum negat, quod ante donaue- rat? Hæc ipse rex. Vides ergo lector bis hoc vno loco mendacem esse Lutherum, semel, quòd negauerit regem exemplum aliquod inconstantia suæ protulisse: atque iterum, quòd falso recēsuert, ac vim argumentationis regiae fraudulenter sub- ticuerit, affirmans regem nihil aliud dixisse, quàm hoc modo, Lutherus sibi pugnat, quis ei credat? Et subdit. Sic dixisse satis fuit nouo defensori ecclesiæ, O perfrictæ frontis hominem, quem nihil pudet tam aperte mentiri. Ex hoc etiam collige lector, quot ipse totus libellus mendaciis scateat, quum hoc vno loco bis mendax esse deprehendatur. Patet insuper non vno solum exemplo, sed pluri-

Bis Lutherus in eodē mendax est.

bus per ipsum regem productis Lutherū
sibi contrarium esse.

Hic optarim, pij lectores ad memoriā
reducerent, quā constanter Lutherus
olim, quum sua dogmata cōperat publi-
care, protestatus esset.

IIII.
*Lut. absq̃
controuer-
sia secū pu-
gnat.*

Protestor (inquit) me nihil dicere, aut
tenere velle, nisi quod in & ex sacris lite-
ris primò, deinde ecclesiasticis patribus
ab ecclesia Romana receptis huc vsque
seruatis, & ex canonibus, ac decretalibus
pontificiis habetur, & haberi potest.

cc
cc
cc
cc
cc

Sic enim olim protestabatur, nunc au-
tem quid?

Contestatos (inquit) esse vos volo, me
prorsus nullius quantumlibet sancti pa-
tris autoritate cogi velle.

cc
cc
cc

Hoc quantum ad patres. De canonib⁹
verò & decretalibus epistolis quid sen-
tiant, apertissimum est vel inde, quòd eas
igni tradiderit. Sed neque sacras literas
admittit, nisi tantū eas, quas pro sua vafri-
cie perperā invertere queat. Nā epistolā
Iacobi, quam nullo modo potest in suam
hæresim adaptare, recipiendā huc qua-
quam ducit. O dementia intolerabilē.
Epistola Iacobi, quam ecclesia tot annos

*Quare
Lutherus
reiciat e-
pistolam B.
Iacobi.*

Contra Capti. Babyl. Ca. II.

ut vere catholicam venerata est, non fuit
è cœlo: at pestifera Lutheri dogmata tot
mendaciis referta certum est è cœlo ma-
nasse? Ecce vides lector optime, Lutherū
tam à seipso quàm a scripturis disside-
re. A seipso, quia quod protestatus est,
minime seruat. A scripturis, quoniam epi-
istolam diui Iacobi suis hæresibus palam
repugnantem neutiquam admittit.

*Regis ver-
ba.*

Rex ergo vehementer Lutherum per-
strinxit dicens: Quid attinet cum eo pu-
gnare, qui pugnat ipse secum? Quid argu-
mentis promoueam, si cum eo agam, qui
nunc id ipsum negat, quod ante donaue-
rat? Num non indulgentias aliquousque
validas fuisse primum fatebatur, quod
postea negauit? & Leonem decimum an
non multis antea laudibus extulit, mox
postea vocat impostorem, & mille malis
nominibus denigrare molitur? Antea se,
patres omnes ab ecclesia Romana rece-
ptos, admissurum potestabatur, nūc pror-
sus reiicit. Pridē se canonibus & decreta-
libus epistolis pariturū pollicebatur, nūc
omnino recusat. An rō hæc omnia inter
se repugnant? Veracissimus itaque rex re-
pertus est, qui Lutherū ut suis ppriis de-

eritis contrarium coarguit. At Lutherus
 è regione bis etiã & hoc loco mēdax erit. *Lutherus
 bis men-
 daciū con-
 nictus.*
 Semel, quòd in altero cōtradiçtoriorum
 quæ vicissim docuit ac spopōdit, nō po-
 tuit non esse mēdax : atque rursus, q̃ ne-
 garit seipsum in vlllo fuisse mendacem.

Sed habet hæc vulpes multa latibula, *V*
 diuerticulaque multa. Vide quo iam di-
 uerticulo subterfugiū parauit sibi. Metuit *Diffin-
 ctio eorum
 de quibus
 Lutherus
 scribit.:*
 ne forte lector mendacē illū esset depre-
 hensurus, aut putaret ex hoc, se sibi cōtra-
 riū esse: atque ideo duo rerum genera di-
 stinguat de quibus ipse se scripsisse memo-
 rat. Alterū de iis quæ in sacris literis cō-
 tinētur, nēpe de fide, de charitate, de spe,
 de operibus, de passionibus, de cœlo, de
 inferno, de pœnitētia, de cœna domini-
 ca, de peccatis, de lege, de morte, de Chri-
 sto, de deo, de libero arbitrio, de gratia,
 de baptismo, & iis similibus. Alterū de iis
 quæ extra scripturā habentur, vtpote de
 papatu, de doctoribus, de purgatorio, de
 academiis, de episcopis idolis, de cultu
 sanctorū, de conciliorū decretis, de indul-
 gētiis, atque cæteris id genus. At hic ad-
 uerte quā technā struat. Quid enim atti-
 net hoc loco tot commemorasse titulos,

quā de illo tantū obliiciatur quod postremo positū est? Quid enim si in cæteris omnibus cōstet secū Lutherus, modò fuerit in hoc postremo deprehensus a se dissidere? Nunquid non istud satis est vt sibi cōtrarius esse conuincatur? Omnino. Sed dolos meditatur vulpes ista. Sperat enim hac rerum vniuersitate sic obruere lectoris mentem, vt ad rem de qua disceptatio fit, nequaquam attendatur.

VI

De indulgentiis cōtradictoria afferuit Lutherus.

De indulgentiis (vt audisti lector) rex Lutherum taxauit, vtpote sibi ipsi repugnantem. atque id quidem propterea, quod eas, quātum ad pœnas, quas vel priores patres præfixerant, vel proprius cuique sacerdos iniunxerat, prius fatebatur aliquouſque valere: nunc autem asserat esse penitus inualidas. An non ista planè contradicūt? Quæ (precor) magis è diametro pugnant, quā valere, & nō valere? Certū est vtrūque dogma nequaquam è cœlo manasse. Et tamen impudēter affirmat Lutherus omnia sua dogmata se habere de cœlo. Sed neque tergiuersari potest, quin & hoc & illud affirmarit aliquādo, atque id citra quā a maligno spiritu cœpisset asilari, hoc est citra quā hæresim instituiſſet

instituiſſet ſuam. Quamobrem ſi ſpiritus ſuus eum in priori ſefellit, cur non potuit idē idem in poſteriori fallere? potuit haud dubie. Neque enim ſuper hoc poſteriori maiorem è cœlo certitudinem, quàm ſuper priori ſuſcepit. In utroque ſanè fallaciſſimam ſui ſpiritus coniecturam ſecutus eſt. Nam quicquid ſibi viſum fuerit nec argumentis, nec ſcripturis improbari poſſe, tametiſi falſiſſimum ſit, hoc tamen ſibi perſuadet è cœlo dilapſum eſſe. Quapropter neque poteſt conſtare ſecū, neque non ſæpius aſſerere mendacia, quàm humana coniectura mutari creberrime ſolet, ut quod hodie verum eſſe cēſeat, cras diiudicet eſſe falſum. Cæterum ut intelligas hunc morem Lutherum fuiſſe ſecutū, nunc euidētiā eius rei clariſſimā accipe. Fatetur enim in exordio Babylo- nicæ captiuitatis, quam ipſe commentus eſt, ſe beneficio Sylveſtri nouum de indulgentiis intellectum concepiffe. Sic em̃ ait. Velim nolim cogor indies eruditior fieri, tot tantique magiſtris me certatim vrgentibus & exercentibus. De indulgētiis ante ſcripſi, ſed ſic ut me nunc mirum in modum pœniteat. editi libelli. Nam

*A Sata-
na dece-
ptus eſt
Luth.*

*Lutherus
ab homini-
bus didi-
cit.
Lutherus.*

Contra Capt. Babyl. Cap. II.

postea beneficio Syluestri ac fratrum adiutus, qui strenue illas tutati sunt, intellexi eas aliud non esse quam meas adulatorum Romanorum imposturas. Hæc Lutherus. An non his verbis palam indicat esse de indulgentiis opinionem mutasse, quod Sylvester eas tam frigide tutabatur? Ita quicquid Lutherus vel conuiciis, vel ingenij prauitate, aut scripturis per vim contortis possit a modestioribus ingeniis euincere, hoc sibi pro cœlesti dogmate firmum habet. Cæterum an è cœlo profluxerint ea dogmata, viderint alij: ego certe, vel ab humano, vel à maligno spiritu profecta potius esse non dubito. Tales enim è corde suo non è cœlo prophetant

Ezech. 13.

*Lutherus
recte vulpes
nuncupatur.*

Epilogus.

ad quos Ezechiel dicit: Vae prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum & nihil vident. Quasi vulpes in deserto prophetæ tui Israel erant. Iudicent igitur alij num non rectè Lutherum qui verum vel malignum spiritum sequitur vulpem appellauerimus: quum hic Ezechiel eiusmodi prophetas vulpes vocet. Mihi verò iam satis est monstrasse, parum sibi congruere duo ista dogmata, hoc est indulgentias aliquousque prodesse, & cal-

dem nihil omnino prodesse. Similiter & eum quisquis ista docuerit, nequaquã sibi constare, sed plane contrarium esse: ac proinde non habere cuncta sua dogmata è cœlo.

Sed aliam adhuc astutiam habet dolosa vulpes ista. Contendit enim contraria non esse dogmata, nisi quæ quis eodem tempore simul asseruerit, neutrumque reuocauerit penitus. Sed neque sinemus eam in hoc latibulo delitescere. Nam etsi reuocarit opinionem quam pridem asseruit, num ob id non falsa est quam reuocauit, & prorsus ei contraria quam iam tenet? Neque enim si quis ista quæ de indulgentiis diximus, non eodem tempore protulerit, eo minus erant contraria, quandoquidem in ipsis indulgentiis nulla sit interim facta mutatio, sed in eius cerebro dumtaxat, quem certe constat in alterutro palàm aberrasse. Necessè est enim vt in altero falsum & errorem docuerit. At quod falsum & error est, è cœlo palàm est non fuisse. Sed adhuc vulpes ista non cessat noua subterfugia quærere. Paulus(inquit) mutauit sententiam suã,

VII.

Cōtrarietas dogmatū quæ cēscatur.

Contra captiuita. Babyl. Cap. II.

93 nimirum quando stercora vocauit ea
93 quæ pridem sibi lucra visa fuerant. Qua-
93 re & damnabimus ita Pauli epistolas
93 vniuersas. Hoc Lutherus, & hac defen-
sione se tutum opinatur, quo posset vi-
cissim contradictoria dicere sine contra-
rietate & quauis inconstantia. Sed i-
stinc faciliè beluam hanc extrudemus
hac ratione. Si Paulus alicubi in epi-
stolis suis approbasset ea stercora, & ea-
dem postea reprobasset, nemini dubium
est quin fuisset sibiipsi contrarius, susce-
ptasque reddidisset cæteras omnes à se
conscriptas epistolas, ne putarètur è cœ-
lo manasse. Sed hæc haud dubie quæ iã
sibi stercora videri dixerat, non citra id
temporis quàm a Christo fuerat voca-
tus, neque citra quàm afflatus erat à spi-
ritu, censuit esse lucra. Verum Lutherus
citra quàm suam hæresim instituit, vtrum-
que scripsit editis libellis, hoc est, tam in-
dulgentias aliquatenus valere, & easdem
nihil omnino valere. Quamobrem non
modo conuincitur sibi esse contrarius,
verum etiam proinde cætera quæ scripsit
manifestat è cœlo nequaquam esse. At
habet adhuc Lutherus & aliud diuertit

*Paulus
non cōtra-
riatur si-
biipsi.*

alum. Damnabimus (inquit) & Augu-
stinum, qui singulari libro multa retra-
ctauit, & longe contraria primis docuit.

Sed neque istud Lutheri propugnat
errorem. Nemo negat quin licuerit
Augustino, sua quæ pridem haud recte
docuisset, posse reuocare. Licebit item
Luthero, si voluerit, omnes hæreses re-
uocare, quas hæcenus docuerit. Sed vt
Augustini reuocatio non effecit, quin ea
quæ prius asseruit, planè repugnarent
his quæ postea affirmabat, ita nec Luthe-
ri reuocatio poterit eum à contrarieta-
te & inconstantia penitus excusare. Sed
neque Augustinus vnquam vsque adeo
fuerat impudens aut arrogans, vt vel as-
fereret se cuncta sua dogmata è cælo
suscepisse, vel contenderet non esse cõ-
traria, quæ variis ipse temporibus fuif-
set opinatus. Ecce nihil egit vulpes ista
strophis suis: prorsus media tenetur, ne-
que quoquam effugiet. Non elabetur
nisi prius concesserit se quædam docuif-
se, quæ sibi pugnancia planeque contra-
ria sint, & proinde non omnia dogmata
se habere è cælo, quum necesse fuerit
alterum eorum esse falsum: cuiusmodi

*Augusti-
nus ea re-
tractauit,
quæ male
docuerat.*

*Aug. nō
excusauit
sua dog-
mata con-
trarieta-
tis.*

Contra Capt. Babyl. Cap. II.

nihil è cœlo promanat.

¶ III. Sed attende quò iam vulpes callida subterfugere molitur. Subdole conatur disputationem in aliud genus causę transferre. Negat enim se sibi contrarium fuisse in his quę ad sacras literas pertineant, hoc est in illis quę spectant ad primum genus rerum de quibus antè longum catalogum contexuit. At istud rex ei nequaquam obiecit. Neque enim hoc loco dixit eum quantum ad fidem, aut spem, aut charitatem fuisse contrarium sibi, sed indulgentias nominatim expressit, nimirum quòd eas pridem approbans, postea penitus reprobavit. Neque iam in quæstione est, an Lutherus in his quę ad sacras literas pertinent, fuerit sibi contrarius, sed an in quibuslibet indiscriminatis scripserit contraria. Scripsisse autem contraria Lutherum rex euicit. Atque id factis est quatum ad præsentem disputationem attinet. Sed & dogma de indulgentiis, tametsi falsa Lutheri opinione non spectat ad sacras literas, nostra tamè & cõmuni totius ecclesię sententia planè scripturis nittitur. Nos enim nihil ambigimus indulgentias ex Christi pollicitatione suam vim

*Indulgentiis
nittitur di-
vini lite-
ris.*

habere. Certum est enim haud frustra Petro dixisse Christum: Quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Quæ verba tam aperta sunt totius ecclesiæ sententia, vt nulla possit in iis fieri tergiversatio. Si monstrare Lutherus ex aliis queat scripturis, Christum aut hoc non dixisse, aut si dixerit, non tamen ita sensisse, tum aliquanto iustius asseret nihil prodesse indulgentias. Sed neutrum vnquā faciet. vsque adeo sunt hui⁹ pollicitationis clarissima verba, vt nulla prorsus in aliquo verbulo vel obscuritas sit, vel ambiguitas. Neque dubitamus quin eadem potestas quæ tunc collata Petro fuerat, iam successorī Petri sit integre cōseruata, quando non pro illis duntaxat, qui tum fuerant, istud promiserit Christus, sed pro tota Christianorum successione. At Lutherus contendit hanc pollicitationē omnibus apostolis & toti prorsus ecclesiæ fuisse factam. Sed hoc Lutheri proprium dogma est, non Christi. Ego istud nusquam in euāgeliis reperiō. Lego palam in iis dictū fuisse Petro, Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque solueris

*Matt. 16,**Christus
non dedit
passim omnibus ligandi facultatem.*

Contra capt. Babyl. Cap. II.

super terram, erit solutum & in cœlis. Quod si negat Luther⁹ istud Petro fuisse dictum, probet quod negat, atque id ex scripturis, quemadmodum vrget vt nos probemus nostra. Turpe nimirum erit ei, toties obijcere nobis, quod absque probatione multa frequenter asserimus, quum eodem ipse laboret vitio. Afferit vbique scripturas apertissimas esse, & easdē iuxta mæram grammaticam intelligi debere. Quamobrem, quum nullus grammaticus alio quouis pacto scripturam hanc torquere possit, nisi quod Petrus pro suo poruisset arbitrio quicquid sibi visum esset soluere, & quicquid ipse sic soluisset, idē & in cœlis foret solutum: non video cur istud non debeat ab omnibus vere credi. Nec inficiamur quin similia verba cæteris fuissent apostolis à Christo pronūciata: verūtamen ea non mediocrē ab iis discrepantiā, vt alibi docuimus, præ se ferūt.

l. X.

At Lutherus adhuc contendit nihil prorsus in peccatore relinqui post cuiuslibet sacerdotis absolutionem, quod pontifex debeat. Sed istud eum identidē oportet probare. Nos vtique non nihil relinqui credimus, quod nisi fuerit in hac vita

Post absolutionē remanet rea-

prius vel deletum vel expurgatū, id purgatoriis ignibus tandem expiandum est. Et profecto nimis quā stultus erit, qui prætermisissis indulgentiarum salutaribus remediis velit in re tam seria, Lutheri nudis assertionibus credere. Nam si iuxta fidem ecclesiæ receperit quispiā indulgentias, inde nullum sibi periculum imminet, neque damni quicquam ex ea re patietur. At si prætermisissis illis quidpiam in eius animo purgandum remanserit, istud saltem incommodum sustinebit, quod igniū illorum cruciatus ab introitu in cælum tamdiu remorabitur, quoadusque plena consummataq; facta fuerit expiatio. Quāobrem & præter obstinatam animi duri-
 tiem, etiam aperta stultitia est indulgentias omnino contemnere. Nam esto fuerint indulgentiæ prorsus inutiles, nemo tamen eos in altera vita ridebit, qui iam Christi verbis digne crediderint. Quod si contra reperientur vtilis, an non earum explosores tum merito ridebuntur, simul & contēptus sui poenas luent? Quod etiā aliquid peccati reliquatur absolutione iā facta, Lutherus negare non potest, sed dicet omnem poenā peccato debitam prorsus

*tus poenas
temporales.*

*Consultissimum est
indulgentias querere.*

*Veterum
authoritate compro-
batur quip-
piā peccati
post absolutum*

Contra Capt. Babyl. Cap. II.

*tionem re-
manere,*

sus condonari, vt nihil postea sit opus vl-
lis indulgentiis. At istud neque vllis pro-
bare scripturis potest, neque id vllus pa-
trum ante Lutherum ausus fuit vnquam
asserere, præsertim ex his qui purgatoriū
affirmarint. quæ sola res auertere debet o-
mnium animos, ne Luthero fidant.

Sed & nos præter sententias patrum, ex
ipsis scripturis multa citauimus, quibus di-
lucidum est, absolutos à culpa manere ad-
huc pœnæ cuidam obnoxios. At esto, ve-
rum sit quod Lutherus pollicetur, per sa-
cerdotis cuiuslibet absolutionem simul &
pœnæ debitum esse deletum penitus: an
non tutius est peccatori, propter senten-
tias patrum, qui negant omnem pœnam
tolli, indulgentias suscipere, quàm eas vs-
que adeo temere cōtemnere cum Luthero?
Si Lutherus cōtenderet non nihil pœ-
næ debitæ manere post absolutionem sa-
cerdotis, & id ipsum per indulgentias de-
leri non posse, tum certe rectius potuisset
asserere pontificem studio fallendæ ple-
bis indulgentias excogitasse. At nunc,
quum singulo cuique sacerdoti tantū tri-
buat potestatis, vt omnem penitus delere
pœnam possit, id quod ex scripturis pro-

bare nunquam poterit, quid habet in quo pontificem accuset, qui quum non solum ex priorum patrum sententiis, verumetiam ex scripturis credat post deletam culpam nonnihil pœnæ debitæ manere, per eiusmodi veniam pollicetur, & pœnæ istius debitæ solutionem? Tantundem enim ex vnica Lutherus absolutio-
*Papa innu-
xus scriptu-
re sacræ,
largitur
indulgen-
tias.*

Lutherus citra quàm hæresim erigere suam aduersus ecclesiam est conatus, in-
X.
 dulgentias aliquousque profuturas docuit, & easdem postea docuit nihil profuturas. Ergo & in hoc dogmate sibi contrarius & inconstans habendus est: nec vtrunque credi potest è cœlo mansisse. Hunc laqueum non rescindet vulpes.

Ceterum quia tam perfrieta fronte negat in priôris generis rebus sua dogmata pugnare, quàm aperte mentiatur, iam ostendere conabimur.
*Intentio
authoris.*

Contra cap. Babyl. Ca. II.

Sed primum in summa, quis non videt illum in hac re latissimum disputandi campum nobis obtulisse? Nam quum sua dogmata (quârum ad has res attinet) nihil aliud esse fateatur quàm Christi dogmata, iam quoties illum ostendemus à Christi dogmatibus dissidere, protinus consequetur & illum sibi toties contrarium esse. At illud ferè fit in omnibus eius articulis per Leonem decimum condemnatis: quod & ei perspicuum fore non dubitamus, qui nostram super eisdem confutationem aliquando sit lecturus. Cæterum & speciatim in aliquot illius dogmatibus age iam ostendamus. Primum, an non ista palàm pugnantia sunt? nempe vix vnus quispiam Christianus fidem habet, & omnes Christiani fidem habent? At ista planè sequuntur ex dogmatibus Lutheri de fide. Sic enim in libello de fide & operibus docet. Fides esse nullo modo potest, nisi sit viuax quædam & indubitata opinio, qua homo certus est super omnem certitudinem, se placere deo. At quis hominum certus est super omnem certitudinem sese placere deo? Et maxime quàm alibi Luther⁹ affirmet neminè certū.

*Rationes
quibus Lu-
ther. proba-
re nititur
vix vnum
reperiri
qui fidem
habeat.*

I.

esse se nō peccare mortaliter, propter occultissimum superbix vitium. At quisquis dubitat an peccet mortaliter, nō est certus super omnem certitudinem se placere deo. Nam qui peccat mortaliter, is gratia caret. At qui gratia caret, non placet deo. Nemo ergo qui dubitat an peccet mortaliter, certus esse potest super omnem certitudinem se placere deo. Quare si fides, vt Lutherus affirmat, nullo modo esse potest, nisi sit viuax & indubitata opinio qua homo certus est super omnē certitudinem se placere deo, nemo fidem habet, nisi forte cuiusdam reuelatum fuerit se gratiam habere, & carere mortali peccato, seq; ita deo placere. Quod, opinor, non nisi paucissimis contigit.

Similiter in libello de Christiana libertate docet, quod qui fidem habet, per eam liber est ab omni lege, & ex mera libertate omnia gratuito facit quacunque facit, nihil quærens aut commodi, aut salutis (quum iam satur & saluus sit gratia dei ex fide sua) sed solum beneplacitum dei. Hæc ille.

Quot mihi dabit Luther⁹ ex toto Christianorum cœtu, qui faciunt omnia gra-

II.

Contra Capt. Babyl. Cap. II.

tuitò, & qui solum dei beneplacitum sibi proponunt, nihil præter ipsum quærentes aut commodi, aut salutis? Quare si soli tales fidem habeant, iam rarissimus est qui fide potiatur.

III. Rursum in eodem libello tradit, quòd qui fidem habet, is in omnibus operibus suis ea debet esse formatus opinione, & huc solū spectare, vt aliis seruiat & proficit in omnibus quæcunq; fecerit, nihil ante oculos habens nisi necessitatem & commoditatem proximi. Profecto si verum istud sit, paucissimi sunt qui fidem habent. Vix enim quisquam reperitur, qui in omnibus operibus suis eò solum spectat, vt in cunctis quæ facit, seruiat & proficit aliis, nihil ante oculos habens præter necessitatem & commoditatem proximi.

IIII. In resolutionibus item aduersus Eekium sic asserit: Quum fides sit recta & bona opinio de deo, opinio autem quælibet per se solam trahit in opera, non est dubitandum quin omnia opera faciat, qui fidem habuerit. Si enim opinio & amor mulieris non finit esse ociosum, sed sine lege & magistro facit plura quàm postuletur, quomodo non fides multo magis

idem præstet? Hæc Lutherus.

Et ex hoc vides lector, quòd vix aliquis est, qui fidem habeat, quum vix quisquam sit qui tanto ardore quæ deo placitura sint opera omnia faciat, quanto vir quispiam amore captus mulierculæ.

Præter hæc, inter articulos articulo duodecimo sic ait Lutherus: Dixi per impossibile, quia satis supradictum est fidem sine contritione esse non posse, quum gratia non infundatur nisi cum magna concussione animæ.

Intelligis ex hoc lector non infundi gratiam absque magna animi concussione, neque fidem sine contritione esse posse. Quamobrè ubi non est magna animi concussio, & vera cōtritio, nec gratia poterit esse, neq; fides. At quot quæso Christianorum magnā istam animi cōcussionem sentiunt, aut si pridē senserint, nō post id peccarint mortaliter, nec citra id tēporis novam aliam senserint cōcussionem? Quamobrem & rarissimus erit qui fidem habet. Ex his ergo dilucidum (opinor) est, quòd iuxta Lutheri dogmata vix vnus aut alter sit qui fidem habeat.

Contra capt. Babyl. Cap. II.

VI.

*Hic quin-
que ratio-
nibus pro-
batur vix
quēquam
reperiri se-
cundū Lu-
therū, qui
nō habeat
fidem.*

Quare iam ex dogmatibus eius etiam alterum ostendamus, nēpe quòd vix quisquam sit nominis Christiani qui non habuerit fidem. Inter acta sua sic diffinit fides: Fides autem nihil aliud est quàm illud credere quod deus promittit aut dicit. Ecce lector, si fides non sit aliud quàm dei promissā dictāque credere, quis Christianorum (qui credit verum esse quicquid in utroque testamento continetur) non habebit fidem, quantumvis alioqui pessimus fuerit & sceleratus?

Adde, q̄ vbiq̄ue clamat, opera nec ad fidē nec ad iustificationem exigī debere. Quāobrem si neutiquam ad iustificationē exigantur opera, quemadmodū asserit Lutherus, quid facilius erit quàm credere? Nam in opere ferme tota difficultas est. Audit ista miser populus, & facilē credūt Luthero, se fidem habere, tametsi nihil operentur.

Ad hæc sub articulo. 14. fidem affirmat in corde certissime sentiri posse, si quis eam habeat. Quis istud audiens ex populo nō persuadet sibi se fidem habere, protinus vt in suo corde compererit se credendis assentire? Nam quis aliter deprehendet

hendet in corde suo se fidem habere, nisi per assensum mentis, quem illic dum seipsum examinat, experitur?

His accedit, quòd articulo. 15. dicit, nihil oportere eos qui ad eucharistiæ sacramentum accedunt, orationes & præparatoria præmittere, sed satis esse si credant se gratiam ibi consecuturos: quæ sola fides eos (vt ait) dignos & puros facit. Quis iam ex iis verbis non sufficere sibi putabit vt eucharistiã recipiat, modò gratiam credat ex ea se consequi posse?

Rursum in captiuitate Babylonica tale producit exemplum. Si cuiquam mendico, aut etiam indigno & malo seruo, legaret ditissimus dominus mille aureos, certe cum fiducia eos postularet & acciperet, nec indignitatis suæ, nec magnitudinis testamenti habita ratione. Quòd si quis ei resistens, obiiceret indignitatem suam, & magnitudinem testamenti, quid putas dicturus est? Scilicet, quid ad te non ego merito meo, nec iure vllò proprio accipio, quod accipio. Scio me indignum, & maiora accipere quàm merui, imò contraria merui, sed iure testamenti & alienæ bonitatis peto, quod peto. Si illi non fuisset

Contra Capti. Babyl. Ca. II.

indignum, tanta, & tam indigno legare, cur ego propter indignitatem meam contemnā accipere? Haftenus ipse Lutherus.

Et hic clare vides lector, sensisse Lutherum, neminem ab Eucharistia debere abstinere, qui credit eam legatam esse peccatoribus. Et quid facilius quā illud credere, modo nō desit pseudoapostolus quipiam, qui contra Pauli sententiam populum instruat hanc sufficere fidem, quum
I. Cor. II. tamen ipse Paulus doceat oportere accedentem prius probare seipsum, ac deinde probatum accedere, quin & plectendum affirmet indigne accedentem? Lutherus contra contēdit audaciter sufficere fidem, simul & cum, quisquis credit, asserit satis idoneum esse, qui sumat Eucharistiam.

*Fidei ratio
duplex se-
cundū Lu-
therum.*

Credit autem quisque, quum Lutherus velit: & rursus quum nolit Lutherus, nemo credit. Hęc nimirū est eius plus quā vulpina fraudulentia, qua fit ut quicquid opposueris, teneri nequeat, sed aliquo semper effugiat diuerticulo. Propter quod uti vides lector, duplicem Lutherus excogitavit fidei rationē. Alteram qua rudem populū sibi dolose cōciliet, nempe quod fides nihil est aliud, quā illud credere

quod deus promittit & dicit: quam fidem vix quisquam è Christianis est, qui se non putet habere. Alterã, qua se tueatur à doctoribus, hanc videlicet qua dicit, quòd fides esse nullo modo potest, nisi sit viuax quædam & indubitata opinio, qua homo certus est super omnem certitudinem sese placere deo. Et iuxta hanc verissimum est, quòd hæc sola sufficit ad Eucharistię summptionem absque alia quauis animi præparatione. Nam qui certus est super omnem certitudinem sese placere deo, quid prohibet hunc quoties velit Eucharistiam sumere?

Sed iam populus misere fallitur qui longissime remotus est ab hac fide, nisi forte cuiuspiam ex iis fuerit ita persuasum, quòd tanta sit benignitas dei, vt nemo Christianus vel in flagitiis suis possit displicere deo, quod & impiissimum est credere. Ceterum, vt ita sit institutus quispiam, quòd per viuacem quandam & indubitatam opinionem certus sit super omnem certitudinem se placere deo, rarissimum est, nec citra revelationem vix fieri potest. Secundum aliam tamen fidei rationem, quiuis Christianorum facile opinabitur se veram habere fidem, quum sentiat se

Luth. decipit vulgus.

Contra Capt. Babyl. Ca. II.

*Cōcluditur
incōstantia
& repu-
gnātia Lu.*

credere cuncta vera esse quæ promiserit & dixerit deus. Atque ita citra quamvis aliam præparationem, videbitur sibi satis idoneus, qui ad sacrosanctū Christi corpus accedat. Perspicuum igitur esse cunctis opinor, quàm lubricus, quàm incōstans, quàm denique sibi contrarius sit Lutherus in his dogmatib⁹ quæ de fide sunt. Nam si non sit aliud fides, quàm credere quicquid promittit & dicit deus, quisquis ita credit, fidem habet. Et idem si non sit certus supra omnem certitudinem se deo placere, non habet fidem, quum iuxta Lutherum, nullo modo fides sit nisi fuerit vi uax quædā & indubitata opinio, qua quis certus est super omnem certitudinem se se placere deo. At habere fidem, & nō habere, manifestissime sibi contradicunt.

XII.

*Pugantia
asserit Lu-
therus.*

Sed adhuc aliud excutiamus ad eādem rem pertinens. Afirmat Lutherus nōnullis locis fidem esse motum aliquem, non qualitatem in anima residentem. Afirmat & fidem mereri gratiam. Afirmat denique & quicquid antecedit gratiam in homine, hoc est omnem animi conatum, omnem mentis præparationem, omnēque actum interiorem ante gratiam, esse

peccatum. An non ista male cohærent? Nam si fides meretur gratiam, antecedit in anima gratiam oportet. Et quum sit motus quidam (vt Luthero placet) erit motus mentis interior, prior gratia. quam obrem & ante gratiam peccatū erit. Prolixum foret, de spe, de operibus, de peccato, de libero arbitrio, de quæ cæteris id genus ante memoratis similes inconstantias & contrarietates adducere. Sed hæc quæ de fide produximus, sufficiunt vt agnoscat vulpes ista quibus dolis & artibus sua dogmata tradat. Quare iam ad reliqua transeamus,

In plurimis sibiipſe cōtradicit Lutherus.

Ad alterum nempe vitium, de quo se purgat, nempe mordacitatis: vbi primum quid ei rex obiecerit, in medium affereamus. Postquam itaque rex Lutherum inconstantia simul & contrarietatis coarguisset, quod indulgentias, quas ante probasset, nunc meras vocet imposturas, ilico subdit. Qua in re quàm non scelerate modo, verum etiam furiose bacchatur, nemo est qui non videt. Nam si nihil omnino valent indulgentia, sed meræ sunt (vt Lutherus ait) imposturae: tunc necesse est impostores fuerint, non hic tantum pontifex

*XIII.
De mordacitate Lutheri.*

In Lutheri Regis verba.

Contra Capti. Babyl. Cap. II.

Leo decimus (cuius innocens & inculpa-
ta vita, morésque sanctissimi ab ineunte
ætate per orbē totum satis explorati sunt,
quemadmodum in epistola quadā ad pon-
tificem Lutherus etiam ipse fatetur) ve-
rumetiam tot retro seculis omnes Roma-
ni pontifices. Haftenus regia maiestas.

At nihil horum Lutherus diluit, sed
nec diluere potest: tantum exempla quæ-
dam attulit, quibus velit sibi licere, quos-
uis mordere pro libidine sua.

Cur (inquit) alioqui Christus ipse
Match. 23. tanta vehemētia scribas & pha-
riseos mordet, & hypocritas, cæcos, stul-
tos, plenos immundicia, hypocrisi, homi-
cidas criminatur? Et Paulus quoties vehe-
mēs est in cōcisiones (vt vocat ipse) suas,
& pseudoapostolos quos adulterantes &
cauponantes verbum dei, canes, dolosos
operarios, apostolos Satanæ, filios diabo-
li, plenos dolo & malitia, deceptores, va-
niloquos, fascinatores & circulatores vo-
cat. Hæc Lutherus.

*Cōfuta-
tio
responso-
nis.*

Vides hic lector omnia concessisse Lu-
therum quæ vel in Paulo, vel in euange-
liis corradere potuit, quæ notam aliquam
reprehensionis præ se ferrent, vel à Chri-

sto in phariseos dicta, vel à Paulo in peccatores & inimicos crucis Christi. Et tamē ille sexcenties plura nihil est veritus aduersus vnum pontificem totius Christianæ religionis principem euomere.

Cæterum non admodum congrue Lutherus ex istis exempla desumpsit, quorū longe dissimilimus est. Sumpsisset exemplum potius à Chore, qui aduersus Moſen & Aaron populum concitauit, & cristas erexit, dicens: Sufficiat vobis quia omnis multitudo sanctorum est, & in his est dominus. cur eleuamini super populum domini? Similiter & nunc Lutherus æquare populum pōtifici studet, atque id quidem longe atrociori contumelia quā Chore fecerat erga Moſen. Sed in hoc à vestigiis patrum suorum discedit nihil. Id enim fere cūctis hæreticis in morem fuit, nempe pōtificem criminari Propter quod & Iudas apostolus in epistola sua quum de illis loqueretur, In contradictione (inquit) Chore perierūt. Et paulo superius, Dominationem autem spernunt, maiestatem autem blasphemant. vel, vt maiori luce traduxit Erasmus, Dominos vero spernunt, in potestate præditos maledicta cō-

Nume. 16.

Omnes hæretici criminantur papam.

Contra Capti. Babyl. Ca. II.

*Nemini
parcit Lu-
therus.*

gerunt. Sic enim Lutherus iam facere non veretur. Nullius enim ipse reueretur auctoritatem, sed maledicentissimæ linguæ frena laxauit in omnes. Choro igitur exemplum protulisset, quod & ei multo fuisset accommodatius, quàm aut Pauli, aut Christi. Ille magis pharisæorum personam refert, qui contra Christum oblatrarunt: aut pseudoapostolorum qui resistebant Paulo. Recteque nos erudit illis exemplis quæ citarat, quæ in modum illū incessam⁹, qui vel pharisæis ipsis vel pseudoapostolis multo meretur acerbi⁹ reprehēdi. Parum igitur apte Lutherus pro se vel Christi vel Pauli, producit exemplū.

Deinde quis nō videt Arrium, Nouatum, Nestorium, Donatum & cæteros horum similes, calumniis, conuiciis, cōtumeliis, quibus illi sui temporis pontifices insectabantur, eadem exempla (quæ nunc Lutherus affert) suis improbitatibus pretere potuisse? Verum quis approbaret ea? Nemo certe, nisi qui sectis illorum fuisset addictus. Nam cæteri protinus explosissent & exhibilassent ea penitus.

Tertio, nec Christus, neque Paulus illis increpationibus fuissent vñ, nisi prius

authoritatem suam plane miraculis vter-
 que confirmasset: quæ sane tanta fuerunt,
 vt merito fuisset obiurgandus quisquis eo-
 rum doctrinis repugnasset. Nam Paulus
 ita Romanis scripsit: Non enim audeo ali- *Roma. 15.*
 quid loqui eorum quæ per me non efficit
 Christus in obediẽtiam gentium, verbo,
 & factis, in virtute signorum, & prodigio-
 rum, in virtute spiritus sancti. Et Corin-
 thiis item ita: Nulla in re inferior fui cæ- *2. Cor. 12.*
 teris apostolis, tametsi nihil sum. Signa
 quidem apostoli peracta fuerunt inter vos
 cum omni paciẽtia, & signis, & prodigiis,
 & potentibus factis. Aduerte lector, quod
 dicit in omni paciẽtia, & se nihil esse. Pau-
 lus qui tot signa, prodigia, potentia facta
 gessit in omni patientia, se nihil esse repu-
 tauit: & Lutherus qui quum miraculis ca-
 reat, impatientissime tamen loquitur, se
 magni æstimat, & neminem non afficit
 contumeliis.

De Christo quoque notum est, cum **XIIII.**
 priusquam pharisæos reprehenderit, ope-
 ribus, quisnam esset, indicasse. Ioan. 5. Ipsa
 opera quæ ego facio, testatur de me quod
 pater miserit me. Et. 10. Opera quæ ego
 facio in nomine patris mei, hæc testimo-

Contra Capti. Babyl. Cap. I I.

nium reddunt de me . Et eodem : Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi . Et rursum . Si mihi non credatis , operibus credite . Et . 14 . Propter ipsa facta credite . Et . 15 . Si opera non fecissem inter eos quæ nemo alius fecit , peccatum non haberent . Ecce primum . Luthero non licet hanc maledicentiam astruere Christi exemplo, nisi prius auctoritatem suam clavis miraculis comprobauerit: quemadmodum nec ipse Christus antea quicquã ipsis pharisæis exprobrarit, quàm ostenderit miracula, quibus par fuit vt fidẽ adhiberent . Deinde, nisi Lutheri malitia prorsus eum excæcauerit, perspicere potest, nos, quantumuis eius dogmata vera fuerint, à peccato liberos esse, nisi prius ea nouis miraculis corroborarit . Nam ea quæ nos credimus, abunde comprobata sunt, non modo Christi verbis & factis, verumetiam apostolorum & sanctorum patrum apertissimis editis miraculis: vt si iam fallamur, ausim asserere, deũ ipsum nos data opera fefellisse .

Nona doctrina non sine miraculis suscipitur.

Doctrina Lutheri longe diuersa

At Lutherus dicet: Mea dogmata nequaquam alia sunt quàm quæ Christus & apostoli docuerunt. At istud falsissimum

est. Nam sic & Arrius cauillabatur, se videlicet nihil dicere, præter verba Christi, quum tamē verba Christi pro suo spiritu deprauabat in suam partem: quemadmodū & nunc facit Lutherus. Verba certe Christi, iuxta Christi mentē intellecta, pro Christi dogmate accipienda sunt. Cæterum iuxta mentē hæretici concepta, nō dogma Christi sunt, sed hæresis potius appellari merentur. Nam ista verba, quibus Arrius nitebatur, nempe, Pater maior me est: iuxta sensum Christi, verē Christi dogma sunt, & non ad sensum ipsius Arrii, hoc est eo modo quo Arrius interpretabatur ea. Ad sensum enim quē de eis Arrius conceperat, non Christi dogma, sed Arrianum dogma prorsus exprefferant. Et quia patres sensum Christi secuti sunt, iccirco quod patres, & non quod Arrius docuit, ecclesia comprobauit. Sed & idem ipsa fecit, quoties inter patres & hæreticos fuerat controuersia. Nam semper hæretici contendebant veram apud se noticiam scripturarum esse. Sed ecclesia semper Christi spiritu sufficienter instructa, repulsis hæreticorum interpretationibus, patrum sententiis constanter

est à doctrina euangelica.

Verba Christi sensu hæreticorum hæreses sunt.

adhærebat.

Non est ergo quod Lutherus iactitet, Mea dogmata non sunt alia quàm Christi dogmata: quandoquidem ipse dissenti-
t à patribus. Nam Lutherana dogmata nihil aliud sunt quàm contra verum sen-
sum Christi peruersæ scripturarum inter-
pretationes. Quamobrem quum adhuc
Lutheri dogmata nullis corroborata sint
miraculis, haudquaquam Christiani tenen-
tur fidem illis adhibere: nec periculū inde
cuiquam imminet, si non crediderit eis,
præsertim quum de seipso Christus dicat:
Johan. 15. Si non fecissem inter eos opera quæ nemo
alius fecit, peccatum non haberent. Verū
quisquis nolit his quæ ab ecclesia catho-
lica docentur, credere, certissimum ani-
mæ suæ discrimen incurrit, quum ea sint
tam Christi quàm apostolorum, atque
sanctorum patrum miraculis apertissime
comprobata.

XV.

*Non licuit
Luthero tā
acerbe ob-
iurgare.*

Vt ergo veniamus ad rem: Christo li-
cuit tam aspere pharisæos incescere, quia
suam doctrinam à deo processisse, per mi-
racula manifestissimè comprobauit. Li-
cuit & Paulo pseudoapostolos & male
Christianos redarguere, quoniam sui do-

gmatis veritatē, signis & mirificis operibus abunde testatus est. At non idem Luthero licet, qui vere pseudoapostolus est *Lutherus pseudoapostolus.* & Satanæ mancipium, ac plane præcursor Antichristi. necdum suas hæreses & pestilentissimas scripturarum inuersiones, vllis confirmavit miraculis, nisi forte miraculum sit, hominem tot irarum & æstuum furiis distentum nō cuestigio rumpi. Nō alio certe miraculo suam perniciosam doctrinam hætenus confirmavit. Quare nihil aut Christus, aut Paulus in hac parte Luthero suffragatur: imò Pauli exemplū, quod ex Actis ante retulimus, plane condemnat Lutherum, quando sacerdotij tū antiquati pontificem Paulus agnouit, & reuerentiam ei detulit, scriptū esse recens, *Acto. 23.* Principem populi tui ne maledicas. Lutherus tamen haudquaquam noui sacerdotij principem dignatur agnoscere, sed maledicis cōtumeliis insectatur. Hoc Pauli exemplum quod imitari debuisset, simul & cætera, quæ rex illustrissimus obiecit ei, reuocare merito potuissent eum ab hac amentia, nisi plane Satanæ mancipium esset, & filius perditionis. Rex enim opposuit multos optimos fuisse pontifi-

ces, quorum aliqui remissionem annuam, alij triennem, alij quadragesimas aliquot, quidam totius pœnitentię partem aliquā, nonnulli plenariam tam a pœna quàm a culpa remissionem indulserunt: quibus & tantam fidem adhibendam esse merito iudicauit, vt potius vnum fraterculum ouē fuisse morbidam esset crediturus, quàm tot olim pontifices perfidos fuisse pastores. Verū ad hoc Lutherus nihil respōdet. Subinde rex multis rationibus euidentissimè docet, quàm nihil omnino charitatis Lutherus habeat, quum non vereatur tot summis & eisdem sanctis pontificibus tantum crimen impingere, nempe quòd essent impostores. Si deus (inquit) in Leuitico dicit omnibus, Non eris criminator, nec susurro in populis: quid de Luthero censendum est, qui tam immane crimen non in vnum aliquem hominem, sed in tā multos, tam venerandos spargit antistites, idemque nō in vna quapiam vrbe susurrat, sed per totum buccinat orbem? Et hic omnino Lutherus silet.

Pontificibus potius quàm Luthero fidendum.

*Verba regis.
Leuit. 19.*

Deute. 27.

Ad hæc rex adiecit: Si maledict^o in Deuteronomio dicitur, qui clam percussit proximum, quanta maledictione percuti-

tur, qui palam tantis opprobriis insultat in prepositos? Et hic omnino tacet Lutherus.

Postremo rex adiūgit: Si homicida est *1. Iohan. 3.* (vt ait Euāgelista) nec vitā habet æternā, qui odit fratrem, an nō hic æterna dignus, morte parricida est, qui odio persequitur patrem? At has omnes rationes Lutherus aure surda pertransiit, vitium suum extenuans vocabulo mordacitatis, quum caninam potius iracundiam & beluinam rabiem vocare debuisset.

Mira est huius vrsæ furentis impudētia, quòd quum nihil apud Paulū damnatur crebrius quàm arrogantia, contentio, fraternæque charitatis violatio: nihilque contra sapius extollitur, quàm quod iis contrariū est: illam tamen haud pudet è Paulo suæ patrociniū improbitatis & impietatis arripere. Paulus ait: Benedicite, & *Roma. 12.* nolite maledicere. At Lutherus docet nō solum esse maledicendum, verum etiam rixandum & opprobrandum, conuiciandum, cōtumaciisque & cōtumeliis quemque nobis aduersarium impetendum; atque id exemplo Pauli & Christi.

Hoc dogma si è cœlo defluerit, alij

diudicent. Sat scio, doctrina Christi nequaquā est: & tamen audacter asserit Lutherus: Non mea doctrina (inquit) sibi vlla ex parte pugnat, nec pugnare potest, quum sit Christi. Sic mentiri nō erubescit os impudentissimum, quum ferme nihil habeat cum doctrina Christi cōfine. Opinor profecto neminem hactenus hæreticorum fuisse, qui non in multo pluribus cum doctrina Christi conuenerit, quā Lutherus. Sed nec doctrina Christi est, quicquid Christus dixerit, nisi pro Christi mente & spiritu fueris interpretatus. Quādo igitur Lutherus sæpenumero verba Christi contra sensum & mentē Christi interpretatur, palam est eius doctrinā nequaquam esse doctrinā Christi, sed cū ea pugnare magis.

Cæterū attende lector, quid adhuc pro sua defensione Lutherus asserat. Sic enim
 » de Rege loquitur. Abūde (inquit) cognouit papatum apud me pro Antichristi regno haberi, cui etiam Iob maledici mandat per eos qui parati sunt suscitare Leuiathan: & vbiq; spiritus præcipit mundum arguere de peccato impietatis, & omnino sanctam & iustam hanc mordacitatem

tatem tum laudat, tum exigit. Haftenus ille. Nos ad fingula respondebimus. Cognouit utique Rex vere catholicus, hæreticū esse Lutherū, & male fenſiſſe de ſummi Pontificis authoritate. Quid ergo? nū propterea non debuit maledicā Lutheri linguam caſtigare, quæ ſic inſaniebat in poteſtatem quam omnes orthodoxi nihil ambigunt à deo conſtitutam eſſe?

Deinde q̄ ſubdit Lutherus, Iob mandaffe maledici papatui per eos qui parati ſunt ſuſcitare Leuiathan: Pergit ſemper Lutherus ſui ſimilis eſſe, hoc eſt pro ſuo cerebro ſcripturas peruerſe cōtorquere. Sic enim habent verba Iob, vbi diei ſuæ maledicit. Maledicāt, inquit, ei, qui maledicūt diei, qui parati ſunt ſuſcitare Leuiathan. Quis ex iis verbis colligere poteſt Iob mandaffe quatenus papatui maledicatur per eos qui parati ſunt ſuſcitare Leuiathan? niſi velit ad hūc modū Lutherus argumentari. Mandat Iob vt hi diei ſuæ maledicant, qui maledicunt diei, nēpe qui parati ſunt ſuſcitare Leuiathan. ergo mādāt Iob vt hi papatui maledicant. Sic iſte qui ſe magiſtrum totius orbis facit, ſcripturas interpretatur, vt per diē papatum

cc

cc

cc

*Hic vult
ſua contor-
quet ſcrip-
turas Lu-
ther.*

Iob. 8.

*Lutherus
suscitat
Leuiathan.*

*Expositio
Hebræorū.*

intelligat. Nam quis potest alioquā sensum priorē ex iis verbis colligere? Sed quis potius iā paratus est suscitare Leuiathan, quā Lutherus ipse? Nemini dubium est, quin ab hēresum vexatione multo iam tēpore quieuerit ecclesia, ita vt quantum ad hoc negotiū attinet, iam diu dormiit Leuiathan. Lutherus igitur quoniam ex iis est qui dormitantem Leuiathan excitare conantur, quos forte sanctus Iob spiritu præuidit esse maledicentissimos, optauit vt hi diei suæ maledicerent: nimirum qui vix ad aliud quicquam nati vidētur, quā ad maledicendum. Cæterum Hebræi locū istum aliter intelligunt. Sic enim ad verbum reddi potest: Maledicant ei, maledicentes diei, attendentes vigilare societate suam. Per maledicentes diei, magistri Iudæorum intelligunt lamentatrices, quæ ad luctum & planctum pro mortuis deputatæ sunt; & Leuiathan interpretatur societate earum: vt ita sanctum hunc virum optare sentiamus, Maledicāt diei qua natus sum, hæ quæ deputatæ sunt ad lugendū & plāgendum mortuos: quarum officium est, tādē sodales quā alios ad luctum & plāctum excitare. Sed esto per Leuiathan (vt Lu-

thero placet) diabolū intelligamus. Profecto nemo magis idoneus ad hoc officiū inueniri queat, q̄ Lutherus. Neque enim Satanas quando soluetur, facilē maiorem in ecclesia tumultū concitabit, quā modo per Lutherum excitatur. Verum utcūque fuerit, nullo modo torqueri poterit hæc scriptura contra papatum, quemadmodum Lutherus facit. Et tamen quum scripturas ita torqueat & corrumpat, nihil pudet eū toties iactitare, venisse ē cælo sua dogmata.

Sed iam ad illud, quodd dicit spiritum **XVII.**
 vbique præcipere vt mundus arguatur de peccato iniquitatis, & omnino sanctam & iustam hanc mordacitatem tum laudare, tum exigere: hic profecto scripturæ nihil huic magistro nostro suffragantur. Nunquam enim in scripturis memini laudatā, aut exactam à quouis mordacitatem, quin magis prohibitam inuenio. Sic enim Paulus quum ad Galatas dixisset: Tota lex in vno verbo completur, nempe hoc, diliges proximum tuum sicut teipsum: illico subdit: Quod si alius alium vicissim mordetis & deuoratis, videte ne vicissim alius ab alio consumamini. Hic spi-

*Mordacitas prohibetur.
Galat. 5.*

Contra Captiuita. Babyl. Cap. II.

ritus in Paulo mordacitatem nec laudat nec exigit vt omnino sanctam & iustam, sed plane damnat vt vitiosam & iniquā. Falsum igitur est, quòd vbique spiritus laudat & exigit hanc mordacitatem vt omnino sanctam & iustam.

Aduerte quæso lector, hūc totius orbis magistrum, qui sua dogmata se iactat habere de cœlo, iam de scripturis plane mentiri. At hoc toties facit, & ita prorsus mendaciis assueuit, vt quum mentiatur, nō intelligat se mentiri. Sed Lutherus dicit Christum apud Iohannem de spiritu prædixisse, quòd ille mundum arguet de peccato. Certe quòd arguet prædixit Christus, sed non quòd mordebit, aut morderé faciet, quum in scripturis (quod memini) semper hoc verbum in malam partem accipitur. Cæterū vt illic ipse Christus locum illum interpretatur, De peccato (inquit) arguet, q̃ non crediderint in me. Neque sic discipulos suos Christus instituit, vt morderent, sed vt mites essent & patiētes potius. Sed & Paulū hac de re loquentē audiamus. Timotheū hortatur, vt arguat, obsecret, increpet: at cuestigio subiungit, in omni patientia. Et alibi di-

*Lutherus
non intel-
ligit se mē-
tiri.*

Iohan. 16.

*Mordere
semper in
malam par-
tem accipi-
tur.*

Matt. II.

Lucæ. 21.

2. Timo. 4.

cit: Seruum dei non oportet litigare, sed *2. Timo. 2.*
mansuetum esse ad omnes, & cum mode-
stia corripientem eos qui resistunt veri-
tati. Et iterum iubet vt sectetur inter cæ- *2. Timo. 4.*
tera patientiam & mansuetudinē. At ma-
gister noster Lutherus nihil erubescit cō-
fiteri se patiētiā amisisse, planeque pro- *Luth. ami-*
fitetur, neutiquam sibi iam habendam ef- *sit patiētiā.*
se patientiæ rationem. Hæc nisi dixerit in
libello suo maledicentissimo cōtra regē,
ego mentior. Sin dixerit, equum est vt ha-
beantur eius dogmata, qualia vere sunt,
non velut è cœlo, sed magis à Satana pro-
manasse. Christi spiritus vbique laudat
& exigit lenitatem, mansuetudinem, mo-
destiam, atque id genus cætera. Quāobrē
quum aduersus Samaritas apostoli com-
mouerentur, Christus eis dixit: Nescitis *Luce. 9.*
cuius spiritus estis.

Intelligis itaq; lector, quā citra nebu-
lam aliquam aperte Lutherus & docet
& facit aduersus Crīsti dogmata, neq; ta-
men erubescit regem Angliæ ceu læsæ di-
uinæ maiestatis reum accusare, quòd illū
de rebus hisce reprehenderit. Aduersus
diuinam (inquit) maiestatem mentitur,
& regem meum, qui est rex gloriæ, bla-

Contra Capt. Babyl. Cap. II.

spheemiis suis conspurcavit. Hæc Lutherus. Et cur ista dixerit? Nimirum ob id, quod cum rex ostenderit, quum de indulgentiis loqueretur, fuisse sibi contrarium. Sic Luthero deblaterare, mentiri, contraria dicere, scripturas perperam interpretari licebit, & quicquid velit facere, nec audebit ei quisquam hæc obiicere, nisi protinus fiat diuinæ maiestatis reus. Luthero cunctos p sua libidine mordere, lacerare, vorare, cõterere liberum erit: at qui vicissim quicquã horũ Luthero facit, iã Lutheri Regẽ blasphemiiis cõspureat.

XVIII.

Verum quisnam est iste Rex Lutheri? Profecto non alius, quàm is de quo Iob loquitur, inquit: Et ipse est Rex super omnes filios superbiæ. Nec tamen idem Rex gloriæ dici potest, nisi quatenus olim in cœlo seditione facta, gloriam illã per ambitum inuadere sit conatus.

Iob. 41.

*Infirmus
lat catho-
licos cõtra-
rietatis
Luth.*

Iã nihil à me prætermisum est, opinor; quãtũ ad hanc partem attinet, in quo non responderim Luthero, præter vnum locũ ubi docere nititur orthodoxos asserere
» repugnantia dogmata. Papistarũ, inquit,
» insaniæ pugnant, ubi Matth. 16. petrã fa-
» ciunt Christum & Papam, quum Chri-

Aus sit sanctus, Papa autem impius: & san-
 ctitudini cum impietate conueniat ceu
 luci cum tenebris, & Christo cum Belial.
 Sic enim papatus non nisi incōstantibus,
 pugnantissimis, mendacissimis constat
 (seu potius corrui) dogmatibus, quæ v-
 traque simul docet, asserit & tuetur. Vi-
 deat itaque lector ex vno hoc argumen-
 to, quàm asinina ruditas sit Thomistarū,
 vel puerilis animi impotentia, quæ non
 sinat eos sua ipsorum verba intelligere, &
 audent tamen assertiones sacramentorum
 scribere, & magnificas ampullas suæ in-
 credibilis inscitix testes iactare. In hoc
 enim hunc libellum Regis scriptum arbi-
 tror, ne stuporē & inscitiam sophistarum,
 præsertim porcellorum istorum (Thomi-
 stas dico) falso à me traduci crederet mū-
 dus. fuit enim meum iudicium tali ipso-
 rummet opere & sigillo comprobandum
 & confirmandum. Hæc Lutherus.

Primum hic perpende lector, quanta
 iaculetur in Thomistas opprobria, qui-
 bus & illius diui gloriam denigrare stu-
 det, cuius nomen & doctissimis & erudi-
 tissimis viris in magna sēper hætenus ha-
 bitū fuit veneratione, quippe quæ Theo-

*Thomi-
 stas inse-
 ctatur ma-
 litiose Lu-
 the.*

Contra Capt. Babyl. Cap. I I.

logiæ florem passim appellarunt. Sed & expende simul quàm friuola ratione fecerit istud, vt de mendacio nihil dicam. Ego nusquam legi diuum Thomam, aut Thomistas, papam aliquem præter vnum Petrum vocasse petram. Porro petrâ fuisse Petrum, non solum Thomas, verum etiam Hieronymus & nonnunquam etiâ Augustinus palàm asserunt. Et quid istud prohibet, quando Christus illum ita cognominandum prædixit, in Iohanne dicens: Tu vocaberis Cephass? Quod si interpretaberis, lapis aut saxum dicitur, vt illic euangelista testatur. Et quid quæso discriminis est inter saxum & petrâ? Quid ergo vetat Petrum petram dici, quando & idem saxum aut lapis dicitur? Et tamen idem ipse Petrus se peccatorem agnouit, quum Christo dixerit, Exi à me domine, quia peccator ego sum. Nihil ergo vetat Petrum qui peccator alioqui fuit, petram ob id dici, quòd Christus dictus sit petra. Sed quid? Num propterea non erit lapis Christus, quòd quis christianus item dictus sit lapis: aut vicissim nemo christianus vocari lapis potest, eo quòd Christus lapis dictus sit? An Petrus pugnancia di-

*Petrus
recte petra
appellatur.*

Ioan. I.

Luc. 5.

xerit, quum in epistola priori sic scribe-
 bat. Ad quem accedētes lapidem viuum,
 ab hominibus quidem reprobatum, à deo
 autem electum & honorificatum, & ipsi
 tanquam lapides viui superædificamini
 domus spiritualis. At cōsequetur hac Lu-
 therana ratione Petrum hic pugnātia di-
 xisse. Lapidem enim vocat quemlibet
 christianum simul & Christum, quum ta-
 men Christus sit sanctus, at contra chri-
 stiani complures sint peccatores, & san-
 ctitudini cum peccato non magis conue-
 niat, quàm luci cum tenebris, & Christo
 cū Belial. Quamobrem si christianus qui
 peccator est, dici potest lapis, quemadmo-
 dum & Christus dictus est lapis, quid p-
 hibet Petrum eadem appellatione cum
 Christo petram dici? An non Christus
 seipsum vocat lucem? Ego, inquit, lux mū-
 di sum. & apostolos item suos lucem mū-
 di nominat. Vos, inquit, estis lux mundi.
 Num Christus ob hæc, pugnātia dixerit?

1. Pet. 2.

Christianus vocatur lapis.

Iohan. 8.

Matth. 5.

Hic perspicis optime lector, quàm fri-
 uola sit Lutheri dialectica, simul & quàm
 iniuste contumeliosus fuerit in Thomam
 & Thomistas, quum illi tantum de Petro
 dixerint eum petram fuisse. Et velit noli

Contra Capt. Babyl. Cap. II.

Lutherus, super hanc petram, hoc est super Petrum Christus ædificauit ecclesiam suam. Nunquid nō dicit Paulus ad Ephesios de Christianis, quòd superædificati sint super fundamentum apostolorum & prophetarum summo angulari lapide Christo Iesu? Quis hic non videt summū & supremum lapidem Christum Iesum: deinde prophetas & apostolos tanquam lapides etiam in fundamento locatos: postremo christianos cæteros ceu viuos etiam lapides huic fundamento superædificatos? Propter quod & diuus Augustinus prophetas & apostolos Ecclesiæ fundamenta vocat, iuxta id quod Dauid cecinit: Fundamēta eius in montibus sanctis. quanquam & vnum præcipuum non neget esse fundamentum, nempe Iesum Christum, quem & fundamentum fundamentorum appellat, sicut & eundem sanctum sanctorum, ac pastorem pastorum alibi vocatū affirmat. Haftenus dilucidū opinor euasit, Lutherum nec de Satana triūphasse, neque illius omnia dogmata promanasse de cælo, quin potius eum & diabolicam habere sapientiam. Subinde monstrauius & in pluribus si-

Ephes. 2.

*Aposteli
fundamen-
ta.*

Psal. 26.

1. Cor. 3.

Hebr. 13.

Epilogus.

bi ipsi contrarium esse, nec solum in his de quibus (vt contendit) scripturæ nihil agunt, verum etiā in aliis de quibus eadē apertissimē loquuntur. Tertio liquet, quòd Lutheri mordacitas nullis fucis, nullisve rationib⁹ excusabilis est. Postremo, quòd apud orthodoxos, quibus tamē id ipsum Lutherus impingit, nulla repugnantia est, nomenclaturā petræ tam Petro quàm Christo fuisse communem.

De communicatione plebis, ecclesiæ consuetudinem obseruari debere. Caput. III.

Vnc ad ipsa capita rerum, de quibus præcipua controuersia est, calamum dirigamus, quæ sane plurima sunt, de quibus & agemus singulatim. Iam igitur tertio loco de cōmunicatione sub vtraque specie differemus. Principio tamen refellenda sunt ea de quibus in genere se Lutherus disputaturum promiit.

Nam hic Lutherus primum opponit Regi, quòd nulla auctoritate scripturæ, neque ratione quauis vrgenti, probat ea

*Intentio
authoris.*

*Rex Angliæ niti-
tur aucto-
ritatibus
firmis.*

Contra cap. Babyl. Ca. III.

*Non pu-
det Luth-
erum men-
siri.*

*Consue-
tudo bona
pro lege ha-
betur.*

*Apostoli
non omnia
scripturis
probant.*

Acto. 15.

quæ dicit, sed vsum tantum allegat & cō-
suetudinem, & Thomisticam, vt ait, dispu-
tandi formam imitatur, nempe, Mihi sic
videtur, Ego sic sentio, sic credo, oportet
sic esse. Quasi diuus Thomas nullis soli-
dioribus argumētis fuisset innixus: quod
est mendacium apud cunctos euidentissi-
mum. Sed mendaciis ita Lutherus as-
sueuit, vt mētiri illum nihil omnino pu-
deat: An non & hoc quoque mendacium
apertissimum est, quod Rex nullam vr-
gentem attulerit rationem? Id quod pla-
ne falsissimum esse mox ostendemus. Cē-
terum illa oppositio Lutheri nihil est.
Nam vbi scripturæ defuerint ad osten-
dendam aliquam veritatem, magni sem-
per apud omnes maiores nostros momēti
fuit vsus & consuetudo. Neque semper
scripturas attulerunt Apostoli, quibus
probarent sua: quod tamen alibi, sed fal-
so, Lutherus affirmat. Liqueat enim ex A-
ctis apostolicis, eos tantum dixisse: Ita
spiritui sancto visum est, & nobis. Et
hoc illis persuasum fuit à spiritu sancto
profectum esse, quicquid ab illis vnani-
miter esset approbatum. Sed & Paulus
quum de velādiis mulieribus Corinthios

doceat, nullis eam rem scripturis probat, sed ratione simul & cōsuetudine. Nos, inquit, eiusmodi consuetudinem non habemus, nec ecclesia dei. Sed & multas non est dubium à spiritu sancto consuetudines introductas in ecclesiam fuisse citra quàm scripturæ nobis traditæ fuerunt, de quibus in scripturis nulla sit mentio. Sed & per apostolos, ex ipsis scripturis apertum est, multa fuisse tradita, de quibus nihil in scripturis explicatur. Quamobrem & manifestū est, quod vbi scripturæ defunt, illic rationem aut consuetudinem attulisse sufficiet. Neque rationes Lutheri, quas tamen in contrarium plures adducit, tanti sunt roboris, vt vim consuetudinis eneruet: quod mox aperte docebimus. Verum istud interea considerandum est, quòd inter consuetudines plurimum interest. Nam quædam bonæ sunt & sanctæ, quædam contrà malæ prauæque. Sed inter has nihil difficile est cuius internoscere discrimen. Si praua sit, iam credibile est eam a maligno spiritu fuisse introductam. Sin contrà sancta salutarisque fuerit, & generatim ab omnibus approbata Christianis, hanc ego nihil ambigo quin

1. Cor. 13.

*Deficiente
scriptura
recurritur
ad consue-
tudinem.*

*Consuetudi-
num discrimen.*

Contra Capt. Babyl. Cap. III.

Cōsuetudo bona pro lege seruat a spiritu sancto fuisset inspirata. Neque talem consuetudinem quisquam, nisi qui pertinax suæ positionis defensor fuerit, audebit inficiari validam esse, & a Christianis omnibus obseruandam. At eiusmodi satis dilucidum est hanc ecclesiæ consuetudinem esse, de qua iam loquimur, nempe qua laici sub sola panis specie communicatur. Hæc utique consuetudo tot probis conditionibus & rationi tam consentaneis edita est, ut nemo, qui non omnino fuerit improbus, eam quouis modo censerebatur abrogandam.

Decem enim eiusmodi conditiones habet: quarum prima est, quod eius primæ introductioni, tam ex parte cleri, quam plebis, careat omni corruptionis suspitione. Neque enim suspicari quisquam potest aliquam sinistram intentionem vel in clero, vel in populo fuisse, cuius gratia vel clerus alteram sacramenti partem laicis auferre moliretur, vel ipsi laici non prorsus facto reclamarent, quum certum sit nihil inde questus aut lucri temporarii vel his vel illis obuenuisse penitus.

Secunda conditio est, quod manifesta *Pericula* periculorum & magnitudo & multitudo tã

clerū quā populū ad istā cōsuetudinem paulatim induxit. Fuit em̄ periculū in ministratiōe, ne sanguis videlicet effunderetur: quod & sæpius accidit, præsertim quū ingens multitudo fuisset cōmunicāda. Periculū item in cōseruatione, ne vini species in acetū verteretur, quū parochi tenerentur eā ob egrotos semper habere paratā. Periculū etiam quū ad morituros apportaretur, siue quis equesaut pedes eū ferret. Periculū quoque sumpturis, maxime his qui nauseam (vt nōnulli solent) ex gustato vino facilè paterētur. Periculum ob inopiā vini, cuius in plerisq; christiānitatis partibus magna penuria est: ne si cui defuisset vini species, is minime crederet se totū Christū accepisse. Periculū demū infidelitatis, ne videlicet nō sub vtraq; specie totus crederetur Christus, si nūquam nō vtraq; species cūctis christiānis exhiberetur. Ecce quātus & quot periculorum antea metus erat, quæ iam per istam consuetudinem prorsus euitantur.

Tertia cōsuetudinis huius cōditio est, quòd nulli totius legis p̄cepto repugnat. Lutherus enim ipse nullū habet scripturæ p̄ceptū quod prætexit, p̄ter hoc vnū, Bi-

*sub specie
vini com-
municandi
sunt dinere-
sa.*

III.

*Nō repu-
gnat legi
diuinæ cō-
municatio*

Contra Capt. Babyl. Cap. III.

sub una specie. bite ex eo omnes. At hoc nihil obfistit. Nā solis duodecim tū locut⁹ est Christ⁹. Neque enim aliis tum loquebatur, quā iis quibus ante porrexerat poculum, dicens.

Matth. 26. Accipite hoc, & diuidite inter vos. Et hi duodecim erant, vt plane scribit Lucas.

Luc. 22. Accubuit (inquit) & duodecim apostoli cum eo. Neque enim si plures quā duodecim fuissent, vnum poculum tot conuiuis suffecisset. Quare tam rationi, quā

Solis apostolis dictū est, Bibite ex hoc omnes. scripturæ consentaneum est, quod solis apostolis illud dictum fuerat, nempe, Bibite ex eo omnes. Male ergo scripturam hoc loco deprauat Lutherus, qui contendit istud omnibus christianis fuisse dictū, quod solis dictum fuerat apostolis. Neque aliam pro hac re scripturam asserre poterit seu rationem quamuis, nisi quam aduersariis opprobare solet, nempe, Sic oportet, Ita necesse est, Non potest aliter fieri. Renunciauit enim sexto capiti Iohannis, quod & plane fatetur nihil Bohemis suffragari posse. Et sanè gratissimum orthodoxis istud spectaculum esse potest, videre mutuas horum hereticorum pugnas inter se, quum vnus dicat scripturas hunc sensum habere, alius contendit ha-

bere

bere contrarium. Sed nos rem nostram prosequamur. Clarum ex his est, quātum ad nostram disputationem spectat, hāc sacrae communionis cōsuetudinem sub altera specie, nulli scripturarum praecepto repugnare.

Quarta consuetudinis huius conditio est, quòd ei, nouae legis exempla plurimū faueant. Fauet enim huic quod postremo Lucae scriptum est de duobus illis discipulis, cum quibus dominus Iesus intrauit in castellum Emaus. Et factum est (inquit) dum accumberet cum eis, accepit panem, & benedixit ac fregit, & porrigebat illis, & aperti sunt oculi eorum, & agnouerunt eum. Et ipse euanuit a conspectu eorum. Ecce hic habes, quòd ad esum huius benedicti panis, quem pro more scripturarum, panem vocamus, protinus eorū oculi fuerunt aperti. Quo nimirum indicio Chrysostomus, Theophilus, & Augustinus, colligunt idipsum fuisse verum corpus Christi. Sed & ex verbis ipsis patet, quū & simili prorsus modo sit vsus in sui corporis consecratione. Accepit (inquit) panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. Cæterum ex eo quòd oculis eo-

IIII.

Lucæ. 24.

a Theophylactus.

rum euestigio se subtraxerit, satis perspicuum est, solam hanc sacramenti partem eos accepisse, hoc est sub specie panis, non item sub vini specie.

V.

IIII

Zenit. 6.
9.14. & in
aliis locis.

Quinta consuetudinis huius conditio est, quod ei veteris legis figura pbe quadrat. Nam quod sub ea lege liquidum offerebatur, quod & libamē vocabāt, haudquaquam a laicis, sed a solis sacerdotibus recipiebatur. Obuenerat enim id in partem sacerdotum, quemadmodum & nunc ea sacramenti pars quæ liquida est, solis est reservata sacerdotibus, non item laicis exhibita.

VI.

Tantum
una specie
continetur
quantū sub
utraque.

Sexta consuetudinis huius conditio est, quod neminem vllō prorsus afficit dispēdio. Nam quantum sub specie panis continetur, tantumdem est & sub vini specie. Corpus enim & sanguis, & anim⁹, & deitas Christi sub vtraque specie plenissime comprehenduntur. Quocirca non minus ille sumit qui sub altera specie cōmunicat, quā qui sub vtraq; quantū ad Christum attinet. Neque enim species quicquā adiiciūt virtutis, quū signa tantū sint, nec operentur quicquam in humanum animū.

Septima conditio est, quòd nulla præceptorum vi, sed consensu quodam tacito tam populi quàm cleri sensim irrepfit dicta cōsuetudo. Nam visis tot periculis, quæ toties pridem acciderunt per ecclesias omnium christianorum, ea res, quasi tacitis omniū suffragiis recepta fuit, priusquam vllò conciliorum decreto legimus eam fuisse firmatam. Istud quoniam euidenter patet in compluribus diuersorum authorum libris longe ante concilium Constantiense aut Basiliense conscriptis & editis, nulla penitus indiget probatione.

Octaua conditio quæ neque minimi ponderis est. Apud eum populum hæc cōsuetudo nata est, qui spiritu sancto regitur. Nemini enim dubium est, ecclesiam spiritu sancto regi, nisi quis forte Christi non crediderit euāgelio. Nam in eo promissus est spiritus ipse sanctus, spiritus inquam veritatis, vt in ecclesia maneat in perpetuum, & vt eam doceat, & ducat in omnem veritatem, annuncietque quod Christi est, & quod audierit à Christo, ac decimum vt suggerat omnia, quæcūque Christus pridem dixisset apostolis. Hæc aper-

VII.

*Cōmuni
cōsensu in-
troducenda
est consue-
tudo com-
municandi.*

VIII.

*Consuetudo cōmuni-
candi à spi-
ritu san-
cto est.
Iohā. 14.
Iohā. 16.*

Contra Capt. Babyl. Ca. III.

*Suggerere
quid sit.*

tissime Iohannes ex ore Christi. 14. & 16. tradit. At quid est aliud suggerere, quam insinuare siue subministrare, menti quicquid est veritatis christianæ? Certum est ergo quod spiritus ipse sanctus, quem & spiritum veritatis Christus appellat, in ecclesia perpetuo maneat, Ecclesiam instruens, & ecclesiam ducens in omnem veritatem, eique annuncians, & suggerens, ac subministrans, & demum insinuans quicquid est Christi, simul & illustrans ea quæ pridem obscure Christus protulisset.

IX.

Nona conditio, quæ & plurimum conducit, nimirum, quod ea consuetudo talem rem concernit, ex qua non minima pendet salus animarum. Nam corporis & sanguinis Christi communicatio valde pertinet & spectat ad salutem animarum: quod Lutherus negare non potest, quum asserat huius rei fide remissionem peccatorum, simul & cœlestem hereditatem consequi.

X.

*Consuetudo
cōmuni-
candi ab ec-
clesia ap-
probata est.*

Decima conditio, quod videlicet per totius ecclesiæ procures, & per concilia duo generalia fuit prorsus approbata. Quoties enim uero de scripturis quævis oritur controuersia, quemadmodum per

hereticos notissimū est sepe numero contigisse, oportet aliquem vel aliquos hic in terris haberi iudices, quorum interpretationi stabitur: alioqui nunquam eius controuersie dirimendæ spes vlla fuerit. Nam contendet hereticus hanc scripturam hunc sensum habere: orthodoxus cōtrā negabit. Quando igitur erit contendendi finis, nisi iudices quidam huiusce rei constituentur? Et horum item iudicium, nisi spiritu sancto regi credatur, hereticus facillime subterfugiet. Quamobrē omnino credendum est Christum in eius modi fluctuationis periculo non deserturum ecclesiam suam, pro qua sanguinem fundere non est dedignatus. Quis ergo dubitare potest, quū ex omni totius Christianæ ditionis loco patres congregati fuerint ad spiritum Christi consulendum quid super ea lite facturi sint, quin aderit Christus & spiritus eius? Et maxime quando sic assuturum ante promiserit, dicens: *Mat. 18.*
Mat. 28.
 Vbicunque duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, illic sum in medio eorum. Etrursum: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Quando igitur no-

Contra Capti. Babyl. Cap. III.

queunt omnes Christiani simul in vnum
aliquem conuenire locum, & patres sem-
per existimati sunt ceu potior totius Chri-
stianitatis pars, par est, vt quicquid illi in
spiritu sancto congregati decreuerint, id
ab omnibus christianis verum esse cre-
datur. Cuius rei plurima sunt in actis
apostolicis exempla. Nam ad ea concilia,
de quibus ibi traditur, non omnes accer-
sebantur christiani, sed apostoli & senio-
res, qui quasi mediastri fuerant inter de-
um & plebem, vt quod illi spiritu sancto
congregati decreuerint, id non tanquam
humanum decretum, sed vt diuinum re-
liqua susciperet multitudo. Sic enim pla-
ne factum fuit in concilio quod ob con-
trouerfiam de cæremoniis antiquæ legis
dirimendam congregabatur. Nam quod
ab apostolis & senioribus illic decretum
fuit, ad cæteros christianos qui tum com-
plures erant tam Antiochiæ quàm in Sy-
ria, simul & Cilicia, mittebatur. Neque
eius decreti rationem aliam assignarunt,
nisi quod ita spiritui sancto, sibi que vi-
sum fuisset vnanimiter congregatis. Hic
videre licet ecclesiæ primæ ritum,

quem essent & postari seruaturi. Quam-
quam enim tunc haud tantus fuisset Chri-
stianorum numerus, quin potuissent o-
mnes ad vnum aliquem locum vocari,
non sic tamen factum est, sed seniores
quid sibi visum fuerat definierunt, su-
amque definitionē ceu legē ceteris ob-
seruandā tradiderūt, nullo sacrarū litera-
rum allato testimonio, nullisve rationi-
bus in medium productis, compertissi-
mum habentes, id à spiritu sancto pro-
fectum, quicquid vnanimis ipsi decre-
uissent.

Epilogus

Atq; ita factum est ob huius veritatis
habendam certitudinem, tam in conci-
lio Constantiensi, quàm in Basilienfi. Per
vtrumque sanè concilium sic dicta con-
suetudo fuit approbata, vt patres vna-
nimiter adiudicarent eam à nemine vio-
lari debere. Quando igitur ea nullius
occasione corruptionis ortum accepit,
& à multis discriminibus liberat, nulli-
que repugnat euangelico pręcepto, quia
magis congruat ei tam nouę legis exem-
plum, quàm veteris instrumēti figura, ne-
minē afficit dispendio, nulla vi, sed tacitis

Contra Capti. Babyl. Ca. III.

omnium suffragiis irrepsit, & in ea republica que sancto spiritu gubernatur, atque in eo negotio quod salutem animarum concernit, sitque demum per tot ecclesiæ procures bis approbata, quis tam insanit, ut non putet eam à spiritu sancto fuisse profectam? Sed hætenus pro consuetudine statuenda.

*Lutheri
inanes ca-
uilli consu-
tantur.*

Matt. 15.

Iam vestigemus quàm sint nullius momenti Lutheranae rationes, quas ad hanc consuetudinem abrogandam attulerat. Primum adducit testimonium ex Matthæo: Sine causa colunt me doctrinis & mandatis hominum. Ex qua scriptura colligere molitur, quòd consuetudo per homines introducta, infirma sit & inualida. Sed Christus hanc scripturam dissoluit ipse. Nam ad eos illam attinere dicit, qui dei præceptum irritum faciunt propter traditiones hominum. Verum nihil eiusmodi fit per hanc consuetudinem, quum ipsa nulli diuino præcepto repugnet, ut superius ostendimus. Protulit hanc scripturam Christus è lege veteri, quæ populum obedire voluit mandatis hominum, uti liquet Num. 11. & Deuter. 17. Erant enim sub ea lege septuaginta se-

*Bona cō-
suetudo nō
aduersatur
euangelio.*

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 45

niores, quorum præceptis & institutis
populus obtemperare sub mortis pœna
tenebatur. De quibus & Christus ait
Matth. 23. Super cathedram Moſi ſede-
runt ſcribæ & phariſæi. Omnia ergo
quæcūque dixerint vobis, facite. Quòd ſi
Chriſtus iuſſerit vt illis obtemperaretur
in omnibus quæcunque dixerint, multo
magis hanc obedientiam apoſtoliſ ſuis &
eorum ſucceſſoribus exhiberi voluit, vt
iis videlicet parerent cuncti: de quibus &
dixit, Qui vos ſpernit, me ſpernit. Non *Luce. x.*
damnat itaque Chriſtus hominum man-
data, neque vetat quenquam his obtem-
perare, quin iubet potius in omnibus
quæ dei præceptis haudquaquam repu-
gnant, obtemperent penitus. Quamob-
rem quum iſta conſuetudo nullis dei
præceptis aduerſetur, nihil prorſus Lu-
thero confert dictum teſtimonium: & ta-
men hic mirum eſt vt inſultat Lutherus,
quaſi vel hac vna ſcriptura penitus triū-
phaſſet.

Cætera verò quæ ſubinde producit,
irriſionem exigunt potius quàm reſpon-
ſionem aliquam. Nam quod de diutur-
nitate fidei Turcarum in medium aſſert, *Lutheri
deliramē-
ta reſponſo
indigna.*

Contra Capti. Babyl. Cap. I I I.

*Secundus
cauillus.*

quis non rideat, quum nihil habeat huic
nostræ consuetudini simile, præter so-
lam diuturnitatem? Et tamen Lutherum
haud pudet hanc pro sua defensione ci-
tare. Qua ratione (inquit) probabimus
Turcarum fidem esse erroneam, quæ iam
ad millesimum ferè annum durat, antè
orta, quàm Germania ad fidem conuersa
est? Hæc Lutherus. Quasi nos propter
solam diuturnitatem, consuetudinem istâ
approbasset: quod falsum est: sed plu-
res alias bonas & iustas condiciones ha-
bere docuimus, nempe quòd à periculis
pluribus eripiat, neque præceptis ullis
diuinæ legis obuiet, sitque iustas ob cau-
sas introducta in eo populo qui lege cœ-
litus data spirituque sancto regitur, & de-
mum à præpositis & præsidibus illius po-
puli communibus suffragiis approbata.

*Crimina
non excu-
santur con-
suetudine
longa.*

Cæterū Turcarum fidem, quantumvis
diuturna fuerit, cæteris tamen carere cō-
ditionibus apertissimum est. Certum est
enim eam & impiam esse, & contra le-
gem dei, neque gentem ipsam spiritu
sancto gubernari, quemadmodū de Chri-
stianis apertissima Christi promissione

compertissimum est. Proinde nec valet *Tertius*
 quicquam quod de Iudeis tertio loco *canillus.*
 producit. Sic & Iudeos (inquit) quis
 non merito iustificet huius inuicti Tho-
 mistæ exemplo, quum tanta nos superent
 longitudine temporum.

Cui respondemus, quòd nec fidei nec
 legis Iudaicæ diuturnitas quicquam eis-
 dem suffragatur, quum plane constet eos
 infidelitatis, authore Christo, conuictos
 fuisse, fidemque illorum esse reprobam,
 & legem iam olim antiquatam esse.

Rursum de gentibus sic obiicit: Et cur
 gentes per orbem nouam Christi fidem
 non dicentur, authore Henrico Angliæ,
 meritò fuisse persecutas, cum idololatria
 eorum hoc pulcherrimo & Thomisticis-
 simo argumento, recta & sana fides cen-
 feri debuerit, quòd tot milibus annorum,
 tot regionibus populorum, tam constan-
 ti vfu firmabatur?

Et hic respondemus, quòd nec ido-
 lolatriæ quantumuis longa consuetudo,
 saluarit gētes, quum aduersus deum non
 solum impia sit, verum etiam per eius
 leges damnatissima. Veruntamen ipsa

Quartus
canillus.

Contra Capti. Babyl. Ca. III.

de qua iam sermo est, consuetudo, nec indeum impia est, neque legibus eius contraria.

Canillus. 5.

Quinto suum errorem cōmunibus hominum erroribus stabilire molitur, sic inquit:

- » Atque eodem Hérico magistro etiam-
- » num asseramus, impiorum hominum errores esse sanam fidē, quòd ab initio mundi illorum superarit multitudo & diuturnitas & potentia, piorum paucitatem & ignobilitatem.

Cui respōdemus, quòd errores hominum, quos ab initio mundi Lutherus durasse contendit, nihil tueri potest tanta diuturnitas, quum non alium habeant authorem, quàm Satanam, eundem videlicet quem habent Lutheri dogmata.

Vides ex iis responsionibus nostris lector, quā solida scilicet is nouus totius orbis magister argumēta produxerit, qui se certum iactitat sua omnia dogmata se habere de cœlo, quique de Satana se triumphasse gloriatur. Vides quæ iam spolia reportarit ex tam glorioso triumpho.

Canill. 6.

Sed non prætereundum est quàm Herculeam rationem & inuincibilem postre-

mo loco producit.

Summa (inquit) Si hominum dicta valent articulos fidei, cur non & mea verba faciunt articulos fidei? An nō sum homo?

Respondeo, Me sanè putare quiduis aliud te esse præter hominem. An non tibi credam, qui te ipsum vrsam & leenam appellasti? Quando igitur vrsam aut leenam nemo recte vocauerit hominem, sed beluam, non mihi plane videris homo, sed belua. Nam si homo esses, aliquod in te foret humanitatis indicium. Non tot mendacijs libelli tui scaterent. Non tot conuicijs abundares. Non tot infantijs & amentijs fureres. At istis missis, ad cætera pergamus.

Subinde cauillatur, Turcam risurum, *Canill^o. 7.* si nostrā consuetudinem è spiritu sancto manasse diceremus: nec proinde plurimum à Turcarum consuetudine differre, quum eam sine scripturis asseramus. Primum, istud absque scripturis non asserimus, imò scripturas ob id ipsam astruendum antè produximus. Deinde nec scripturis nostris Turca fidem haberet, tametsi validissimas produceremus. Tertio, neque Turca Lutherò crederet, quārum-

Contra Capti. Babyl. Ca. III.

uis affirmet se certum esse omnia dogmata sua se habere de cœlo, vel si scripturis idipsum cōfirmarit: quod nunquam facit.

Canill⁹. 2. Præter hæc & verbositate multa gan-
nit & garrit nos aliud fundamentum præ-
ter Christum ponere, qui paremus homi-
nibus. quod etiam falsissimum est. Nam
supremum fidei nostræ fundamentū Chri-
stus est, deinde apostoli, quos & Paulus
Ephe. 2. ipse (quanquam homines erant) funda-
mentum etiam appellat, quod supra Chri-
stum summum angularem lapidem stabi-
litum est. Post hos etiam apostolici viri
ceu viui lapides superædificantur, quibus
omnibus tandem innituntur & Christia-
ni cæteri.

Canill⁹. 9. Post hæc, Paulum affirmat magna au-
» thoritate sancire, fidem nostram oportere
» niti verbis dei. 1. Corint. 2. Sermo meus
» & prædicatio mea non in persuasibilibus
» humanæ sapiētiæ verbis, sed in ostensione
» spirit⁹ & virtutis fuit, vt fides vestra nō sit
» in sapientia hominum, sed in virtute dei.

Verum hæc scriptura multo magis con-
tra Lutherum facit, q̃ contra nos. Docuit
enim sua Paulus, ostensione spiritus & vir-
tutis, hoc est clara miraculorū operatio-

ne. Docuerūt & sua patres qui Paulo successerūt, simili modo, hoc est mirificis operibus è cœlo contestata. Quare nostra quę credimus, ex ostensione spiritus & virtutis abunde sunt cōfirmata. Nam vt suo tēpore Paulus ea quę docuit, clavis miraculis confirmavit omnia, ita reliqui patres suam doctrinam sequentibus temporibus magna vitę sanctimonia, multa quę miraculorum luce comprobabant. Quare si iam Lutherus velit alia superinducere quàm hactenus ecclesia crediderit, & plane diuersa iis quę adhuc credit, oportet eum ostensione spiritus & virtutis, hoc est signis & miraculis istud comprobare, potius quàm deprauata scripturarum interpretatione, contra sensum Christi simul & tot sanctissimorum atque eruditissimorum patrum concordēs sentētias, qui per multa secula nos pręcesserunt. Optarim potius vt humanę sapiētię verba Lutherus proferret, quàm tot mendacia diabolica, maledicta quę & conuicia congereret, quibus ferme quicquid scribit, refertissimum est. Nam vbique plus mendaciorum & conuiciorum quàm efficacium argumentorum inueniet lector.

Ca. 10.

Post multa igitur conuicia tandem di-
cit Christum ecclesiam suam ædificasse
non super longitudinem temporum, ne-
que super multitudinem hominum, ne-
que super Oportet sic esse, neq; super v-
sum & dictum sanctorum, denique neque
super Iohannē baptistā, nec super Eliam,
nec super Hieremiam, aut vllum ex pro-
phetis, sed super solam & solidā petram,
super Christum filium dei.

Ephe. 2.

Nos etiam & hoc ipsum asserimus ec-
clesiæ præcipuum fundamentum esse, cui
tamen fundamento propinquius innitun-
tur tam apostoli quàm prophetæ, quos &
constat homines fuisse. Deinde nos item
superædificamur, quemadmodum Paulus
ait, Superædificati super fundamentum
apostolorum & prophetarum ipso sum-
mo angulari lapide Christo Iesu, in quo
omnis ædificatio crescit in templum san-
ctum in domino. Sed contendet Luthe-
rus nihil aliud per hoc fundamentum in-
telligi debere, quàm Christum. Ego ve-
rò vicissim istud negabo. Quare iudice
quodam opus erit, qui litem hanc inter
nos dirimat. Augustinus igitur hunc lo-
cum explicans Psalmo. 86. vocat aposto-
los &

los & prophetas fundamenta ciuitatis huius, hoc est ecclesiæ Christi : & Christum vocat fundamentum fundamentorum, quemadmodū & idem pastor pastorum, atque sanctus sanctorum nonnunquam dicitur. Vides ergo lector apostolos & prophetas ecclesiæ fundamenta dici, nec esse de horum veracitate metuendum, quamquam homines fuerint, quum & ipsi fundari sint in ipso summo angulari lapide Christo Iesu. Et rursus ex eodem consequitur, per petram in prioribus Christi verbis Petrum debere intelligi. Nam cur alioqui Christus cum alibi saxum appellauit, nempe quum dixit : Tu vocaberis Cephass, quod si interpreteris (vt Ioannes ait) lapis aut saxum interpretatur? Et quid est lapis aut saxum aliud, quàm petra? Quòd si neget Lutherus hunc locum sic accipiendum esse, Iudices oportet habeamus, quos neque paucos aduersus illum produximus articulo. 25. confutationum assertio-
Apostoli sunt fundamenta ecclesiæ.
1. Pet. 5.
Daniel. 9.
Ioan. 1.

Sed aduerte lector quem in modum probat non super iis fundamentis ecclesiam Christi fundari, sed super solum Christum:
Canill. ix.

Quoniam (inquit) hic mētiri & fallere non potest: at omnis homo mendax. Nescio quid hic sibi velit, nisi forte moliatur hoc verbo sua mendacia tegere, nempe q̃ non sit pudendum Luthero si mentiat̃ur, quandoquidē scriptura dicit omnem hominem esse mendacem. Nec opinor illum sentire quòd Paulus fuerit mendax, aut Petrus aut alius quispiam apostolorum in iis quæ tradiderunt ecclesiæ. Nam ita quicquid scripserint, id totum in suspicionem adducetur. Quòd si de illis id nōlis accipi, quid prohibet eos dici fundamenta, quibus ecclesia post Christum fulciatur?

XII.

Producit adhuc & alias duas scripturas, quæ nihil inferuiunt eius instituto, quin officiunt magis. Nam hæc, Si quis loquitur, quasi sermones dei: manifestè Lutherum damnat, qui nihil habet in ore frequentius, quàm conuicia, probra, maledicta, quæ magis diaboli sermones sunt quàm dei. Sed ne dixerit Lutherus, nos huius rei nulla exempla produxisse, non grauibimur vnum aut alterum in medium proferre. An non diabolica sunt conuicia quæ paulò antè in fautores diui Tho-

*Diabolica
Luthe. con-
uicia.*

mæ iaculatus est? Hæc sunt arma (inquit) quibus heretici vincuntur hodie, ignis, & furor insulsiſſimorum aſinorum, & Thomisticorum porcorum. Sed pergant porci illi, & ſi audent, exurant me: hic ſum, & expectabo eos. cineribus ſolis poſt mortem etiam in mille maria proiectis, perſequar & fatigabo hoc abominabile vulgus. Summa, Viuens, papatus hoſtis ero: exuſtus, bis hoſtis ero. facite porci Thomiſtæ quod poteſtis, Lutherum habebitis vram in via, & lænam in ſemita. vndique vobis occurret, & pacem habere non ſinet, donec ferreas veſtras ceruices & æreas frontes contriuerit, vel in ſalutem, vel in perditionem. Haſtenus ſatis fuerit patientiam perdidiſſe: deinceps, cum pergatis indurati & occæcati cornua erigere, & ſponte facti ſitis incorrigibiles & indomiti, nemo à me expectet quicquam dici in vos (deplorata portenta) ſuaue aut blandum. Irritados enim volo magis ac magis, donec effuſis omnibus viribus & furoribus, concidatis in vobiſiſſis. Qui primus alterum compescuerit, ſit ipſe victor: ſicut vultis, ſic fiat vobis.

En tibi lector ſermones Lutheri. Num

Contra Captiuita. Babyl. Cap. III.

tibi videntur dei sermones esse, an diaboli potius? Et rursus de summi pontificis cultoribus ad hunc modum ait:

» Tacens eos contemnam: vel si agen-
» dum est cum illis, quanto possim impetu
» in eos ferar, irritaturus satis, imò prouo-
» caturus tam stupidos truncos, tam rudes
» asinos, tam crassos porcos, cum digni alio
» officio non sint, nisi vt prouocetur in pœ-
» nam suam. Idque faciam in gloriam Hen-
» ricianæ ecclesiæ, & ipsius Henrici egregij
» defensoris Thomistæ, ne frustra meâ mor-
» dacitatē facerrima sua maledicentia dam-
» nasse queri possit.

Hi scilicet sunt sermones dei, quos tam crebro Lutherus habet in ore? imò plane diabolicos esse quis non diiudicat?

Cæterum vt ad institutum nostrum re-
1. Pet. 4. uertamur, docet Petrus superioribus illis
verbis, Christianos quæcunque loquan-
tur, ea modestia sobrietateque loqui, ac si
loquerentur eloquia dei. Quare nihil hæc
scriptura Luthero confert: sed multo mi-
nus quàm nihil, altera quam subinde pro-
ducit. Affert enim alteram, sed è suo cere-
bro confictam, quippe quæ nusquam scri-
pta sit.

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 51.

Et omnis (inquit) prophetia sit analo-
gia fidei.

Non hoc dixit Paulus, sed ita: Siue pro-
phetiam secundum proportionem fidei,
hoc est, quòd prophetiæ donum in homi-
nibus vel maius vel minus est pro magni-
tudine fidei. Quid hoc ad rem attinet,
q̃ nobis nihil sine scripturis licebit loqui?
Cæterum quanquam hoc non probent
hæ scripturæ per Lutherum adductæ, ne-
mo tamen negat, quin prophetantibus id
sit loquendum, quod scripturis consenta-
neum fuerit: nihilque omnino proferri ab
his debere, quod scripturis quouis pacto
contrarium sit.

ce
ce

Roma. 12.

Consentanea scriptu-
ris doceri
oportet.

Et quanquam nec scripturis nec ratio-
ne Lutherus ista probauerit, audi tamen
lector quàm iactabunde loquitur.

XIII.

Hæc sunt (inquit) roborā nostra, ad-
uersus quæ obmutescere coguntur Hen-
rici, Thomistæ, papistæ, & quicquid est fe-
cis, sentinæ, & latrinæ impiorum & sacri-
legorum eiusmodi: neque habent quod
possunt hic respondere, sed cōfusi & pro-
strati iacent à facie verborum istius toni-
trui: & expectamus quoque quid aduer-
sus hæc mutire audeat Rex cum omnibus

ce Inanis
ce iactan-
ce tia
ce Luth.

Contra Capt. Babyl. Cap. III.

fuis sophistis.

An non vides lector beluam istā prorsus insanire: qui quū ipse nihil præter meas nugas effutiat & deblateret, alios tamē appellat nugigerulos: & putat oris sui foctorem pestilentissimum adeo formidabilem esse, vt omnes obmutescere cogat?

» Subdit Lutherus. Stat enim fixa sentētia,
» fidem non deberi nisi certo verbo dei, si-
» cut dicit Roma. x. Fides ex auditu, auditus
» autem per verbum Christi.

*Fides eccle-
siae Rom. à
Christo &
apostolis.*

Et istud sanè plurimū nostræ parti suffragatur. Nam ea quæ nos credimus, ab orthodoxis accepimus, & hi ab aliis audierunt similiter orthodoxis, atque hi vicissim ab aliis, idque continua serie donec ad ipsos priscos apostolorum auditores peruenerimus. At si Lutherum petas quonam audito fidem acceperit suam, non potest aliū indicare, quàm aut VViclefistam, aut Hussitam quempiam. Lutherus enim uero quicquid libet, ex quauis scriptura colligere nouit. At certe parū dialectice consequitur, Fides habēda est verbo dei, ergo soli verbo dei.

» Cæterum iam donemus istud Luthero:
» Solis dei verbis, & his quæ sequuntur ex

De cōmunicatione sub vtrāq; specie. 52

dei verbis, fides adhibeatur. Neque enim dubitamus quin eiusmodi negotium istud sit, de quo iam agimus. Nam hæc sunt verba Christi: Et rogabo patrem, & alium consolatorem dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis. Et rursum: Quum venerit ille, qui est spiritus veritatis, ducet vos in omnem veritatem. Atque iterum de eodem spiritu loquens ait, De meo accipiet, & annuntiabit vobis.

Iohan. 14.

Iohan. 16.

Ad hæc: Paracletus autem ille qui est spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunque dixi vobis. Quis iā has scripturas exacte pensans dubitare secū potest de spiritus huius consolatione? maxime quum apostolici viri & seniores in vnum locum ex toto Christianorum orbe confluerint eius consulendi gratia, nempe quid essent in causa fidei facturi, & ea certe causa, quæ plurimum concernit animarum salutem. Nam si spiritus veritatis sit, & maneat vobiscum in æternum, ociosus esse non potest in monstranda veritate. Et si ducturus est in omnem veritatem, cur & istam adeo

Iohan. 14.

Contra Capt. Babyl. Cap. III.

suppliciter imploratus non indicabit? Et si docebit vos omnia & suggeret quæcūque Christus ante dixerit, cur & hunc scrupum in Christi verbis iam requisitus non explicabit? Hic profecto liceret nobis in beluam istam insultare, & in caput eius omnia sua conuicia regerere, & maxime quum præter illas scripturas exemplum etiam habeamus ex facto Christi, qui sub vna specie, nempe panis, hoc sacramentum duobus è discipulis suis porrexit: neque Christi modò, verumetiam apostolorum eius, quos nō semel idipsum fecisse literis proditum est. Cæterum hac de re pluribus in articulorum cōfutatione diximus.

Lucæ. 24.

XIIII. At adhuc blaterare Lutherus haudquam desinit. Colligere molitur ex his quæ superius adduxit, quicquid vltra verbum dei producit, hoc nostri arbitrij
» esse, ceu dominorum, credere non credere,
» re, damnare probare, sicut scriptum est:
» Omnia vestra sunt, siue Apollo, siue Cephæ,
» siue Paulus: vos autem Christi. Nec
» istud certe probat id quod Lutherus molitur.
» Neque enim ita Paulus intellexit
» Christianos esse Christi, vt non debeant

præpositis suis obedire. Nam istud ad Hebræos vltimo præcipit. Obedite (inquit) præpositis vestris, & subiaccete eis. & rationem subnectit dicens: Ipsi enim perui-
gilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri. Ecce Paulus Christianos obedire vult & subiici præsidibus suis, qui deo rationem pro animabus eorum reddituri sunt. Et Christus item iussit, Omnia quæcunque dixerint vobis, facite.

Matt. 23.

X V.

Postremo docet nostrum esse iudicare pontificem, & non iudicari à pontifice: Quia spiritualis (inquit) à nemine iudicatur, & ipse iudicat omnes.

cc

cc

cc

*Cuius sit ius
dicare aliis.*

Sed hæc consecutio planè stolidi est, ni Lutherus prius doceat plebem esse spiritalem. Nam de præsidibus hoc Paulus dixit, & non de plebe: quod illic apertissimum est. Mox enim subdit: Nos autem sensum Christi habemus. hoc de præsidibus. Et de plebe quid? Adhuc enim carnales estis. Et quare carnales eos appellarit, ostendit: Quum enim sint inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis? Ecce lector, hic prorsus evanescit Lutherani iudicij authoritas, quum tam aperte factiosus & contentiosus fuerit, ac proinde

1. Corin. 2.

1. Corin. 3.

Contra Capt. Babyl. Cap. III.

Gala. 5. carnalis. Si carnis opera, quæ Paulus ad
Lutherus Galatas enumerat, carnalem efficiunt
carnalis. quempiam, Lutherus utique totus carna-
lis est. Nam & totus conflatus est ex ini-
micitiis, contentionibus, æmulationibus,
iris, rixis, dissensionibus, sectisque & inui-
diis. Quamobrem nec ipse, neque sectato-
res eius idonei iudices esse queunt.

Quod de Augustino denique produ-
cit, nempe quòd (eius sententia) solis ca-
nonicis libris is debeatur honor, ut firmis-
sime credatur nihil erroris in illis esse: cæ-
teros, quantalibet sanctitate doctrinaque
præpolleant, non æquo honore dignos:
nihil contra nos militat. Neque enim ob
id vult Augustinus, ut nihil omnino cre-
datur, nisi quod in scripturis positum fue-
rit, quum ipse contra Donatistas multa
docet esse credenda, quæ nequaquam in
sacris literis continentur, de quibus & in-
ter confutandum articulos Lutheranos
ipsi meminimus. Sed & generalium syno-
dorum decretis Augustinus deferendum
censet haud aliter quàm à sacro profectis
spiritu.

*Modestia
authoris.*

Nihil hætenus omisimus lector, quod
erat aliqua responsione dignum. Conui-

cia tamen innumera præteriuimus, ne te nimio prolixitatis onerarem⁹ tædio. Multis autem verbis post hæc Lutherus subterfugere conatur, ne videatur in laudando Leone pontifice, & eodem rursus impostore vocando, fuisse sibi contrarius: sed nihil agit. Si impostor fuit Leo decimus, vt eum Lutherus vocat⁹, vir bonus haudquaquam fuit: & idem à Luthero ceu vir bonus laudatur. Luthero certe bonus & non bonus erit, nisi forte adulandi gratia fateatur se (dū istud scripserit) fuisse mentitum.

*Luther. vel
mēritus est
vel sibi cō-
trariatur.*

De papatu subinde Lutherus ogganiens, illustrissimum regem insimulat ad scripturas quas attulit, magis mutum fuisse, quàm piscem: quū tamen omnino nullas quibus papatum conuelleret, in toto Babylonicæ captiuitatis libello produxisset. Cæterum quia nos inter confutandum articulos, satis abunde Luthero papatum impugnanti respondimus, iam paucioribus agendum est. Neminem opinor dubitaturum hac de re, qui verba Christi cum ipso rerum euentu digne conferat. Quis enim tam cæcus est, vt non videat eam quam hodie vocamus ecclesiam, ex

XVI

cc

cc

*Ecclesia
Ro. ex Pe-
tro dima-
nauit.*

Contra cap. Babyl. Ca. III.

Petro dimanasse? Nec inficior quin à cæ-
 teris apostolis ecclesiæ complures insti-
 tutæ fuissent, nimirum à Paulo, Iohanne,
 Iacobo, Matthæo, Barnaba, reliquisque
 quos olim ad totum orbem conuertendū
 Christus ipse miserat. At successiones eo-
 rum vel penitus interierunt, vel ita schi-
 smatibus & hæresibus ab ecclesia recesser-
 unt, vt ad eam haudquaquam pertinere
 credantur. Quum enim ecclesia non segre-
 gatio, sed congregatio dicatur: qui non
 cum cæteris membris adunati sunt, meritò
 cēsentur nō esse de ecclesia. Retinet igitur
 sola illa Christianorum successio, quæ à
 Petro defluxit, ecclesiæ nomenclaturam.
 Quamobrem quum & illi Christus dixit:
 Tu es Petrus, & super hanc petram ædifi-
 cabo ecclesiam meam: & eūdem alibi pro-
 miserit vocandum esse saxum aut lapidē,
 quis non dilucide perspicit Petrum illis
 verbis petram fuisse vocatum? Nam quum
 alibi nusquam per totum euangelium in-
 uenias Petrum saxum vocari, quumque
 certissimum sit, Christi verba frustrari nō
 posse, quibus Petro dixit, Et tu vocaberis
 saxum: reliquum est, vt Petrus hoc loco
 iure petra sit vocatus, supra quam ipse to-

Matt. 16.

Iohann. 1.

tam ecclesiæ suæ successione ædifica-
 uit: aduersus quam successione hæte-
 nus inferiorum portæ nec præualuerunt,
 nec præualebunt vnquam. Manet enim ad
 hunc vsque diem hæc interrupta succe-
 ssio, & manebit haud dubiè quādiu mū-
 dus iste durabit. Quid ad nos si Bohemi
 & Indi nolint hanc petram ceu catholicæ
 ecclesiæ fundamentum agnoscere, sed vl-
 tro se separauerint? Vnica nihilomin⁹ est *Cant. 6.*
 columba Christi, à qua se faciunt exteros,
 quòd ab ea sponte recesserint. De Hiero-
 nymo quòd ais eum Romanam ecclesiam,
 suam dumtaxat, non orbis matrem appel-
 lare, argumentum istud nihil efficit, quū
 sit mere negatiuum. Sed & quia Hiero-
 nymus nequaquam sub diocesi Romana,
 sed Hierosolymitana tum degebat, non
 vocasset Romanam ecclesiam, suam ma-
 trē nisi quatenus & ipsa totius orbis fuisset
 mater. Cæterum de Romana quid sen-
 serit Hieronymus ecclesia, iam audi quū
 ad Damasum ecclesiæ Romanæ pontifi-
 cem scribat: Quoniam vetusto Oriens in-
 ter se populorum furore collisus, indiscis-
 sam domini tunicam & desuper textam
 minutatim discerpfit, ideo mihi cathedrā

*Hieron. de
 ecclesia Ro-
 mana.*

Contra Capt. Babyl. Cap. III.

& fidem apostolico ore laudatam censui
consulendam. Et rursus ad eundem: Bea-
titudini (inquit) tuæ, id est cathedræ Pe-
tri, communione confocior. super illam
petram ædificatam ecclesiam scio. Ecce
quid Hieronymus de Petro dixerit: Su-
per illam petram ædificatam ecclesiā scio.
Ad hæc: Si quis (inquit) cathedræ Petri
iungitur, meus est. Quamobrem & inge-
nue fatetur se Vitalem non nosse, Miletū
respuere, Paulinum ignorare, nimirum
qui sedis huius & cathedræ fuerāt aduer-
sarij. Sed & demum cunctos affirmat spar-
gere, hoc est schismaticos esse, & extra ec-
clesiam, qui cum successore Petri non col-
ligunt. Quis ex his non intelligit, quantū
Hieronymus ecclesiæ Romanæ censuerit
deferendum? Non est igitur cur Luthe-
rus garriat, Regem Angliæ rudem & in-
doctum esse laicum: quo utinam nos ipsi
qui sacerdotes sumus, non essemus tam
eruditione quàm eloquentia longe infe-
riores.

XVII.

*Ad insti-
tutum re-
vertitur.*

Sed iam tandem veniamus ad rem pro-
positam, quæ hætenus per multā Lutheri
verboositatem dilata est. Nam & ad singu-
la respondendum fuit, & ordo quem ille

secutus est, à nobis teneri debuit, quo le-
 storibus omnia promptius occurrerent.
 Hic primū scripturas & rationes dilue-
 mus, quas Lutherus sua robora vocat, &
 à Rege præteritas falso conqueritur, quā
 tamen ipse transfiliat multa quæ non me-
 diocriter eum premunt, quibusque respō-
 dit nihil. Et hæc est vna, neque rara, vul-
 pis huius fraudulētia, qua suum aduersa-
 rium in eo maxime reprehendit, in quo
 maxime delinquit ipse. Sed nos eius quæ
 vocat robora iam recensēbimus. Septem
 ea fuisse dicit.

*Confutatio
 septem ro-
 borum Luth-
 eri.*

Primum erat autoritas euangelista-
 rum narrantium constanti & vno sermo-
 ne, Christum instituisse vtramque speciē
 iis qui memoriam sui essent facturi: & si-
 guanter ad calicem adiecit, Bibite ex eo
 omnes. Hic respondemus verum esse,
 quod hoc sacramentum sub vtraque spe-
 cie Christus instituit: sed negamus quod
 omnibus his qui memoriam eius essent
 facturi, præceperit ipsum sub vtraque spe-
 cie dari. Nec probat id quod sequitur, Bi-
 bite ex eo omnes. quod solis duodecim
 apostolis, non item omnibus Christianis
 fuisse dictum, paulò antè monstrauimus.

Matt. 26.

Contra Capt. Babyl. Cap. III.

*Secundum
rebr.* Secundum erat: Si solis presbyteris de-
 >> dissest Christus in cœna sacramentum, nō
 >> liceret vllam partem laicis dare, cum non
 >> liceat institutum & exemplum Christi
 >> mutare.

Lucæ. 24.

Huic respondemus, quòd Christus ipse
duobus ex discipulis suis nondum sacer-
dotibus factis hoc sacramentum sub spe-
cie panis dumtaxat ministravit. Quocir-
ca nec ob id mutatum est Christi institu-
tum, quòd laicis idem sacramentum sub
altera tantum specie, nempe panis datur,
quum hoc ipsum ipse Christus prius fece-
rit, laicos communicans in Emaus, quem-
admodum ante diximus: quod & vltimo
Lucæ manifestum est.

XVIII.

*Instituta
Christi pos-
sunt immu-
tari.*

Acto. 2. 9.

10.

Matt. 28.

*Apostoli
sacramen-
tum eucha-
ristiæ pro
suo arbi-
trio mini-
strabant.*

Dicimus præterea licere cuiquam ge-
nerali concilio nonnihil è Christi insti-
tutis ob vrgentes causas immutare, quem-
admodum & primis ipsis licuit ecclesiæ
proceribus qui baptismi formam immu-
tarunt, longe aliter quàm instituerat eam
Christus.

Dicimus tertio, quòd huius sacramenti
ministrandi modus arbitrio apostolorum
relictus fuit. Quod & Augustinus ad Ia-
nuariū docet inquires: Saluator quo vehe-
mentius

mentius commendaret mysterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit infigere cordibus & memoriæ discipulorū, à quibus ad passionem digressurus erat: & ideo non præcepit quo deinceps ordine sumeretur, vt apostolis (per quos ecclesias dispositorus erat) seruaret hunc locum. Hæc Aug. Quam rem & Paulus. i. ad Corin. ii. insinuat, nonnulla videlicet circa hoc sacramentū aliter ordinanda. Propter quod & quum de eodem loqueretur, subiunxit, Cætera quum venero, disponam.

Tertium. Si potest vna pars huius sacramenti laicis tolli, poterit & pars baptismi & pœnitentiæ eadem authoritate tolli: & quicquid Christus vnquam statuit, potest partim tolli. Si non potest, nec illa pars tolli potest.

Respondemus, quòd de baptismo & pœnitentia nequaquam simile est, quum neutrum horū partes duas habeat, in quarum vtraque tota res sacramenti continetur. At qui sacramentum Eucharistiæ sumit vel sub specie panis, vel sub specie vini, totum Christum sumit vtrobiq;e. Nam qui speciem alteram sumit, tantum accipit commodi quantum sub vtraque

*Tertium
robur.*

cc

cc

cc

cc

*Discrimen
inter eu-
charistiæ
sacramen-
tum &
alia.*

Contra Capt. Babyl. Cap. III.

Specie comprehenditur, nihilque maius sub vtraque specie suscipit, quàm sub altera tantum. Species enim signa dumtaxat sunt, & non res: neque virtutis quicquam adiiciunt quod non in re signata, nempe Christus, cõtineatur. Adde quòd baptismi verba, contra quàm aperte Christus præceperit, apostoli per aliquod tempus in ecclesia primitiua mutarunt, vt & alia nõnulla vbi iustas sibi causas occurrissẽ conspexerint. Quamobrem & idem à patribus & spiritu sancto iam fieri possẽ non est dubium.

*Quartum
vobis.*

- Quartum, quòd CHRISTVS dicit
- » sanguinem suum fundi pro remissione
 - » peccatorum nostrorum: ideo quibus re-
 - » missio datur peccatorum, eis non possẽ
 - » negari signũ remissionis, quod illis Chri-
 - » stus dederit.

*Invalida-
cio.*

Concedimus in hoc sacramento contineri sanguinem, qui fusus erat in remissionem peccatorum: sed negamus quòd hoc est sacramentum remissionis peccatorum, sed est sacramẽtum potius vnionis filii cum Christo, & cum deo patre per Christum. Neque enim sequitur: Hic est sanguis meus qui pro multis fande-

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 58

tur in remissionem peccatorum: ergo Eucharistia est sacramentum remissionis peccatorum.

Quintum, si potuit vinum tollere, poterit & panem, ac per hoc totum sacramentum tollere, & institutum Christi penitus euacuare. si totum non potest, nec partem potest.

*Quintum
robur.*

cc

cc

cc

Inualidatio.

Respondemus, quòd in ministrando hoc sacramento sub specie panis, non ea pericula occurrunt, quæ vix vitari valeant si ministraretur etiam sub specie vini. Atque ideo non consequitur, ut si Cōcilio visum fuisset ob iustas causas laicis hanc partem subtrahi debere, pars identidem altera præter omnem rationem & causam subtraheretur. Sed & ob causam interdum pars vtraque subducitur, nimirum ipsis morituris, quando videlicet ex vomitu laborant: & infantibus, qui non semper deglutiunt quod in os ingeritur, sed ingestum plerumque respuunt.

*Quibusdam
iure subtrahitur
sacramentum.*

Sextum robur aufugit, nec ausum est comparere. Metuit forte ne quod sodalibus contigit, idem eveniret sibi.

XIX.
*Sextum
robur.*

Septimum est Paulus omnino obstruens ora, qui. I. Corint. II. non presbyteris, sed

*Septimum
robur.*

Contra Capt. Babyl. Ca. III.

» ecclesiæ & omnibus fidelibus tradit totū
» sacramentum.

*Inualida-
tio.*

*Communi-
cabantur
olim sub
vtraque
specie.*

*Rationa-
biliter mu-
tatus est
modus cō-
municādi.*

Respondemus Paulum recensere tan-
tū Corinthiis quod ipse de hoc sacra-
mento prius acceperat à Christo, nimi-
rum vt ita maiorem eis erga cibum istum
reuerentiam incuteret, simulque tolleret
abusum, qui iam apud eos aliquantulum
inoleuit. Nec inficiamur aliquādiu sacra-
mentum istud sub vtraque specie cunctis
fidelibus administratum fuisse, & maxime
seuientis persecutionis tempore, quò sci-
licet ipsi fideles ex crebra sumptione san-
guinis Christi, quem ipse pro eis olim fu-
disset, quemque sub specie vini coram cer-
nerent, magis ad martyrium pro Christi
nomine subeundum animarentur. Cæte-
rum quū iam cessasset ea persecutio, mul-
taque inconuenientia quotidie magis ac
magis insurgeret, cuiusmodi superius me-
morauimus, quibus horrere cœperunt fi-
delium animi, sensim consensu quodā ta-
cito per omnes ecclesias altera species
adempta fuerat: atque ita populus ob eui-
tāda crebra pericula, tacitis omnium suf-
fragiis, vt ante diximus, assensum præbuit
quatenus laicis sub vna tantū specie sa-

eramentum istud exhiberetur.

Adde, quòd Paulus in epistola sua ge- 1. Cor. 11.
neralitatem illam, cui potissimum Luth-
erus innititur, nimirū, Bibite ex eo omnes,
penitus omisit, ne qua inde fortassis an-
credendi caperetur à posteris, sibi videli-
cet fore necessarium vt sanguinem è cali-
ce potarent, quemadmodum & sacerdo-
tes iā faciunt. Præuidit forte Paulus hunc
morem aliquando tandem inualiturum,
quem iam prorsus inoleuisse cōspicimus.

Iam dilucidū esse cunctis opinor, quàm
prorsus omni robore careant Lutherana
robor, quibus iam pridē arrogantia plus-
quam Gigantea superciliū extulit, vt me-
ritissime regeramus in eum, quicquid in
illustrissimum ipse Regē prius euomuerit
immeritissime. Nos verba tantum immu-
tabimus, quibus Regis facta est mentio.

*Cōiuncta in
Lutherum
regerenda.*

Intelligis lector ex his Lutheri nequi-
tiam. Vide nunc an vlla sit in tali corpore
gutta Christiani sanguinis, aut in eius ani-
mo scintilla quæpiā boni viri. Quem ro-
go non vrat hæc plusquam sophistica ma-
litia, simul & impudentia, quæ ex animo
& de industria sic aduersus agnitam veri-
tatē insanit, vt nō modo suis auditoribus,

Contra Capt. Babyl. Cap. III.

sed & orbi toti velit tam rationabilem & salutarem consuetudinem extinctam & sepultam esse? Planè vas electionis est Sathanæ, & dignissimus impugnator ecclesiæ catholicæ. Eo studio & pleraque alia molitur in omnibus quæ scribit. Sed pius lector hoc signo discat eum cauere, ceu sentinam mortis: & suspectum habeat per singulos apices. Nulla venia dignus est, quia nullus error hic est, sed mera nequitia, & indurata malitia ad mentiendum & blasphemandum intenta. Haftenus in Lutheri caput, eius propria verba regessimus, quæ rectius in alium neminem competunt quàm in Lutherum ipsum.

XX. Sed iam ostendamus Regem abunde satisfecisse cunctis Lutheri scripturis & rationibus: Lutherum contra præteriisse multa, quæ sibi per Regem obiecta fuerât. Primùm quantum ad scripturas, Lutherus, ut supra diximus, nullam attulit quæ præcipiat hoc sacramentum sub vtraque specie cunctis accipiendum esse, præter hanc vnâ, nempe, Bibite ex eo omnes. At hæc ipse Lutherus negat vrgere laicos ut sub vtraque specie recipiant: quare factum est ut etiam ob id Rex Lutherum inconstan-

Rex Angliæ corripit fundamenta Lutheri.

Primi de-structio.

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 60

tie damnarit. Sunt enim hæc quæ sequun-
tur verba Regis ad lectorē: At vide quæso
quàm vacillat ac sibi repugnat Lutherus.
Vno loco dicit, Christum in cœna omni-
bus omnino fidelibus, non permittendo,
sed præcipiendo dixisse: Bibite ex eo om-
nes. Postea vero timens ne laicos, quibus
in sacerdotū odium adulatur, offenderet,
hæc verba subiungit: Non quòd peccent
in Christum, qui vna specie vtuntur, quū
Christus non præceperit vlla vti, sed ar-
bitrio cuiuslibet reliquerit, dicens: Quo-
tienscunque hæc feceritis, in mei memo-
riam facietis. Hactenus ipse Rex. An non
perspicias lector vtrunque Lutherum af-
firmasse, nempe quòd præceperit Chri-
stus, & non præceperit: quæ manifeste pu-
gnant? Propter quod & Rex adiecit: Quid
opus est ergo nos illi contradicere, qui si-
bi toties contradicit ipse? Palam est igitur
ex Lutheri verbis, non esse cunctis præ-
ceptum, Bibite ex eo omnes. Quamobrē
quum ipse nullum aliud ē scripturis præ-
ceptum asserre queat, Regia celsitudo sa-
tis hoc primum Lutheri robur euertit. Et
tamen ad inconstantiam de qua tam aper-
te conuincitur, silet penitus.

*Verba Re-
gis.*

Luca. 22.

Episcopus.

Contra Capti. Babyl. Ca. III.

*Destructio
secundi.*

*Ecclesia
mutavit
instituta
Christi.*

1. Corin. II.

Secundum etiam robur Lutheri, quod in eo consistit, quòd nō liceat Christi institutum mutare, satis efficaciter ipse Rex eneruauit, docens Christi institutum ob iustas causas mutari potuisse, quemadmodum aperte constat in plerisq; fuisse mutatum tam ex parte tēporis, nempe quòd Christus post cēnam ipsum instituit, quā ecclesia sumendum iubeat à ieiunis: quā quòd aquam etiam vino commiscendam ecclesia præcipit, quod tamen neque per Paulum neque per euāgelistas vt quisquā faceret erat expressum. Protulit & ex Augustini verbis euidentis testimonium, quod non est veritus Augustinus asserere mutationem illam à spiritu sancto processisse. Sed & idem Augustinus paulo post in eodem loco testatur, Christum apostolis reliquisse totius ipsius sacramenti dispositionem & ordinem. Quam rem ex Pauli verbis colligit, quum is de sacramento hoc locutus dixerit: Cætera, cum venero, disponam. Quando igitur perspicuum est quòd Christus neutram partem omnibus Christianis dari iussit, sed hoc ipsum arbitrio ecclesiæ reliquit ordinandum, quis dubitare potest, quin ecclesia, sancti spiri-

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 61

tus (quo iam regitur) instinctu sic ordinaverit, vt sub altera specie duntaxat hoc sacramentum laicis conferatur?

Tertium item robur infirmatur ex eo, *Destructio*
quòd docetur aliter mandari Baptismum *tertiu.*
quàm Eucharistiam. Baptismus enim palam præcipitur, dicente Christo apostolis: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti. Verum nusquam ita præcipitur de sacramento Eucharistiæ: quam rem euicit Rex ex ipsius Lutheri verbis. Lutherus enim asseruit non esse præceptum laicis vt ex calice biberent. quare non est simile de Baptismo & Eucharistia. *Matt. 28.*

Soluitur & quartum robur, quia nō est *XXI.*
Eucharistia signum remissionis peccatorum. *Destructio*
Nec valet consecutio: Christus dicit *quarti.*
suum sanguinem fundi in remissionem peccatorum, ergo hoc sacramentum signū est remissionis peccatorum. Hæc sequela si bona foret, multum Bohemis suffragaretur, & recte concitaret laicorum odium in sacerdotes: in qua re vehementer ipse Rex Lutherum pungit, inquit:

Interim verò libet excutere quàm *Verba Regis.*
fraudulēter per speciem fauoris in laicos *gis.*

Contra Capt. Babyl. Cap. III.

conetur eorum odium concitare in sacerdotes. Nam quum decreuisset ecclesiæ fidem suspectam reddere, ne quid ponderis eius haberet autoritas, atque ita facta via, præcipua quæque Christianæ religionis euertere, ab ea re sumpsit initium, cui populum sperabat alacriter applausurū. Tetigit enim vetus vlcus, quo pridem ulcerata est Bohemia, quòd laici sub vtraque specie non recipiant Eucharistiam. Eam rem quum prius ita tractasset, vt duntaxat diceret, recte facturum Pontificem, si curaret communi concilio statuendum, vt sub vtraque specie laici communicarent: post vbi nescio quis illud ei negauit, non contentus in eo manere quod dixerat, sic profecit in peius, vt totum clerum condemnet impietatis, quòd istud non faciāt nō expectato Cōcilio. Haftenus ipse Rex.

*Destructio
quenti.*

Diluitur & quintū robur ex eo, quòd per ecclesiam infantibus adempta sit vtraque species, qui tamen aliquandiu soliti sint cōmunicare. Neq; negat iuste sublatam, quandoquidem in Captiuitate Babylonica recenset ex Augustino, citra sacramentum eos manducare carnem & bibere sanguinem Christi. Sed hic Regem

ipsum iterum audiamus.

At istud miror, tam vehementer indig- *Verba Regis*
nari Lutherum laicis ademptam alterā, *gis.*
quum nihil eum permoueat quòd vtraq;
species adimatur infantibus. nā illos olim
cōmunicasse, nec ipse negare potest. Qui
mos si recte fuit omissus, quanquam Chri-
stus dicat, Bibite ex hoc omnes, nec quis- *Matth. 26.*
quam dubitat quin causæ fuerint magnæ,
etiam si nunc earum nemo meminisset:
cur non etiam cogitemus bonis iustisque
rationibus, quantūvis nunc ignoratis, abo-
litam esse consuetudinem, qua laici olim,
nec id sortasse diu, sub vtraque specie so-
lebant recipere sacramentum? Hactenus
ipse Rex. Hic aduertis lector quòd tamen-
si dixisset Christus, Bibite ex eo omnes: in-
fantibus tamen vtraque species adimitur.
atque ita quoties occurrerint idoneæ cau-
sæ, vel altera vel vtraque per ecclesiam
tollī poterit.

Sextū robur nusquā cōparuit, quo factū **XXII.**
est vt Rex non potuerit illud infirmare.

Septimū robur etiā Rex è Lutheri ma- *Destructio*
nibus eripuit: quanquā superbissime glo- *7.*
riatur, hoc argumentū assertori sacramē-
torū dixisse, Noli me tangere. Tetigit &

Contra Capti. Babyl. Ca. III.

contriuit penitus: quod & facile fuit, quā
omni robore careat. Nihil enim magis ef-
ficat, quā quod tempore Pauli mos erat
fidelibus sub vtraque specie communica-
re. quod nemo negat. Atque iccirco Rex
affirmavit hunc morem ob iustas causas
desisse, dicens: Cæterum, etiam si causas
non viderem cur non decernat ecclesia
vt vtraque species ministraretur laicis, ta-
men dubitare non possem, quin sint ido-
nea, quæ & olim fecerūt vt id omittere-
tur, & nūc quoq; faciāt ne redintegretur.
Sed & subinde robustissima quadam cō-
iectura docet, clerum non sine iustissimis
causis id fecisse. Nec plane assentior, in-
quit, totum clerum per tot secula fuisse
tam stolidum, vt se obstrinxerit æterno
supplicio propter eam rem vnde nihil re-
portaret commodi temporalis.

Postremo rationem adiicit efficacem
dicens: Imò verò quā nihil sit ta-
lis periculi, vel hoc euidenter ostendit,
quod eos qui non tantū istud fecerunt,
verumetiam qui scripserunt esse facien-
dum, deus non modo suscepit in cælum,
verumetiā voluit esse venerandos in ter-
ris, & ab hominibus honorari, à quibus

honoratur ipse. Inter quos fuit (vt de aliis *Laus san-*
interim taceam) vir eruditissimus & idem *cti Thomæ*
sanctissimus diuus Thomas Aquinas. quē *de Aquina*
ideo libentius commemoro, quoniam ei⁹ *no.*
viri sanctitatem, Lutheri ferre non potest
impietas, sed quem omnes Christiani ve-
nerantur, pollutis labiis vbique blasphem-
mat. Quamquam sunt permulti, qui etiam
si pro sanctis recepti non sunt: tamen siue
doctrina, siue pietate spectetur, tales sunt,
vt Lutherus eis comparari non possit, qui
hac in re contrarium Luthero sentiunt:
inter quos sunt Magister sententiarum,
& Nicolaus de Lyra, & complures alij
quorum cuilibet magis expedit Christia-
nos omnes quàm Luthero credere.

Ecce lector quàm validissimè Rex il-
lustrissimus robur istud Lutheranū pe-
nitus redegit in nihilum, & planè docuit
cuncta robora Lutheri perinde esse atque
sagittas paruulorum quæ nihil penitus
lædant.

At ediuerso Lutherus fortia Regis ia- **XXIII.**
cula declinavit penitus. Nihil enim re-
spondet ad illam contradictionem quam
ei Rex obiecit, nēpe quod Christ⁹ præ-
ceperit & non præceperit cunctis è san-

Contra Capt. Babyl. Cap. III.

*Convinci-
tur palam
sibi contra-
dixisse Lu-
therus.*

guine suo bibere. Et ne subterfugiat Lu-
therus hanc contradictionem, locos ip-
sos memorabimus. Sic enim ait in prima
captiuitate sua: Ego fateor ista me ratio-
ne mihi inuicta superatum, nec legisse,
nec audiuisse, nec inuenisse quid contra
dicam, quum hic Christi verbum & exē-
plum stet firmissime, vbi non permitten-
do sed præcipiendo dicit, Bibite ex eo
omnes. Rursum in principio secundæ Ca-
ptiuitatis sic ait: Non quòd peccent in
Christum, qui vna specie vtuntur, quum
Christus non præceperit vlla vti: sed ar-
bitrio cuiuslibet reliquit, dicens: Quo-
tienscunque hæc feceritis, in mei memo-
riam facietis. Ecce in priori præcepisse
Christum affirmat, & in posteriori non
præcepisse. Sed & quum Rex nullam in
sacerdotibus culpam esse dicit, quos ta-
men Lutherus ceu reos arguit, nihil is
respondet. Et profecto nullam impin-
gere sacerdotibus culpam in hac re Lu-
therus iure potest, quū nusquam eis præ-
cipiatur vt dent sub vtraque specie. Nā
si sit alicubi præceptum, locum ipse pro-
ferat. Si nequeat, cur absq; scripturis istud
asserit, qui nihil sine scripturis admitti

*Sacerdotes
non culpā-
tur de alte-
rius speciei
subtractio-
ne.*

velit? Et quum Rex planē doceat hanc cōsuetudinem haudquaquam inuitis laicis inoleuisse, hic omnino Lutherus tacet. Sed Regem ipsum audiamus: Hic igitur si quis eum percontetur, quī sciat istum ritum inoleuisse renitente populo: nō potest, opinor, docere. Cur ergo totum condemnat clerū quōd laicis inuitis ademerit suum ius, quū id inuitis esse factū nullo possit documēto probare? Quanto fuit æquius, si nisi volētibus illis rectē nequiuisset institui, pronunciare pro tot seculorū consuetudine plebis interuenisse consensum? Ego certe, qui video quas res à plebe clerus obtinere nō potest, ne tātum quidem, quin ferme sub ipso altari suorum condant cadauera: non facilē credo populum fuisse passurum, vt inuiti per contumeliam in tanta re ab vlla iuris sui parte pellerentur, sed causis aliquot idoneis ē laicorum quoque voluntate constitutū. Nihil ad ista Lutherus respondet.

Et quum Luthero Romanos asserenti potius hæreticos & impios atque schismaticos esse quā Bohemos aut Græcos, q̄ illi solo figmento suo (quemadmodū ait Lutherus) contra euidētes dei scripturas

*Corpus
Christi à
ieiunis su-
mendum.*

præsumunt, Rex ad hunc modum oppo-
suisset: Si Lutherus nihil admittit aliud,
quàm euidentes dei scripturas: cur non
iubet Eucharistiam, vti dixi, sumi à cœ-
nantibus? Nam sic factum à Christo scri-
ptura commemorat. Quanto melius cre-
deret Lutherus, non humano figmento,
sed eodem authore deo, factum in eccle-
sia ne laici sub vtraque specie reciperent
Eucharistiam, quo authore factum est vt
reciperetur à ieiunis? Placuit enim, vt ait
beatus Augustinus, spiritui sancto, vt cor-
pus domini, quod post alios cibos ab a-
postolis in cœna receptum est, ante alios
cibos à ieiunis reciperetur in ecclesia.
Videtur ergo verisimile, quòd spiritus
sanctus, qui Christi regit ecclesiam, sicut
eucharistiæ sacramentum mutauit à cœ-
nantibus ad ieiunos: ita laicos ab vtraque
specie deduxit in alteram. Nam qui al-
terum mutare potuit, cur non alterare
potuerit & alterum? Et hic Lutherus ob-
mutuit prorsus.

*Lutherus
detruncat
verba Re-
gis.*

Cæterum ne sectatoribus suis nihil fe-
cisse videatur, duas tantum particulas fu-
ribundus aggreditur: quas & molitur pe-
dibus omnino cōculcare. Sed nequicquā
agit.

Contra Capti. Babyl. Cap. III.

*Ecclesia
mutat or-
dinationes
Euangelii-
tas.*

tur, nimirum quòd si potuisset ecclesia (quam ipse persuasissimum ex scripturis habet spiritu sancto regi) quippiam ordinationis euangelicæ variare: potuit etiã immutare plus vel minus prout congruentia causarum postulauerit. Neque em̃ ceterorum quoduis districtius præcipitur, quàm tempus ipsum. Nam vt Christus ipse carnem & sanguinem sub specie panis & vini dedit, ita & vesperi post cœnam dedit. Quamobrem si propter bonas & iustas rationes ecclesiæ licuit hanc tēporis circumstantiam variare, idque nō absque sancti spirit⁹ instinctu fecisse creditur: cur non potuit etiam ceterorum nō nihil, vbi æque iustæ causæ fuerint, similiter immutare?

XXV.
*Verba
Regis.*

Sed & post hanc argumentationē Rex alteram subiecit in hac forma: Denique non minus incommodi fuerit, in hoc sacramento facere si quid fecisse non debeas, quàm si quid non facias quod fecisse debueras. Ergo si totius ecclesiæ consuetudo rectum non facit, vt in laicis omitatur species vini: qua ratione aquã in vinũ audet Lutherus infundere? Neq; enim tam audacem puto, vt sine aqua cōsecret,

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 66

quā tñ vt admisceret, neq; exemplum ha- *Aquana*
bet ex cœna dominica, neque ex apostoli *nō infudie*
traditione cōpertum, sed sola ecclesię cō- *Christus in*
suetudine didicit: cui si putat hac in par- *cœna.*
tem parendum, cur eam in altera tam ar-
roganter oppugnat?

Vides hic lector lōge aliam Regis esse
rationē, quā Lutherus iā recensuit. Sic
em̄ quoduis argumētū facillime diluetur,
si liceat aduersario quicquid opponitur,
ad modū istum pro suo arbitrio mutilare.
Rex nō aliud molitur, quā q̄ huius sa- *Disposi-*
cramēti dispositio relictā sit iudicio pro- *tio eucha-*
cerū ecclesię: quā rem pluribus argumētis *ristię relin-*
in vnū collectis apertē docet. Nūquā em̄ *quitur sa-*
(vt ait) viri tāta sanctitate tantaq; crudi- *cerdotibus.*
tione simulq; miraculis cōspicui, rem tam
augustā ausi fuissent aliquo pacto mutare,
nec in vlla quidē circūstantia. Nūquā cer-
tē vetuissent post cœnā & cibos Euchari-
stiam sumi, nunquā pręcepissent admiscē-
dā aquā, nisi planē persuasissimū habuis-
sent id omnino licere sibi: sed neq; laici tā
vnanimiter vnquā cōsensissent vel alterā
speciē sibi, vel vtrāq; suis infantibus adi-
mēdā. At Luther⁹ ista seorsum & villica- *Reffensit.*
tim aggreditur. Et detractis cuique argu-

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 65

agit. Neque enim Regis argumentum iuste recensuit, sed vulpino suo more meliorem eius partem subticuit. Nam ita Lutherus: Ecclesia (inquit Rex) mane cōmunicat sacramento, quod Christus fecit vespere. deinde nos aquam vino miscemus: de quo tamen nihil meminit scriptura. Quare si ecclesia hic potuit aliud facere aut instituere, potuit & aliam partem sacramenti tollere. Sic Lutherus Regē recenset, atque ita magnis roboribus duas regias argumētationes mutilauit. Sed audi lector, quibus verbis Rex ipse priorem extulit rationem. Postquam enim infantibus vtranque speciem ademptam Rex in medium attulisset, & id bonis iustisque rationibus factum, se nihil dubitare testatus esset: collegit æquali iure fieri potuisse, vt adultis altera species ob iustas causas adimeretur. Iam alteram rationē prioribus adiungit, his verbis:

Præterea si eam rem ad exactam euangelicæ narrationis formam reuocat Lutherus, neque quicquam prorsus permittit ecclesiæ: cur Eucharistiam non iubet semper in cœna recipi, imò verò post cœnam? Hic lector aduerte quid Rex molia-

*Verba
Regis.*

Epilogus.

Contra Captiuita. Babyl. Cap. III.

*Lutherus
corrumpit
regis argu-
menta.*

mēto suis virib⁹, iā vbi mutilatū est, cōfo-
dere fludet: & sua, non regis argumenta,
iugulare conatur. Nullum enim regis ar-
gumētum harum particularum mēminit,
extra scripturam, & contra scripturā: &
tamen haud pudet Lutherū asserere regē
ita fuisse argumentatum: Aliquid sit extra
scripturam, ergo contra scripturā est sen-
tiendum. Nusquam in toto libello suo
rex ita est argumentatus. Sed neque ad
eum modū, quē Lutherus proximē sub-
dit: Vinum miscetur aqua ex testimonio
scripturæ: ergo scriptura alteram partem
statuens, damnanda. Sic belua perfrictis-
simæ frontis nunquam nō mentitur. Ne-
que solum falsum est, quòd iis argumen-
tis Rex fuisset vsus, verumetiam quòd Lu-
therus molitur, tā in eo quòd antecedit,
quā in eo quòd consequitur in hac po-
steriori collectione, falsissimum est. Mo-
litur enim hoc Lutherus, quòd in scriptu-
ris vbi traditur cœna dominica, statuatur
vtraque species cunctis accipienda: atque
ex eo pendet, quicquid multa loquacita-
te postea blaterat. Sed aduerte lector
quā fraudulentè vulpes ista loquitur:
Scriptura (inquit) alteram partē statuens.

Verum quidem est scripturam vtramque partem statuisse. At non est verum quòd vtrāque partem statuerit cunctis accipiēdā: quod tamen his verbis videri vult Lutherus: imò neutram partem scriptura cunctis instituit. Quòd si scriptura neutram partem cunctis accipiendam instituerit: quomodo contra scripturam erit quòd vel altera vel vtraque pars adimatur? aut quomodo scripturas damnāt, qui bonis & iustis causis moti, nūc alterā, nūc vtramque subtrahunt partem?

*Scriptura
non statuit
cunctis sub
vtraque
specie cō-
municadō.*

Sed & rursus id quod in antecedenti Lutherus conatur, nempe quòd extra scripturæ testimonium aqua vino misceatur, non est vsquequaque verum. Nam licet id in scriptura cœnæ dominicæ nequaquam sit traditum, ex aliis tamen scripturis colligere licet. Neque solum ex scripturis, verumetiam ex reuelatione, simul & apostolica traditione, quemadmodum ex sententiis veterū postea referemus: vt exploratissimum sit, Lutherū frustra suum sensum opponere cōtra tot & tam solida testimonia. Perspicuū enim erit non esse figmentum humanum, neque significationem habere pessimam.

Contra Capti. Babyl. Ca. III.

vt Lutherus impiè contendit. Sed nunc argumentationi regiæ finem imponamus, quâ ille sic concludit: Qua de re quicquid Lutherus obgannit, ego certe tutius opinor credere, laicos rectè sub altera tantum specie communicatos, quàm per tot secula totum clerum (quod iste disputat) hac vna de causa fuisse damnatum. Nam omnes appellat impios, & tales, vt inciderint in crimen læsæ maiestatis euâgelicę. Hactenus ipse rex.

XXVI.

Et sane longè tutius erit creditu, laicos rectè sub altera tantum specie communicatos, quàm totum clerum hac vna de causa fuisse damnatum: cum certò constet ecclesiam (vt sæpe diximus) sancto spiritu regi.

Iam igitur ad id quod sumus polliciti, reuertamur, vt ostēdamus videlicet aquā vino rectè miscendam esse.

Aqua vino in calice consecrationis rectè miscetur.

Cyprianus primū, & ex scripturis, & ex dominica reuelatione se testatur idipsum accepisse. Sed de reuelatione prius videamus. Sic enim in epistola quadam ad Cæcilium, quam de miscenda aqua in calice scripsit, se fatetur à domino fuisse admonitum, vt ita faceret, hoc est vt aquā

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 68

vino misceret. Nec hoc putes (inquit) fra-
ter charissime, nostra & humana mente
conscribere, aut vltronea voluntate hoc
nobis audaciter assumere, quum medio-
critatem nostram semper humili & vere-
cunda moderatione teneamus. Sed quan-
do aliquid deo inspirante & mandante
præcipitur, necesse est domino seruus fi-
delis obtemperet, excusatus apud omnes,
quòd nihil sibi arroganter assumat, qui of-
fensam domini timere compellitur, nisi fa-
ciat quod iubetur. Admonitos autem nos
scias, vt in calice offerendo dominica tra-
ditio seruetur, neque aliud fiat à nobis
quàm quod pro nobis dominus prior fe-
cit, vt calix qui in cōmemorationem eius
offertur, mixtus vino offeratur. Hæc Cy-
prius. Ecce lector, primùm hic san-
ctissimus & doctissimus martyr à deo sibi
inspirante & mandante fuisse præceptum
affirmat, vt calicem non aqua sola, nec vi-
no solo, sed vino mixtum offeramus. De-
inde Christū asserit idipsum in cœna fe-
cisse, quod & postea scripturis confirmat:
& potissimum ex Salomone. Per Salomo-
nem (inquit) spiritus sanctus typum do-
minici sacrificij præmonstrat, dicens: Sa-

*Christus
miscuit vi-
num aquæ
in cœna.*

288 **Contra Capt. Babyl. Cap. III.**

Sapient. 9. pientia ædificauit sibi domum, & subdidit columnas septem: mactauit suas hostias, miscuit in cratere vinum suum, & parauit mensam suam. Et misit seruos conuocans cum excelsa prædicatione ad craterem suum, dicens: Venite & edite de meis panibus, & bibite vinum quod miscui vobis. Et subdit Cyprianus: Vinum mixtum declarat, id est calicem domini vino & aqua mixtum prophetica voce denunciat. Hæc Cyprianus.

Hebr. 9. Adde quòd sanguini vitulorum & hircorum, quo Moses vetus testamentum confirmauit, aqua admiscebatur: quemadmodum & Paulus ad Hebræos testatur. Lecto (inquit) omni mandato legis à Mose vniuerso populo, accipiens sanguinem vitulorum & hircorum cum aqua, ipsum librum & omnem populum resperxit. At ille sanguis erat huius figura. Nam vt illo vetus, ita & isto nouum testamentum confirmabatur. Intelligis itaque lector, Cyprianum non modo reuelatione, verum etiam scripturam confirmasse, vino aquam admisceri debere. Lutherus tamen & scripturarum & mysteriorum impudentissimus temerator, suum spiritum & sensum

sequens, contendit melius & tutius fore
 vt non misceatur aqua vino: quum id (vt
 ait) sit merè figmentum humanum, & si-
 nistram, imò pessimam habeat significa-
 tionem. Sed vae prophetis qui suum spi-
 ritum sequuntur. Et maxime vae illi, qui
 suo sensui contra tot orthodoxorum pa-
 trum sententias non veretur inniti. Ne-
 que enim Cyprianus hoc solum asseruit,
 verumetiam Hieronymus apertè subscri-
 bit, inquiens: Dominici sanguinis vinum
 aqua esse miscendum, non solum traditio-
 ne, sed ipso etiam genere mortis & pas-
 sionis dominus noster ostendit, ex cuius
 sacro latere sanguis & aqua lanceę illisio-
 ne effluxit. Hæc Hieronymus.

Ezech. 13.

Iohan. 19.

Ecce hic & præter apostolicam tradi-
 tionem scripturam item alteram Hierony-
 mus adducit, nempe de sanguine simul &
 aqua quę fluxerunt è latere Christi, quum
 esset perfossus lancea.

Accedit huic Chrysostomus. Ad hæc
 (inquit) & arcanum mysterium consum-
 matum est. Exiuit enim sanguis & aqua.
 non casu & simpliciter hi fontes scaturie-
 runt, sed quoniam ex ambobus ecclesia
 cōstituta est. Sciunt hoc initiati. per aquā

Contra Capti. Babyl. Ca. III!

enim regenerati, sanguine & carne nutriti sunt. Hinc mysteria ortum habent, ut quoties ad admirandum calicem accedis, tanquam ab ipso latere hauriens accedas. Hæc Chrysostomus.

Matth. 26. Astipulatur his & Damascenus, affirmans in cœna Christum in calice vinum aqua mixtum habuisse. Similiter (inquit) accipiens calicem ex vino & aqua, tradidit illis, dicens: Bibite ex eo omnes. Hæc Damascenus.

Consentit & Ambrosius, dicens: Ante verba Christi calix fuit vini & aquæ plenus: ubi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit. Hæc ille.

Iohan. 19. Accedit & his Augustinus illud euangelicum explicans: Et continuo exiuit sanguis & aqua. Ille sanguis (inquit) in remissionem fusus est peccatorum: aqua illa, salutare temperat poculum. Et rursus alibi: In eucharistia (inquit) non debet pura aqua offerri, ut quidam sobrietatis falluntur imagine: sed vinum cum aqua mixtum.

Rossensis. Intelligis ex his lector, aquam vino misceri debere, quum ex reuelatione quam

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 70

Cyprianus accepisse se testatur, tum ex scripturis & patrum testimoniis, quæ rem ipsam prorsus asseuerant. Iam ex eisdem ostendemus non omnino pessimā (vt Lutherus temere dicit) esse mixtionis huius significationem.

Cyprianus ipse primū suam dicat sententiam. Aquas (inquit) populos significare in Apocalypsi scriptura diuina declarat, dicens: Aquæ quas vidisti, super quas sedet meretrix illa, populi sunt, & turbæ, & gentes Ethnicorum, & linguæ. Quod scilicet perspicimus & in sacramento dominici calicis contineri. Nam quia nos omnes portabat Christus, qui & peccata nostra portabat, videmus in aqua populū intelligi, in vino ostendi sanguinem Christi. Quando autem in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credentium plebs ei in quem credidit, copulatur & iungitur. Quæ copulatio & coniunctio aquæ & vini sic miscetur in calice domini, vt commixtio illa non possit ab inuicem separari. Vnde ecclesiam, id est plebem in ecclesia constitutam, fideliter & firmiter in eo quod credidit perseverantem, nulla res separare poterit à Chri-

XXVII.

Nō est parua mixtionis significatio.

Apoca. 17.

Contra cap. Babyl. Ca. III.

sto quo minus hæreat semper & maneat
in diuina dilectione. Sic autem in sanctifi-
cando calice domini offerri aqua sola nõ
potest, quomodo nec vinum solum po-
test. Nam si vinũ tantum quis offerat, san-
guis Christi incipit esse sine nobis. Si vero
aqua sit sola, plebs incipit esse sine Chri-
sto. Quando autem vtrunque miscetur, &
adunatione confusa sibi inuicem copula-
tur, tunc sacramentum spiritale & cœle-
ste perficitur. Hæc Cyprianus. Concors
huic est Hieronymus. Aduertimus (in-
quit) in aquis figuras gentium designari,
Apoca. 17. dicente Iohãne in Apocalypsi: Aquæ quas
vidisti, populi multi sunt. In vino autem
sanguinem dominicæ passionis ostendi.
Ac sic quum in huius sacramenti oblatio-
ne vino aqua miscetur, eo ipso designa-
tur quoddam Christo fidelis populus incor-
poratur iungiturque, & quadam ei copu-
la perfectæ charitatis vnitur. Hæc Hie-
ronymus.

XXVIII.

*Aque &
vini mi-
xtio re-
demptionẽ
humani ge-*

Sed & alij mysticam huius mixtionis si-
gnificantiam intelligunt ex redemptione
populi quæ fiebat mediante sanguine qui
pro eis fundebatur. Cuius sententiæ vi-
detur & Ambrosius fuisse, quũ dixit prius

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 71

in calice fuisse vinum cum aqua, postea *nèris signi-
ficat.* sanguinem qui redemit plebem.

Augustinus aquam vino misceri putat
ad significandum aquam quę cum sangui- *Iohan. 19.*
ne pariter effluxit de latere Christi. De-
nique Paschasius idē sensisse videtur, in-
quiens: Cur in calice aqua misceatur, illa
permaximē causa est, quia de latere Chri-
sti, vbi passio completur, sanguis pariter
& aqua manauit.

Beda significationem duplicem eius rei *In Lucā. 22.*
tradit: alteram, qua Cypriano Hierony- *ca. lib. 6. ca.*
moque subscribit, nimirum istam: Verum *88.*
quia & nos in Christo, & in nobis Chri- *Mixtio ca-*
stum manere oportet, vino dominici cali- *licis due*
cis aqua miscetur. attestante enim Iohan- *significat.*
ne, aquę populi sunt. Hęc vna quidem si- *Apo. 17.*
gnificatio est. Postea verò subiungit alte-
rā: Et[ne] vel Christū (inquit) sine nostrę
redemptionis amore pati potuisse, vel
nos sine illius passione saluari, ac patri of-
ferri posse, coningat. Perinde ac si dixis-
set, Miscetur aqua vino, quatenus aqua
plebem, vinum autem sanguinem in pas-
sione fusum referat: vt intelligamus nos
absque Christi passione minime redimi
potuisse.

*Luth. ortho-
doxis relu-
tatur.*

Cæterum tanta est Lutheri temeritas,
vt nihil vereatur contra tot patrum sen-
tentias proprium sensum opponere.

Et meo (inquit) sensu melius & tutius
foret aquam non misceri vino: quum sit
merè figmentum humanum, & sinistram,
imò pessimam habeat significationem. nō
enim significat nostram in Christo incor-
porationem: quum simile signum non ha-
beat scriptura. Hæc Lutherus, qui certus
est sua dogmata se habere de cœlo: quum
tamen & hic planè mentiatur. Nam & in
sacrificiis in quibus vinum offerebatur,
idem aqua mixtum fuerat. Quod & Hie-
ronymus in quæstionibus Hebraicis du-
xit annotandū. Notandum (inquit) quod
vinum quod deo in sacrificium offereba-
tur, aqua mixtum erat. Quod si in sacrifi-
ciis quæ offerebantur deo, vinum erat a-
qua mixtū: ea mixtio non potuit non my-
sticam aliquam habere significationē: quæ
nec erat (vt Lutherus affirmat) omnino
pessima. Sed quia semel in scripturis in
malam partem vsurpatur hæc mixtio: id
Luthero scilicet est satis, vt colligat ita
semper & vbique fieri oportere, quasi
non sint eiusmodi pleraque, quæ nunc ob

vnā rationem in malam partem, nunc
ob aliam in bonam partem accipi soleant.

Ex his itaque patet aquā debere vino in *Epilogus*
calice misceri, tam ex scripturis quā ex
reuelatione, simul & patrum testimoniis:
neque mixtionem illam pessimam habe-
re significationem. Sed hic forte quis- *Antihypo-*
piam dicet, me iam subruisse rationem *phora.*
regiam, quæ propterea collegit licere nō
nihil aliter in hoc sacramento mutare,
quā Christus ipsum tradiderit, quod
nos aquam calici miscemus aliter quā
fecisset Christus. Respondeo quod ad-
uersus Lutherum ratio regis adhuc om-
nino valida est, quippe quod Lutherus
neget aquam oportere misceri, eo quod
in scripturis quæ ad cœnam dominicā
spectant, nulla prorsus aquæ sit mentio.
Idem igitur est Luthero, non illic esse,
& non debere fieri: id quod Rex omni-
no conuulsit, & nos antea nec semel o-
stendimus, multa per apostolos ecclesiæ
fuisse tradita, quæ nusquam in scripturis
inueniuntur.

Sed hætenus aduersus primam Luthe-
ri captiuitatem.

NON MANERE SVBSTAN-
tiam panis cum sacrosancto
Christi corpore.

I.

Varto loco contendit Lutherus, post consecratam Eucharistiam manere panem, & eundem esse corpus Christi. Et hic principio Regem incessit, perinde ac si præter Ambrosij verbum, Et oportet sic esse, nihil attulisset quod Lutheri sententiam refelleret. Quod si verum fuerit, non est mētitus Lutherus. Sin contrā falsissimum sit, vt iam plane deprehendes lector, quis illum tuebitur à mendacio? Ex hoc iterum disce quanta sit hominis huius impudentia: qui quum vbique tam apertis scateat mendaciis, audet tamē asserere se certum esse, sua dogmata se habere de cœlo. Perspicias lector nihil hic noui Lutherum adduxisse præter conuicia, quorum se præbet mirum artificem, quibusque multo magis quàm solidis argumentis confidit. Illis auditores ita se fascinatorum sperat, & eorum aures occupaturum, vt errores aduertendi nullum præterea sit ocium. Sed tu candide lector
aurem

aurem alteram illustrissimo regi serua: cō-
periesque nihil eorum quibus Lutherus
nititur, solidum esse, sed cuncta funditus
euerſa. Contra panis trāssubstātiationem
in Babylonica sua captiuitate rationem
hanc primam attulit.

Est (inquit) meæ sentētię ratio magna, “
in primis illa, quòd verbis diuinis non est “
vlla facienda vis, neque per hominem, ne- “
que per angelum, sed quantum fieri po- “
test, in simplicissima significatione seruan “
da sunt: & nisi manifesta circumstantia co- “
gat, extra grāmaticam & propriam signi- “
ficantiam accipienda non sunt, vt detur “
aduersariis occasio vniuersam scripturā “
eludendi. Cum igitur Euangelistę clare “
seribant Christum accepisse panem ac be- “
nedixisse, & Actuum liber & Paulus apo- “
stolus panem deinceps appellent, verum “
oportet intelligi panem, verumque vinū, “
sicut verum calicem. non enim calicem “
transsubstantiari etiam ipsi dicunt. Hac- “
tenus Lutherus.

Hic profecto rex illustrissimus ita ner-
uos omnes intēdit, Lutherumque sic pro-
sternit, vt nemo quātumuis in scholis ex-
ercitatissimus id vel acumine, vel impetu

Contra Capt. Babyl. Cap. II II.

*Regis ver-
ba.*

*Non rema-
nere panē
post conse-
crationem.*

Matth. 26.

Marc. 14.

queat efficere validiore. Sed ipsum regem audiamus. Hęc est ergo magna, & (quem- admodum ait ipse) primaria Lutheri ratio: quam ego me spero facturū vt omnes quamprimum intelligant nihil magni habere momenti. Nam primum id quod ait, Euangelistas clarē dicere: quantūuis clarē dicant, pro Luthero tamē nihil clarē probat: contrā verò quod pro illo probaret, hoc nusquam dicunt. An nō scribunt (inquit) accepisse panē, & benedixisse? Quid tum postea? Accepisse & benedixisse, etiā nos fatemur. Panē verò dedisse discipulis postquā inde suū corpus cōfecerat: hoc & nos instanter negamus, & Euāgelistæ nō dicūt. Quæ res quò fiat apertior, & tergiversandi minus pateat locus, Euangelistas ipsos audiamus. Matthæus ergo sic narrat: Cōnātibus autem eis, accepit Iesus panē, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & ait, Accipite & comedite, hoc est corpus meum. Et accipiēs calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. hic est sanguis meus noui testamēti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Marci verò verba sunt ista: Et manducantibus illis, accepit Iesus pa-

nem, & benedicens fregit & dedit eis, & ait: Sumite, hoc est corpus meum. Et accepto calice, gratias agens dedit eis, & biberunt ex illo omnes: & ait illis, Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur. Lucas denique narrat hoc pacto: Et accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens, Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem postquam cœnauit, dicēs, Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur.

Lucæ. 22.

Ex omnibus his Euangelistarum verbis nullum video locum, in quo post consecrationem sacramentum vocetur panis aut vinum, sed tantum corpus & sanguis. Dicunt in manus Christum sumpsisse panem, id quod etiam nunc fatemur omnes: at quum reciperent apostoli, non panis nominatur, sed corpus. At Lutherus Euangelistæ verba in suam partem conatur interpretatione torquere. Accipite, manducate: hoc (id est, hic panis (inquit is) quem acceperat & fregerat) est corpus meum. Sed hæc est interpretatio Lutheri, non verba Christi, neque verborum sensus. Si

*Lutheri
interpretatio.*

Cōfutatō.

panem quem accepit, quemadmodum accepit, sic tradidisset discipulis: nec antè conuertisset in carnem, ac porrigendo dixisset, Accipite & manducate: rectè dicitur porrexisset quod in manus acceperat. nihil enim fuisset aliud quod porrigeretur. At quum priusquam daret apostolis manducandum, panem conuertit in carnem, non iam accipiunt panem, quem ille susceperat, sed corpus eius in quod panem conuerterat. Haftenus ipse rex.

Christus conuertit panem in carnem.

II. *Roffensis.* Lector beneuole quisquis hæc legeris, te per eruditionem tuam precor, hic toto adsis animo, diligenterque pensites quàm verè Rex scopum attigerit, & quàm inuitabile telum hic in Lutherum vibrauerit. Aduerte primùm quàm efficaciter diluat id, quod iusta argumentatione subsumere Lutherum oportuit, nempe quòd ab Euangelistis Christi corpus verè panis, hoc est triticeus panis, vocetur: id quod ipse tam ex Euangelistis quàm ex apostolorum actis atque etiam ex Paulo monstrare conabatur. Rex igitur, recensitis tribus Euangelistis, Matthæo, Marco, Luca, palam docet, ab eorū nemine corpus Christi vocari panem, neque simul fuisse panem & corpus

Christi: sed tūc panem fuisse, quum illum Christus accepit in manus: at quum apostolis dedisset, non fuisse panem, sed verè corpus Christi. Quamobrem & dixit, Hoc est corpus meum: non hic panis, vt Lutherus interpretatur. Nam interea postquam acceperat panem, & antequā apostolis ad edendum porrexerat, conuertit ipsum in suum corpus: vt iam non panem acceperint apostoli, sed Christi corpus in quod fuerat panis antè conuersus. Si panis iste mansisset panis, nec mutatus fuisset in Christi corpus, dixisset Christus, Hic est corpus meum: vt esset pronomen eiusdem generis, cuius erat & panis demonstratus, de quo iam facta fuerat mentio, nempe generis masculini. nam huius generis panem esse constat non minus apud Græcos, quàm apud Latinos. Sed vt quod dixerat, fiat cunctis dilucidum, exemplum hoc attulit. Quemadmodū (inquit) si quis quum semen accepisset, mox inde natum florē alteri daret, aliud accepit, aliud dedit: sic Christus (inquit) panem accepit, & panem nō dedit, sed corpus proprium, in quod panis antè mutat⁹ fuerat. Vt igitur istam conuersionem factam Christus

*Exemplū
Regis.*

palam faceret, noluit dicere, Hic panis est corpus meum, sed, Hoc est corpus meum: nempe corpus propriū ostendēs, in quod erat versus panis. Quando igitur nullus Euangelistarum affirmat Christū apostolis dedisse panem, sed accepisse duntaxat, dedisseq; suum corpus, nihil pro Lutheri parte (quod iam intelligis lector) Euangelistarum testimonia valent.

*Argumen-
tum Luth.
confutatur.*

Ratio igitur Lutheri, quam tamen ipse magnā fuisse iactabat, iam nulla est, quantum ad Euangelistarum attinet testimonia, quin magis contra seipsum apertē pugnat. Nam si grammaticam sequi debeamus, quis non videt articulo neutri generis, id quod neutri generis est monstrandum esse, potius quā quod est generis masculini? Sed neq; negat Lutherus Christi corp⁹ fuisse realiter præsens in eo quod apostolis suis ipse porrexerat, & antequam porrexerit. Quid ergo prohibet quin Christus ostendere potuit corpus suum, quum id ipsum apostolis porrexerat dicēs, Hoc est corpus meum? Quæ violentia iam Christi verbis inferitur? Nulla profecto: quum tamen si sic interpreteris, hoc id est hic panis, manifestissimē vim inferas. Quā rem

ex ipsius Lutheri verbis apertè docebi-
mus. Nam is affirmat cuique liberum esse
quid malit ex his verbis credere, vel panē
esse, vel nō panem. At si sic accipiēda sint,
hoc, id est hic panis, iam non est liberum.
Ergo qui sic interpretatur, vim omnino
Christi verbis infert. Istud (opinor) tam
est perspicuum, vt nemo nisi pertinax opi-
nionis Lutheranę defensor, nō planè per-
spiciat. Et tamen ita conatur elabi Luthe-
rus in hoc posteriori libello, vt dicat re-
gem petisse principiū, quum rex eius ra-
tioni respondeat, & planè cōvincat illum
sua non probasse.

Sed & istud observa candidissime le-
ctor, quàm dilucido rex ea quæ dixerat,
exemplo comprobet è scripturis petito.
Vt enim Aaronis virga quū esset in colu-
brū versa, & quū vicissim ex colubro re-
diit in virgā, nunquā simul fuit & coluber
& virga, ita nec panis in corp⁹ Christi ver-
sus simul fuit panis ac corpus Christi. Nā
si cum colubro virga restare nō potuit, vt
idem simul esset & coluber & virga, quan-
to minus restare potest panis cum carne
Christi tam incomparabili substantia, vt
idē simul dicatur & panis & corpus Chri-

III.

*Exemplū**Rgis.**Exod. 4.*

Obiectio. ſciſ? Sed pro Lutheri parte quiſpiam obie-
 ctabit, contendens haud aliter fieri poſſe,
 quin panem verū dederit apoſtolis: nam
 ſic Matthæus apertè ſcribit: Veſcentibus
 autem eis, accepit Ieſus panem: & quum
 egiſſet gratias, fregit, deditque diſcipulis.
 Hæc vox, panem, tria verba reſpicit, hoc
 eſt accepit, fregit, dedit. Panis ergo fuit
 acceptus, fractus, datus. Nam & Lutherus
 » hoc ipſum iam obiecit. Textus (inquit)
 » ſic habet: Accepit panem, benedixit, fre-
 » git: & dixit, hoc eſt &c. Vides hic vt om-
 » nia illa verba, accepit, benedixit, fregit, de
 » pane dicantur. Et eūdem demonſtrat pro-
 » nomen hoc, quia illud ipſum quod acce-
 » pit, benedixit, fregit. hoc (inquam) ac-
 » ceptum & benedictum & fractum ſigni-
 » ficatur, cum dicitur, Hoc eſt corpus meū.
 » non prædicatum, ſed ſubiectum demon-
 » ſtratur. Non enim corpus ſuum accepit,
 » benedixit, & fregit, ſed panem: ideo non
 » demonſtrat corpus, ſed panem. At iſtud
 » nihil cogit. Nam ſimiliter apud Lucam
 » de calice ſcriptum eſt: Et accepto calice
 » gratias egit, & dixit: Accipite & diuidite
 » inter vos. Hic tametiſi calicem accepiffe
 » ſcribitur, & gratias egiſſe, & dixiſſe, Di-

Dilutio.
Lucæ. 22.

uidite inter vos: palam est non intellexisse diuidendum esse calicem. Sed nos obiectionem Lutheranam apertiori conabimur exemplo diluere. Tradunt historiæ Iuliam Octauiani Cæsaris filiam ouum in gremio suo tam diu fouisse, quoad substantia tota quæ intra testam continebatur, versa fuisset in pullum. Nunc si dixeris Iuliam ouum accepisse, & posteaquam diu fouisset, fregisse, dedisseq; nutrici, verum dices: neque tamen verum est quod ouum ipsa dederit, sed pullum sub testa quæ pridem fuerat oui. Sic nimirum & hic quum refert Matthæus de Christo, quod panem acceperit, & gratias actis fregerit, ac dederit discipulis suis, nihil ego dubito quin sic interea Christus hunc panem tractauerit, ut priusquam eum accepissent discipuli, versus esset in veram Christi carnem. Propter quod & Christus non panem ostendit quum dixisset, Hoc est corpus meum, sed suum ipsius corpus sub specie panis qui iam conuersus in carnem fuerat, indicauit.

Matt. 26

Christus panem vertit in carnem suam.

Similiter & quum ex aqua vinum in nuptiis per Christum fieret, verum est quod sex illis hydriis aquam infuderint ministri,

Contra Capt. Babyl. Cap. I III.

Iohan. 2. & rursus hauserint, ac demum obtulerint architriclino: sed plane falsum est quod hauserint & obtulerint aquam, licet aquam infuderint, quoniam interea fuisset in vinum aqua versa. Sed & Christus ut quum infunderetur in hydrias, dixisset, haec est aqua: ita quum effunderetur, & propinaretur architriclino, pronunciaffet hoc esse vinum, non iam aquam, quae non remanserat, sed vinum prorsus indicans. His itaque duobus exemplis dilucidum esse puto, quod Christus non panem, sed suum corpus, in quod panis erat conuersus, demonstrasset.

*Articulo-
rum obser-
uatio in
scriptura.*

Nam haud dubie si panem demonstrasset, non articulo neutri generis usus fuisset, sed masculini, quemadmodum & regium acumen superius annotauit. Facit pro nobis magnopere mos loquendi scripturae. Nam articulus demonstrandi passim cum re demonstrata conuenit: id quod apertissimè liquet per totam Euangelij feriem. Christus enim quum apud Iohan-

Iohan. 5. nem de baptista loqueretur, dixit: Ille erat lucerna ardens & lucens. articulus congruit cum re demonstrata. Et rursus quum

Matth. 21. dicit apud Mattheum, Lapidem quem reprobauerunt aedificantes, hic factus est in

caput anguli. quoniam de lapide prius erat sermo, pronomen eiusdem generis est, cuius & lapis. Quamobrem quum in hoc loco quem tractauimus, planè variatum sit de genere, tam vbi de corpore loquitur, quàm vbi de sanguine: manifestum est quòd voluit intelligi mutationem vtrobiq; fuisse factam, & illud demonstratum esse, in quod facta fuisset mutatio, hoc est nō panem, sed corpus: nec vinum, sed sanguinē: quibus & aptissimè respondent articuli, quum de sanguine dixisset, Hic est sanguis meus: & de corpore, Hoc est corpus meum. Suffragatur ita responsioni regis tam grammatica quàm etiam scripturæ loquendi modus.

Cæterum illud Lutherū fefellit, quod **IIII** apud Cardinalem Cameracensem, se quū theologiam scholasticam hauriret, legisse gloriatur, nempe multo probabilius esse, & minus superfluum miraculorum poni, si in altari verus panis verumq; vinum, non autē accidentia sola esse astrueretur. nam ex hac opinione nō satis intellecta Lutherus in has tenebras decidit, ut opinetur eos qui cū Cameracensi sentiūt, eundem omino panem facta conuersione

*Lutherus
ignorantia
deceptus.*

Contra Capti. Baby I. Ca. IIII.

manere. quod sanè falsum est. Nā etsi possibilitatem illi doceant quomodo substantia panis maneat, non hoc tamen voluit esse possibile, vt idem ipse panis restet, qui prior ante fuit, hoc est, idem suppositum panis, quemadmodum ipsi loquuntur. Sic enim nulla prorsus esset facta mutatio, neque Christus esset illic sacramentaliter, sed localiter duntaxat. Neque verum esset dicere, Hic panis quem acceperat Iesus, est hoc corpus Christi. Hæc omnia peritis & exercitatis disceptatoribus clara sunt. Nā si non aliter esset Christi corpus in pane, quàm idē fuerat in ianua vel in muro quando ad discipulos ianuis clausis intrauit, quod & citra mutationem omnem vel ianux vel muri contigit, nihilo verius erit dicere, Hic panis est corpus Christi, quàm, hic murus est corpus Christi. At neminem opinor adeo rudem esse, vt credat, ob solam Christi præsentiam in muro, murū ipsum fuisse corpus Christi. Neq; enim sola coniunctio, quātumuis intima fuerit, efficit vt res vna vere possit de altera affirmari. Nam etsi forma sit ita materiæ suæ cōiunctissima, vt vere compositū vnum cōstituāt: nemo ta-

men asserit hanc materiã esse formam istã, aut è diuerso formã istã esse materiã hanc: sed ex his vnum cõflari compositũ. Sed & quid intimius animæ nostræ cogitari posset, quàm sit deus? & tamen absit vt affirmemus animam esse deũ, quum nec anima Christi, quæ tamen in eodẽ supposito sit quod est deus, possit dici deus. Nõ est ergo verum, quòd idẽ ipse panis quẽ accepit Christus, & fregit, ita remansit cũ corpore, & vere vnquã hic panis dici potuisset hoc corpus. Nã si prorsus idẽ panis remansit, nulla fuisset in pane facta mutatio.

Quæ res vt apertior fiat, tria, quantum ad præsens negotium attinet, in pane cõsideremus. Primum ipsam substantiã panis, in quo singuli panes cõueniũt. Deinde id quo dicitur hic panis subsistere, suppositumq; (vt aiunt) esse diuersum nõ solum ab alio quouis pane, verumetiam ab alia quouis re quæ nõ est ipse panis. Tertium, accidentia quæ cõsequuntur hũc panẽ. Iam si restet hæc omnia quæ prius fuerant in pane, quæ (precor) mutatio facta est circa panẽ, quo iã dici possit corpus Christi, magis q̃ murus per quẽ intrauit ad discipulos Christus, aut saxũ per quod exiit

V.

Post consecrationem non remanet panis.

Iohan. 20.

Matt. 27.

Contra Capt. Babyl. Cap. IIII.

Luc. 2. è cōsignato sepulchro, aut demum vterus
 virginis per quem illæsum natus est in
 mundum? Hæc eadem exempla memorat
Affertio & adducit ipse Lutherus: vt mirum sit cū
Luthe. con- vsque adeo cæcutire, vt nō cernat seipsum
tra eum i- suo iugulari gladio. Quid facient inquit?
psum. » Christus ex vtero matris natus creditur
 » illæso. Dicant & hic carnem illam virgi-
 » nis fuisse annihilatam, seu vt aptius dici
 » volunt, transsubstantiatam, vt Christus in
 » accidentibus eius inuolutus tandem per
 » accidentia prodiret. Idem dicendum erit
 » de ianua clausa, & ostio monumenti clau-
 » so, per quæ illæsa intrauit & exiuit. Hæc
 » Lutherus.

Cōfutatio. At nos, Luthe, vt non dicimus carnē
 vteri virginis annihilatam, aut transsub-
 stantiatam, ita nec affirmamus eandē fuisse
 prorsus ipsius vteri carnem, & carnem
 Christi, sed aliā, & aliud omnino corpus
 vtriusq;. Neq; enim vterū virginis Chri-
 stum dicimus, tametsi fuisset in eo Chri-
 stus: neque ianuam domus illius per
 quam ad apostolos introiit Christus, sed
 nec ostiū deniq; monumenti, per quod re-
 surgens Christus exiuit, Christū audemus
 appellare. Absit à nobis tanta temeritas. Et

nam si non aliter esset in sacramento Christus, quàm fuisset in ianua seu in ostio, nihilo verius esset hoc sacramentum Christus, quàm fuisset ipsum ostium aut illa ianua. Vides ergo quàm dilucide propria tua exempla teipsum confodiunt.

Quid referam illud de ferro & igne, quo moliris ostendere corpus gloriosum simul esse posse cum pane? id cui nemo reluctatur. Neque enim inficiamur corpus Christi simul esse posse cum pane absque omni penitus mutatione panis, sed negamus ex hoc pane prorsus immutato factum esse corpus Christi. Nisi enim immutetur panis quantum ad aliquod trium de quibus supra differuimus, nunquam fiet panis ipse corpus Christi. Sed neque sufficit accidentium permutatio, sicut fit in permixtione ignis & ferri: cuius exempli Lutherus quoque meminit. Sic enim (inquit) in cādenti ferro permiscuntur inuicem ignis & ferrum, ut quælibet eius pars sit simul ignis & ferrum. At istud planè falsum est. Nam etsi nulla sit portio ferri quantūvis exigua, in qua nō simul reperiatur & ignis, tamē ob hāc permixtionē & vnionem nondū verū est

VI.

*Ad alia
Lutheri
exempla.*

*Substantia
ignis non
mutatur in
ferrum.*

quòd hic ignis sit hoc ferrũ, quum hæ na-
turæ quantum ad substantias suas penitus
immutatæ sint, & omnino diuersæ rema-
neant. Multo igitur minus in hoc sacra-
mento panis est corpus Christi, si, quod
Lutherus affirmat, nulla prorsus facta sit
huius panis mutatio. Quando igitur, vt
cernimus, accidentia panis manent, neces-
sario cõsequitur, vt nisi vel depereat ipsa
panis substãtia, vel id saltem quo subsiste-
re panis dicebatur, vel vtrumque, nunquã
recte dicetur id esse corpus Christi. Errat
igitur apertissimè Lutherus, quum sic in-
terpretetur. Christi verba dicentis, Hoc
est corpus meum, id est, hic panis, quẽ ac-
ceperat & fregerat, est corpus meum.

Matth. 26.

Luce. 22.

Marci. 14.

Ad hæc, anima Christi beatissima quã-
quam in vno supposito & eodem infinito
sic vnita sanctissimo suo corpori fuerit,
vt tota sit in qualibet illius corporis par-
te, non tamen ista satis conficiunt, vt hæc
anima verè sit hoc corpus, aut retrorsum
hoc corpus verè sit hæc anima. Quamob-
rem quandiu mansit idem panis qui prius
fuerat, nihil immutatus, nunquam ob so-
lam Christi realem præsentiam verè dici
possit, quòd hic panis, quem acceperat &
fregerat

fregerat Christus, erat ipsius corpus. Vides ergo lector nondum ex euangeliiis Lutherum probasse panem fuisse datum apostolis, sed corpus Christi, in quod ante mutatus erat panis. Et propterea dixisse Christum, Hoc est corpus meum, non hic panis, vt falso Lutherus interpretatur.

Tantā sibi licentiam Lutherus in scripturis arrogat, vt pro mera sui capitis insania torqueat, addat, imminuat, inuertat. & quicquid libet faciat: sed & quicquid ita fecerit, ratum haberi vult, nulla reddita ratione, sed tantū, sic oportet intelligi: quod tamen in regis illustrissimi libro nō semel damnare præsumpserit.

Quòd si quæsito subterfugio Lutherus dixerit, panem ita fuisse Christi verbis immutatum, vt esset assumptus in vnitatem suppositi cum Christo, quemadmodum & his placet qui cum Cameracensi sentiunt: hi tamen nec affirmāt nec defendere possunt, quòd hic panis quem Christus acceperat, sit corpus Christi, quomodo Lutherus temere interpretatur. Sed & eorum opinioni reclamāt scripturæ, si, quod Lutherus vult, secundum grammaticam & simplicissimā significationem accipiendæ

VII.

Opinio Cameracensis non usquequaque iusta.

sint. Nam quum isti dicant, Panis est corpus Christi, de corpore nōlunt intelligi quod est altera pars compositi, sed de corpore quod est genus. At manifestum est tres Euangelistas, Matthæum, Marcum, & Lucam, quum recensent verba Christi dicentis, Hoc est corpus meum, de corpore quod est altera pars cōpositi, non de corpore quod est genus, intellexisse. Nam si de corpore quod est genus, intellexissent, scripsissent potius dixisse Christum, Hoc est corpus quod sum ego: non, Hoc est corpus meum. Quare nec istud subterfugium tutari potest errorem Lutheri. Adde, quòd Psalmo. 15. Dauid ait: Nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Quē locum omnes exponūt de corpore Christi. Sed & in actis Petrus, actorum. 2. Paulus item tertio decimo testimonium affirmat de corpore Christi. Nam Petrus ita: Dauid enim dicit: Prouidebam dominum in conspectu meo semper, quoniā à dextris est mihi ne commouear. Propter hoc lætatum est cor meum, & exultauit lingua mea, & caro mea requiescet in spe: Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre

Matt. 26.

Marci. 14.

Lucæ. 22.

Psal. 15.

corruptionem. Et Paulus ita: Quòd autem suscitauit eum à mortuis, iam non amplius reuersurum in corruptionem, ita dixit: Dabo vobis sancta Dauid fidelia. *Psal. 15.* Ideo & aliàs dicit: Non permittes vt sanctus tuus videat corruptionem. Nam Dauid quidem quum suæ ætati inseruisset, consilio dei dormiuit, & appositus est ad patres suos, viditque corruptionem, nempe secundum carnem. At is quem deus suscitauit, non vidit corruptionem. Ecce benigne lector, caro Christi non potuit videre corruptionem: quomodo ergo fieri potest, vt hic panis, qui si maneat, corruptioni obnoxius est, sit hæc caro Christi, quum vt iam audis, caro Christi non potest videre corruptionem? Neque enim semel visum est ex reliquiis panis in hoc sacramento per sacerdotum incuriam vermes & putredinem nasci. *Species panis in sacramento corrumpitur.* Quocirca tutius fuerit cuius æquo cenfori cum ecclesia credere, quòd caro Christi non sit ille panis triticeus, qui sanè putredini obnoxius est, quanquam sacerdos pridem illum benedixit: neque quòd verè dici possit, Hic panis est hoc corpus.

Contra Captiuita. Babyl. Cap. I III.

V III.

Ioan. 14.

Determinatio concilii super non remanentia patris.

*Concilio si-
dedum est.*

Accedit huc id quod superius de spiri-
tu sancto differuimus, nimirum quod ipse
quum iuxta Christi pollicitationem sit
perpetuus ecclesiæ custos, suggeret & in-
sinuabit mentibus fidelium, & maximè pa-
tribus ob eam rem in vnum congregatis,
veritatem verborum Christi, siquando
quæpiam ex eis obscuritas orietur. Quan-
do igitur in concilio Lateranensi mille
trecenti quidecim patres, ob huius veri-
tatis declarationem, ex toto orbe Chri-
stiano conuenerant, iidemque ipsi Chri-
sti verba sic duxerant explicanda, vt cre-
deremus panem nequaquam restare cum
corpore: neque vlla omnino suspicio fuit
patres ipsos intuitum suū aliò deflexisse,
quàm ad ipsam veritatem conquirendam:
Quum inquam hæc ita se habeant, si non
frustra Christus diuini spiritus opem in
his dubiis elucidandis pollicitus fuisset, si
non fefellisset tot orthodoxos patres spi-
ritus ipse veritatis, tam suppliciter ab eis-
dem inuocatus, non est ambiguum quin
ei decreto quod ipsa synodus tot sancto-
rum patrum Laterani tulerit, multo cer-
tior à quouis Christiano fides adhibenda
sit, quàm vllis Martini Lutheri commētis,

quantavis arte studiōve politis. Cæterum
 si quis ipsius concilij verba forte requirat,
 sic hac de re fidelibus credendum tradidit:
 Vna est (inquit) fidelium vniuersalis ec-
 clesia, extra quam nullus omnino salua-
 tur. In qua idem ipse sacerdos est & sacri-
 ficiū Iesus Christus, cuius corpus & san-
 guis in sacramento altaris sub speciebus
 panis & vini veraciter continentur, trās-
 substantiatis pane in corpus, & vino in
 sanguinem diuina potestate. Hastenus
 ex concilio. Nō ergo rectē Lutherus no-
 bis referat Christi verba, quum dicit, Hoc
 id est hic panis, est corpus meum: quum
 tot patrum synodus affirmet panem & vi-
 num diuina potestate in corpus & san-
 guinem Christi transubstantiari.

Sed decet quispiam, Lutherus pro nihi-
 lo concilium istud habet. Esto: Et nos Lu-
 theri expositionem tantidem facimus. Cæ-
 terum nemo sanę mentis est, qui nō Chri-
 sti pollicitationibus fidat, quas de spiritu
 sancto traditas, toties recensuimus. Chri-
 stus nequaquā fallere potest. Quare verif-
 simū est quod ipse fuerat pollicitus, nepe
 spiritū veritatis nobis omnia suggesturū,
 quę pridē apostolis Christus ipse dixisset.

*Canilli cō-
futatō.*

Contra Capti. Babyl. Ca. IIII.

Adde, quòd quum Lutherus cuique liberum arbitrium esse contendat quid malit credere, cur non potius tot patribus fidem adhibebimus, quàm vni Luthero? Nam Luthero non credere nullum omnino periculum sit: at patres ipsos contemnere nemo potest citra manifestum animæ suæ discrimen.

IX.

Sed adhuc quanto ingenio rex illustrissimus alteram argutiam Lutheri conuel-
lit, aduertamus. Argutatur ita Lutherus: Nōne Christus videtur huic curiositati pulchrè occurrisse, quum nō de vino dixerit, Hoc est sanguis meus, sed, hic est sanguis meus? Respondit rex: Quod argutatur, imò nugatur Lutherus hoc pro suæ fidei simplicitate facere, quū de vino dicat Christus, non, Hoc est sanguis meus, sed Hic est sanguis meus: miror quid homini venerit in mentem quum istud scriberet. Quis enim non videt, quàm nihil omnino faciat pro eo: imò contrà videretur magis pro eo fecisse, si dixisset Christus, Hoc est sanguis meus? habuisset enim ansam saltem Lutherus qua demonstrandi articulum referret ad vinū. Nunc verò quum vinum sit neutri generis, Chri-

Ille ait, nō hoc, sed, Hic est sanguis meus. Et quū panis sit generis masculi, ait tamē, Hoc est corpus meum, non hic: vt uterq; ostendat articulus Christum neque panem propinare, neque vinum, sed suum ipsius corpus & sanguinem. Haecenus ipse rex.

Videre licet hic mirā ingenij regij viuacitatem, qui tam acutē deprehēdit hallucinari Lutherum: & id pro sua defensione Lutherum iam in medium attulisse quod eū poti⁹ impugnat & euertit, quā ei quicquam opituletur. Plus enim haud dubie pro Lutheri instituto fecisset, si dixisset Christus, Hoc est sanguis meus, quā dicens, Hic est sanguis meus. Nam sic quum vinum sit neutri generis, debuisset pronomen hoc, ad vinum referri, nec faciliē potuisset demonstrare sanguinem. Quoniam itaque Christus dixit, Hic est sanguis meus, non, Hoc est sanguis meus: apertissimum est eum non vinum quod neutri generis est, sed sanguinem, quod est masculi, demonstrasse. Et rursus quum dixerit, non, Hic est corpus meū, sed, hoc est corpus meū: apertē docuit se non panē, quod masculi

Roffensis.

Mat. 26.

Contra Capt. Babyl. Cap. II II.

generis est, sed corpus quod est neutri generis, indicasse. Quãobrem omnino contra Lutherum facit hæc propria, quam attulit, argutatio. Sed adhuc alterã audiamus. Sic enim pergit nugari Lutherus:

X.

Quod autem in græco & latino pronomen hoc, ad corpus refertur, facit similitudo generis. Sed in hebræo, ubi neutrum genus non est, refertur ad panem, ut sic liceat dicere, Hic est corpus meum. Quod & ipse usus loquendi, & sensus communis probat, subiectum scilicet esse monstratium panis, & non corporis, dum dicit, Hoc est corpus meum. Hæc Lutherus, cui rex ita respondit.

Rex.

Quod videri vult Lutherus pronomen hoc, ad corpus referri, non Christi proposito, sed occasione linguarum, nempe Latinæ & Græcæ, ac proinde nos remittit ad Hebraicam, an non ridiculum est? Nã Hebræa lingua si neutrum genus non habet, non potest tam apertè declarare, ad utrum Christus retulit articulum, quàm Latina vel Græca. Nam in Hebræa lingua si articulus fuisset masculus, quanquã diceret, hic est corpus meum, tamen res relinqueretur ambigua: quia potuisset ea

Iocutio videri coacta, necessitate linguæ non habentis neutrum. Sed quū apud Latinos panis & corpus sint diuersi generis, is qui transtulit è Græca, articulum coniunxisset cum pane, nisi apud Euangelistam reperisset demonstrationem factam de corpore. Haftenus ipse Rex.

*Lingua
Hebræa caret neutro
genere.*

Et hic planè cernis lector Regē apertissimè prodidisse Lutheri nugas. Et primum quòd miserit nos Lutherus ad linguam Hebræam, quæ quum neutrum generis non habeat, non potest non ob id ipsum incerta nobis esse, vtrum panem an corpus voluerit demonstrari.

*Sex variationibus
corroboratur regis
asserta.
Prima.*

Adde quòd nihil ad hoc negocij spectans habemus in ea lingua scriptum, & ideo magis nugatur, quum id quæri iubeat, quod inueniri non possit.

Secunda.

Ad hæc, certum est Marcum & Lucam scripssisse Græcè: & quum vterque recensitis Christi verbis, panem exprimat voce generis masculi, corpus autem voce generis neutri, demonstrandi tamen articulum eiusdem generis adhibent cuius est & corpus, an non certissimū est eos corpus voluisse demonstrari?

Tertia.

Præterea quum sit omnibus receptissi-

Quarta.

Contra Capti. Babyl. Ca. II II.

num, Marcum velut abbreviatorem fuisse Matthæi, idem apud utrūque necesse est demonstretur. Quamobrem quum in Marco demonstrandi articulus cum corpore non cum pane conveniat, sic etiam oportuit apud Matthæum hebraicè scribentem fieri.

Quinta.

Accedit his, quòd in verbis ad sanguinem spectantibus, perspicuum est articulum ad sanguinem referri debere. Quum enim duorum tantū meminisset Christus, nempe calicis & sanguinis, neque de vino fecisset ullam mentionem, alterū istorum, hoc est, aut calicem, aut sanguinem oportuit demonstrari. Sed nemo tam insanus est, ut calicem dixerit fuisse demonstratum, quū calix nō sit sanguis Christi. ergo verè fuit demonstratus sanguis. Quamobrem & de corpore nec dissimiliter sentiendum est, nempe corpus, non panem fuisse demonstratum.

Sexta.

Postremò quum apud Græcos tam calix quàm sanguis generis neutri sint, & vinum generis masculi, debuissent Evangelistæ vinū demonstrantes, pronomen apposuisse generis masculi. Istud igitur quū palā sit eos neutiquam fecisse, diluci-

dū item erit nec vinū eos voluisse demonstrare. Quamobrē quū neque calicem indicare licuit (vt ostendimus) reliquū est vt solum sanguinē Christus ipse demonstrauerit. Quod similiter & de corpore fecisse nō est dubium. Cāterū illustrissimus adhuc alia ratione refellit priores Lutheri nugās, nimirum hac:

Præterea quū Lutherus fateatur idem xli
generis discrimen esse & Græcis, facile potuisset cognoscere, Euāgelistas, qui scripserunt græcè, articulum fuisse posituros qui referretur ad panē, nisi quod conscij mentis dominicæ, voluerunt admonere Christianos, articulo corporis, Christum nō panē cōmunicasse discipulis, sed corpus. Quāobrē quòd Lutherus interpretatur in suā partem verba Christi, Accipite & manducate, hoc est corpus meū, id est hic panis, quē acceperat: non ego, sed ipse Christus contrā docet sua verba intelligi, nempe hoc quod eis porrigebat, non esse (quod ipsis videbatur) panem, sed suum ipsius corpus, si rectè Christi verba recensent Euangelistæ. Nam aliqui poterat dicere, non hoc (quod exponeretur, id est hic) sed apertè potius,

Contra cap. Babyl. Ca. II II.

hic panis est corpus meum: quo sermonē docerentur discipuli, id quod nunc Lutherus docet ecclesiam, nempe in Eucharistia pariter & Christi esse corpus, & panem. Nunc verò sic loquutus est vt ostēderet manifestè corpus dumtaxat esse, nō panem. Huc vsque Rex.

Rossensis.

Hic etiam regia celsitudo planè protesternit Lutherum. Nam omnes qui græcè latineque quicquam sciunt, intelligunt idem in iis voculis, nempe panis & corporis, esse discrimen tam apud græcos quàm apud nos. Quando igitur Euangelistæ qui græcè scripserunt, demonstrandi articulum conuenire fecerint non cū pane, sed cum corpore, manifestum est qd id ipsum dominicæ mentis conscij fecerint, ita volentes ipso pronomine demonstratiuo cunctos admonere, non panē, sed corpus fuisse communicatum apostolis: & similiter corpus, non panem fuisse demonstratum. Sed & Christus si voluisset panem intelligi, potuisset æqua facilitate dixisse, Hic panis est corpus meum. atque ita per vnus adiectionē vculæ prorsus hanc litem diremisset. Quū igitur ita nequaquam dixit, & tamē voluit (vt Luth-

rus contendit) panem remanere, & eundē esse corpus suum: consequens esse videtur, vt aut non præuiderit hanc tantam in ecclesia sua futuram hac pro re controuersiam: aut si præuiderit, voluerit tamen vtrò suam ecclesiā errare: quorum vtrūque falsissimū est. Et hoc vt dilucidius intelligas, hæc te quæso lector paucula quædam expende.

Primum, quanta charitate Christus dilexerit ecclesiā, pro qua mortem horredam subire non recusauit.

*Christus
quibus rationibus
noluit panem remanere post consecrationē.*

Deinde, quanto studio cōcordiam inter nos expetiuerit, relicta nobis & donata sua pace.

Tertiū, quā amanter promiserit non modo seipsum nobiscum ad finem vsque seculi futurum, verumetiam consolatorē alium se missurum, quem & veritatis appellauit spiritum.

Quartum, quòd is spiritus duceret nos in omnem veritatem, & aperiret ea nobis quæ pridem ille dixisset breuius.

Quintum, si quid obscurum videretur, id petentibus, quærentibus, pulsantibus pollicitus est fore dilucidum.

Sextum, grauissimas huius rei gratia li-

Contra Capti. Babyl. Cap. I I I I.

tes & digladiationes per hæreticos exci-
tatas ecclesiam crebro fuisse passam, cun-
ctis notissimum est.

Septimum, ecclesiam ipsam quatenus
fieret certior quid in hac re creditura fo-
ret, mille trecentos quindecim patres La-
terani coëgisse diuini spiritus consulendi
gratia.

Octauum, exploratissimum item esse
nullam in illis patribus corruptionē fuis-
se, qua permouerentur negotiū istud tra-
ctare non synceriter.

Nonum, si substantia panis in Christi
corpus conuertatur, quemadmodum illi
definierunt, nō debuit aliter dixisse Chri-
stus quā dixerit.

Decimum, si maneat substantia panis,
quanquā tunc aliter dixisse Christus de-
buerat, tamen per vnius adiectionem vo-
cule potuisset totā hanc discordiā sustu-
lisse. Nam si dixisset, Hic panis est corpus
meū, Hoc vinum est sanguis meus: omnis
omnino sublata fuisset cōtrouersia. Quis
igitur exactius ista secum pensitans, per-
suadere sibi potest, Christum, si mansisset
substantia panis, voluisse tam obscurè lo-
qui, vnde tot animabus periculū tantum

*Si rema-
neret pa-
nis, id à
Christo fuis-
set reuela-
tum.*

immineret, neque tamen postea mille trecentis patribus ob idipsum congregatis, huiusce rei veritatē aperire fuisse dignatum, præsertim quum antè pollicitus esset petentibus, querētibus, pulsantibus, quòd acciperent, inuenirent, aperiretur eis? Cui *Luce. vii* iam credibile fuerit, noluisse Christum apostolos idipsum apertius docuisse, præuisa tanta tragœdia futura, si tamen sensisset mansisse panem? Haud dubie vel tunc apostolos idipsum apertius docuisset: vel nunc, saltem quum à patribus tam obnixè rogaretur, per spiritum veritatis indicasset veritatem. Nihil profectò dissimilius vero est, quàm quòd Christus hoc negotium Luthero reliquisset, qui iam docendæ ecclesiæ sibi magisteriū arrogat, suum spiritum secutus, & Christi verbum contorquens in suam hæresim, contemptis patribus, contemptaque diuini spiritus intra ecclesiam residentis præsentia. Quum itaque Christus tam apertè loquutus sit, ut articulo manifesto sanguinem non vinum, & corpus non panem indicarit, falsissimum id esse conuincitur, quod Lutherus interpretatur, quum dicat, *Falso interpretatur Luth. verba euāgelii.* hoc, id est hic panis (quem acceperat

Contra Capt. Babyl. Cap. IIII.

Christus) est corpus Christi, nisi pariter adiungere voluerit, hic, id est hoc vinum, est sanguis meus: quod nemini non videtur, opinor, error apertissimus.

XII.

*Altera
duo Lut.
argumēta.*

Cæterum ne quicquam quod alicuius fuerit momenti, Rex intactum relinquat, redit iam ad alias argutias Lutheri de calice conuellendas, quas antè prætermisit.

» Sic enim eas Lutherus protulit: Et multo
» clarius (inquit) quum calicis miscet no-
» mē, dicens, Hic calix noui testamenti in
» meo sanguine: nōne videtur nos voluif-
» se in simplici fide continere, tantū vt cre-
» deremus sanguinem suum esse in calice?
» Et in fine primæ rationis Lutheranæ sic
» habetur: Verum oportet intelligi panem,
» verūmque vinum, sicut verum calicē. non
» enim calicem transsubstantiari etiam ipsi
» dicunt. Hæc Lutherus.

Has duas argutiolas regium acumen pariter vno confodit ictu, sic inquires: Iā quod tam magnificè transfert ad se Lutherus, quod Christus etiam loquitur de calice, quem nemo dicat esse transsubstantiatum, miror hominem non pudere tam intemperantis ineptiæ. Quum dicit Christus, Hic est calix noui testamenti in meo sanguine

Luce. 22.

sanguine: quid facit pro Luthero? Quid enim significat aliud, quàm id quod discipulis propinabat in calice, suum esse sanguinem? An ex his Christi verbis ostendet nobis Lutherus, manere vini substantiam, quia Christus loquitur de sanguine? aut vinum in sanguinem non posse mutari, quia adhuc restat calix?

Ecce lector & hic nihil omnino lucratum est Lutherus. Neque enim oportet, si calix ipse manserit prorsus immutatus, quòd idem intelligamus de pane seu de vino fieri. Nam calicis ad pyxidē in qua Christi corpus reponitur, iustior erit cōferentia, quàm si contuleris ad panem: quand oquidem & tria tribus aptè respōdeant, nempe calix, vinū, sanguis, pyxidi, pani, corpori. In illis utique calix manet immutatus, at vinum in sanguinem vertitur. Et similiter in istis pyxis manet immutata, sed panis in corpus permutatur. Et quoniam regia sublimitas iam apertè conuicit Lutherum haud minus impiè quam pertinaciter errasse, subdit:

Vtinam præludium delegisset sibi Lutherus ex alia materia, in qua minore periculo potuisset ludere. Nam quum Bo-

N

Reffensis.

*Verba re-
his.*

hemos & Græcos sic excuset ab heresi, ut hereticos clamet omnes esse Romanos, multo magis ostēdit se Lutherus hereticū, qui non solū fidem abnegat, quam tota credit ecclesia, sed etiam deteriora credi suadet, quā aut crediderūt Græci, aut vnquā credidere Bohemi. Huc usque Rex, & acutè profectio. Nam Bohemi nunquam hactenus ausi sunt asserere panē esse corpus Christi, id quod Lutherana temeritas affirmare nihil veretur. Et quoniam hactenus copiosè rex ostendit non posse à quoquam euangelistarū necessariò colligi manere panem in Eucharistia simul cum corpore Christi, nunc id ipsum facit quantum ad Pauli verba: nam ea prius Lutherus obiecit.

Lutherus. Et Paulus (inquit) ait: Nōne panis quē
 » frangimus, participatio corporis Christi
 » est? Non dicit, in pane est, sed ipse panis
 » est participatio corporis Christi. Hæc ille.

Paulus
corp^o Chri
sti appella-
uit panem. Regia celsitudo respondet: Apostolus panem non semel appellat, vel scripturæ sequutus in sermone morem, quæ solet interdum vocare quippiam, non id quod est, sed quod antè fuerat, ut quum virga

Aaron deuorat virgas magorum, quæ *Exodi. 7.*
tamen tunc virgæ non erant, sed serpen-
tes: vel contentus fortasse vocare quod
specie præ se ferebant, quum satis habe-
ret, rudem adhuc in fide populum, lacte
pascere, nec primum aliud exigere, quàm
vt quocunque modo crederent, in sacra-
mento esse corpus Christi, postea paula-
tim solidiore cibo pasturus postquàm ado-
leuissent in domino.

Perspicias & hic lector, duplici telo **XIII.**
superatum Lutherum, altero ex veteri- *Reffensis.*
bus deprompto scripturis, altero ex no-
uis. Ex veteribus primum, quando in li-
bro Exodi serpens in quem conuersa vir-
ga fuerat, adhuc virga vocabatur: neque
tamen simul virga erat & serpens, vti Rex
ipse superius meminit. Sic pariter & in
hoc sacramento, Christi corpus, eo quòd
in ipsum conuersus sit panis, panis item
à Paulo dictum est: verum non ita quòd
ibi maneat panis, magis quàm cum ser-
pente manserit virga. Et sanè multo
durius serpens in quem virga fuerat con-
uersa, virga vocatur, quàm Christi cor-
pus in quod mutatus est panis, vocetur
panis, quum serpens nullum omnino prioris

*Ponitur
panis pro
specie pa-
nis S.Th.
I. Cor. 10.*

virgæ retinuerit indicium, præter solam fortassis lōgitudinem. At in Eucharistiæ sacramento prorsus omnia panis accidentia remanent. Quando igitur scriptura propter priorem nomenclaturam, serpentem virgam vocat, quæ tum non erat virga, quid mirum si iam corpus Christi panem appellet ob conuersionem panis in ipsum? Hoc exemplū nec adhuc suis dentibus in hac responsione sua contra Regem, Lutherus contere potuit, quam in hac re multis verbis nugetur.

” Sit verum (inquit) quòd virga dicatur
 ” draco, qui fuit virga: qua consequentia se-
 ” quitur & hic panem dici, qui panis non
 ” sit, sed fuerit? An hoc est sine scriptura om-
 ” nibus locis scripturæ aptandum, quod v-
 ” no loco reperitur? Hæc Lutherus. Cui
 respondemus, non id moliri Regem, vt
 quod vno scripturæ loco dictum sit, id
 cæteris omnibus indiscriminatim aptetur,
 sed potius, vt quemadmodum ibi serpens
 in quem conuersa virga fuerat, virgæ
 retinuit nomen, quum tamen virga non
 erat, sed verè serpens, ita similiter &
 hoc loco, corpus in quod panis mutatus
 fuerat, panis retineat vocabulum,

*Non quis-
 que locus
 scripturæ
 anique qua
 drat.*

quāquā substantia panis omnino deficiat. Quis non videt istud consequi per locum similitudinis apertissimā?

Cæterum ex noua lege Rex telum aliud item deprompsit. Paulus (inquit) Corinthios ad hunc modum alloquitur: Et ego, fratres, non potui loqui vobis vt spiritualibus, sed loquendum fuit vt carnalibus, vt infantibus in Christo. lactis potu vos alui, & non cibo. Nōdum enim poteratis, imō ne nunc quidem adhuc potestis. Et rursus ad Hebræos, Facti estis quibus lacte opus sit, nō solido cibo. Omnis enim qui lactis est particeps, expers est sermonis iustitiæ. Hæc Paulus. Ex quibus perspicuum esse potest, non omnia satis apertè dixisse Paulum, non quòd non fuerint dicenda, sed quòd plebs adhuc in fide rudis mysteria capere non valuerit.

Et hac etiam ratione Rex docet Paulum potuisse moueri vt sacramētum hoc nomine panis appellaret, quoniam specie panem adhuc præ se ferebat. Satis enim habuit Paulus, rudem adhuc in fide populum lacte pascere: nec hoc initio quicquam aliud ab eis exigere studuit magis, quàm vt quocunque modo crederent in

XIIII.

1. Cor. 3.

Hebr. 5.

Roffensis.

Contra Capt. Babyl. Cap. II. III.

*Euchari-
stia quare
dicta panis*

*Corpus
Christi vo-
catur pa-
nis in anti-
test.*

Hiere. II.

*Panis no-
mine, om-
nis cibus
designatur*

hoc sacramento contineri corpus Christi. De substantia verò panis an inuenerit necne, nihil adhuc aperte docuit: tantum panem vocauit, propter ipsius panis similitudinē. nam aliquo nomine vocari debuit: neque aliud quoduis quo vocaretur erat commodius: tum quia verum panem celestem in se continebat, tum quia panis etiam antè fuerat, & eiusdem adhuc forinsecus referebat speciem. Sed & scripturæ, Christi corpus panem vocant, neque triticeum sanè, sed spiritalem, quomodo Hieremias dicit in persona Iudeorum: Venite, mittamus lignum in panem eius. Per lignum, crux: per panem, corpus eius intelligitur. Ad quem certè modum & Tertullianus & Lactantius atque alij complures hunc locum interpretantur. Lignum (inquit Lactantius) crucem significat: & panem, corpus eius: quia ipse est cibus & vita hominū, qui credunt in carnem quam portauit, & in crucem in qua pependit.

Adde, quòd in scripturis panis vocabulo dici solet, quicquid esibile fuerit. Nam vt scribitur. 1. Reg. 14. quum Saulis edicto maledicebatur quisquis vsque ad

vesperam panem ederet, in hoc maledictum incidisse Ionathan, sortium indicio declaratum fuit, quum is tamen non communem panem, sed mel gustavit duntaxat. Similiter & 4. Reg. 6. quum panē Eliseus apponi iussisset, quanquam ille de solo pane loqueretur, magna ciborum præparatio fuit apposita. Et Matth. v. quum Pharisei discipulos Christi calumniarentur, quòd nō antè lauarent manus quum ipsi panem essent manducaturi, palam est ibi panem indiscriminatim intelligi pro quouis cibo. Perspicuum est ergo quòd nomine panis omnis cibus accipi solet. Sed & Eucharistiam panem posse vocari, communis vsus loquēdi manifestat. Nam quum ouum de quo supra disseruimus, in carnem & substantiam pulli versum fuerit, nunquid non adhuc pro communi loquendi more vocatur ouum, & tamen haudquaquam ouum est, sed verè pullus? At propterea priorem oui nomenclaturam retinet, quia specie tenus referat ouum. Atque ita pariter & hoc sacramentum pro communi vsu loquendi potest adhuc panis dici, panisque vocabulum adhuc retinet

*Eucharistia rectè
appelletur
panis.*

*Supra III.
ibi, Tractatus
historie.*

Contra Capti. Babyl. Ca. IIII.

in scripturis, quamquam omnino deserit ipsa panis substantia.

X V. Sed adhuc Lutherus hac duplici solutione nequaquam contentus, pertinaciter insistit, asserens verè panem adhuc esse.

” Paulus (inquit) ait: Nonne panis quem
 ” frangimus, communicatio corporis Christi
 ” est? nec dicit, in pane est, sed ipse panis
 ” est participatio corporis Christi. Hic se

Rossensis.

Pauli verbis munit haud aliter quàm impenetrabili quodā scuto, quo mox quodque iaculum reiiciat. Cæterū si Pauli verba pensiculatus excusserimus, nequaquā vsque adeo efficacia videbuntur pro Lutheri parte, atque Lutherus ipse putat. Nam similia quædam de calice non multo ante dixisse Paulum constat. Calix, inquit, benedictionis, cui benedicimus, nōne communicatio sanguinis Christi est? Et illico sequitur: Et panis quem frangimus, nonne participatio corporis Christi est? Profecto nihil ex posteriore parte colliget Lutherus, quantum ad panem attinet, quod ipsi non identidem ex superiori colligemus, quantum pertinet & ad calicem. At in propatulo cunctis est calicem nō esse sanguinem: quare neque panis ex

I. Cor. 10.

his verbis mōstratur esse corpus Christi.

Cernis itaque lector, quū hāc vnicā Lutherus habeat scripturam cui nitatur, iam plane collapsum esse, quandoquidem ista Pauli verba non magis efficiunt panem esse corpus Christi, quā calicē esse sanguinē. Quāobrem quū sit omnibus apertissimum, calicem nullo modo posse dici sanguinem: nec panis credendus est esse corpus Christi.

Quemadmodū calix non est sanguis, ita nec panis est corpus Christi.

Cæterū quia mentionem Lutherus fecerat de gestis item apostolicis, quòd videlicet in eis hoc sacramentum panis vocaretur: & istud item Rex, eadē qua priorem argutiam abluit, deleuit spongia. Sic enim subiicit ipse Rex: Idem potuit & in apostolorum actis contingere, vbi nec beatus Petrus alloquens populum, & illis Christi fidem insinuans, ausus est adhuc apertè quicquam de eius diuinitate dicere. Ita abdita, & populis dubia mysteria, nō temere proferebāt. Hacten⁹ ipse Rex.

XVI.

Verba Regis.

Ecce quā variè mōstrat, quomodo nō omnes in primæua ecclesia protin⁹ ad solidiorem cibum admittebantur, & ad ipsa mysteriorū penetralia, sed prius alebātur aliquādiu lacte, ita vt nec Petrus quū ad

Roffensis.

Contra Capt. Babyl. Cap. II II.

Mat. 2.

plebem de Iesu seruatore nostro loque-
retur, quicquam ausus fuerit de diuini-
tate eius loqui, sed virum cum appel-
lauit approbatum a deo in omnibus vir-
tutibus, prodigiis, & signis, perque deū
ad vitam a morte resuscitatum. Sic pari-
ter & quantum ad hoc sacramentum atti-
net, factum fuisse dicit, nempe non apud
plebem, alio quā panis vocabulo solitum
appellari, propter ipsam panis, vt di-
ximus, similitudinem. Cæterum quum ad

Mat. 4.

Luce. 8.

Apostolos, quorum erat nosse mysteria,
simul & solidiori cibo pasci, sermonem
Christus habuisset, ipsis articulis perspi-
cuè docuit, non amplius remanere panis
aut vini substantiam, sed vtriusque spe-
cie salua, panem in carnem, & vinum in
sanguinem omnino fuisse conuersum.
Quare neque panem, quippe qui tūc non
fuerat, Christus indicauit, quū dixit: Hoc
est corpus meum. Neque vinum ostendit
quum dixit: Hic est sanguis meus. Fuit
enim vinum iam in sanguinem versum,
vt sæpius ante diximus.

Matth. 26.

Marci. 14.

et Luce

22.

XVII.

Confirmat demum Rex illustrissimus
ea quæ dixit, etiam verbo Christi, qui se-
ipsum vocauit panem, quum tamen triti-

Ioan. 6.

ceus panis intelligi nequeat. Et quemadmodum ipse dictus est panis, ita potuit & hoc sacramentū propter speciē panis quā refert, panis vocari, tametsi tritice⁹ haudquaquā fuerit. Sed Regē ipsum audiamus.

Circumstantia, inquit, ipsa scripturæ declarat euidenter vocabulū panis, quū panis mutatur in carnē, absque vlla violentia facta verbo diuino, panis significare speciē, nō substantiā: nisi Lutherus adeò inhæreat proprietati verborū, vt Christum credat in cœlis quoque fuisse panē triticeum aut ordeaceū, propterea quòd ipse dicit de se: Ego sum panis, qui de cœlo descendi. Hucusque Rex ipse.

Regis verba.

Ioan. 6.

Cæterum hoc diluere Lutherus molitur, distinguens panem in spiritualem & triticeum. De illo Christum, de hoc Paulū asserit fuisse locutum. Ipsa, inquit, consequentia verborum, absurditas rerum, pugnantia intelligentiarum, tum ipsiusmet interpretatio, cogunt Christum de pane spirituali loqui, sicut dicit: Verba mea spiritus & vita sunt. Quorum nihil est in verbo Pauli de pane loquentis: imò omnia vrgent Paulum de pane triticeo loqui. Hæc Lutherus.

ce
ce
ce
ce
ce
ce
ce

Contra Capt. Babyl. Ca. II II.

Roffensis.

Ioan. 6.

*Christus
multifariam
dat semet-
ipsum.*

Quæ quantum habeant solidæ veritatis, iam excutiamus. Primum illud quod dicit Christum de solo spirituali pane loqui, pro nobis facit. Nam ibi quoque de sacramento isto loquitur, quod & veteres abundè testantur, sed & ipsa quoque verba Christi palam docent. Dicit enim, Panis quem ego dabo, caro mea est: quā dabo pro mundi vita. Hic lector aduerte dixisse Christum bis, dabo, semel pro pane quem esset daturus in sacramentum, quæque carnem affirmavit esse suam: atq; iterum pro carne quā esset daturus pro mundi vita. Datus utiq; fuit pridē illis à patre, ad quos tū locutus est: dedit & ipse seipsum illis ministrū & magistrū, cui crederēt. Superfuerūt adhuc alij duo modi quibus daret seipsum. Alter quidē vt seipsum adhuc sub sacramēto daret, alter verò vt carnem suam daret crucifigendam: pro quibus dixit: Panis quem ego dabo, nimirum sub sacramento, caro mea est: quā in mortem dabo pro mundi vita. Hic te, quæso, lector tecum dispicias, an ipsa consequentia verborum, aut rerum absurditas, aut pugnantia quævis intelligentiarum, aliud urgeant, quàm hic de sacramento Chri-

stum fuisse loquutum. Sed neque verbum Christi, quum dicit, Verba mea spiritus *Ioan. 6.* & vita sunt. Illis enim verba Christi non sunt spiritus & vita, qui Christum panem faciunt triticeum, nimirum qui in ventrem vadit, & per secessum emittitur. At nobis, qui Christum eiusmodi panem esse credimus, qui nos in se conuertit potius, quam qui nostram in carnem conuertatur, panis verè spiritualis est Christus, eiusque verba verè spiritualia sunt. Si panis triticeus Christus fuerit, profectò digeritur in carnem nostram, & permittitur in ventre nostro: quod est absurdissimum. Et qui sic dicunt, haudquaquam verba Christi spiritualiter, sed planè carnaliter intelligunt. Nos igitur vt non inficiamur Christum illic de pane spirituali fuisse locutum: ita prorsus affirmamus de sacramento nonnullam fecisse mentionem. *Christus Ioan. 6. fecit mentionem de sacramento.*

Similiter & falsum est Paulum de solo triticeo pane fuisse locutum. Sunt enim hæc Pauli verba: Vnus panis & vnū corpus multi sumus: nam omnes ex vno pane participamus. Si de triticeo pane Paulus hoc dixerit, quis precor triticeus panis tantæ molis vnquam repertus fuerat, vn-

1. Cor. 10.

de cuncti participarēt Christiani? Quamobrem & hic de Christo, pane spirituali, Paulus loquitur, & non de triticeo pane. Tu iam lector iudicium feras, vter potius immobilis truncus cēferi debeat, Réxne, qui Christi Paulique verba spiritualiter intelligit: an Lutherus magis, qui tā crasse, tamque carnaliter eadem interpretatur, vt Christum panem faciat qui per secessum emittitur. Quis vnquam credat, eiusmodi panem æternam vitam præstare posse, & non illum potius vel solum, qui postquam fuerit comestus, nos rapit, vertit, & transformat in sese, neque poterit vnquam in nos deformari?

XVIII.

Perfistit tamen adhuc Lutherus in pertinacia sua, ganniens in hunc modum:
 » Stat ergo meus Paulus, inquit, aduersus
 » transsubstantiatores istos futiles inuictus,
 » & dicit: Panis quem frangimus. & duplici
 » cornu illos ferit. Primum, quod sua as-
 » serere nulla ratione neque autoritate
 » possunt. Deinde, quod frigidis suis solu-
 » tionibus aliud non faciunt, quam quod
 » principium vitiosissimè petunt: ac sum-
 » mum quod efficiunt, est, quod possit sic ef-
 » se sicut fingunt: quum probare debuerint

& factū, & ius quòd ita sit, & quòd oporteat sic esse. Hæc Lutherus: quibus per ordinem respondebimus.

Primum illud Pauli, Panis quem frangimus, nonne participatio corporis domini est? non probat panem esse corpus domini: sicut nec illud quod proximè ante dixit, nempe, Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne cōmunicatio sanguinis Christi est? haud comprobat calicem esse sanguinē Christi. Sed & dicam audacius: Ex nullis vnquam scripturæ verbis comprobabit Lutherus, panem triticeum esse corpus Christi. 1. Cor. 10.

Deinde testamur illud mēdacissimum esse, quòd asserere nostra nec ratione nec autoritate possumus. Nam omni rationi penitus aduersatur, quòd Christus sit ille panis qui digeritur in sterco: aut quòd panis qui Christi caro est, viderit corruptionem. Habemus etiam & præter Euangelistarum testimonia quæ superius allata sunt, patrum etiam astipulationes pro nostra sententia: habemus & Concilij generalis decretum: quod & ex sacri spiritus pender autoritate. Hæc apertè docent Lutherum non solum in isto menda-

Contra Capti. Babyli. Ca. II. II.

tem esse, quum affirmat nos nostra asserere neque ratione neque autoritate posse: verum etiam in hoc mendacissimum, qd Christi verbum sic interpretetur, Hoc, id est hic panis, est corpus meum.

XIX.

Ad tertium quod adducit, nos videlicet frigidis solutionibus principium vitiosissime petere, dicimus quod argumentantis hoc vitium est, nempe principium petere, non soluentis.

Postremo, quum adiicit summum quod efficimus, esse, quod docemus ita fieri posse, quemadmodum asserimus: & istud sane non parui momenti cuius Christiano debet existimari, nempe docere possibilitatem credendorum. Sunt enim vsque adeo difficilia creditu, vt multo facilius impugnari queant, quam comprobari.

- » Opponit adhuc Lutherus inquit: Et
» miror sapientissimum hunc Thomistam,
» cur non & accidentia transsubstantiet, cum
» verba ista transsubstantiationis iuxta suum
» cerebrum, solum corpus Christi sonent,
» Hoc est corpus meum. Ergo nihil ibi nisi
» corpus Christi erit, teste suo Ambrosio:
» quare nec albedo ibi erit cum aliis accidentibus: aut cur non differit, quidnam ob-
» stet ne

stet ne panis ibi maneat, quomodo acci-
dentia manent? Quæ necessitas perimēdæ
substantiæ, & seruandorum accidentium?

Hic primum aduerte lector, quòd ex om-
nibus authoribus quos Rex illustrissi-
mus attulit, neminem Lutherus persequi-
tur præter vnum Ambrosiū, & vide quo-
nam id faciat sophismate. Sic enim Am-
brosium dixisse Rex recensuit: Licet fi-
gura panis & vini videatur, nihil tamen
aliud quàm caro Christi & sanguis post
consecrationem credendum est. Iam sic
argutatur Lutherus: Si nihil aliud, ergo
nec albedo cum aliis accidentibus. Qua-
si pueri non intelligant istud esse merè so-
phisma: quum Ambrosij verba solum id
aliud quod quid est excludāt, hoc est sub-
stantiam aliam, non autē qualitatem, neq;
cætera accidentia. Et tamen ex hoc impu-
dentissimè Lutherus in principio Capti-
uitatis, huius errorē impingit Ambrosio.
Vt Ambrosium, inquit, hic errasse palam
palpemus etiā. Ita Luthero nihil est men-
dacijs, sed neque impudentius quicquam.
Ambrosius palam fatetur accidentia ma-
nere, quum dicit, Licet figura panis & vi-
ni videatur: sed negat aliam manere sub-

*Lutherus
falso sophi-
smate inse-
clatur. Am-
brosium.*

Contra Capti. Babyl. Cap. I I I I.

Panis substantia cedit corpori Christi venienti.

stantiam. Nihil, inquit, aliud præter carnem & sanguinem Christi: hoc est, planè nulla substantia alia manet. Ambrosio certe, qui fuit vetustus author, & ante annos plus mille, cæterisque patribus ita visum est, aduenienti corpori Christi substantiam panis euestigio cedere. Sic illi suis temporibus ecclesiam erudierunt: quorum vestigia recetiores secuti, cessionem hanc vocabulo transsubstantiationis appellarunt. At nunc Lutherus exortus omnia perturbans, quærit, cur non & accidentia quoque transsubstantientur? quasi rationi consentaneum fuerit, ut accidentia queant in substantiam aliquam verti.

XX.

Substantia panis transsubstantie remanent accidentia.

Sed vrget adhuc Lutherus: Quæ necessitas, inquit, perimendæ substantiæ, & seruandorum accidentium? Respondebunt ei patres se metuisse talem aliquando exorturum, qualis vel Vuiclefus fuerat: qui negaret illic esse substantiam corporis Christi, eò quòd maneat ibi substantia panis: vel qualis iam Lutherus est, qui diceret hanc substantiam esse illam: hoc est, substantiam panis, esse carnem Christi: quod illis non modo falsum, verumetiam absurdissimum videbatur. Patres ergo instincti

sancti spiritus, qui moderatur ecclesiā, errorē vtrunq; prævidentes, scriptū posteris tradiderūt, non manere substantiā panis. Neque enim de accidentibus cuiuspiā oriri dubitatio potuit, essēntne illa corp⁹ Christi: neq; metus ob hęc vllus patrib⁹ fuit, ne quis vnquā adeo crassus hæreticus oriretur, vt ea cōtenderet esse carnem Christi.

Subiungit Lutherus: Prætereo hic rhetoricissimum illum contemptum, dū duas vrgentissimas similitudines apposui, de ferro ignito, & deo incarnato: vbi neque igni ferrum, neque diuinitati hominem necesse est cedere. Mihi enim etiam si necesse sit mea asserere, tamen satis negotij fecero assertori, si suum figmentum aliter se posse habere demonstrauero. Itaque possum dicere Corpus Christi sic saluo pane in sacramento esse, sicut est ignis in ferro salua ferri substantia: & deus in homine, salua humanitate, vtroque sic mixtis substantiis, vt sua cuique operatio & natura propria maneat, & tamen vnum aliquod constituāt. Sic dicere, inquā, potero, donec papistæ hanc similitudinē non contemptu Thomistico, sed assertione fideli sustulerint. Ipsorum est enim as-

Contra cap. Babyl. Ca. II II I

» firmitatem probare, quam ego vna parti-
 » culari possum labefacere. Non enim est
 » hoc assertionem sacramentorum scribere,
 » re, aduersarij argumenta transilire & con-
 » temnere, vt hic facit insulsus Thomista:
 » sed demonstrare ea esse nulla & inania:
 » alioqui ea pro inuictis haberi cogit ipse
 » assertor sua ridicula dissimulatione, &
 » meticulosa fuga.

Rossensis.

Dixi pridem, & ita sanè verissimum est,
 longe facilius est oppugnare nostra, quam
 eadem statuere, quandoquidè ex fide ma-
 gis quam ex humana ratione pendeant. Sa-
 tis nobis fuerit ea sequi, quæ patres tam
 eruditione, quam vitæ sanctimonia pro-
 batissimi nobis reliquerunt. Quibus si quis
 hæreticus nolit credere, hunc oportet ra-
 tionem efficacem reddere, cur ita credere
 minime teneatur: alioqui neutiquam au-
 diendus est. Neque enim satis est vt reiici-
 at nostra, si dixerit ea non esse sufficien-
 ter probata: nisi rationem etiam omni lu-
 ce clariorem attulerit, cur non debeant ea
 credi: qualem nullam hactenus Lutherus
 attulit. Et nunc post tam graues tumultus
 excitatos ita subterfugere molitur, quasi
 non incumbat ei suarum opinionum pro-

*Afferta
 aduersus fi-
 dem nihil
 efficiunt si-
 ne demon-
 stratione.*

batio. Mihi, inquit, etiam si non necesse sit mea asserere, tamen satis negotij fecero assertori, si suū aliter se posse habere demonstrauero. Et paulo post. Ipsorum, inquit, est affirmatiuam probare, quam ego vna particulari possim labefactare.

Et ego quidem in hoc assentior Luthe-
ro, quod facile cuius assertori negotium
facessere possit, & sophismatibus suis non
nihil impedire quæ statuat assertor. Nam
facilius est (vt aiunt) demoliri, quàm ex-
struere: sed quod ad oppugnatorem non
pertineat vel asserere sua, vel ab incepto
desistere, modis omnibus dissentio. Quid
verò per affirmatiuam sibi velit, non intel-
ligo. Nam quantum ad hoc negotium at-
tinet, nostra est negatiua: panem videlicet
non esse corpus Christi, & non manere
substantiā panis: ex quibus colligitur trās-
substantiationem panis factam esse.

Cæterum vt iam ad similitudines quas
attulit, veniamus:

Nil hic miror, si mentiatur Lutherus, XXI.
qui nusquam fere non mentitur. Dicit hic
Regem contemptu Thomistico similitu-
dines suas, nempe de ferro & igne, & de
deo incarnato, transiisse: quod falsum

Contra Capti. Babyl. Ca. I I I I.

*Verba re-
gis.*

esse deprehendes lector, si Regis librum
euolueris. Sic enim de priori exēplo scri-
psit haud longe ante finem huius captiui-
tatis: Nec ego certè, inquit, veterum ferè
sanctorum patrum quemquam puto fuisse
probaturum concinnam istam Lutheri si-
militudinem ferri cum igne coniuncti.
Nam nemo vnquam dixit sic ferrum in
ignem conuerti, vt tantum ferri species
relinquatur, substantia ferri in ignis mu-
tata substantiam: quod de pane & Christi
carne veteres senserunt omnes. Haftenus
ipse Rex. Quibus verbis abunde confuta-
uit Lutheri sententiam, qua contēdit ipse
panem esse corpus Christi. Quod si dixe-
rit Lutherus hoc saltem exemplo patere,
quomodo manere possit panis vnà cum
corpore Christi: respondet ei Rex, se iam
de re & non de rei possibilitate disputa-
re. Neque enim quid possibile, sed quid
factum sit, disquisiuit.

Adde, quod à posse ad esse, consequen-
tia nullius roboris est. Sed & paulò supe-
rius rationes reddidimus cur vetustis pa-
tribus spiritu sancto plenis visum fuisset
non manere substantiam panis, quorum
patrum, & nō minimo certè numero, sen-

rentias ipse rex recensuit. Et quæ est ista dogmatum constantia, vt Lutherus nunc asserat panem esse corpus Christi, nunc subterfugiens dicat panem non esse corpus, sed manere cum corpore? Vtrunque certè nõ est hominis habentis omnia sua dogmata de cælo. Quântum igitur ad exemplum attinet de ferro ignito, satis constat nec ignem ferrum esse, nec è diuerso ferrum ignem: quare nec hoc exemplo conficitur vt panis verè dicatur caro Christi: quod Lutherus tamen per errorem asserit. Sed neque substantia ferri permutatur in substantiam ignis, quemadmodum de pane fieri in carnem Christi, patres traderunt. Hoc respondisse Luthero, regi satis fuit quântum ad exemplum igniti ferri.

Cæterum quia Lutherus contēdit hoc exemplo, manere posse substantiam panis vnà cum corpore Christi, Rex ex feruore fidei, quam habet erga sacratissimũ Christi corpus, non nihil adiecit. Quisquis (inquit) beatissimum Christi corpus sic vt debet existimat, facilius assentietur quascunque duas substantias simul manere coniunctas, quàm vllum corpus aliud manere coniunctum cum venerando cor-

XXII.

*Creatrix
substantia.*

pore Christi. Neque enim vlla substantia digna est quæ cum ea misceatur substantia, quæ substantias omnes condidit. Nec hic per creatricem substantiam Rex carnē Christi vult intelligi, quemadmodum Lutherus multis verbis postea blaterat: sed ipsum Christum, qui cūcta creauit. Neque enim negat Rex possibilitatē talis vnionis (modò sic visum fuisset deo) sed fatetur indignitatem, vt panis corruptendus incorruptibili Christo sic misceatur. Et quis nō intelligit etiam humanam naturam indignā fuisse quæ verbo misceretur? quanquam & ea præseruata fuerit à corruptione, ne videlicet id quod verbū olim assumpsit, corruptionem pateretur. At panis si maneat, sæpe de facto corrumpitur, & sæpe reuera dimittitur. Quamobrem & rex eam ceu rem indignam cēset, quæ cum incorruptibili Christo commisceatur. Nec verum est, vt gannit Lutherus, quòd accidentia permiscentur corpori Christi, quemadmodum accidentia ignis ferro. Nam sic & Christus esset albedine panis albus, sicut & calore ignis ferrum calet. Sed hactenus pro priori exemplo nunc alterius exempli mentionē Rex

*Accidentia
panis non
permiscen-
tur corpori
Christi.*

continenter subiicit, dicens:

Præterea olim patribus opinor multo adhuc minus fuisse placituram illam Lutheri collationem, qua sic vult panem simul restare cum carne, sicut restabat in vna Christi persona deus cum homine. Nam ut passim veterum quisque patrum doctissimus atque sanctissimus fatetur panem mutari in carnem: ita nemo tam impius erat, aut inscius, ut humanitatem converti senserit in diuinitatem, nisi forte novam nobis personam fingat Lutherus, ut quomodo deus assumpsit hominem, ita deus & homo assumant panem & vinum. quod si credat, habebitur (opinor) hæreticus apud omnes qui non sunt hæretici.

Ecce lector neutram similitudinem rex transiliit, ut falso Lutherus mentitur: neque negat quin panis à Christo suppositari possit: modò Christus ita voluisset. Sed quoniam patres contrarium communiter asserunt: non dubitat Rex, cum qui contra tot sanctos & tam eruditos patres in re tam augusta sentiat, hæreticum habendum apud omnes qui non sunt hæretici.

Cæterum hoc secundum exemplum 16.

*Panis non
restat cum
carne, sicut
humanitas
cum diuini-
tate.*

Contra Capti. Babyl. Ca. II II.

*Panis non
supposita-
tur in Chri-
sto.*

ge diuersum est à priori. Vniuntur enim
ibi duæ naturæ, diuina scilicet & humana
sub vno supposito verbi. Sed quoniã eius-
modi suppositio supra naturæ vires est,
æquè vt substantiam panis in carnẽ Chri-
sti mutari, multasque præterea secum ha-
bet absurditates, & hanc præsertim, quòd
Christus sæpe dimissurus sit quod in vni-
tatem suppositi prius admiserat, ideo cen-
set eam Rex non admittendam: & maxime
quia nemo patrum eam tradidisse legitur.
Cæterum si talem suppositionem panis
in Christo Lutherus de facto, nõ de pos-
sibili probauerit, nos etiam contra patres
cum eo sentiemus, & manus ei dabimus.
At istud (scio) faciet nunquam. Interea
nobis æquius est patrum sequi vestigia:
simulque quod spiritui sancto visum fuit
per illos tradere nobis, æquius est ample-
cti, quàm Lutheri tortuosas ambages, quã
sub colore libertatis nihil aliud quàm no-
dos quærat quibus irretiantur imbecilliũ
animi, quos tandem ad summam ita ducat
perniciem.

Multos vtique patres tam eruditione
quàm sanctitate claros, Rex pro sua par-
te produxit, nimirum Eusebium, Emise-

De substantia panis in Eucharistia. 102

num, Augustinum, Gregorium Nyssenum, Theophylactum, Cyrillum, & Ambrosium, atque alios qui fatentur unanimiter, panis mutari substantiam, & non manere facta consecratione. Atque ideo Rex istos introduxit, quòd Lutherus contendit ecclesiam mille ducentos annos credidisse manere panem, nec usquam ante trecentos hos nouissimos annos patres de panis mutatione meminisse: quod apertissimè falsum esse Rex tot patrum testimoniis comprobauit: istud etiam adiungens, quod postquam ecclesia verum istud esse decreuerit: etiam si nunc primum decerneret, tamen si veteres non credidere contrarium, quanquam ea dere nunquam ante quisquam cogitasset, cur non obtemperaret totius ecclesie præsenti decreto, persuasus id nunc tandem reuelatum ecclesie, quod ante latuisset? Spiritus enim sicut ubi vult spirat, ita spirat & quando vult. Haftenus ipse Rex.

Verum hæc aure surda Lutherus, sicut & pleraq; alia, transiliit fortiter. Solū ex omnib; Ambrosiū carpit, atq; id quidē

*Multorum
authorita-
te probatur
panis trās-
substantia-
ri.*

*De panis
mutatione
non est no-
ua opinio.*

Contra Captiuita. Babyl. Cap. IIII.

sophismate nimis quàm futili, de quo supra differuimus.

Multa prætereo, ne sim alioqui nunquã finem factururus, & maxime si Lutheri conuiciis respondere vellem, quæ sunt innumera. Nihil tamen omisisse me memini quod vlla dignum esset responsione: vt nihil dubitem quin æquus lector diiudicaturus sit Regem solidis & rationibus & scripturis innixum fuisse, Lutherum contra maxime friuolis. & quanquam ita res verè se habeat, audio tamẽ in huius quarticalce Lutherum ouantem, perinde ac si

» peruicisset. Ne sim ingratus (inquit) magisterio domini Henrici, nunc muto & trans-

» substantiare volo meam sententiam, &

» dico: Antea posui nihil referre, sic siue sic

» sentias de transsubstantiatione: nunc autem visis rationibus & argumentis assertoris sacramentorum pulcherrimis, decerno impium esse & blasphemum, si quis dicat panem transsubstantiari: catholicum autem & pium, si quis cum Paulo dicat,

» Panis quem frangimus, est corpus Christi. Anathema sit, qui aliter dixerit, & iota aut apicem vnum mutarit, etiam si sit dominus Henricus nouus & eximius Tho-

inista. Hæc Lutherus.

Hic primum attende lector, hominis *Rossensis*, inconstantiam, qui tamen gloriatur se certum esse habere se omnia sua dogmata è cœlo. Si pri^o illud dogma de cœlo suscepisset, quâ fieri possit ut istud item quod contrarium est, fuisset è cœlo? Nam certum est è cœlo non iam venire pugnantia dogmata. At ista manifeste pugnant, licet, & non licet. Prius autem docuit licere, nec referre quicquam, sic, siue aliter sentiat quiuis: nunc autem impium decernit sic sentire.

*Lutherus
secum pugnat.*

Deinde consideres & istud, nempe quod affirmat catholicum & pium esse, si quis cum Paulo dicat, Panis quem frangimus, est corpus Christi. At Paulus istud nunquam dixit. Sic non pudet magistrum istum è cœlo nobis datum, de Paulo mentiri. Paulus utique dixit, Panis quem frangimus, nonne participatio corporis domini est? At ex eo non colligitur quòd panis quem frangimus, sit corpus domini: quoniam & idem ipse Paulus superius dixit: Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis est Christi? Sed ex hoc haudquaquam colligitur

*Mendacium
Luthera. 1.
1. Cor. 10.*

Contra Capti. Babyl. Cap. V.

*Luthe. ex-
communi-
cat sei-
psum.* ¶ Calix iste sit sanguis Christi. Quare nec
ex altero colligi potest quod panis fuerit
corp^o Christi. Postremò videbis lector, si
Lutherū obserues, quàm aperto seipsum
feriat anathemate. Anathema (inquit)
sit, qui aliter quàm Paulus dixerit, & iota
aut apicem vnum mutarit. Quamobrem
quum Lutherus longe aliter Paulum re-
censeat, quàm vel ipse dixerit, vel ex eius
verbis possit colligi, an nō plane seipsum
anathemate ligat? Et hic finis esto quarti.

Missam haudquaquam testamentū esse.

I.

*Intentio
authoris.*

Ed iam quinto loco nobis
excutiendum est, an missa
rectè nouum dicatur testa-
mentum. Astruere conatur
Lutherus missam testamen-
tum esse, atque id ceu fun-
damentum immobile, super quo diaboli-
cam suam structuram erigat, constabilire
modis omnibus nititur. Nos verò nō am-
bigimus ostendere non solum hoc funda-
mentum non esse immobile, verumetiam
ea quæ super hoc ædificare molitus est,
nulla prorsus niti soliditate. Nā & ex eo-
dem fundamento colligit missam nō esse

sacrificium. Quæ res non solum authoribus omnibus tam recentibus quàm vetustis, verum etiam ipsis scripturis aduersatur, vti postea suo loco docebimus.

Cæterum causa totius erroris est, quòd Lutherus Eucharistiam arbitratur sacramentum esse remissionis peccatorum, quò sit reuera nō remissionis, sed magis vnionis cuiusdam sacramentum. Nostram enim vnionem cum Christo significat, & eandem cum deo patre non minus efficaciter præstat. Quã rē nō modo testimoniis patrū, verū etiã scripturis ipsis firmabimus.

Eucharistia non est sacramentum remissionis peccatorū, sed unionis.

Dionysius primū cap. 3. Ecclesiasticæ hierarchiæ sacramentum istud ideo synaxim & communionem appellat, quòd nostram cum deo perficiat vnitatem.

Et Damascenus item communionē vocat, quia per ipsum Christo communicamus, & participamus eius carne & diuinitate, & quia communicamus & vnimur inuicem per idipsum.

Sed & Chrysostomus in epistolam ad Corinthios priorem de hoc sacramēto loquēs, Quare (inquit) nō dixit Paulus participatio? Quia amplius quiddam significare voluit, & multam inter hæc conue-

Contra Capt. Babyl. Cap. V.

nientiam ostendere. Non enim participatione tantum, & acceptione, sed vnitatem communicamus. Quemadmodum enim corpus illud unitum est Christo, ita & nos per hunc panem vnione cōiungimur.

Accedit his Hilarius octauo libro de trinitate, sic dicens: Si verè corporis nostri carnem assumpsit Christus, & verè homo ille qui ex Maria natus fuit, Christus est, nōsque verè sub mysterio carnem corporis sui sumimus, & per hoc, vnum erimus, quia pater in eo est, & ille in nobis: quomodo voluntatis vnitas asseritur, quum naturalis per sacramentum proprietatis, perfectè sit sacramentum vnitatis?

Subscribit Augustinus in hunc modū: Sicut, vt sit species visibilis panis, multa grana in vnum consperguntur, tanquam illud fiat, quod de fidelibus ait scriptura *Ab. 4.* sancta: Erat illis anima vna, & cor vnum in deum: sic & de vino fratres recōlite vnde sit vnum. Grana multa pendent ad botrum, sed liquor granorum in vnitatem confunditur. Ita dominus Iesus Christus nos significauit, nos ad se pertinere voluit. Mysteriū pacis & vnitatis nostræ in sua mensa cōsecrauit. Et alibi: Quomodo (inquit)

(inquit) videtis vnum esse quod factum est, sic vnum estote vos, diligendo vos, tenendo vnam fidem, vnam spem, indiuiduam charitatem. Hæretici quando hoc accipiunt, testimonium contra se accipiunt, quia illi quærunt diuisionem, quum panis iste indicet vnitatem. Ex iis itaque liquet, hoc mysterium vnitatis & communionis esse symbolum atque sacramentum. At quid tot authoribus opus est, quum Paulus hæc rem abunde testetur? Poculum (inquit) benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Panis quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est? Quid sibi vult his verbis aliud Paulus, quam quod hæc sint communionis & vnitatis sacramenta? Et ob id sequenti capite, postea quam dissidiorum inter Corinthios meminert, subiungit: Iam non licet dominicam cœnam manducare, perinde ac si dixerit, Dominica cœna, concordiae symbolum est, nec dissidentes admittit animos: at vos dissidetis inuicem, & non communem cœnam, sed priuatam quisque suam edere parat. Adde, quod Paulus nec verbum quidem facit de remissione pecca-

Eucharistia est sacramentum vniionis.

1. Cor. 10.

1. Cor. 10.

Contra Capti. Babyl. Cap. V.

torum, quum tamen integrè totum ipsius
mysterij recenseat ordinem, secundum
quod à Christo pridem fuerat edoctus.

II.

Quis iam ex dictis & authoribus & scri-
pturis non luculenter intelligit Eucharis-
tiam vnionis esse sacramentum, & non
remissionis peccatorum? Nam peccata quàm-
tum ad culpam, per sacramentum absolu-
tionis ante deleantur oportet. Nam & hoc
absolutus (vt Lutherus affirmat) omnino
credere tenetur. Quòd si verè deleta sint
peccata, quid opus fuerit iam aliud sacra-
mentum pro culpis redimendis accipere,
quum sint per sacramentum absolutionis
antea remissa? Cæterum ob id Lutherus
contendit eam esse sacramentum remissio-
nis peccatorum, quòd de remissione pec-
catorum in consecratione sanguinis facta
sit mentio. Verum istud quàm nihil insti-
tuto suo conducat, mox docebimus. Ex
hac tamen basi struere molitur, & perti-
nacissimè quidem, vt credamus remissio-
nem peccatorum per istud sacramentum
nobis esse promissam: atq; vt ferè fit, vno
quopiam errore semel admisso, procliui-
ter ad cõplures alios dilabimur. Ita Lu-
therus hoc errore posito seipsum in alios

*Non licet
nisi pura
conscientia
ad Eucha-
ristiam ac-
cedere.*

absurdissimos fœde præcipitavit. E quib⁹
hic vnus & pestilētissimus omnium est, q^d
sceleratissimis & inquinatissimis homini-
bus ad hoc sacramentum tutò licebit ac-
cedere. Quam opinionem hætenus tota
prorsus orthodoxorū ecclesiā ceu maxi-
me detestandā abhorruit, Paulo ipso pror-
sus reclamāte, quum dicat, q^d qui indignè
accedit, iudiciū sibi māducat & bibit, non
diudicās corpus domini. Quamobrem &
prius oportet à peccatis resipiscere, simul
& absolutionē à sacerdote quopiā accipe-
re, quàm ad hoc sacramētū accedere quis
præsumat. Postquā autē hæc dignè fece-
rit, nō inficior quin ad delēdas peccatorū
reliquias Eucharistia plurimū cōferat, &
maximè quatenus velut sacrificiū deo pro
peccatis offertur. Nā quatenus sacrificiū
est, repræsentat illud summū Christi sa-
crificiū, quo patri seipsū obtulit in cruce,
vbi & sāguinē suū fudit in remissionē pec-
catorū. Id enī pridē in cœna pollicebatur,
dicēs: Hic est sanguis me⁹ noui testamēti,
qui pro vobis & pro multis effundetur in
remissionē peccatorū. Ecce pro sanguinis
effusione remissio peccatorū promittitur,
nō pro calicis potatione. Neq; enim dixit:

1. Corin. 11.

*Dignè cō-
municanti
delentur
peccata.*

Matt. 26.

Contra Capti. Babyl. Ca. V.

Hic est sanguis qui à multis bibetur in remissionem peccatorum: sed, Hic est sanguis qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Non igitur pro potatione calicis in cœna, sed pro effusione sanguinis in cruce, remissio peccatorum fuerat promissa. Quamobrem nec Eucharistia sacramentum est remissionis peccatorum, quandoquidem & solis illis quibus antea sint remissa peccata, cōferri debeat.

*Impœnitē-
tes non po-
terunt di-
gnè cōmu-
nicare.*

Nam tales idonei sunt qui deo per Eucharistiam vniantur, non autem illi qui nondum abluti sunt, neque peccatis adhuc omnino renunciarunt. Porro certum est q̄ effusio sanguinis in cruce valuit ad peccatorum omnium abolitionem. Atque ideo quum sacrificium corporis & sanguinis oblatum in missa referat ipsum crucis sacrificium, sit vt quoties in missa corpus & sanguinem Christi sub panis & vini speciebus offerimus, toties non nihil ex rubigine peccatorum adimatur, & ipsæ reliquæ peccatorum his pro quibus hoc sacrificium offertur, haud dubie remissiones euadant. Neque tamen ob istud consequitur, quod sordidis & sceleratis qui non se prius expiauerint, hæc sancta con-

ferenda sint, quā id ipsum olim fieri Christus aperte vetuerit, dicēs: Ne detis quod *Matth. 7.* sanctum est canibus, neque proieceritis margaritas vestras ante porcos. Non est igitur hoc sanctissimum sacramētum cuius exhibendum, qui sibi cōscius alicuius mortalis criminis, non seipsum ab eodem antea diligenter expurgauerit, sed his solum qui prius excusserint sese, & quoad fieri potest, ab omni sorde letaliter inficiente diligentius expiauerint. His (inquam) cibis iste sacer ministrandus est, non autem canibus aut porcis. Nam hi nequaquam antea seipsos probarunt, neque diiudicarunt corpus domini, sed illotis pedibus in hunc sacerrimum cibum irruunt.

Duo igitur sunt quæ per ordinem re- **III.**
 fellemus. Alterum, quòd missa testamen-
 tum sit: alterum, quòd ipsa non sit opus &
 sacrificium. Nam vtrumque Lutherus &
 sanè pluribus astruere conatur. Sed de
 testamento dicemus prius, quādoquidem
 & hoc velut immobile fundamentum to-
 tius structuræ suæ Lutherus posuerit. Sic
 enī scribit in captiuitate sua Babylonica:
 Stet ergo primum, & infallibiliter, missam

Contra Capti. Babyl. Ca. V.

» seu sacramentum altaris, esse testamētum
» Christi, quod moriens post se reliquit di-
» stribuendum suis fidelibus. Sic enim ha-
» bēt eius verba: Hic calix nouum testamē-
» tum in meo sanguine. Stet inquā ista ve-
» ritas vt fundamētū immobile, super quod
» omnia struemus quæ dicenda sunt. hoc e-
» nim videbis, vt subuertemus omnes ho-
» minum impietates in hoc dulcissimum sa-
» cramētum inuectas. Verax ergo Christus
» verè dicit hoc esse nouum testamentum
» in sanguine suo pro nobis fuso. Huc vsq;
Lutherus.

Responsio. Hic primum aduerte lector quàm vafre
suum dogma profiteatur inuoluens hæc
omnia simul, missam, & sacramentum alta-
ris, & testamentum Christi, atq; ita ex his
tribus vnum faciens. Stet (inquit) primum
& infallibiliter missam seu sacramentum
altaris esse testamentum Christi. Verunta-
men postea nec semel tantum inuenies
missam ab eo dici promissionem, & sacra-
mentum altaris esse rem annexam promif-
sioni. Satis vtique constat missam seu sa-
cramentum altaris non esse promissionē,
tametsi per eius sumptionem bona pluri-
ma promittantur. sed de hac re mox plu-

ribus dicturi sumus. Porro quod subdit, Quod moriens post se reliquit distribuendum suis fidelibus: quis vnquam audiuit testamentum esse distribuendum? An non ea potius distribuenda sint, de quibus testamentum conficitur? Sed hæc est hominis vafricies, vt omnia cōfundat, intricet, inuoluat: nimirum vt quoties in arcto cōstitutus premitur, inuolucro quopiam ē manibus elabatur protinus. Sed & verba Christi quæ producit, nihil ad hanc rem conferunt. Neque enim Christus his verbis distribui quicquam iussit præter corpus & sanguinem. Quòd si quicquam hic legatum sit, id oportet aut corpus aut sanguinem esse Christi. Nam remissio peccatorum hic neutiquam legatur. Neque enim pro sanguinis potatione remissio peccatorum (vt diximus) promittitur, sed ob effusionem ipsius in cruce. Quòd verò iam testamenti Christus meminerit, ideo fit, vt ipsum effusione sui sanguinis in cruce confirmatum ostendat, non vt sanguinem aut calicem testamentum faciat, quæ admodum Lutherus fallaciter insinuat, sed magis vt nouū testamētū, hoc est legē nouā à se latā, pariter & cuncta quæ in ea

Contra Capti. Babyl. Ca. V.

promissa sunt, suo sanguine doceat esse corroborata.

IIII. Cæterum quàm sit hoc Lutheranium fundamentum immobile, & quàm firmam inde structuram erigat, paulo post videbimus. Quòd autem postremo loco dicit veracem esse Christum: profectò verax, imò veracissimus Christus est. At Luthero nihil est mendacius, qui Christo id quod is nunquam protulit, ceu verè prolatum adscribere non veretur. Falsissimū enim est quòd Christus, ad Lutheri sensum, vsquam asseruit calicem esse testamentum nouum, quod & inferius ostēdemus. Interim videamus, quibus verbis Rex illustrissimus hunc errorem taxauit.

*Calix non
est testamē-
tum nouū.*

*Verba re-
gis.*

Non contendam (inquit) cum eo de testamento, & promissione, & tota illa definitione & applicatione testamenti ad sacramentū. Non ero tam molestus ei quàm alios fortassis inueniet, si qui bonam ei partem istius fundamenti subruerint, qui & testamentum nouum dicant promissionem esse legis Euangelicæ, quemadmodū vetus fuit Mosaicæ, & testamentum istud negent à Luthero satis scitè tractari. neq; enim testatori nuncupandum esse nomi-

natim quid relinquat hæredi quem ex asse
instituat: neq; remissionem peccatorum,
quam pro hæreditate nūcupatam Luthe-
rus ait, idem esse quod regnum cœlorum,
sed viam potius ad cœlum. Quas res, at-
que alias item aliquot quisquis vrgere ve-
lit ac premere, posset fundamenti Luthe-
rani structuram machinis alicunde con-
cutere: verum istud eis permittam qui vo-
lent. Hactenus illustrissimus Rex.

Ecce quàm apertissimis verbis regia *Roffensis.*
celstudo breuiter subindicauit, quibus
modis is error conuelli possit. Et quan-
quam nos id fusius ostēderimus inter cō-
futandam assertionem articulorum Lu-
theri articulo. 15. nunc tamen plusculum
aliquid adiiciemus. Euoluat quisquis vo-
let vniuersam scripturam sacram, non plu-
ra quæ testamenta noua dicantur, inue-
niet, quàm vnum. Vnicum enim est Pau-
lo testamentum nouum, quemadmodum *Vnicū est*
ad Hebræos octauo nonoq; capite ma- *testamentū*
nifestum est, & nos inferius ostendemus. *nouum.*
Neque opinor Lutherum posse subterfu-
gere quin de testamento nouo loquatur.
Nā id eius probationes manifestant. Pro-
bat enim ex eo missam esse testamentum,

quòd dixerit Christus: Hic calix nouū testamētum est in meo sanguine. Et postea subdit: Verax ergo Christ⁹ verè dicit hoc esse nouum testamētum in sanguine suo. Quamobrem nec potest Lutherus hic de alio quàm de nouo testamento loqui. Ceterum vt est ingenio satis vafro versutoque, definitionem testamenti quādam introducit, quam & missæ conatur accommodare: quæ qualis fuerit, primum audiamus. Testamentum (inquit) absque dubio est promissio morituri, qua nuncupat hæreditatem suam, & instituit hæredes. Neque nos istam testamēti definitionem respue-
mus, sed & eā docebimus legi nouæ, quæ & Paulo testamētū nouum dicitur, aptis-
simè conuadare. Nam in ea Christus, qui pro peccatoribus erat moriturus, & sanguinem ad illius corroborationem fu-
surus, hæreditatem suam, nempe cœleste regnum, promisit. Hæredes verò paupe-
res spiritu, mites, lugentes, auidos iustitiæ, misericordes, mundo corde, pacificos, & denique propter iustitiam persecutionem
passos instituit. Beati (inquit) pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœ-
lorum &c. Ecce definitio dicta non ineptè

*Testamen-
tū quid sit
secundum
Lutherum.*

Matt. 5.

quadrat in legem nouam, quum & huic
singula illius membra conueniant. Cete-
rum quod Lutherus conatur eam accom-
modare missæ, tam inuitum est, ac si per
capillos repugnantem velit pertrahere.
Quam rem facile perspicies optime le-
ctor, si diligenter expendas cuncta Luthe-
ri verba, quibus missæ conatur hanc suã
definitionem adaptare. Sic enim ait:

Inuoluit itaq; testamētum primò mor-
tem testatoris, deinde hēreditatis promif-
sionem, & hēreditatis nuncupationem.

*Verba Lu-
theri.*

Attende lector quàm inuolutè sua tra-
dit. Inuoluit (inquit) testamentum primò
mortem testatoris. Profecto testamētum,
vt certo constabiliatur, testatoris mortem
exigit. Et huic Paulus astipulatur dicens:
Testamentum in mortuis confirmatum
est. Ceterum quod morte cōfirmatum est,
aliud ab ipsa morte sit oportet, mortē in-
que ipsam antecedit necessum est. Quam-
obrem neque testamentum sic inuoluit
testatoris mortem ceu rem legatam, sed
tanquam legatorum confirmatricem. Lu-
therus tamen non ita Christi mortem in-
uolui contendit, ceu rem legatam. Nam
subdit: In verbis istis clarè videmus:

Rossensis.

Hebr. 9.

Contra Capt. Babyl. Ca. V.

Mortem suam Christus testatur, dum dicit, Hoc est corpus meum quod tradetur: hic sanguis meus qui effundetur.

Heb. 9. Ecce lector, Hic Lutherus Christum facit testari suam mortem, non autem sua morte corroborare testamentum, planè contra Paulum, qui clamat Christum sua morte testamentum suum corroborasse. Sed neque quicquam adminiculatur ea capita quæ citauit ex Paulo, quum Paulus tam apertè cap. 9. ad Hebræos, vetus testamentū a nouo discriminet, inquit: Ob id noui testamenti conciliator est Christus, vt morte intercedente ad redemptionem earum præuaricationum quæ fuerant sub priori testamento, ij qui vocati sunt, promissionem accipiant æternæ hereditatis. En lector, apertissimè Paulus explicuit iis verbis prius quoddam testamentum antececessisse, nempe legem veterem, quæ multarum præuaricationum occasio fuit. Post quod, subsecutum est alterum nouum, vtique lex noua, cuius conciliator erat Christus, quam sua morte sic intercedente cōstabiliuit, vt etiam omnes illas præuaricationes aboleret penitus. Hoc nouo testamento cœleste re-

gnum, velut æterna hæreditas, promissum
fuit: hæredes autem instituuntur ij, qui a
deo vocati sunt.

Cernis itaque lector optime, discrimen
veteris & noui testamenti. Cernis & mor-
tem Christi nõ ipsum testamētũ esse, sed
ipsius testamēti ratificatricē. Cernis iden-
tidē qui sint hæredes, nempe qui vocati
sunt. Cernis postremò quæ sit hæreditas:
non vtique remissio peccatorum, quæ per
Christi mortem abolentur, sed æterna ma-
gis in cœlis beatitudo, ad quam nisi re-
missis antè peccatis nemo conscensurus
est. Cæterum vt mortem a testamento di-
uersam nemo nõ intelligat, Paulus idip-
sum eodē loco manifestè docet. Vbi (in-
quit) testamentum est, mors intercedat ne
esse est testatoris. Nam testamentum in
mortuis ratum est, quandoquidem non-
dum valet quum viuit testator. Quis hic
nõ videt testamētũ præire testatoris mor-
tē, quanquā citra mortē omnino sit inua-
lidũ. Nondũ (inquit) valet quamdiu viuit
testator. Quibus verbis etiã plane cõuin-
citur, sacramenta corporis & sanguinis
Christi nõ fuisse testamētũ nouũ, quan-
doquidem & ipsa inualida fuerant ipso

V

Epilogus.

*Discrimen
inter mor-
tem & te-
stamentum.
Heb. 9.*

Contra Capti. Babyl. Cap. V.

testatore nōdum mortuo. Dilucidum igitur ex his est, ineptissime Lutherum collegisse, quum paulo post subdat.

- » Vides ergo quòd missa, quā vocamus, sit
- » promissio remissionis peccatorum à deo
- » nobis facta, & talis promissio quæ per
- » mortem filij dei firmata sit.

Hic nisi Lutherus existimet cūctos qui sint ista lecturi, plane cacos esse, miror quòd talem vnquam collectionem effutire non puduerit, quum nihil adhuc antecesserit probatum, vnde posset eiusmodi collectionem efferre. Insanit profecto, si credat homines talibus ineptiis posse fascinari. Recte nimirū istud Euāgelio congruit, quo nobis & remissio peccatorum & cœleste regnum promittuntur: at missæ nequaquam, quū non ob eam, sed ob sanguinis effusionē sit promissa peccatorum remissio, vt iam ante diximus, & mox dicemus apertius.

VI.

*Testamenti
noui de-
finitio.*

Testamentum itaque nouum, si quis aptè iuxta scripturas desinire cupiat, recte dixerit esse legem nouam a Christo latam & eius obsignatā sanguine, cuius professores heredes instituuntur cœlestis regni. Ecce definitionem hic habes ex omnibus causis

causis integratam. Materiali primum, quū dicitur, Lex. formali, quum subiungitur, noua. Efficienti, quum adiicitur, à Christo lata. Instrumentali, quum adiungitur, eius obsignata sanguine. Finali demum, quum apponitur, cuius professores instituuntur heredes cœlestis regni. Caterum & huius definitionis mēbra singula, scripturarum testimoniis abundè roborabimus.

Principio, quòd testamentum nouum *Testamentum nouū est lex noua* sit noua lex, Paulus non solum ex iis quæ superius ex epistola ad Hebræos nono capite produximus, verumetiam ex octauo manifestius declarat, vbi docet Christum excellentius fuisse sortitum sacerdotium, quā sacerdotes veteris testamēti, ac proinde testamenti præstātoris intercessorem esse, nimirum ipsius de quo citat prædixisse Hieremiam: Ecce dies venient, dicit dominus, & consummabo super domum *Hieremia 31.* Israel & super domum Iuda testamentum nouum, non iuxta testamentum quod feci patribus illorum in die quum apprehenderem manum illorum, vt educerem eos ex Aegypto: quoniam ipsi non persisterunt in testamento meo, & ego negle-

Contra Capti. Babyl. Ca. V.

Qui eos habui, dicit dominus. Hoc inquam vaticinium Paulus ibi citat, & pergit ex eodem propheta docere quid sit testamentum nouum. Nam hoc est (inquit) testamentum quod disponam domui Israel post dies illos, dicit dominus deus: dans leges meas in mentem illorum, & in corde illorum inscribam illas.

VII.

Testamentum nouum est sanguine Christi confirmatum.

Ecce iam hic habes lector, quid sit testamentum nouum, nempe leges nouae cordibus hominum inscriptae. Has Christus ipse tulit ac promulgauit, nequaquam chartis & atramento, sed cordibus auditorum inscribens. Porro quod easdem & sanguine ratificauerit suo, Paulus haud multo post, nempe capite nono, palam astruit, ubi & docet hoc testamentum nouum eximio Christi sanguine ratum fieri, quemadmodum & vetus illud antea pecudum sanguine confirmabatur. Quum (inquit) Moses omne praeceptum iuxta legem exposuisset omni populo, sumptis sanguine vitulorum & hircorum cum aqua & lana coccinea & hyssopo, simul & ipsum librum, & totum populum aspersit, dicens Hic est sanguis testamenti quod mandauit vobis deus. Haec Paulus.

Et hic aduerte lector optime, quàm si-
milibus Moses vsus erat verbis in testamē-
ti veteris cōfirmatione, his quibus euāge-
listæ referūt vsum fuisse Christū in cōfir-
matione noui. Sic enim dixit Moses, Hic
est sanguis testamēti quod mādauit vobis
deus. Hoc pro testamēto veteri Moses di-
xit: Matthæus autē & Marcus Christū si-
milia protulisse verba testatur, quum sui
sanguinis poculū sub cœnā discipulis por-
rexisset. Nam Marcus ita scripsit, Hic est
sanguis meus noui testamēti, qui pro mul-
tis effundetur in remissionē peccatorum.
Fūdebatur enim uero prius in lege veteri
vitulorū & hircorū sanguis tā pro pecca-
to, quàm ob veteris testamēti cōfirmatio-
nē: sed ille sanguis nimisquàm inualidus
fuit nō solū ad peccati deletionē, verum-
etiā ad perfectionē illius testamēti cōsta-
biliendā. Fuit enim impotēs ad delendum
peccatum, quēadmodū & Paulus testatur
dicēs: Non potuit sanguis taurorū & hir-
corū auferre peccata. Sanguis verò Chri-
sti (quo & nouū testamētū ratificatū est)
sicut in remissionē peccatorū effundeba-
tur, ita verē talem præstitit remissio-
nem. Quis hic non perspicit singula sin-

*Cōparatio
pulchra.*

Exodi. 24.

Marci 14.

Heb. 9.

Contra Capt. Babyl. Cap. V.

gulis vel ad amussim respondere, Moſen
inquam Christo, calicem calici, sanguinem
sanguini, testamentum testamen-
to? Nam vt Moſes accepto calice, in quo
ſanguis pecudum fuit, eodem ſtabilire
vetus teſtamentū eſt molitus, ita & Chri-
ſtus accepto calice, quo proprius ipſius
ſanguis continebatur, eodem prorsus
nouum confirmauit teſtamentum.

Non eſt ergo ſanguis teſtamētum no-
uum, quandoquidem ſanguine teſtamen-
tum nouum confirmatur. Quis enim non
perſpicit diuerſa eſſe oportere duo hæc,
nimirum id quo quicquam ceu quodam
inſtrumento cōfirmatur, & illud quod ita
cōfirmatur? Quamobrem quum calix ſan-
guinis Chriſti ſit id quo teſtamentū nouū
corroboratur, vt ex Paulo iā oſtendimus:

Hebr. 9.

Nā ſicut vetus illud ſanguine pecudū cō-
firmabatur, ita & nouū ſanguine Chriſti:
Quū inquā iſta ſic ſe habēt, planè ſuā in-
ſeitiā prodit Lutherus, qui vel Chriſti ſan-
guinē, vel ſanguinis eius calicē, nouū ap-
pellat teſtamentum. Non eſt ergo ſan-
guis teſtamentum nouū, tametiſi ſanguine
teſtamentum ipſum fuerat ſolidiſſimè ro-
boratum. Qui ſententiæ patres omnes

alti

*Sanguis
Chriſti nō
eſt teſtamē
tum.*

astipulantur, quicumque putantur & sunt orthodoxi.

Sed & istud annotandum est, quæ admo- VIII.
dū id quod Moses protulit, nēpe, Hic est
sanguis testamenti: suppleri debet per vo-
culā aliquā quæ ratificationē significat, vt
dicamus, Hic est sanguis cōfirmatiuus seu
constabilitiuius eius testamēti, quod man-
dauit vobis deus: sic & sermo Christi sup-
plendus est, mimirū vt intelligamus dixisse
Christū, Hic est sanguis meus cōfirma-
tiuus noui testamenti. Dilucidū igitur est
neque Christi sanguinem posse nouum
testamentum dici, sicut neque vitulorum
& hircorum sanguis testamentum vetus
dicebatur.

*Verba Christi
supplen-
da.*

Adde quòd istud quoque satis apertum
est ex ipsius Lucæ verbis. Neque enim di-
xit apud Lucam Christus, Hic sanguis Lucæ. 22.
meus est testamentum nouum, sed, Hoc
poculum testamentum nouum in meo
sanguine, seu per meum sanguinem, vt al-
lius traduxit. Non est ergo sanguis testa-
mentum nouum: & multo minus calix aut
poculū ita dici meretur. Quis em̄ ita insa-
niat, vt Moseos poculū aut craterā quā ip-
se plenā sanguine manu tenuit, vet^o fuisse

Contra Cap. Babyl. Ca. V.

testamentum opinetur. Quòd si neque poculū, neque sanguis in poculo sit testamentum nouū, palā est sermonē hūc eclipsim pati, verbōque carere quod ratificationē exprimat: ad quem sensum hactenus cunēti patres tam Pauli quā Lucæ verba duxerunt intelligenda: neque ante Lutherum repertus est quisquā, qui vel poculū vel sanguinē ausus est testamentū interpretari. Tantū igitur hoc loco Christus ob id noui testamēti facit mētionem, quòd istud sanguine Christi ratū habebatur, nō ideo quòd missa testamētū sit, quē admodū Lutherus pestiferē machinatus est. Arrogat enim sibi Lutherus libertatē, imò licentiā quandā interpretādi scripturas quasi libet pro sui cerebri somniis, insanāque phrenesi. Sic enim superius Christi verba, quū dixit, Hoc est corpus meū, hoc id est hic panis interpretabatur. Nūc verò dicit, Calix, id est missa, est nouū testamentum. Sed neque calix est missa, neque horū alterutrū est testamentū nouum: quæ res vel cunētis dilucida est, qui quid sit testamentū nouum, haudquaquam ignorant.

Ad hæc, Quum de corpore suo locutus

Luthe. distortè interpretatur scripturas.

esset Christus, nihil omnino testamēti si-
ue noui seu veteris meminit, quod tamen
ad missam nihilominus pertinere quā
sanguinem, quis dubitat? Quod & ideo fe-
cisse clarissimū est, quod sanguinis effu-
sio, mortis indicium sit. Quoniam igitur
testamētum (vt inquit Paulus) in mortuis-
ratū habetur, & mortis non inefficax sym-
bolum est plena sanguinis effusio, sangui-
ne decuit testamētum constabiliri. Quod
si voluisset Christus his verbis intelligi
missam esse testamētum nouum, testamen-
ti non minus meminisset quum de corpo-
re suo, quā quum de sanguine fuisset lo-
cutus, quū ad missam æquē pertineat cor-
poris atque sanguinis sui sacramentum.
Liquet igitur ex his, testamentum nouum
esse legem nouam a Christo latam, & eius
obsignatam sanguine.

*Christus nō
meminit
testamenti
cum de cor-
pore suo lo-
quatur.*

IX.

Iam verò quantum ad postremam atti-
net particulam, nimirum hanc, cuius pro-
fessores heredes instituuntur cœlestis re-
gni, adeo palam est ex scripturis, ob hunc
finem cætera fuisse facta, nimirum vt ho-
mines huius legis obseruatores, cœle-
ste regnum velut hæreditarium adipisce-
rentur: vt omnino superuacaneum sit

Contra Capt. Babyl. Cap. V.

vllas in hanc partem afferre probationes.
Manifestum est igitur hanc quam attulimus, esse noui testamenti definitionem.
Antihypophora. Quod si contenderit Lutherus alium huius vocis vsum apud Lucam esse, quàm apud cæteros Euangelistas, id nemini persuadebit opinor. Nam etsi verbis aliis Euangelistæ dominicam cœnam enarrauerint, sensu tamē oportet fateamur omnes penitus conuenire. Quamobrem & apud Lucam nihil aliud hæc vox testamentum significat, quàm quod apud Matthæum & Marcum.

*Euāgelistæ
non dissidēt
de cœna
ultima.*

Quoniam igitur apud istos, vti superius ostēdimus, nouum testamentū nihil aliud est, quàm lex noua, cōficitur & apud Lucā nec aliud quicquā significare posse, quàm legem nouam. Quamobrem & funditus corruiť vniuersa Lutheri structura, quam super hoc fundamentū conatus est erigere. Quem ergo iam Lutherum, aut quo dignum epitheto censebimus, qui tam falsum fundamentum & ex Euangelio subornare molitus sit? Veracem hunc propheta appellabimus, qui tantum & tam insigne mendacium ex Christi verbis commentus est? Aut pastorem bonum Chri-

Itiani gregis, qui tam perniciosè tot sedu-
xit animas? Aut sacrorum denique biblio-
rum correctorem, qui sic Euāgelium cor-
rumpere nihil est veritus? Quod tibi Lu-
there iam subterfugium esse poterit? quæ
tergiuersatio? quibus technis, quibusve
strophis iam effugies? An non hæc scripsi-
sti: Stet ergo primum & infallibiliter mis-
sam seu sacramentum altaris esse testamen-
tum Christi? Et istud probare moliris ex
his verbis quæ dixit Christus, Hic calix
nouum testamentum in meo sanguine. Et
ingeminas: Stet inquam ista veritas, vt fun-
damentum immobile. At iam Lutherè cer-
nis, opinor, ea Christi verba nihil institu-
to tuo conducere posse. Neque enim ipse
per testamentū nouū missam voluit intel-
ligi, sed legem nouam, legem videlicet E-
uangelicam, quæ præcepta simul & pro-
missa, necnon & sacramenta complectitur
omnia. O nobilis olim Germania, quæ nul-
lis hætenus Bohemorum hæresibus fœ-
dari potueras, quoadusque patieris hanc
Lutheranam pestem in tua viscera grassa-
ri? Et vos Lutherani, viri alioqui doctissi-
mi pariter & eximij, nisi quòd de magi-
stro tam pestifero gloriamini, pudeat vos

*Doctrina
Luthe. per-
niciosa.
Apostro-
phe.*

*Exclama-
tio.*

Contra Capt. Babyl. Cap. V.

tādem vsqueadeo turpiter fuisse delusos. Nam vt hic fœdè simul & perniciosè lapsus est, ita potuisse & in aliis quibus ecclesiæ catholicæ contradicit, labi, nemo dubitare potest.

X. Et quanquam sit vsqueadeo fœdè perniciosèque lapsus, non erubescit tamen illustriſſimo regi insultare, quòd is intactū reliquerit hoc negòcium. Protestatur (inquit) se relicturum intactum id, quod maximè omnium ei confutandum fuerat, nēpe robur meum principale, & argumentum capitale, vbi ex verbis Christi probaui missam esse testamentum & promissionem, ideo non posse opus aut sacrificium dici. Hæc Lutherus.

Roffensis. At rex nusquam protestatus est se relicturum intactum, quanquā dixerit se nolle multis in hac re contendere. Breuiter enim & paucis indicauit, quibus rationibus error ille possit refelli, & ex eo potissimum, quòd testamentum nouum sit promissio quædam per legem Euangelicam facta, quemadmodum vetus fuit per Mosaicam. Nam vt in Mosaica lege terrena promittebantur, ita & in Evangelica lege cœlestia.

Quando igitur vnicum est nouum testamentum, vti supra docuimus, palam est non posse Missam testamentum nouum dici. Conuincit insuper ipse Rex peccatorum remissionem (quam pro hæreditate nuncupatam Lutherus aiebat) non idem esse *Remissio peccatorum non est regnum cælorum.* quod cælorum regnum, quum sit via potius ad regnum, & adiumentum quoddam, quo paulo post ipsam hæreditatem consequemur, modò persistamus in ipsa puritate. Neque enim omnis cui remissio peccatorum obtigit, cœlestem hæreditatem affecutus est. Quamobrem vt nemo rectè dixerit viam esse terminum, aut medium ad finem ipsum finē, ita nec remissio peccatorum cœlestis hæreditas dici poterit. His paucis regia celsitudo plane subrebat Lutheranum fundamentum, quo statuere molitus est missam esse testamentum nouum. Quocirca quum hoc ipsum Lutherus principale suum robur appelleret, & argumentum capitale, quis nō perspicit q̄ caduco sit innixus fundamento?

Cæterum vt hic elabatur, multa (scio) **XI.** diuerticula quæret, ac propterea tam varius vbique est, & ipso Proteo mutabilior. Nam aliquando missam vocat sacra- *Varie ac-*

Contra Capt. Babyl. Cap. V.

mentum altaris, aliquando testamentum, nonnunquam testamentum Christi sacramento corporis & sanguinis sui commendatum, sæpissime promissionem, & nihil aliud quàm promissionem. Istudque nimirum ideo facit, vt quum in horum quouis durius vrgeatur, mox ad aliud confugiat. Quamobrem & singula refellamus necesse est.

Sacramentum altaris non est promissio.

Missæ non est promissio.

Principio male cohærent, missam esse sacramentum altaris, & nihil aliud quàm promissionem. Nam apertissimum est, sacramentum altaris aliud esse quàm promissionem: quandoquidem sacramentum altaris nusquam est nisi sub panis & vini speciebus: quæ si nusquam extarent, maneret nihilominus ipsa Christi promissio. Adde, quòd ante panis & vini consecrationem promissio firma stat. At ante consecrationem ipsam nemo tam impudens est vt dixerit missam esse. Non est ergo missa promissio sola. Ad hæc, Si post consecrationem, sacramentum corporis, vt in multis ecclesiis fit, in pyxide repositum feruetur, adhuc manet sacramentum altaris: manet & ipsa promissio: nemo tamen sic insanit, vt dicat missam durare quam

diu sacramentum in pyxide sit repositum, aut quamdiu promissio Christi firma perseverauerit. Quamobrem neque sacramentum altaris, neque sola promissio, missa dici poterit: sed nec proinde missa promissio est sacramento corporis & sanguinis Christi commendata. Manet enim promissio illa sacramento commendata, quamdiu sacramentum illud reservatum fuerit. Nam utrumque manet & sacramentum & promissio, nec tamen extare tam diu missam, quisquam, nisi insaniat, audebit asserere. Non est ergo missa promissio, quæ sacramento corporis & sanguinis Christi commendatur: neque proinde missa testamentum est eodem sacramento commendatum. Nam Lutheri testamentum promissio quædam est: missa verò non est promissio. Nam si missa promissio fuerit, dicat velim constanter cuius rei promissio sit. Nam & in hoc se mirificè versipellem agit. Nonnunquam enim scribit missam esse promissionem mortis Christi, aliquando verò missam esse promissionem remissionis peccatorum. Illud verò firmare molitur ex eo quòd dixerit Christus, Hoc est corpus meum quod

*Missam non
est testamē-
tum.*

Contra Captiuita. Babyl. Cap. V.

pro vobis tradetur, & Hic est sanguis qui pro vobis effundetur. his (inquit) verbis Christus mortē suā testatur. Proinde quū is qui testatur, promittat: promissionem mortis Christi, missam esse contendit. At istud stare non potest. Nā ipsa mors Christi præterit. Christus (inquit Paulus) iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Promissio verò futuri est, & non eius quod præterit. Quare missa, quæ iam sit, non est promissio mortis Christi.

Sed dicet Lutherus, in missa recenseri promissionem mortis Christi. Fateor: & ob id, missam quisquis dixerit esse representationem mortis Christi per sacramentum corporis & sanguinis eius, meo iudicio rectē dixerit. Verū ex hoc nō sequitur missam esse promissionē mortis Christi. Aliquando verò scribit missam esse promissionem remissionis peccatorum, ob id, quod dixerit Christus, Hic est sanguis qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum. Sed neque magis validum istud est. Nam si Christus (vti Lutherus ait) mortem suam testatus est, quū dixerit, Hic est sanguis qui pro vobis effundetur: & ex hoc pendeat adiuncta par-

Roman. 6.

Missæ non
est promissio
remissionis
peccatorum.

ticula, In remissionem peccatorū: palam est ob effusionē sanguinis, & non ob eius potationem, promissam esse remissionem peccatorum. Non est igitur missa promissio remissionis peccatorum, quando non ob sumptionem corporis & sanguinis in missa, sed ob eius effusionē quæ iam olim in cruce facta fuit, remissio peccatorum promittebatur. Et hæc opinor sufficienter missa nouum testamentum credatur.

MISSAM RECTE SACRIFICIUM & opus ab orthodoxis vocari.

Vando igitur abunde satis constitit missam haudquaquam testamentum esse, iam sexto loco disquiremus, num queat ipsa sacrificiū & opus dici. Nam

I.

istud & pertinacissimè quidem Lutherus negat, inuincibili (si quis homini credat) argumentatione ductus, nimirū hac. Probauit (inquit) ex verbis Christi missam esse testamentum & promissionem, ideo nō posse opus & sacrificium dici.

In hoc ariete Lutherus ita spem omnē *Luthe. non*

Contra Capt. Babyl. Cap. VI.

reposuit, vt ipsum, robur suum principale, simul & argumentum capitale iactitare nō vereatur. At quā imbecillum sit hoc argumentum capitale, quāque nutabundum fuerit hoc principale robur, nemo non perspicit, opinor, qui superiora nequaquam somniculose perlegerit. Nam ex illis apertissimum est, nondum ex verbis Christi constare, missam testamentum esse. Nusquam enim Christus missam testamentum vocat. Nec istud haecenus ostendit Lutherus ex vllis verbis Christi, quae id plane doceant. Falsum est ergo quod probauerit ex verbis Christi missam esse testamentum & promissionem. Quamobrem quum nos hoc fundamentum radicitus euulserimus, par est vt reliquam structuram penitus corruisse nequaquam ambigamus, adeo vt iam nihil opus erit pluribus hoc negotium persequi, quū id ipsum de quo Lutherus vnice confidebat, ita sustulerimus, vt cunctis (opinor) perspicuum sit, id iam nihil habere solidæ veritatis. Quocirca nihil deinceps à nobis iure quisquam exigere potest, quum apertè satis euersum sit Lutheri fundamentum. Sed neque tenemur aduersus hæreti-

cum argumentis ea statuere, quæ communis ecclesiæ consuetudo tot annorum centenarios approbauerit: quin hæretico potius incumbit, aut pro sua parte rationes usque adeo validas in medium adducere, quæ prorsus à nemine reuinci queant, aut euestigio dare manus orthodoxis. Nobis ergo plus quàm satis fuerit, si docuerimus ab initio nascentis ecclesiæ missam pro sacrificio fuisse receptam, atque ab antiquissimis illis patribus, nimirum sanctissimis & illuminatissimis viris, vti supremum ecclesiæ sacrificium usurpatam. Quod (opinor) abunde præstabimus. Neque tamen istud solum faciemus, verametiam id ipsum ostendemus esse scripturis & rationibus maxime consentaneum. Certe si nihil aliud pro nostra parte staret, quàm longæua consuetudo, & ea quidem à primis ecclesiæ incunabulis, ipsa sufficeret, quam nō sit verisimile, spiritum sanctum qui perpetuus ecclesiæ datus est instructor, tamdiu fuisse passum totam ipsam ecclesiam errare in re tam necessaria cum tanto suarum animarū discrimine. Quanta autem vim habeat antiqua consuetudo, non solum ex his quæ aduersus articu-

Ab ecclesiā approbata non oportet rursus rationibus subicere.

Argumentum à solâ consuetudine.

los Lutheri differuimus, constare potest, verū etiam ex autore vetustissimo, nempe Tertulliano, qui libro de corona militis, multa collegit, quæ nulla scriptura, sed consuetudine suum robur obtinent. Quā itidem consuetudinem idem affirmat ex apostolica traditione manasse. Sed age nunc ostendamus, quod ab antiquissimis ecclesiæ temporibus missa pro sacrificio sit habita.

II.

Clemens ille, qui fuit & discipulus & successor Petri, in epistola ad cunctos orthodoxos ita scribit: In aliis locis sacrificare & missas celebrare non licet, nisi in his in quib⁹ episcopus proprius iusserit. Ecce & missæ & sacrificij mentionem facit Clemens. Et rursus in altera epistola ad Iacobum: Præcipimus (inquit) ne vnquam extero ecclesiæ siue laico de fragmentis oblationum domini ponantur ad mensam. Et item Clemens hoc sacramentum oblationem vocat.

Dionysius item Pauli discipulus cap. 3. ecclesiasticæ hierarchiæ sic ait: Oportet igitur nos, vt reor, nudata primi ac præcipui intelligentia signi, intra sacrosancta transire, diuinamque principalis huius signi

signi speciem intueri: ac pōtificem augustius cernere à diuino altari vsque ad phari nouissima cum odoris suauitate pergerem, ac rursus ad altare ipsum cōsummandi sacrificij causa remeantem. Et huic, vt videre licet, missa sacrificium est.

Ignatius quoque, qui & contemporaneus apostolis fuerat, in epistola ad Smyrneses dicit: Firma Eucharistia reputetur, quæ ab episcopo concessa fuerit. Vbi episcopus præsens fuerit, illic & plebs congregetur: sicuti & vbi Christus est, omnis cœlestis militia adest, tanquam principi militiæ virtutis domini. Et ipse est dispensator totius intelligibilis nature. Propterea non licet sine episcopo neque offerre, neque sacrificium immolare, neq; missas celebrare. Et is missā intelligit sacrificiū.

Hos subsecutus Origenes, vnus item ex priscis ecclesiæ patribus, in commentariis super Iob ita scribit: Hanc itaque pietatis ac religiositatis formam nobis omnibus demonstrans Iob, surgebat mane, & munda-
bat filios, offerens pro eis hostiā secundum numerum illorum. Primò munda-
bat, purificabat, sanctificabat, & ita demū
pro eis hostiā offerebat: vt cunctis in per-

Contra Capti. Babyl. Cap. V I.

⁂ *condecet.*

1. Cor. II.

petuum ostenderet quia mūdos & castos
atque sanctos conderent* sacrificia, vt san-
ctè atque dignè immolata, sanctè atq; di-
gnè à sanctis accipiantur. Sic nanque & a-
postolus post hæc dicit : Probet seipsum
homo, hoc est, mundet semetipsum, & ita
de sanctissimis domini sacrificiis fruatur.
Hæc Origenes, qui & sacramenta corpora-
ris & sanguinis domini sacrificia vocat.

Subscribit Chrysostomus homilia. 17.
ad Hebræos ita dicens. Quid ergo nos?
Nōne per singulos dies offerimus? Offer-
imus quidem, sed ad recordationem fa-
cientes mortis eius. Et vna est hæc hostia,
nō multæ. Quomodo vna est, & nō multæ?
Et quia semel oblata est illa, oblata est in
sancta sanctorū: hoc autē sacrificiū exem-
plar est illius. id ipsum semper offerimus.
Nec nūc quidē alium agnū, crastina aliū,
sed semper idipsam. Proinde vnū est hoc
sacrificium: alioquin hac ratione, quoniā
in multis locis offertur, multi Christi sūt?
Nequaquam, sed vnus vbique est Christus,
& hic plenus existēs, & illic plenus, vnum
corpus. Sicut enim qui vbique offertur,
vnum corpus est, & nō multa corpora: ita
etiam & vnum sacrificium. Pōtifex autem

noster ille est, qui hostiam mundantem nos obtulit. ipsam offerimus & nunc, quæ tunc oblata quidem consumi non potest. Hoc autem quod nos facimus, in commemorationem quidem fit eius quod factum est. Hoc enim facite (inquit) in meam commemorationem. Nō aliud sacrificiū, sicut pōtifex: sed id ipsum semper facimus, magis autem recordationem sacrificij operamur. Hæc Chrysostomus.

Luce. 22.

Astipulatur his Damascenus de orthodoxa fide lib. 4. sic dicens: Hæc est pura scilicet hostia & incruenta, quam ab ortu vsque ad occasum ipsi offerri per prophetam dominus loquitur: corpus videlicet & sanguis Christi in stabilimentum animæ nostræ & corporis. Hæc Damascenus.

Sed & sexta synodus, quæ magnæ fuit authoritatis, testatur Basilium adiecisse quædam ob missæ celebrationē. Hactenus de Græcis.

III.

Ex Latinis verò Tertullianus, qui & erat vicinus apostolorum temporibus: Is in eo libro quem de cultu fœminarum edidit, mentionem huius sacrificij facit, obliuiscens ipsis fœminis nullā esse foras progrediendi causam, quæ non sit grauis & terribilis.

Latini doctores asserunt missam esse sacrificium.

Contra Capti. Babyl. Ca. V I.

*Fæmina
quando fo-
ras prodi-
re possint.*

Et tres eiusmodi memorat, vtpote aut quæ
quispiã è fratribus mala valetudine labo-
rat, aut quæ dei verbum populo prædica-
tur, aut quum sacrificium deo sit in tẽplis
offerendum. Ecce hic sacrificij meminit
Tertullianus quod in templis offereba-
tur, cuiusmodi nullum apud Christianos
est præter missæ sacrificium.

Post hunc imitator eius Cyprianus, in
epistola quadam ad Cæcilium ita scribit:
Qua in parte inuenimus calicem mixtum
fuisse, quẽ dominus obtulit, & vinum fuis-
se, quod sanguinem suum dixit: vnde appa-
ret sanguinem Christi non offerri, si desit
vinum calici: nec sacrificiũ dominicum le-
gitima sanctificatione celebrari, nisi obla-
tio & sacrificium nostrũ responderit pas-
sioni. Ecce palam vocat sacrificium. Acce-
dit his Hieronymus in epistola ad Hedi-
biam. Dominus (inquit) Iesus ipse conui-
ua & conuiuium: ipse comedens & qui co-
meditur. Illius bibimus sanguinem, & sine
ipso potare nõ possumus, & quotidie in sa-
crificiis eius de germine vitis verę rubẽ-
tia multa calcamus. Et hic planẽ Hierony-
mus per sacrificia missam intelligit. Am-
brosius item in lib. de sacramentis. 4. ca. 6.

recēset verba ex canone, quibus plane testatur apud veteres missam pro sacrificio habitā. Sacerdos (inquit) dicit: Ergo memores gloriosissimæ eius passionis, & ab inferis resurrectionis, & in cœlū ascensionis, offerimus tibi hāc immaculatā hostiā: rationabilem hostiā: incruentā hostiā: hūc panē sanctum, & calicem vitæ æternæ: & petimus & precamur, vt hāc oblationem suscipias in sublimi altari tuo per manus angelorū tuorum, sicut suscipere dignatus es munera pueri tui iusti Abel: & sacrificiū patriarchę nostri Abrahę: & quod tibi obtulit summ⁹ sacerdos Melchisedech. Hactenus ex canone recensuit Ambrosius.

Demum August. 17. lib. de ciuitate dei cap. 20. sic inquit: Participem autem fieri mensę illius, ipsum est incipere habere vitam. Nā & in alio libro, qui vocatur Ecclesiastes, vbi ait: Non est bonum homini, nisi quod māducabit & bibet: quid credibilius dicere intelligitur, quā quod ad participationē mensæ huius pertinet: quā sacerdos ipse mediator testamēti noui exhibet secundū ordinem Melchisedech de corpore & sanguine suo? Id enim sacrificiū successit omnibus illis sacrificiis vo-

Contra Capti. Babyl. Ca. VI.

teris testamenti, quæ immolabātur in vmbra futuri. Hæc Augustinus.

*Vnanimi
priscorum
sententiæ
stādum est.*

Vides igitur amice lector, tam ex Græcis, quàm ex Latinis authoribus vetustiores huic sententiæ suos addidisse calculos. Et quid est quod his Luther⁹ queat obii- cere quo fidē eis abroget? Nihil penitus. Neq; enim in eis vlla fuit aut ambitionis, aut avaritiæ, aut malignitatis vel minima suspicio. Omnino nihil est quod quisquā possit in istis criminari. Omnes enim eruditione iuxtā atq; vitę sanctimonia cōspicui sunt: sed & vnanimi cōsensu rem omnes enunciat. At quis hunc cōsensum eorum peccatoribus inspirauit alius, q̃ vnitatis & cōcordiæ spiritus? Cur ergo tot patribus tam priscis, tam sanctis, tā eruditis, tantaq; concordia rē hanc asscuerantibus, nō erit maior fides adhibenda, q̃ vni Lutherō, vt nihil dicā aliud, q̃ heri nato, qui tam arrogāter ab illis dissidet, nulla solida ratione, nullaq; scriptura, nisi perperā intellecta ductus, sed suo sensui suoq; spiritui prorsus innixus? Eiusmodi sanē prophetis Ezechiel scuerē cōminat, inquit. Vē prophetis qui sequuntur spiritū suū. Si Lutherus non suū sequitur spiritū, nemo

*Lut. insinuat
In satana
nititur suo
sensui.*

Ezech. 13.

Vnquam secutus est, quū neminē patrum quantūvis doctissimū, quantūvis probatissimum pro suo sensu nō contēnat, imō simul reiicit & aspernatur cunctos. Et quid illū ad hāc amentia perduxit, nisi pessimus ille dissensionis & discordiē spiritus? Nā vt sanctissimos illos patres diuin⁹ ipse spirit⁹ concordēs afflauit, ita non est dubiū quin spiritu diabolico (qui semper dissensionis author est) Lutherus ad hanc agendā in ecclesia trāgœdiam sit afflatus.

IIII.

Quod si forte cuipiā ista quæ produximus, parū sufficiant, sed defyderet adhuc ex ipsis apostolis testimonia quædā, is pfecto nō satis æquus videri possit, quū iniuria temporum deperiisse credibile sit, si quid hac de re scripsissent apostoli. Tamē ex eorū actis, quæ per maiorū nostrorum diligentia hactenus reseruata sunt, abūdē liquet quod quærimus. Nam in actis Andree sic is traditur ad Egeam respondisse: Omnipotenti deo, qui vnus & verus est, ego omni die sacrifico, nō thuris fumum, nec taurorū mugientiū carnes, nec hircorum sanguinē, sed immaculatū agnū quotidie in altari crucis sacrifico: cuius carnes posteaquā omnis populus credentiū man

Contra Capti. Babyl. Ca. VI.

ducauerit, & eius sanguinē biberit, agnus
qui sacrificatus est, integer perseverat &
viviū. In Matthæi quoq; vita sic habetur:
Quumq; celebrata ab apostolo missa, unus
quisque ad propria remeasset, apostolus
iuxta altare remansit. Affirmat & sexta sy-
nodus, Iacobū domini fratrem modū quen-
dam celebrādæ missæ tradidisse. Sed & o-
pinio constans est, Petrum Antiochię pri-
mam celebrasse missam.

V.

*Modū cele-
brandi tra-
didit Iaco-
bus.*

*Missā affe-
ritur esse
sacrificiū
ex actis pō-
sitiū.*

Cæterum quicquid de iis fuerit, in pon-
tificū item actis res hæc satis est dilucida.
Nā in decretis Anacleti qui Clemēti pxi-
me successit, 2. ca. sic habet: Episcop⁹ autē
deo sacrificās, testes secū habeat, & plures
q̃ alius sacerdos. Sicut enim maioris hono-
ris gradu fruit: sic maioris testimonij in-
crementatione indiget. In solennioribus
quippe diebus, aut septem, aut quinq; aut
tres diaconos qui eius oculi dicuntur, &
subdiaconos, atq; reliquos ministros secū
habeat, qui sacris induti vestimētis à frōte
& à tergo, & presbyteri è regione dextra
læuaq; contritoq; corde, & humiliato spi-
ritu, ac prono flent vultu custodientes eū
à maleuolis hoībus, & cōsensum eius præ-
beāt sacrificio. Peracta autē cōsecratione,

omnes communicēt, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim & apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet ecclesia. Ecce hic affirmat episcopū deo sacrificare: & missam appellat sacrificium.

Et Alexāder quoq; qui Anacleto proxime successit vno duntaxat intermisso, sic scribit in decreto suo: Ipsa veritas nos instruit calicē aut panē in sacramento offerre, quādo ait: Accepit Iesus panē, & benedixit, deditq; discipulis suis, dicēs: Accipite & mādate. hoc est enim corpus meū, quod pro vobis tradet. Similiter postquā cenauit, accepit calicem, dedit discipulis suis, dicēs: Accipite & bibite ex eo omnes, quia hic est calix sanguinis mei, qui p vobis fundetur in remissionē peccatorū. Crimina atq; peccata oblatiis his domino sacrificiis delentur. Idcirco & passio eius in his cōmemorāda est, qua redēpti sumus: & saepius recitāda, atq; domino offerēda. Talibus hostiis delectabitur & placabitur dominus, & peccata dimittet ingentia. Nihil enim in sacrificiis maius esse potest, q̄ corpus & sanguis Christi. Nec vlla oblatio hac potior est, sed hęc omnes præcellit: quæ pura cōscientia est domino offeren-

Matth. 26.

Marc. 14.

Luce. 22.

Contra Capti. Babyl. Ca. VI.

da, & pura mente sumenda. Hactenus Alexander primus.

VI.

Concilia generalia asserunt missam esse sacrificium.

Nicenum concilium.

Complures item alios ex pontificibus memorare liceret, qui in decretis suis missam vocant sacrificium: sed hos duntaxat hic duximus inferendos, quod ex primis erant, & ipsis apostolorum temporibus vicini. Subscribunt etiam huic veritati concilia plurima: sed vnum huc adduxisse satis fuerit, Nicænum videlicet, in quo fuerunt episcopi decem & octo supra trecentos. Verba concilij sic habet: Peruenit ad sanctum magnumque concilium, quod in quibusdam locis & ciuitatibus Presbyteris gratiam sacrae communionis diaconi porrigant: quod nec regula nec consuetudo tradidit, ut ab iis qui potestatem non habent offerendi, illi qui offerunt, Christi corpus accipiant. Ecce concilium, quod & apud omnes orthodoxos maxime semper autoritatis fuit, affirmat sacerdotes iure sacram Eucharistiam offerre, quam potestatem diaconis aperte negat. Et ubi quaeso talem oblationem faciunt sacerdotes alibi quam in missa? Quæ ergo tot episcoporum subscriptiones, vel si nihil aliud esset, ad huius rei fidem non adigerent? Missam

igitur ab exordio nascentis ecclesiæ fuisse pro sacrificio semper usurpatā, oībus omnium patrū suffragiis apertissimè constat.

Iam & scripturis consentaneum esse V II. monstremus, quòd missa dicatur opus & sacrificium. Et quanquam scripturæ perparum hac de re loquantur, in his tamen paucis nonnihil lucet, quod ad hanc rem aperiendam abundè sufficiat.

Negat Lutherus ideo missam opus & sacrificium dici, quòd promissio quædam sit adiecta signo in pane & vino: quorum vtrumque nobis datur, nempe tam verbū promissionis, quàm signum in pane & vino. Quamobrem & vsus vtriusque (vt ipse videri vult) nequit in offerendo aut operando, sed solū in recipiendo & patiando cōsistere. Atqui nos ex ipsis scripturis hæc apertissimè falsa esse, paucis docebimus.

Principiò dilucidum est ex ipsius Pauli 1. Cor. II. verbis, nō solum dari nobis missam, vti Lutherus astruere conatur, verumetiam aliud quiddam nostro oficio fieri, quum dicat: Quotiescunque manducaueritis panem hunc, & calicem bibetis, mortem domini annuntiabitis donec veniat. Ecce dicit, annuntiabitis mortem domini,

Contra Capt. Babyl. Ca. VI.

donec veniat. Nec istud Paulus de priuata sumptione voluit intelligi, sed de ea quæ fit in publico cōuētū. præmisit enim: Quum conuenitis in eundem locum. In conuentu igitur publico vbi sacrosancta ista mysteria tractantur, ac panis & vinum in corpus & sanguinem Christi consecrantur, iam representatur & annunciatur dominica mors, & eius in cruce sacrificium. Quare nō solum donari nobis hoc sacramentum, verum etiam eodem sacramento Christi mortem & sacrificium (quod idē in cruce pendens obtulit deo patri) per nos representari manifestum est. Quid enim est aliud, annunciare mortem domini, quàm sacrificium illud crucis representare? de quo Paulus alibi loquitur dicens: Tradidit semetipsum pro nobis oblationem ac victimam deo in odorem bonæ fragrantia. Quam quidem oblationem & victimam ipse procul dubio voluit per hoc sacramētū à nobis representari, vt quē admodum ille seipsum in cruce pro nobis immolauit patri, ita nos pariter corpus eius & sanguinem in hoc sacramento iugiter immolemus. Non igitur vsus sacramenti solum in recipiendo & patien-

Mors Christi representatur in sacramento altaris.

Ephē. 5.

Vsus sacramenti con-

do consistit, sed etiam in annunciendo & *sistit in an-*
 representando Christi mortem, & crucis *nunciatio*
 sacrificium. Adde, quod si missa non sit a- *ne & re-*
 liud quàm promissio, neq; præterea quic- *presentatio*
 quam operis complectatur, frustra Paulus *ne mortis*
 ingeminasset hoc, facite. semel enim post *Christi.*
 panis consecrationem ex ore Christi sub- *I. Cor. II.*
 iecit, Hoc facite in mei memoriã. Et ite-
 rum consecrato calice subdit, Hoc facite
 quotiescunque biberitis, in mei memoriã.
 Sed neque Lucas hoc ipsum tacuit pane
 consecrato. Mox enim adiecit, Hoc facite *Lucæ. 22.*
 in mei memoriam. Quid toties inculcant
 hoc verbum, facite, non aliter quàm ab ip-
 so Christo pronunciarum, si missa tantum
 sit promissio, neque secum operis quic-
 quam inuoluat? An vllum quæso verbum
 operationẽ & opus magis exprimat, quàm
 hæc vox facite? Nullum profecto. Quando
 igitur missa nõ fit, nisi quod Christus mā-
 dauit faciendum, id ipsum sacerdos ope-
 re compleuerit, omnino dilucidum est, nõ
 posse nisi ab impudentissimo negari, opus
 aliquod nostrum ad missæ substantiam exi-
 gi. Certissimũ enim est, si nemo post Chri-
 stum hætenus consecrasset, neque id fe-
 cisset quod Christus fecit post cœnam,

certissimum (inquam) est, nunquam ab eo tempore missam fuisse. Quare quum aperte constet ad missæ cōsistentiam opus nostrum exigi, palā est missam non esse promissionem solam. Liquet igitur ex Pauli Christique verbis, missam citra nostrum opus haudquaquā fieri. Liquet & missam non esse promissionem solam, quum promissio rata maneat absque nostro opere, missa verò sine opere nostro nō habeatur.

VIII.

2. Cor. 5.

Ad hæc, Paulus quum dicat, Pascha nostrum immolatus est Christus: an non planè discriminat pascha nouum à veteri, & nostrum, hoc est Christianorū, à Iudaico secernit? Plane profecto docet Iudæorum pascha sic ad Christianorum pascha se habere, quemadmodum figura se habet ad veritatem, & ad corpus vmbra. Quamobrem vt illorum pascha legalis agni sacrificium fuit, ita nostrum, hoc est Christianorum pascha, veri agni sacrificium est. Et quāquam is verus agnus in cruce pro nobis fuerat immolatus, non in cruce tamen edebatur, sed in altari duntaxat. Et agnus item ipse verus, nempe Christus Iesus, qui in cruce passus fuit, in altari quoque fit nostrum pascha. Neque duo tamen pa-

Unum pa-

ſchata ſunt, aut duo ſacrificia, ſed vnum *ſchæ eſt qđ*
 paſcha, vnumque ſacrificium: quando qui- *tunc Chri-*
 dem alterum alterius eſt repræſentatiuū. *ſtus obtu-*
 Nam in vtroque verus & idem agnus eſt *lis, & mo-*
 Chriſtus Ieſus, qui vt olim in cruce per *do ſacer-*
 mortem fuerat immolatus, ita nunc & im- *dos.*
 molat quotidie, nimirū vt apud nos mor-
 tis Chriſti memoria quotidie renouetur.

Sed & quum de menſa domini, & de
 menſa dæmoniorum loquatur Paulus, *1. Cor. 10.*
 eandem rem ſatis euidenter inſinuat. Sic
 enim ſcribit: Videte Iſraëlem ſecundum
 carnem. Nōne qui edunt hoſtias, parti-
 cipes ſunt altaris? Quid ergo? dico quòd
 idolis immolatum ſit aliquid? aut quòd
 idolum ſit aliquid? Sed quæ immolant gē-
 tes, dæmoniis immolant, & non deo. No-
 lo autem vos ſocios fieri dæmoniorum.
 Non poteſtis calicem domini bibere, &
 calicem dæmoniorum. Non poteſtis mē-
 ſæ domini participes eſſe, & menſæ dæ-
 moniorum. Eſt ergo ratiocinatio Pauli
 hæc: Sicut qui victimas iuxta legē veterē
 immolatas edebant, participes effecti ſunt
 altaris, & cōſortiū quoddā inibāt cū eo cui
 ſacrificabātur ipſe victime, ita ſit & paſſim
 vbi tales victime cuius offerūtur, ſue deo

Contra Capti. Babyl. Ca. VI.

ſeu dæmonibus. Nam vt in menſa dæmoniorum dæmonibus oblationes fiunt, & quiſquis ex eis ederit, conſortium habet cum dæmonibus: ita & in menſa domini quod immolatur, immolatur domino: & qui talibus oblatis veſcitur, communionē inquit cum domino. Quamobrem omnino cauete ne guſtetis quicquā ex his quæ dæmonibus immolantur. Nolim enim vos conſortes eſſe dæmoniorum: cuiusmodi certe ſi fueritis, communionē domini carebitis, quum non poteſtis vnā participes eſſe & menſæ domini, & menſæ quoque dæmoniorum. An non Paulus hic plane docet, quòd quemadmodum in menſa dæmoniorum qui participes fiunt eorū quæ illic dæmonibus offeruntur, conſortium cum ipſis ineunt dæmoniis: ita & qui in menſa dei communicant oblatis iſtic victimis, conſociationem quandam ineunt cum deo? Quòd ſi quis neget hunc eſſe ſenſum argumentationis Paulinæ, is plane non aduertit quid hac argumentatione Paulus efficere conatur. Molitur enim his verbis Paulus, q̃ omnes qui in menſa domini ſumimus Euchariftiam, eius corpori pariter ac ſanguini communicamus.

Nam

Nam proximè superius admonuerat Corinthios, quatenus fugerent ab idolorum cultura: & mox rationem subdit: Quoniã Christo communicamus per victimã carnis & sanguinis sui, quibus in eius mensa vescimur. Et istud qua ratione probat? Quoniam (inquit) vt carnales Iudæos victima quam offerebant, ipsos effecit participes altaris, ita & victima quæ vel in mensa domini, vel dæmoniorum offertur, aut illius aut istorum constituit participem. Dilucidum igitur est ex Paulo, corpus & sanguinem domini victimam esse & sacrificium oblatum in mensa domini.

His accedit, quòd in scripturis plerumque de sacerdotio nouo secundum ordinem Melchisedech mentio facta sit, & qd Christus secundum ordinem illum sacerdos fuerit, sæpius asseritur. Quod si verũ sit, oportuit aliquando Christum in pane & vino sacrificasse, quẽadmodũ & Melchisedech in eis sacrificasse traditur. At nusquã id fecisse legitur præterquã in cœna quãdo sub specie panis & vini sacramenta sui corporis & sanguinis instituit. Quãobrem & in cœna verè sacrificauit, verumque patri suo sacrificium obtulit. Et quo-

niam apostolis, ut id ipsum postea iugiter facerent, mandauit, eosdem etiam voluit ad eum ritum sacrificare. Nec ab illis dūtaxat, sed ab eorum item successoribus, q̄ diu foret ecclesia duratura, sacrificiū istud similiter offerri voluisse credendum est: quum iam huiusmodi sacrificio nō minus egeat ecclesia, quā apostolorum temporibus indigebat. Quamobrem & hodie quoq; sacrificiū istud extare dilucidū est.

Hebr. 7.

Super hæc, quam Paulus ad Hebræos testetur vetus illud sacerdotium quod secundum ordinem Aaron fuerat, iam prorsus antiquatum esse, oportet apostolorum successores, qui iā nouæ legis sacerdotes sunt, sacrificium aliquod habere quod respondeat ordini Melchisedech: quē ordinem & deus pater æternū fore iureiurando confirmauit. At nihil eiusmodi palā est in ecclesia reperiri, præter hoc augustū & in primis adorandum corpus & sanguinis Christi sacrificium, quod in omnibus ecclesiis omnipotenti deo per sacerdotum manus iugiter offertur. Id enim apertissime nō solū illā oblationē, quam solitus est offerre Melchisedech, verum etiam ipsum sacrificiū summè colēdissimū, quod in ara

crucis Christus pro nostris peccatis obtulit, repræsentat. Quamobrem & manifestè scripturis consentaneum est, quòd missa dicatur & opus & sacrificium.

Præterea, nulla vnquã lex absq; sacerdotibus, neq; sacerdotes vnquã absq; sacrificio fuisse leguntur. Nam & in veteri lege, quæ nostræ legis (quã nouã dicimus)

In omni lege fuit sacrificium.

umbra fuit, erant sacerdotes & sacrificia, quibus & in hac noua lege similia quædã oportet respõdeat. Nam iussus est Moses

Exod. 25.

omnia facere secundũ exemplar quod in monte sibi monstratũ fuit. Et quanquam

Christus summus noster pōtifex templũ non manufactum, nec sine sanguine semel

Hebr. 9.

fit ingressus, nos tamen qui sacerdotes inferiores sumus, ociosos esse nõ decet, sed

in altaribus istis quæ in atrio sunt, hostiã oportet aliquã immolemus, quæ pro pec-

catis & nostris & alienis satisfaciat. Quũ igit nulla talis assignari possit p̃ter hostiã

& sacrificiũ corporis Christi, planè colligitur missã vel ob id maxime sacrificiũ di-

ci oportere. Nã p̃ter missã nihil habem⁹, quod iuxta Lutheri rationẽ à nobis queat

offerri. Quicquid enim nostrũ est, sordet, & indignũ est qđ offerat. Quicquid verò

Contra Capti. Babyl. Ca. VI.

dei fuerit, id à nobis accipitur, & nobis ab ipso datur, y susque eius (si Luthero credimus) in recipiendo & patiando consistit, non in offerendo & operando. Quamobrem quum omnia vel nostra sint vel dei, nihil omnino relinquitur nobis quod offeramus deo. Neque enim dei dona (vt Luthero visum est) possumus offerre: sed nec opus aliquod nostrum est, quod offeramus, quum quicquid eiusmodi fuerit, immundum & sordidatum sit, auctore Luthero. Denique nosippos si moliamur offerre, quum carere nequeamus peccati femite (quem & Lutherus verè peccatum esse contendit) sacrificium nostrum non potest non impurum esse. At sacrificium quo placatur deus, oportet omni macula carere. Quare quum tale nihil apud nos haberi potest prater ipsum in primis venerandum missæ sacrificium, superest vt hoc ipsum apud Christianos sacrificij loco potissimum habeatur.

Corollarium.

Quo fit vt quisquis hoc sacrificium ab ecclesia tollere moliat, nihilo minorem ei iacturam intentet, quam si mundo solè eripere studuerit. At quispiam dicet: Luthero nihil est discriminis inter plebem & sa-

cerdotes. Fateor, Lutherus ita dicit: at scripturæ discriminant inter utrosque. Quid enim aliud Paulus cap. 3. 1. ad Corin. agit; quū dicit, Dei cooperatores sumus, dei agricultura estis, dei ædificatio estis? Sacerdotes, dei cooperatores vocat, plebē verō eēset agricolationē, ædificationemq; dei. Num in his nihil esse discriminis quisquā audebit asserere? Plebs ad modū agri sacramentis vitalibus excolitur, neq; minus eadē salutaribus documētis ædificatur. In quo opere tametsi Paulus deo primas partes tribuat, se tamē & cæteros commystas suos, nimirū sacerdotes, deo facit cooperarios. Quamobrē & quū sub Christo pōtifice summo plures cōperiantur esse minores sacerdotes, quemadmodū in veteri lege sub maximo pōtifice minores erant haud pauci qui plebis curā agebāt: cōsentaneū est ut & illis pariter deputatum sit quoddam sacrificij genus, quo pro peccatis tam suis q̄ alienis deo satisfieri queat.

Nam etsi redemptio illa in cruce semel facta sempiternum habeat vigorem, non tamen singulo cuiq; peccatori virtus eius accommodatur, nisi per media quædā. quod nec Luther⁹ ipse negabit. Nā etsi Christus

*Tacite ob-
iectionis di-
lutio.*

*Sacerdotes
à plebe dis-
stant.*

*X.
Passionis
Christi per
sacramen-
ta efficitur
participes.*

Contra Capt. Babyl. Cap. VI.

*Participē
redemptio-
nis fieri
quid sit.*

pro peccatis omnium abolendis mortuus sit, nemo tamen huius abolitionis participes euadit, nisi qui crediderit, & sacris ecclesie mysteriis submiserit sese. Hoc est ergo participem fieri redemptionis illius semper stantis, credere videlicet, & sacramentis ecclesie quemlibet rite initiari. Huius autem initiationis ministros quosdam oportuit designari, quos & sacerdotes vocamus, quorum est & hoc altaris offerre sacrificium: quod quoties faciunt, etiam crucis ipsius & mortis referunt sacrificium.

*Sacrificare
quid sit.*

His accedit, quod quum sacrificare nihil aliud sit, quam sacra facere: ubi sacra sunt, illic sacrificatio sit oportet: atque per locum a coniugatis consequitur & illic agi sacrificium. At palam est ex scripturis, mandasse Christum, ut hæc eadem quæ ipse pridem in cena fecerat, ipsi faceremus. Quæ certe quum non sint prophana, sed sacra, & nos eius iussu sacra facimus. Quamobrem & monitore Christo, quoties panem & vinum consecramus, toties & sacra facimus, ac sacrificamus, omninoque sacrificium agimus. Et quis hominum est, qui quum de sacerdote quopiam audierit eum fecisse sacra, non protinus eundem intelligit missæ sacrificium obtulisse?

Manifestum igitur est, id tam rationibus
quàm scripturis cōsentaneum esse, quòd
missa dicatur opus & sacrificium.

XI.

Sed vt dicere cœperam⁹, Luther⁹ missā
ideo testamētū & promissionē esse cōten-
dit, quatenus inde facili⁹ colligere queat,
nec op⁹ eā esse, nec sacrificiū. Quòd si Lu-
therus iā primū hoc missæ vocabulū repe-
risset, liceret pro suo arbitrio vocē eā in-
terpretari: neq; valde reluctarer, si quid
ipso vocabulo vellet intelligi, nobis aper-
tè definiret. At quū non heri & nudius-
tertius (vt aiunt) sed ab ipsius ecclesiæ pti-
mis vnguiculis hoc vocabulū vsurpatū sit,
omnino temerariū & ipudēs fuerit, aliā ei
definitionē adhibere, q̄ quæ mēti & sen-
sui illorū qui primū eā vocē instituerūt,
conquadret. Quādo igitur priores patres
omnes quotquot de missa locuti sint, ip-
sum missæ vocabulū pro opere & sacrifi-
cio cōcorditer vsurparūt, improbissimum
fuerit, illi definitionem vllam accommo-
dare, quæ a patrum dissentiat institutis.

*Missæ vo-
cabulū om-
nes antiqui
pro sacrifi-
cio usur-
pant.*

Ex ipsis verò patrum traditionibus a-
pertissimum est, missam non rē vnā sim-
plicem esse, sed multas in se complecti.
Complectitur enim missa, multa verba sa-

*Missæ res
cōplectitur
multas.*

Contra Capt. Babyl. Cap. VI.

era, tam ea quæ Christus post coenā protulit, quàm cætera quæ per apostolos & viros apostolicos ad eius sacrificij decorem adiecta sunt. Complectitur & verborum ipsorum ratiocinationem, sine qua nihil omnino fit. Per hanc enim de pane fit corp⁹ Christi, simul & de vino sanguis. Quamobrem & hæc recitatio non aliter ad missæ substantiam exigitur, quàm quod maxime. Hæc etiam prolatio si per idoneum ministrum super pane vinoque fiat, iam corporis & sanguinis cōsecratio est. Quamobrem & panis ac vini præsentia ad hoc vt missa peragatur, necessaria est. Complectitur insuper & representationem mortis Christi, atq; ita per missæ sacrificium annunciat aliud, nimirum illud quod in cruce Christus pro nobis olim obtulit. Complectitur item preces & commendationes tam viuorū quàm mortuorum, quemadmodum in vetustissimis patrum traditionibus apertissimū est cernere. Complectitur demum & mutuam incorporationem tam Christi nobis, quàm nostri Christo, quæ non tam efficaciter sola fide fit, quàm per hanc realem corporis & sanguinis Christi sumptionē.

Hæc inquam omnia missa complectitur, ut nequeat vna simplex res dici, sed multiplex.

Meritò igitur sic describi missa poterit. Missa est cæremonia seu functio sacerdotis, dum in altari conficitur eucharistia, simul & Christi crucifixi sacrificium annunciat. Sicut enim paschalis agni cæremonia seu religio (quæ sane res non paucas exigebat) phase vocabatur, id est transitus: sic & eucharistiæ conficiendæ cæremonia missa dicta est. Porro quantum ad etymologiam spectat, parum refert unde deductam hanc missæ vocem putes, an ab emitendo, an à demittendo, aut à promittendo, aut demum (ut nonnullis placet) a transmittendo, de qua re postea nonnihil dicemus. Interim istud ad rem pertinet annotare, quòd sicut phase, quâquam omnes autores transitum interpretentur, alij tamen aliam huius transitus considerationem faciunt: (nã quidam ideo transitum dici volunt, quòd tunc populus ex Aegypto versus terram sibi promissam transferit: alij s verò placet ut dicatur transitus, quòd tum transferit angelus per domos Aegyptiorum, eisdem percussis)

XII.

Missæ definitio.

Missæ vna de derivatur.

Phase transitus.

Contra Capt. Babyl. Cap. VI.

sic & missæ vocabulum originem variam habere potest. Sed quorsum ista? Nimirum ut intelligamus argutiam Lutheri quæ missam colligit non esse sacrificiū, esse merum sophisma. Sic enim argutatur: Missa promissio est, sacrificiū autē res est: non est ergo missa sacrificiū. At sic de phase quivis pariter argutari poterit: Phase transitus est & motus quidā, non autē res: at agni sacrificium res est: non est ergo phase sacrificium. At qui tali sophismate vteretur, nonne protinus exhibilaretur & exploderetur ab omnibus, quum in scripturis tam aperte neque semel phase vocetur sacrificium?

1. Cor. 5.

Paulus utiq; dicit: Pascha nostrū immolatus est Christus. Et quādo precor sacrificium istud edimus potius, quā vbi sumimus eucharistiam? Quamobrem & eucharistiæ cōsecratio, verē sacrificium est, quum illud olim in cruce factum sacrificium, eucharistia palam referat. Merum itaque sophisma est: Phase transitus est & motus: sacrificium res est: non est ergo phase sacrificium. Et eiusmodi profecto Lutherus se nunc sophistā præstat, quum sic argutetur, quemadmodū infra non se-

mel facit: Missa promissio est, sacrificium autē res est, nō est ergo missa sacrificium: sicut neque promissio quæ in verbis consistit, res esse potest. At istud sophisma ne mo diluet apertius, quàm si nouam istam cæremoniam cum illa veteri conferat, & vocabulum huius cum illius componat vocabulo. Nam & ad cæremoniā illā veterem exigebātur multa, nō solū agnus qui debebat immolari, verumetiā panes azymi, pariter & agrestes lactucæ, q̄ post quàm agnus assus esset, vnā cum agni carnibus ederētur: postes item & superliminaria domorum, agni sanguine necessum erat obliniri. Multa quinetiam vetabātur, ne videlicet aut crudū, aut aqua coctum ederent, néve caput aut pedes amputarēt à corpore. Nōnihil verò promittebatur, nimirum quòd à plagis quibus affligerentur Aegyptij, tuti forent ipsius agni comestores. Quis non perspicit hanc veterem cæremoniam, nouæ nostræ cæremoniæ qua verum agnum immolamus, ferme per singula respondere, non aliter quàm vmbra aliquā suæ rei, figuræque clarissimæ veritatis? Propter quod &

Exodi. 12.

Contra Captiuita. Babyl. Cap. VI.

Matth. 26. Christus postquam in cœna veterem il-
Marci. 14. lam agni typici compleisset : nouam aliam
Lucæ. 22. protinus instituit cœremoniam, qua seip-
sum verum & immaculatum agnum ob-
tulit. Obtulit inquam gratiis actis patris
simul & oblatum vnâ cum discipulis suis
comedit : iussitque quatenus hanc cœ-
remoniâ exercerent in memoriam suæ
mortis, qua sanguis suus in remissionem
peccatorum effunderetur.

XIII. Eat iam Lutherus, & obganniat Mis-
sam esse promissionem, nec ob id sacrifi-
ciû esse posse. Nihilo certè magis ipsum
audiem⁹, quàm si de veteri cœremonia sic
argutaretur : Phasē transitus est, & ob id
non potest esse sacrificium. Sicut enim
phasē vocabulum à trāsitu fuerat imposi-
tum illi veteri, sic & nunc huic nouæ cœ-
remoniæ, Missæ vocabulum inditum est à
missione. Fuerunt vtique qui missam ab
emissione vocatam existimarunt, quod
tum emitterentur catechumeni, quum sa-
cerdos esset sacrorum mysteriorum con-
fectionē aggressurus. At aliis placet à de-
missione sic dictam, nimirum ob id quod
à patre tū ad nos hostia ipsa viua demit-
tatur è coelis. Aliis visa fuit à transmissio-

*Missæ vo-
cabulū vn-
de dictum.*

ne vocari, quòd per sacerdotem, qui mediatoris vice fungatur inter deum & homines, preces & vota simul & oblationes deo transmittantur. Nonnulli verò censent à remissione missam appellari, quòd ea finita populus ad sua remittatur.

Et quanquam in Etymologia vocis ita varient, nemo tamen repertus est qui negaret missam sacrificium esse, quoad iam tandem exortus sit Lutherus, qui ceu novitatis author, ne videatur quenquã priorum imitari, Missam promissionem facit, quòd in ea promittatur remissio peccatorum. Neque nos negamus promissionem remissionis peccatorum in missa recensitam esse, & per missam item præstari, quatenus missa crucis annunciat sacrificium, in qua sanguis effundebatur in remissionem peccatorum. Et quid prohibet missam ita nomenclaturam suam à promissione remissionis peccatorum accepisse? Neque enim istud impedit quo minus ipsa missa dicatur sacrificium. Vtunque fuerit, istud haud dubiè compertissimum est, missam concorditer à patribus creditam & habitam fuisse pro summo sacrificio: sed hos Lutherus arrogantissimè

Contra Capt. Babyl. Cap. VI.

Regis ver-
ba. contemnit. In quare profectò Rex homi-
nè scite simul. & acute falsissima perpun-
xit acrimonia. Vnus (inquit) Lutherus
perspicuè videt missam non esse sacrifi-
cium, nec oblationem. Mirum est, ex tot
sanctis patribus, ex tot oculis, quot in ec-
clesia tam multis seculis idem legerunt
euangelium, nullum fuisse vnquam tam
perspicacem, vt rem tam apertam depre-
henderet, imò omnes etiamnum tam cœ-
cos esse, vt nec adhuc quidem queant id,
quod cernere se Lutherus iactat, quan-
quam ipso monstrâte, perspicere. An non
Lutherus hallucinatur potius, & aliquid
se videre putat, quod non videt, & digito
conatur ostédere, quod nusquã est? Hac-
Respondet. tenus ipse Rex, non minus verè quàm
elegantè, quibus verbis apertissimè do-
cet, non esse Lutherò contra tot sanctissi-
mos pariter. & eruditissimos patres fiden-
dum in hac hæresi, qua cēsset missam non
esse sacrificium, nisi dogma suum scriptu-
ris vsque adeò manifestis comprobaue-
rit, vt nemo vel pertinacissimus queat
contradicere.

Epilogus. Vides itaque lector, quanto consensu
traditum sit à patribus, missam & opus &

sacrificium esse. Ab illis (inquam) patribus, qui tam eruditione quam vitæ sanctimonia, eeu totidem astra, fulserunt in ecclesia dei. Sed & usu tot seculorum, ab ipsis videlicet Ecclesiæ crepundiis comprobatum, neque id solum, verum etiam scripturis & rationibus omnino consentaneum. Lutherum verò contra nihil attulisse pro sua hæresi fulcienda præter meas nugas, & inania commenta. Contorsit enim scripturam illam cœnæ dominicæ tam violenter in partem suam, ut nemo non intelligat iniuriam Christi verbis illatam, atque id temerrimè.

Cæterum quia disputatio nostra de vocabulo missæ iam agitur, non abs re fuerit huc citare quid amicus noster Ioannes Capnion vir in omni literatura celebratissimus, hac de re scripserit. Sic enim in rudimentis quæ pro linguæ sancte notitia digessit, sub dictione **DD** tradidit: **DD** (inquit) munus personale, collecta, tributum, &c. Et paucis interpositis ita subdit: Inde venit per additionem **n** literæ in fine **DDn**, id est oblatio quæ fit superiori domino propter debitum munus personale. Deut. 16. Oblationem sponta-

Capnion

Contra Capt. Babyl. Cap. VI.

neam manus tuæ, quam offeres iuxta benedictionem dei tui. Quod nomen nos Christiani sacrificio nostro impositum retinuimus vsque ad hoc tempus, vt à nobis appelletur missa, quod à Grecis λειτούργια. Nota igitur quod missa neque græcum neque latinum est, sed hebraicum, sicut etiam pasha neque græcum neque latinum extat, sed ab Hebræis mutuatum. Hactenus ille. Ecce lector audis hic missæ vocabulum neque græcum neque latinum esse, sed hebræum, quemadmodum & pasha. Audis & Hebræis idem oblationem dici, quæ fit superiori domino propter munus debitum personale. Audis & scripturæ locum ex Deuteronomio citatum, quo vocabulū ipsum מִסָּח, hoc est missa, per interpretem oblatio spontanea vocatur. Audis & idem vocabulū ab Hebræis mutuatum, hactenus apud nos Christianos usurpatum esse pro sacrificio nouo, hoc est, pro illo quod antiquatis Mosæicæ legis sacrificiis, in lege noua successit. Audis denique, Latinis hoc ipsum dici missam, quod græcis est liturgia Et sanè priscorum Hebræorū complures (quemadmodum in libello quem pro sacerdotio stabiliendo

*Missæ dicitur
Hebræa
est.*

Responsum.

Stabiliēdo cōtra Lutherū edidimus, aper-
rū est) affirmāt futurū Messie tēporib⁹, vt
iuxta ritū sacerdotij Melchisedech in pa-
ne & vino sacrificetur. Quāobrē & hi plu-
rimū astipulātur Capnioni nostro pari-
ter & scripturæ, quæ **קָדֹשׁ** vocabulū in-
terpretatur oblationem. Sed & Malachias
meo iudicio rem istam haud obscurē pro-
didit. Nam haud multo posteaquā sacer-
dotib⁹ Iudeorū exprobrauit qđ panē pol-
lutū obtulissent in altari: Offertis (inquit)
super altare meū panē pollutū: nō multo
pōst subinfert: Non est mihi voluntas in
vobis, & munus non suscipiā de manu ve-
stra. Ecce hic munus panis per sacerdotes
Iudeorum oblatis, prorsus auersatur deus.
Sed iam aduerte quod nā aliud à gentibus
oblatū, se suscepturū pollicetur. Ab ortu
(inquit) solis vsque ad occasum, magnum
est nomē meū in gētib⁹, & in omni loco
sacrificatur & offertur nomini meo obla-
tio munda. Quenā precor est hęc obla-
tio munda, nisi panis ipsius qui de cœlo
descēdit, hoc est corporis Christi sub spe-
cie panis ī Eucharistia? Nā quicquid aliud
à nobis proficiscitur (si Lutherō credi-
mus) impurum est, & panno menstruatae

Malach. i.

*Argumen-
tum ad ho-
minem ex
Luthe. sen-
tia.*

Ioan. 6.

Contra Capti. Babyl. Cap. V I.

sordidius, nimirū ob peccatū (vt ille ait) quod in nobis residet cōtinuo. Quo fit vt nullum omnino sit opus nostrum (si Lutherō fidem habeamus) quod peccato careat. Quamobrē neque nō pollutum esse potest, quicquid est operis nostri. Hec iuxta Lutheri sērentiā & hærēsin dicimus. Verum ecclesiis iste panis, quē sacrificamus deo, nihil habet impuritatis, sed est immaculatum sacrificium, & idem iugiter in omnibus ecclesiis per totum Christianismum immolatur. Sicut igitur oblatio panis, quē super altare Mosaicum sacerdotes veteris legis offerebant, iā plane spreta est & contēpta prorsus à deo, ita sacrificium panis quod super altaria nomini Christi dicata per sacerdotes nouæ legis iugiter offertur, acceptum erit, & magnopere grātam. Quis non itaque iā exploratissimum habet, istuc omnia cōquadrare, nimirū vt missa verē dicatur sacrificium? Verissimum equidem est, quod Ethnicus quidam ait: Omnia vero consonant. Nam huic sanē veritati cōsentiunt omnia. Subscribit enim cum primis receptissima totius ecclesiæ consuetudo. Eandē itē comprobant sanctissimorum iuxta & doctissi-

morum patrum omniū calculus. Scripturarum etiā authoritas eidem astipulatur. Sed & infensissimi Christiani nominis aduersarij, huic plane suffragantur, quandoquidē suis libris testatur palā, quod ceteris abrogatis veteribus sacrificiis, hoc solum quod iuxta ritum Melchisedech in pane vinoque fit, vsu perpetuo celebrabitur. Sed hæc in libello quem diximus, fusius & apertius continentur.

STROPHAE QVAEDAM

& mendacia cauillique Luthe-
rani deteguntur.

Cap. VII.

Nunc igitur septimo loco in quibus strophis, mēdaciis, sycophantiis, argumenta Regia refellere conetur, expēdemus. Insimulat primò Regem vnicam rationem attulisse, nimirum hanc: Si missa nō esset opus bonum, laici nihil pro ea tribuerent clericis temporalis beneficij. Nec hoc mēdacio contentus, tandem post multa conuicia subdit: Memento lector, ab assertore Rege nullam aliam afferri rationem pro missa sua, quàm istam. At vtrumque profectò

T ij

Contra Capti. Babyl. Ca. VII.

*Eutheripri-
um men-
daciū,*

mendacium est, & quòd Rex hac ratione
molitus fuerat probare missam opus esse,
& quòd nullam aliam ad id probandū at-
tulerat, præter hanc. Prius illud facile cō-
stabit, vbi contextum ipsam totius Regij
sermonis descripserimus. Sic enim Rex,
vbi ceteros Lutherō cōcionatores equat,
nisi quòd hī concinnius ac verius quoque
quàm Lutherus, ad ipsum testamentū re-
ferebant non tantū ea quæ Christus fecit
in cœna, sed etiam quæ passus est in cruce,
continuo per ironiam ludit: Hoc vno tã-
tum, inquiēs, impares Lutherō, quòd mi-
rabiles & hactenus inauditos Missæ frū-
ctus non inuenerunt quibus & clerus præ-
sentis vitæ fructum omnē, & populus fu-
ture perderet. Cuius rei rationē Rex illi-
co subiecit, dicens: Neque enim sacerdo-
tibus quicquam laici temporalis boni cō-
ferrent ob missam, è qua persuaderentur
nihil se spiritualis boni referre. Ecce le-
ctor, hac ratione Rex haudquaquam mo-
litus fuit ostendere Missam esse opus, sed
quòd clerus omnem fructum emolumen-
ti temporalis esset perditurus, si laici nul-
lum ex missa per clerum celebrata spirita-
lem fructum se sperarent affecuturos.

Hic igitur, ut vides, vnum mendacium est, iam audies & alterum. Negavit Lutherus *Secundum* aliam à Rege rationem præter illam quam Lutherus falso commentus est, afferri: quod etiam falsissimum est. Nam ex ipsis Lutheri fundamentis docet Rex, Missam & opus & sacrificium esse. Verum quum Regia ratio prolixior sit, & oratorio more fluat, nos eam in formam breviorē contrahemus. Ego (inquit Rex) istud fundamentum ei permittam. quod immobile postulat esse, non mouebo: tantum ostendam edificium quod superstruxit, facile per se corruere. Esto Christus fuisset in cœna testatus: par tamen est, ut id sit testatus, quod post mortem voluit in sui memoriam fieri. Quobrem & præcipua testamenti pars fuit, ut in sui commemorationem hæc ipsa discipuli facerent. Propter quod & dixit, Hoc *Lucæ. 22.* facite in meam commemorationem. At non tum cœnantis commemorationem intellexit, sed postea crucifixi: quod & ex verbis Pauli manifestum est, qui simul atque dixisset, Quocienscunque panem hunc comederitis, & calicem biberitis: protinus adiecit, non cœnam domini, sed mortem *1. Cor. 11.* domini annuntiabitis. Hoc est ergo quod

Contra Capti. Babyl. Ca. VII.

in missa repræsentatur, ipsum videlicet crucis sacrificium: quod quum ipsa Missa palam referat, eadem satis appositè sacrificium appellatur. Quamobrem & sacerdotes qui mortem eius in missa repræsentant, corpus à sanguine seorsum offerunt & immolât. Iam enim exequitur quod in memoriâ suę mortis fieri in cœna mādauit. Mortē etenim testatoris, vt Lutherus ait, testamētū inuoluit: neque antè vires & robur sumit, aut absoluta perfectione cōsummatur, quàm sit is mortuus qui testatus est. Concludit itaque Rex, quod si quis diligenter hæc expenderit, videbit Christū sacerdotē æternū, loco sacrificiorū omniū quæ sub Mose fuerāt, & huius sacrificij gerebāt typū, hoc vnū instituisse, quod & offerretur deo, & in cibū itidē populo daretur. Intelligis itaque lector, quando quidē hæc ratio lōge diuersa sit à priori, iam bis mendacem fuisse Lutherum.

II

*Sicet pro
missa reci-
pere tempo-
ralia.*

Cæterum vt calumniis eius respōdeamus, quis sacerdotibus impingit, qui temporarias opes pro Missis accipiunt: an non in libro Geneseos ca. xiiij. legimus vbi Melchisedech deo sacrificium

panis & vini pro Abrahæ victoria obtulerit, hunc illi vicissim omnium spoli-
rum quæ conquissierat, dedisse decimas?
Et Pau. j. ad Cor. 9. dicit: Si nos vobis spi-
ritualia seminamus, magnum est si vestra
carnalia metamus?

Sed ad reliquas Regis argumētationes
transeamus, quas quā non ignorarit Lu-
therus, vtpote qui conatus est easdem re-
felleret, nō pudet tamen inficiari Regem
aliā pro sua Missa rationē attulisse, præ-
ter illā primā. Audi igitur lector adhuc &
aliā per ipsum Regē introductā. Quære-
mus (inquit) a Luthero, an non aliquod
opus tum Christus fecerit, quando pa-
nem & vinum in suum corpus & sangui-
nem consecrauit? Quod si neget, mira-
bimur profecto, si quum is opus faciat,
qui imaginem facit ex ligno, Christus
nullum prorsus opus fecerit, quam car-
nem suam faceret ex pane. Hactenus ip-
se Rex. Et hanc rationē Lutherus recen-
set peruersissimē. Thomisticatus (inquit)
in hunc modum Rex, Qui lignum cædit,
facit opus: ergo qui consecrat, facit opus.
quare Missa etiā opus erit. Hic perspicis
lector Lutherū haudquā ignorasse quin

*Secunda Re-
gis ratio
pro missa.*

*ce
ce
ce
Rossensis.*

Rex aliam attulerit rationem qua missam opus esse doceat, quam primā illā: quod tamen superius impudentissimè negauit.

Cæterum iam videamus quam strophā conetur hęc rationē eludere. Iocatur ubique duplicem acceptionem Missæ faciens. Alteram, vt eius verbis vtar, pro eo quod est consecrare seu proferre verba cōsecrationis. Alterā pro eo quod est verbum promissionis, adiecto signo panis & vini. Iuxta priorē acceptionē fatetur Missam opus esse: negat tamē seipsum ita vel per febrē vel per phrenesin de Missa cogitare potuisse. Affirmat etiā ad hunc modū Missam posse multa alia dici. Nam (vt ait) si Missa, consecrare est, potest etiam clamare, cantare, thurificare, cereolos incendere, calicem mundare, hostiā leuare, forte & sternutare, & excreare, Missa dici.

At quis tam crassus est, vt nihil inter hęc & opus consecrationis interesse iudicet? Nam sine pluribus horum missa non incongruē celebrari potest. Neque enim cantus & clamor & thurificatio, vt Missa fiat, exiguntur. Verum consecratio sic Missæ substantiam ingreditur, vt

sine consecratione Missa nunquam esse
 queat. Quis enim vnquam vsque adeo *Cōsecratio*
 phreneticus est, aut per febrem insaniens, *exigitur ad*
 vt putet se Missam habere posse citra cor *essentiam*
 poris & sanguinis cōsecrationem? Quod *Missæ.*
 si panem & vinum quis habuerit, & li-
 brum in quo scripta fuerint ipsa Christi
 verba, nisi quis eisdem prolatis panem &
 vinum consecrauerit, Missa neutiquam
 habebitur. Vnde & perspicuum est, ne-
 que secundum posteriorem acceptionem
 (quam supra distinxit Lutherus) Missam
 definiri posse, quam tamen ipse verè &
 propriè dici Missam affirmat, nempe ver-
 bum ipsum promissionis cum signo adie-
 cto panis & vini. Quod & paucis mon-
 strabimus. Nam & si præsens fuerit (vt
 diximus) panis & vinum, simul & verbum
 promissionis vel in mente vel in libro
 quouis scriptum, haud dum habetur Mis-
 sa, nisi quispiam idoneus ipsa eadem ver-
 ba cum studio consecrandi pronunciet. *Prolatio*
 Frustra ergo separat ista Lutherus, quum *verborum*
 ad Missæ subsistentiam hæc tria pariter *consecratio*
 exigantur. Neque enim verba sola, ne- *nisi necessa-*
 que signa sola, neque vtraque hæc sine *ria est.*
 verborum aliqua prolatione qua panis

Contra Capti. Babyl. Ca. VII.

& vinum consecrantur, Missam faciunt. Ipsa nimirum sacerdotis actio seu functio potissimum requiritur, quemadmodum in coena Christus iubebat, inquit, Hoc facite in mei memoriam.

Missæ est opus bonum. Verba regis. Sed iam ad cauillum, quod aduersus superiorem Regis rationem obiicit Lutherus, respondeamus. Egit utique Rex ratione priori non solum ut Missa probaretur opus, verumetiam ut esset bonum opus. Si Christus, inquit, vllum opus fecerit: quin id bonum fuerit, nemo opinor dubitabit. Nam si bonum opus fecit mulier, quæ caput eius perfudit vnguento, quis potest ambigere an bonum opus fecerit Christus, quam corpus proprium & in cibum exhibuerit hominibus, & in sacrificium constituerit offerri deo? Quod si negari non potest, nisi ab eo qui in re maximè seria velit nugari, bonum opus fecisse Christum: nec istud etiam negari potest, in Missa bonum opus facere sacerdotem, quippè qui non aliud facit in Missa, quàm Christus in coena fecit & in cruce. Hactenus ipse Rex.

Hic Lutherus mire cauillatur. Hac, ce
 inquit, ratione Missa non erit bonum ce
 opus, nisi bonus sit consecrator. Ma- ce
 lus enim male facit consecrando, id ce
 est missando. Itaque non licebit malo ce
 sacerdoti consecrare, imò neque pote- ce
 rit, quum Missam velint necessariò bo- ce
 num opus esse. En perspicis optime le- *Rossensis.*
 ctor merum Lutheri cauillum. Sic e-
 nim cauillatur, perinde quasi nihil o-
 peris boni nisi à bono ministro pro-
 dire possit: quod planè falsum est. Nam *Malitia mē-*
 & sacerdos malus baptizans operis boni *nistri nō of-*
 minister est, tamen non bene faciat. *ficit sacra-*
 Et malus item sacerdos, qui peccato- *mento.*
 rem confessum & resipiscientem absol-
 uit, bonum opus facit, quanquam non
 bene. facit enim vterque male, tamen
 si neuter in opere suo malum agat. Et
 de consecrante similiter dici potest, quòd
 licet ipse malus fuerit, opus tamen quod
 facit, bonum est, non solum pro opere
 operato, verumetiam pro opere operan-
 tis: quemadmodum conferens eleemo-
 synam, dum expers fuerit gratiæ, bonum
 opus haud dubie facit, quanquam nō o-
 mino bene fecisse credatur.

Contra Capt. Babyl. Ca. VII.

*Opus du-
pax.* Lutherus itaque Regem hic stolidè
carpit, ceu pluribus sui regni negociis
occupatum, quàm vt huius theologiæ re-
cordetur, nempe de opere operato & o-
perantis. In qua re planè suam inscitiam
Lutherus prodit, quum illa distinctio lo-
cum hic non habeat. Neque enim hic de
de fructu Missæ quæritur, qui semper v-
berimus est quântum ad opus operatum,
siue Missa fiat à bono siue à malo. Verum
non ita quantum ad opus operantis, vbi
malus fuerit qui sacrificat. Is enim nul-
lum sibi fructum reportat ex opere ope-
rantis, quanquam opus bonum faciat non
bene. At bonus contrà plurimum tam si-
bi quàm aliis fructum parit: & non modo
bonum opus facit, verumetiam bene.

Parum scitè igitur Lutherus dixit per-
iisse magnificam illam Theologiam, qua
definitum est, Missam etiam mali sacer-
dotis esse semper bonum opus, virtute o-
peris operati, licet non virtute operis o-
perantis. Quod dico propter hanc secun-
dam partem, quam nullus theologorum
(opinor) asseret vnquam. Nam sacer-
dos consecrans, quantumuis ipse prauus
fuerit, tamen opus eius, siue pro operato,

*Cōsecratio
mali sacer-
dotis est bo-
num opus.*

huc pro operantis opere intelligas, bonum
 est, licet ex ipso opere nihil mereatur. Nā
 & consecratio quę est opus operantis, bo-
 na est: & quod fit item ipsa consecratione,
 sacramentum videlicet corporis & san-
 guinis Christi, quod est opus operatum,
 bonum est similiter. At id fefellit Luthe-
 rum, quod quum theologi negent fru-
 ctum & meritum aliquod ex opere mali
 sacerdotis ut operantis oriri, ille putet eos
 etiam omnem ab eius opere bonitatem su-
 stulisse: id quod ipsi neutiquam sentiunt.
 Et tamen adhuc tanta est hominis aut cæ-
 citas, aut impudentia, quod non conten-
 tus hoc semel exprobrasse, inculcat id de-
 nuo, Regi quasi victor insultans, quum sit
 nihil minus. Opprobrat enim Regi, se sua
 propria ignorare, nempe quid intersit in-
 ter opus operatum & operantis: atque ita
 se ipsum confutare, dum impugnat Luthe-
 rana: quum tamen haud dubie Rex ipse
 certò sciat eam distinctionem huc nihil
 attinere, Lutherus contra cæcutiat tur-
 pissimè.

MISSAM NON ESSE
 promissionem solam.

Cap. VIII.

1.

Aeterum nec id intactum
prætermitemus quo Lu-
therus pbare molitur Mis-
sam verè & ppriè esse ver-
bum promissionis. Nam si
cætera (inquit) omnia de-
sint, & credideris his verbis Christi, Hoc
est corpus meum quod pro vobis datur,
verè Missam integram habes. Deinde si
acceperis signum eadem fide, vsum & fru-
ctum Missæ accepisti.

*Multa in-
cōueniētia
sequitur si
solum cre-
dere ver-
bis sit Mis-
sa.*

Duo sunt quæ iam audisti lector. Alte-
rum quid sit integra Missa. Alterum, quo-
nam modo fructum ipsius Missæ cōsequi
valeas. Iam illud prius expendamus. Si cæ-
tera (inquit) omnia desint, & credideris
his verbis Christi, Hoc est corpus meum
quod pro vobis datur, verè Missam inte-
grā habes. Ergo si verbis illis vbilibet aut
visis aut auditis fidem adhibeā, erit Missa
iam integra, tametsi reliqua de fuerint o-
mnia, etiam si panis & vinum defuerint,
etiam si de verbis cæteris quæ ad sanguinē
spectant, nemo vel cogitat quicquā. Si di-
cta verba sola vel insculpta lapidi memo-
rentur, vel à puero seu muliercula quauis
pronunciētur, modò credam illis, iam erit

integra Missa. Et si cēties in die fiat istud,
 toties erit Missa integra. Hęc profecto fa-
 tis mirāda sunt. Sed velim dicat nobis ad-
 huc Lutherus apertius: Quid si dicta ver-
 ba nusquam à quouis pronūciata fuerint,
 sed ne cogitata quidē, num & tunc Missa
 non erit? Si dixerit iam non esse Missam,
 mirum est, quum adhuc & verba dicta ma-
 neant, quandoquidē scriptum est: Verba
 mea non transibūt. fides quoque manet in
 cordibus hominum, quam & Lutherus vi-
 uum quendam actum & motū esse conten-
 dit. Quando igitur & verbum ipsum per-
 petuò maneat, & actio fidei nunquam nō
 vigeat, erit iuxta Lutheri dogma Missa
 quoque semper extans omnibus horis at-
 que momentis, non diei solum, sed & no-
 ctis, dormientibus quoque sacerdotibus
 atq; vigilātib⁹, aut sacra faciētib⁹. Nā
 si prāter verbū & fidē nihil ad Missæ inte-
 gritatē exigatur, & si per hæc sola, quāquā
 cetera oīa defuerint, Missa prorsus habea-
 tur integra, quis non intelligit eiusmodi
 Missam durare semper, & indefinēter ha-
 beri, quando fides & verbū semper & in-
 definenter maneant? Sed video sic vrgeri
 Lutherū, vt prāter verbū & fidem tateā-

Matth. 3.

Contra Capti. Babyl. Ca. V I I I.

Luca. 22.

tur alium aliquem actū exigi ad Missæ integritatē, quo cessante cessat & Missa. Et hunc puto dicturum actum recitationis illorum verborum. Nam ad hoc ut Missa fiat, oportet ipsa verba recenseantur, alioqui non faciemus aut quod in cœna Christus ipse fecit, aut quod iussit à nobis fieri. Hoc (inquit) facite in mei memoriam. Pronūciauit enim ipse dicta verba super panē quem sacris acceptum manibus consecrauit. Quamobrem & apertum est, præter fidem & verba, simul & verborum recitationem, etiam panis præsentiam omnino necessariam esse.

Longe igitur alienū à veritate est, quod supra dixit Lutherus. Nempe si cætera omnia desint, & credideris his verbis Christi, Hoc est corpus meum quod pro vobis datur: verè Missam integram habes. Nunquam enim haberi Missa integra potest, nisi sacerdos idipsum Christi verbis fecerit quod Christus iussit faciendum, hoc est panem & vinum in Christi corpus & sanguinem cōsecrauerit. Is nimirum actus & circa panem item, ita Missæ essentiam ingreditur, ut sine hac nec Missa fieri, neque esse quouis pacto valeat. Et hunc actum si quispiam

quispiam sacerdos exerceat, tametsi nemo circumstantiū crediderit, nihilominus erit Missa: non tamen ita, quòd solus is actus ad Missæ integritatem exigatur, sed quòd citra hunc Missa nullo pacto queat subsistere. Haften⁹ ergo pro priori assertione refellenda, quam Lutherus nulla scriptura seu ratione fultā, sed propriæ innixus temeritati protulit, à nobis dictum sit.

*Fides circa
statum nō
impedit
Missam.*

Iam exutiamus & posteriorem, quam I I.
extulit in hunc modum: Deinde si acce- cc
peris signum eadem fide, vsum & fructum cc
Missæ accepisti. cc

Et hac intelligi vult, quòd ille vsum & fructum Missæ cōsequitur, quisquis Christi verbis habita fide, panem consecratum acceperit, quem & signū corporis vocat.

Hic primū aduerte lector, quod dicit, eadem fide. Nam supra dixit, Si credideris his verbis Christi, Hoc est corpus meum quod pro vobis datur, etiam si cætera omnia defuerint, verè Missam integrā habes. Et protinus subdit: Deinde si eadem fide signum acceperis, vsum & fructum Missæ accepisti. Hic lector perspicis (opinor) q̄ temeraria sit hæc assertio. Nā vt panis in corpus Christi consecratur, nō dicit opi-

Contra Capt. Babyl. Cap. VIII.

*Fides formata non
exigitur
ad consecra-
tionem.*

1. Cor. II.

III.

*Vsus Missæ
ab eius fru-
ctu distat.*

nor fidem formatam exigere, sed informem sufficere: alioquin idololatriam sæpe plebs committeret, nimirum pro corpore Christi merum panem adorans. Verum hæc eadem fides haudquaquam sufficit, ut per esum corporis, usum & fructum Missæ consequaris, imò iudicium edisti potius, ut testatur Paulus, & dominici corporis reum te constituit. Nam ad hunc sacrosanctum cibum edendum accedit indignè, quisquis citra formatam fidem accesserit.

Istud insuper obseruandum est, quæ strophæ simul usum & fructum Missæ coniungit, dicens: Si signum acceperis, usum & fructum Missæ accepisti. quod planè falsum est. Nam vsus Missæ, ipsa functio sacerdotalis est: qua finita, Missa quoque (quantum ad hoc negotium attinet) cessat. Atqui finita Missa, fructus tamen aliquis ipsius durat in sacramento, quamdiu sacramentum ipsum superfuerit post finitam Missam. Et huius fructus particeps efficitur, quisquis deuota mente sacramentum ipsum acceperit, quanquam nulla Missa eo ipso tempore celebretur. Quare sic accipiens, iam non utitur Missa, tam-
etiam rectè credatur uti sacramento,

Vt igitur negotium istud apertius euoluamus, non fuerit inutile quiddam exempli gratia subiicere. Sic Missam existimabimus perinde atque cuiusdam aromatarij functionem, dum is medicamen conficiat quod, antè medicus quidam non imperitus pro restituendis ægroti cuiuspiam viribus excogitauit. Nam fit aliquoties, vt posteaquam aromatarius arte sua functus fuerit, & confecerit medicamen, ipsum ægrotto protinus administret, aliquando tamen seruet in pyxide, quoad occasio dabitur ministrandi commodius. Quod si medicamen ex pyxide prolatum cuiuspiam ægrotto deferatur, nemo vocabit hanc deportationem functionē artis aromatarij, quum illa per alium quemuis qui nō sit aromatarius, æque fieri poterit. Hoc exemplo certe quiuis faciliè intelliget, plurimum interesse inter ministrationē Eucharistiæ, quæ per diaconum fieri possit, & sacerdotis functionem, sacri quæ medicaminis huius confectionē, quæ sola propriè Missa vocatur ab omnibus. Vides igitur lector hoc exemplo, medicū esse Christum, aromatarium sacerdotem, ministrum diaconum: functionem sacerdotis, & con-

*Exemplum
pulchrum.*

Contra Capti. Babyl. Ca. VIII.

fectionem medicaminis, Missam esse. Vfus ergo missæ non diutius durat, quàm ipsa functio sacerdotis. Fructus tamen plurimus in sacramēto post finitam Missam viget, quemadmodum in medicamine iam intra pyxidem reposito.

Neque tamē concesserim totum & integrum Missæ fructum in sacramento manere. Nam quum in Missa sacrificium offeratur pro salute viuorum, & requie defunctorum, compluresque sacræ preces adiungantur, quibus vota fidelium cunctantium deo commendantur, non est credibile, quòd is qui domi quantauis fide sacramentum istud acceperit, tantum ex eo fructum referat, quantum is qui pari fide Missæ deuotus interfuit, atq; precum quæ in Missa dicuntur, simul & sacræ ipsius communionis ibidem factus sit particeps.

*Multum
refert an
quis Missæ
interfit.*

Ob hæc iam latere neminem opinor, quàm sit absurda Lutheri sententia, quum ex ea consequatur, quòd quoties ex pyxide sacramentum profertur, vel cuiuspiam ægroti causa, qui morti proximus fuerit, toties Missam fieri dicamus. Et quis non perspicit quātum hoc sit veritatis expers,

quum nemo tunc faciat quod ipse Christus in cœna fecit, & quod sacerdotibus iussit faciendum? Nemo enim tunc ex pane & vino corpus & sanguinem Christi facit, quod tamen ipse discipulis mādauit vt facerent. Hoc (inquit) facite in mei *Luce. 22.* memoriam.

Liquet igitur ex his Missam non esse *Conclusio.* aut sumptionem signorum, aut promissionem signis adiectam, atque ideo multo minus promissionem solam.

Pergit tamen adhuc Lutherus ex præ- *IIII.* dictis illis duabus assertionibus colligere quod sequitur: Vnde (inquit) manifestissimum est Missam non esse aliquid nostri *ce* operis aut verbi, sed solius Christi dantis *ce* tam verbum promissionis quā signum *ce* in pane & vino: atque vsum eius nō posse *ce* in offerendo aut operando consistere, sed *ce* in recipiēdo & patiēdo dūtaxat. Et vnde *Apostro-* (te quæso) manifestissimū est? Tibi forsitan *phe.* ex meris insaniis tuis quas vel per febrem (vt ais) aut per phrenesin excogitasti, manifestum est. At nobis tantum abest vt ex vlla scriptura (quam hactenus attulisti) manifestum sit, vt etiam neque videatur in se quicquā habere probabilitatis. Nos

Contra Capt. Babyl. Cap. VIII

enim apertissimam habemus scripturam ex ore Christi prolatam, qua iussit ut hæc faceremus, hoc est ut panem & vinum in corpus & sanguinem suum cōsecrarem: id quod citra nostrum opus haudquaquā fieri potest. Et quanta est ista impudentia tua, ut velis nos absq; scripturis, imò cōtra scripturas, tuis nugis insanissimis credere, somniisque plane phreneticis adhibere fidem?

Porro quòd toties inculcas verbū promissionis, haud scio quod verbum intelligas. In hoc enim & plus quàm Proteum exhibes temetipsum, nunc unum, nunc alterum faciens promissionis verbum. Nā id quod paulo superius recensuisti, videlicet, Hoc est corpus meum quod pro vobis datur, nihil omnino promissionis in se continet. Promittuntur enim, quæ sunt futura. Sed & licet Christus apostolos quorum præsentes erant, certiores verbo suo reddidit de præsentia corporis sui sub illa specie panis, quo (te precor) scripturæ verbo nobis promittitur, quòd quū nos cōsecramus, idem sit futurum? Neque enim scriptum est, quòd quotiescunque super panem sacerdos mea verba recensuerit,

Missam nō esse promissionē solā. 148

protinus ex pane fiet corpus meum. Hoc
vtique verbū promissionis esset. Sic enim
ob alia quædam sacramenta promissiones
factas legimus in euangeliiis. Nam de ba-
ptismo scriptum est: Qui crediderit & ba- *Maaci. 16.*
ptizatus fuerit, saluus erit. Et rursus de
sacramēto remissionis peccatorum: Quo- *Iohan. 20.*
rum remiseritis peccata, remittuntur eis.
Hæc certē verba promissionis sunt. Cæ-
terum in his ipsis sacramentis agendis ne-
mo verbis illis vtitur, sed aliis, quæ non
sunt promissionis, nimirum, Ego bapti-
zo te. & Ego absoluo te. quæ neutiquam
in scripturis leguntur.

At Lutherus dicet ex hoc verbo, vide-
licet, Hoc facite in mei memoriā, totā hu-
ius rei pendere certitudinē. Ergo hoc ma-
gis est verbum promissionis, quàm illud
prius allatum. Quare si tanta vis in verbo
promissionis est, istud inter consecrandū
corpus & sanguinem recenseri potius de-
bet, quàm cætera. quod planē falsum esse
nemo nō credit, quum omnes asserant cō-
secrationē antē factam, quàm istud verbū
pronunciaretur. Sed & pariter in aliis sa-
cramentis, vt pote baptismatis, & abse-

Contra Capt. Babyl. Cap. VIII.

lutionis, promissionis verbum recenseripotius debet, quod nemo tamen vnquam facit, vt ante diximus. Nemo enim quum absoluit, his verbis vtitur: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Neque quum abluit, ait: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Sed vterque tam abluens quàm absoluens in persona sua loquatur necessum est, & dicat ille: Ego baptizo te. & iste, Ego absoluo te. alioqui certe nihil fit.

Cæterum in captiuitate Babylonica Lutherus Missam vocat promissionē remissionis peccatorum. Sic nunquam secum constat, sed est ingenio vsque adeo versatili atque versipelli, vt promissionis verbum nunc vnum, nunc alterum faciat. Sic enim in captiuitate Babylonica scribit: Vides ergo quòd Missa (quam vocamus) sit promissio remissionis peccatorū à deo nobis facta. Quòd si quæramus ab eo, vbi scripta sit hæc promissio, scio respondet, In his verbis esse scriptam, Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum. Hic certe non inficiamur quin expressa sit promissio remissionis peccato-

Missam non esse promissionē solā. 149

rum. At hæc promissio nequaquā fit pro-
sumptione sacramēti, quemadmodum sæ-
pe diximus, sed pro sanguinis effusione,
dum Christus in cruce seipsum immola-
uit. Huc accedit, quòd iuxta Lutheri sen-
tentiam quisque consecrat æqualiter, siue
iuxta Matthæum, siue iuxta Marcum aut
Lucam, aut Paulum pronunciet. At palam
est nec Marcum, nec Lucam, neque Pau-
lum de remissione peccatorum fuisse lo-
cutos. Quamobrem ad consecrationem
faciendam nihil opus est promissione re-
missionis peccatorum.

Adde, quòd inferius in eodem impio
libello testatur totam ipsius Missæ virtu-
tem in promissione remissionis peccato-
rum consistere. Quod si verum sit, tum
Paulus vsum & virtutem ipsius Missæ
prorsus ignoravit, quā & ille Corinthios
instruens hac de re, verbum istud promif-
sionis omnino prætermiserit, & tamen à
Christo se testatur accepisse quæ tum Co-
rinthios docuit. Quamobrem si tantum ex
hoc verbo momentum pendeat, vt tota
penitus Missæ virtus in eo consistat, pro-
fecto Paulus, & eo præsertim loco, vbi
mysterium istud docet, id ipsum minime

1. Cor. xii.

Contra Capt. Babyl. Cap. VIII.

facuisset. Non est ergo Missa promissio remissionis peccatorum.

Sed neque vsus Missæ tantum in recipiendo & patiando consistit, quemadmodum falso Lutherus conatur asserere, verumetiam in offerendo & operando. Neque enim res vnica & simplex est, sed multas (vt ante diximus) in se complectitur. Vt enim Pharmacopolæ functio non in vno solum opere consistit, sed nunc tūdit aromata, nūc liquores admiscet, deinde pariter coquit omnia: ita & sacerdotis functio varia est, nunc consecrat, nunc offert, crebro precatur, viuos item & defunctos per ipsius virtutem sacrificij deo commendat.

V.
Luther. de-
gruncat ar-
gumentum
regis.

Post hæc Lutherus aliud insuper argumentum illustrissimi regis impugnaturus, ipsum prius omni prorsus ornatu pariter ac robore spoliatur, atque ita spoliatum recenset, ad hunc modum: Deinde pro sacrificio Missæ defendendo, Rex (inquit) ita thomisticatur. Esto (inquit) Missa sit promissio, nō hinc sequitur non esse simul & sacrificium, quando in veteri lege erant sacrificia quæ simul erant & promissiones. Rex verò suam argumenta-

tionem non tam inermem & elumbem protulit, sed multo munitiorem. Nam argutiae Lutheranae respondens, Obsecro *Verba re-* (inquit) qualis est ista probatio, quum *is.* docere nititur Missam non esse sacrificium, ex eo quod sit promissio, quasi promissio & sacrificium ita sibi mutuo pugnarent, quemadmodum frigus & calor? Quae Lutheri ratio adeo prorsus friget, ut nec responso digna videatur. Nam legis Mosaicae tam multa sacrificia, quanquam essent figurae omnia futurarum rerum, tamen promissiones erant & ipsa. Promittebant enim ea propter quae fiebant, non modo futura quondam illa quorum erant figurae, sed etiam liberationes, expiationes, purgationes, purificationes populi tunc praesentis, pro quo more solenni quotannis offerebantur. Quae res cum tam aperta sit, ut nemo prorsus eam possit ignorare, ridicula plane dissimulatio est ista Lutheri, quum nunc argumentatur fieri id non posse, quod non ipse tantum, sed populus quoque nouit tam saepe factum. Haecenus ipse Rex.

Contra Captiuita. Babyl. Cap. VIII.

*Reffenss.
Sacrificia
sunt pro-
missiones.*

*Sacrificiis
iungebatur
promissio-
nes.*

Vides lector quem in modum Rex pro-
bat sacrificia promissiones esse, duplici ra-
tione. Altera, quod ea certò polliceban-
tur veritates euenturas quarum erant fi-
guræ. Altera, quod libationes, expiation-
es & purificationes populi tunc præsen-
tis (pro quo quotannis offerebantur) etiã
promittebant. Non quod Rex intellexe-
rit, nihil inter sacrificium & promissionem
interesse, sed quod sacrificiis vt plurimũ
promissiones adiungebantur, vti mox
ostendemus. Obiicit tamen huic argumẽ-
to Lutherus duo. Primum, quod huiusce
rei Rex nullum attulit exemplum. Huius
» (inquit) assertionis Thomistica debuit
» Rex vel vnum exemplum producere.

Verũ quid si rex nullum exemplum
produxisset? Num propterea non valebit
argumentatio regia? Rex enim putauit se
cum eo congressum, quem exempla eius-
modi minime latuissent, quippe quum his
exemplis abundant scripturæ veteris in-
strumenti, quas Lutherus præcipue calle-
re se iactitat. Nam in scripturis, eiusmodi
passim occurrunt exempla, quemadmodũ
ostendemus.

*Exemplũ
primum.*

Primum Leuit. 4. posteaquam Moses,

quem in modum pro peccato ignorantiae
 populi vitulum sacrificandum ostende-
 ret, scriptum est: Et rogante pro eis sacer-
 dote, propitius erit eis dominus. Ecce
 promissionem adiunctam sacrificio. *Rur-* *Secundum.*
sum, ubi per ignorantiam princeps pecca-
 uerit, docet hircū sacrificari debere, sub-
 dens: Rogabitque pro eo sacerdos, & pro
 peccato eius: & dimittetur ei. Ecce rur-
 sum peccati dimittēdi promissionem an-
 nexā sacrificio. Ad hæc. Si priuatus quis- *Tertium.*
 piam per ignorantiam peccauerit, docet
 capram aut ouem offerendam, & pollice-
 tur ob utrumque sacrificium peccati di-
 missionem. Prolixum esset sacrificia cæ-
 tera commemorare, quæ cap. 5. & 6. se-
 quentibus pro diluendis aliis peccatis &
 delictis fieri docentur, ubi & cuiuslibet sa-
 crificio remittēdi delicti promissio subi-
 citur. Vides itaque lector, quot iam illius
 rei produximus testimonia, nimirū quod
 sacrificia veteris legis peccatorum remis-
 sionem promittebant: quamobrem & iux-
 ta morem loquendi scripturarum pro-
 missiones dici non iniuria possunt.

Neq; sophisma Lutheri, quod secundo VI.
 loco producit, alicuius ponderis erit. Nā

Contra Capt. Babyl. Cap. VIII

& hoc alterum est quod obiecit. Promissio (inquit) est verbum: sacrificium res est. quare impossibile est vt promissio sit sacrificium. Ecce merum sophisma. Neque Rex collegit q̃ promissio sacrificium esset, quā promissio minime sacrificetur. At retrorsum sacrificium vocauit promissionem, eo quod per ipsum remissio peccatorum promittatur. Nam propter expiationes & purificationes sacrificia fieri mandabantur in lege.

Ad hæc. Quoties Luthero placet, Missa non sola promissio dicitur, sed promissio signis adiecta, ita quod Missa non modo promissionem, verumetiam, & signa pariter inuoluat. Quæ signa profecto quæ res veras, hoc est veram Christi carnem, verumque sanguinem ipsius contineant, non minus Missa propter ipsa signa res dicetur, quàm verbum, ob ipsam promissionem. Nam vti superius de veteri quadā cæremonia diximus, quam Hebræi phas vocant, quod non solum promissionem complectatur, verumetiam ipsum agni sacrificium: ita & de noua hac cæremonia nō dubitamus asserere, quod præter promissionem & verba, consecrationem etiā.

Eucharistiæ comprehendat, & ipsius corporis Christi, nimirum agni veri & immaculati sacrificium. Quamobrem & plus quam puerile fuerit sic argutari: Missa promissio est & verbum, quare nō potest res esse: quum ipse Lutherus nō. semel cōfiteatur in libello aduersus regem, Missam esse promissionem signis adiectam. Quod quid est aliud, quam Missam verba pariter & rem esse?

Sed & hæc tria sæpe confundit, vnum pro alio frequenter vsurpans, nempe Missam, sacramentum, & testamētum, de quibus in captiuitate Babylonica sic scribit: Stet ergo primū & infallibiliter, Missam seu sacramentum altaris esse testamētū. Ecce si testamētum de vtroque dicatur, hoc est, & de Missa, & de sacramento altaris, necessum est vt ista quoque alterum de altero mutuo dicantur. Atque ita Missa quum sit Lutheri sacramentum, erit etiam & res.

De promissione verò multum hæsitanter loquitur. Nam de ipsa paulo post ita subdit: Vides ergo quòd Missa (quam vocamus) sit promissio remissionis peccatorū. Hic aperte promissionē remissionis

*Lutherus
nihil discernit
minat inter Missam
sacramentum & testamētum.*

Contra Capt. Babyl. Cap. VIII.

peccatorum Missam facit. Et plusculum inferius ubi dicit: Recte itaque dixi totam virtutem Missæ consistere in verbis Christi, quibus testatur remissionem donari peccatorum. Et hic iterum Missam facit promissionem remissionis peccatorum. At in libello contra regem, Nos (inquit) in Missa potissimum vocamus promissionem, ipsa scilicet verba Christi sine quibus panis & vinum essent neque signum neque sacramentum neque Missa. Quid iam his verbis intelligi velit, obscurum est. Nam si promissionem aliam intelligat quam remissionis peccatorum, nimisquam recte loquitur & inuolute, nedum inconstanter. At sincera veritas his ambiguis inuolucris regi non quærit: lucem postulat, non tenebras.

VII. Cæterum quod nec tota Missæ virtus

Virt^o Mis- in promissione remissionis peccatorum
se non con- consistat, neque sit id sine quo panis &
sistit in re- vinum nec signa sint, nec sacramenta, ne-
missionis que missa, iam plenius ostendemus. Di-
peccatorum lucidum itaque vel ex hoc solo fuerit, to-
promissio- tam ipsius Missæ virtutem nequaquam in
ne. promissione remissionis peccatorum con-
 sistere, quod Paulus de hac nihil omnino
 loqua-

loquatur, & tamē ab ipso Christo doctus
 formulā corporis & sanguinis consecran-
 di tradidit sufficientē. Sed & de remissio-
 ne peccatorum solus meminit Matthæus, *Mat. 26.*
 ut si sine hac particula nec panis & vinū
 essent neq; signum, neq; sacramentū, neq;
 missa, quemadmodum Lutherus affirmat,
 non solū Paulus, sed & Marcus, & Lucas
 vehementer aberrassent: quod nephas est
 credere. Nullus enim horū de remissione
 peccatorū verbū vllum facit. Sed Paulus
 ipse præ cæteris gravissimē peccasset, qui
 magistrū huiusce rei se pollicit⁹ est Cori- *I. Cor. 11.*
 thiis, quibus & conficiēdi corporis & san-
 guinis Christi modū tradidit illa sublata
 particula de remissione peccatorū. Quam
 obre si in promissione remissionis pecca-
 torum tota virtus missæ consistat, ut Lu-
 therus opinatur, Paulus haud parua Co-
 rinthios affecisset iniuria, nimirum ipsos
 fraudās omni penitus virtute toti⁹ missæ.
 Nec est credibile quin ipsum totū, quod
 ante facerat edoctus à Christo, Corinthiis
 exposuerit. Quod sit ut etiam nō dissimile
 verò sit Christum illam particulam omi-
 sisse: id quod neutiquam fecisset, si totius
 negocij virtus in ipsa promissione vi-

guisset.

Adde, quòd si tota Missæ virtus in promissione remissionis peccatorum consistat, sine hac nihil omnino fieret: quod falsum esse Lutherus ipse testabitur. Nā paulo post. in libello contra regem affirmat non minus verè consecrare, si quis forma Lucæ, Marci, Pauli vteretur, quàm qui canonis istius impij & falsi vtitur. Sic enim effrons audet sacro missæ canonì conuiciari, impium & falsum illum appellans. Atqui certum est in forma quam Lucas, Marcus, Paulus tradunt, nec verbum quidem esse de promissione remissionis peccatorum. Quare nec in ea promissione tota Missæ virtus cōsistit, neque Missa dici potest sola pmissio remissionis peccatorū. Id qđ adhuc denuo cōfirmabimus, ex ipsius Lutheri verbis. Nā si Missa fuerit sola promissio, neque præter eam sit res vlla, cur toties Lutherus Missam promissionem vocat adiectam signis? Quid enim signis opus erit, si Missa fuerit sola promissio? Auferat ergo signa penitus, que planè res sunt, nempe corpus & sanguis domini. Nam citra hæc, promissio manet promissio. Quocirca si Missam appellet

Confutatio

Missam nō esse promissionē solā. 154

promissionem solam, & promissio signis absumptis nihilominus extat: Missam etiam oportet fateatur extare, tamen si nulla remanserint signa. Nam & ante cæremoniam (quam nos Missam esse non ambigimus) & rursum postquam eadem sit finita, viget ipsa promissio. Nunquam enim ipsa promissio cessat, quum verbum Domini maneat in æternum. *Psal. 118.* Quare manifestum est nec Missam dici posse promissionem solam.

Et quanquam sophisticè contendat, sacrificia vetera non fuisse promissiones, neque promissionem esse rem, negare tamen haudquaquam potest quin simul & promissio & res ad Missæ complementum exigantur. De promissione ipse confitetur: & de signis item quæ sunt res veræ, quin exigantur, nemini dubium esse potest ex his quæ iam diximus.

Sed & præter hæc, quum ipsa res Missæ, hoc est præsentia corporis & sanguinis Christi, nequeat haberi sine consecratione panis in corpus, & vini in sanguinem, subterfugere nullo pacto licet, quin is actus pariter ad essentiam

Missæ prorsus requiratur. Atque hoc est quod sæpe diximus, Missam nō esse quidam simplex, sed in se multa complexi. Neq; multum refert, vnde Missæ nomen fuerit inditū, modò constiterit de re ipsa. Nam vt ostendimus illam cæremoniam quæ phasæ dicta est, non accepisse nomen à quauis ipsius cæremoniaē parte, sed à trāsitu angeli qui pertransiit Hebræos dum Aegyptij percuterentur, atq; ideo phasæ dictam esse, id est transitum: sic & Missa dici potest ab externa quapiā ratione, neque est necesse vt ipsum vocabulum mox in frōte singula prodat, quæ sub ipsa Missa fiant & gerantur.

VIII.

Frustra igitur Lutherus in captiuitate sua Babylonica nobis imponere suis argutiis molitur, cum ex paupere similitudinem hanc introducit. Nullus (inquit) audet tantum insanire, vt dicat bonum opus facere cum qui pauper & indigens venit accepturus de manu diutis beneficium. Quamobrem quum sit Missa beneficium promissionis diuinæ per manum sacerdotū omnibus hominibus exhibitū, ipsa nō potest aut opus aut sacrificiū esse. Hac similitudine Luther⁹ nos fallere conatur,

natur, quum alioqui plurimum interfit inter pauperem munus accipientem à diuite, atque sacerdotem qui consecrat munus utique plebi distribuendum. Plebs enim vicem pauperis gerit, & sacerdos vicem diuitis agit, hoc est ipsius Christi. Christus enim in cœna sacerdotis officiū vsurpauit, Eucharistiam consecrans, eandemque discipulis qui tum plebem referebant, administrans. Tunc enim discipuli recipiendo tantum & patiando (ut Lutheri verbis utar) exhibuerūt sese: Christus autem erat operator & consecrator, atque etiam immolator. Quid enim aliud sibi volunt Euāgelistæ, quum singuli memorent eum gratias egisse, quod & Paulus non taceret? Sed & idem officium quod ipse tunc exercuit, suis discipulis commendauit agendum. Hoc, inquit, facite in mei memoriam. Quibus verbis & Lutherus fatetur tum apostolis Eucharistiæ consecrandæ tributam fuisse potestatem. Face-re (inquit) est, hoc totū imitari quod ipse tunc fecit. Quando igitur ipse tum fuerat operator, consecrator, immolator, illos etiam operadores, consecratores, & immolatores huius sacrificij constituit.

Mat. 26.
Marci 14.
Luc. 22.
1. Corin. 11.

Contra Capti. Babyl. Ca. V III.

*Sacerdos fa-
cit missam,
sed plebs ac-
cipit eam.*

Sacerdos itaque quoties panem & vinum in Eucharistiam consecrat, Missam facit. Plebs verò quæ dum aguntur mysteria sacramentum accipit, non tanquam negocij gestores, Missæ præesse, aut Missam facere, sed interesse Missæ dicuntur. Quæ obrem & plebs ad instar pauperis est, qui solum accipit: at sacerdos qui velut hierarcha mysteriis præest, cū sit inter Christum & plebem ipse mediator, non nihil vtrinque repræsentat. Quatenus enim consecrat ac ministrat, Christum refert qui donat: quatenus autem accipit, eatenus cum paupere plebe communicat.

IX.

*Multa re-
quiruntur
ad Missam*

Iam igitur cunctis opinor dilucidum est, Missam præter ipsam promissionem remissionis peccatorum, alia multa requirere, quæ quantum ad ipsius Missæ substantiam attinet, longe plus habent momenti, quàm promissio quævis. Nam Paulus epistola priori ad Corinthios, Missæ substantiam explicuit absque mentione qualibet remissionis peccatorum. Sed & remissio peccatorum etiam ex veteribus sacrificiis promittebatur, quemadmodum & hæc remissio peccatorum pro-

1. Cor. XI.

mittitur, non quidem ob sumptionem sacramenti, quemadmodum sæpe diximus, sed ob virtutem sacrificij quod in Missa repræsentatur, nempe sacrificij crucis.

Species utique panis in Missa Christi corpus refert, quod exangue pendebat in cruce: & species vini sanguinem, qui similiter in cruce fundebatur in remissionem peccatorum. Propter quod in mysticis illis verbis dicitur, Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Atque ad hunc modum vetera novis vel ad amussim quadrat, quemadmodum & Moysi iussu fuerat, ut cuncta secundum exemplar faceret quod in monte viderat. Nam ut illic populus res quasdam offert, subinde sacerdos eas ipsas immolat, altare sanguine conspergens, mox igne quicquid est adipis adolet in altari, post hæc admiscet & præces, atque ita promittitur remissio peccatorum: sic & in hac nova cæremonia panis & vinum à populo consuevit offerri, subinde per sacerdotem igne cœlitus misso quicquid est adipis, hoc est intima panis & vini

Matt. 26.

*Conferuntur
nova vate-
ribus.*

Exodi. 25.

substantia prorsus absumitur, pane vinoque mutatis in sacram eucharistiam. Sanguis verò seorsum à corpore representatus, quid aliud quàm iugulationem quandam & immolationem insinuat? Calix interea madet sanguine Christi: quo tamen si non respergatur altare, non est dubium tamen, quin ab illo nonnihil sanctitudinis accipiat. Admisceantur demum & preces: atque ita virtute tam eximij sacrificij vera promittitur peccatorum remissio.

Quis iam nō perspicit illas figuras huic veritati prorsus respondere, ac vicissim veritatem istam umbris & figuris illis? Nemo tamen ex hac cōparatione credat cuiquam ad hoc sacramentum accedere licere, quem non ante verè pœnituerit. Nā si quum ad ipsa vetera sacrificia accedebāt, confitebantur peccata sua domino, quem admodum Num. 5. iubentur: multo magis ad hoc sacrificium accessuri teneantur se prius expurgare, & dignè præparare, quā iob hoc ipsum institutum sit absolutionis sacramentum. Nō est ergo quod quisquā ad eucharistiam accedere præsumat cum peccati mortalis conscientia. Nam eiusmodi peccata per sacramentū absolutio-

Eucharistie sacramentum non sumat nisi pœniter.

nis expurgari pridem oportuit. Veruntamen hic delentur peccatorum reliquię, simul & peccata quorum inter confitendum non est habita memoriā. Neque sacramentum istud, vt sæpe diximus, est signum remissionis peccatorum, sed vnionis est sacramentum, & incorporationis Christo, nō remissionis peccatorū. Aliud est enim præstare peccatorū remissionem, & sacramentum esse talis remissionis.

Quædam quę Lutherus falso impingit illustrissimo Regi, diluuntur.

Cap. IX.

AM satis abunde cōfectum I. est, opinor, Missam nō esse promissionem solam, neque totam ipsius Missæ virtutem in promissione remissionis peccatorum consistere. Quamobrem & à veritate longe alienum est quod Lutherus cōminatur, nempe quod nisi Missam obtinuerimus esse promissionem seu testamētum (vt ipse falso iactitat verba clarè sonare) totum Euangeliū & vniuersum solatiū amittimus. Nam & in-

Contra Capti. Babyl. Ca. I X.

tegra nihilominus erit totius euangelij veritas. Sed neq; solatij quicquā est quod Lutheranū commētum hominibus queat afferre, quod nō iuxta communem totius ecclesiæ ritum & fidē idque longe cumulatius q̄ pro Lutheri somniis exhibeatur.

Corp^o Christi fieri per cōsecrationē nō probatur ex nudis enāgelij verbis sine pia interpretatione.

Addam & istud, quod nisi ritus ecclesiæ tot seculorum vsu, pariter & patrum assertionibus esset comprobatus, nec Lutherus neque alius quisquam ex euangelij nudis verbis aduersus proteruientē euinceret corporis Christi præsentiam in sacramento fieri per cuiusvis sacerdotis cōsecrationem. Et quantum damnum esset nobis hoc solatio priuari, aut in hæitationem aliquam leuiculam huius rei venire? At in istam inciderimus hæitationē haud dubie, si cum Luthero nihil patrum interpretationi nihilq; consuetudini censeremus deferendum. Veruntamen ex euāgelij verbis vnā cum assertionibus patrum, atque diuturna consuetudine, præsertim in re tanti ponderis, nihil dubito quin euincetur aduersum omnes, in Missa verē carnē & sanguinem Christi consecrari, donariq; fidelibus. Sed de iis rebus postea copiosius dicemus. Interea certum!

habeamus, nullum in toto euangelio verbum esse, quo Lutherus valeat aduersus proteruentem firmare Missam esse promissionem, quod tamen ipse toties & tam magnifice iactitat.

Age iam excutiamus & istud quàm nō II.
erubescat homo impudētissimus Regi & mendacium & contradictionem impingere, quòd is hoc loco fateatur sese ad tædium vsque de testamentis & promissionibus à concionatoribus audiisse, & tamē postea cum de sacramento ordinis loquatur, neget vllam in tota cœna dominica esse promissionem. At in hoc plane mendacissimus esse Lutherus deprehenditur ab eo qui verba Regis illic scripta velit perlegere. Sunt enim hæc verba regis: Legatur locus de cœna dominica, non reperiatur apud vllū euangelistarum in susceptione sacramenti promissam gratiam. Legitur à Christo dictum, Hic est sanguis *Mat. 26.* meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionē peccatorū. Quibus verbis significauit semetipsum in cruce per passionem redempturū genus humanum. Sed quū dixit ante: Hoc facite in meā cōmemorationem, nullā hoc faciēti.

Contra Capt. Babyl. Ca. I X.

Id est sacerdoti consecranti, neque eucharistiam recipienti, gratiam ibi promittit, nullam peccatorum remissionem. Haftenus ipse rex. Quibus verbis palam est regem negare vel gratiam vel remissionem peccatorum in missa promissam esse vel ei qui consecrat, vel ei qui recipit eucharistiam. Et hoc sane verissimum est. Non negat tamen quin in ipsis verbis Missae recenseatur promissio remissionis peccatorum: quae promissio, ut dicit, facta est propter effusionem sanguinis in cruce, & propter ipsam passionem, qua genus redemit humanum, non propter esum sacramenti. Mendacium igitur est apertissimum, quod rex negarit ullam esse promissionem in Missa.

*Luth. falso
emponit ve
gi contra-
dictionem.*

Sed & istud quoque nihilominus mendacium est, quod rex sibi ipsi contradixerit: quum nihil repugnet concedere, se ab aliis audiisse de testamentis & promissionibus istiusmodi, & negare tamen quod in missa fuerit vlla gratia seu peccatorum remissio vel consecranti vel suscipienti eucharistiam aperte promissa. Rex ubique secum constat, & pro his quae docet, aut scripturas aut rationes affert efficacissimas, quas vel aure surda Lutherus pertransit, vel

médaciis & cauillis eludere conatur, quē-
admodū & in hoc (quod proximè sequi-
tur) manifestū est. Nā ait regē citra vllam
probationē assēruissē fieri à sacerdotibus
non modo id quod Christus in cœna, sed
quod in cruce fecit. quod est haud dubie
mendacium apertissimum. Nam rex ad id
comprobandam duas affert scripturas, v-
tranque ex Paulo.

*Rex bina
autoritate
probauit id
a sacerdoti-
bus fieri
quod Chri-
stus fecit.*
III.

Sed verba regis subiiciā. Si nobis (in-
quit) instet Lutherus, sacerdotē offerre nō
posse, quia Christus in cœna nō obtulit:
recordetur corū quæ dixit ipse, testamen-
tum inuoluere testatoris mortē, nec antē
vires & robur sumere, & tota perfectione
cōpleri, quā teo moriēte qui testatus est.
Quamobrē non solū pertinet ad testamē-
tū quæ prius fecit in cœna, sed etiā obla-
tio ei⁹ in cruce. Nā in cruce cōsummauit
sacrificiū, quod inchoauit in cœna: eoque
tētius rei cōmemoratio, nēpe cōsecratio-
nis in cœna, & oblationis in cruce, vno
celebratur ac representatur sacramentis
Missæ, atque adeo verius mors represen-
tatur quā cœna. Apostolus enim quum
Corinthiis scriberet, Quotiescunque pa-
nē hunc comederitis, & calicem biberitis,

I. Cor. II.

Contra Capti. Babyl. Cap. I X.

adiecit, non, cœnam domini, sed mortem domini annūciabitis. Haftenus ipse Rex.

Roffensis. In quibus verbis lector apertè vides regem testimonio Pauli communiſſe quod dixerat, nimirum in miſſa verius mortem Chriſti repræſentari, q̃ dominicā cœnam. Annūciabitis (inquit) mortem domini donec veniat. Quam ſcripturam & nos ante latius tractauimus.

Verba regis. Sed audi iā alterā ſcripturā ex Luca, quā rex ad idipſum cōprobādū produxit. Verba regis ſunt hæc: Negari nō poteſt ſacerdotem in Miſſa bonū opus facere: quippe qui nō aliud facit in miſſa, quā Chriſtus in cœna fecit & cruce. hoc enim declarāt

Lucæ. 22. verba Chriſti, Hoc facite i meā cōmemorationē. Quibus verbis quid aliud volebat vt in miſſa repræſentaret ac facerent, quā quod ipſe faciebat in cœna, & cruce? Hucusque rex. Lutheri tamē tanta eſt improbitas, vt nihil pudeat aſſeruiffe regem id dixiſſe ſolū, & nō probaſſe, quā tamē pro vna re duo ſcripturarū testimonia Rex produxerit, vt iam oſtendimus.

Cauillum Luth. Audisti mendacium lector, accipe nūc & cauillū quod illico ſubiecit. Dico (inquit) ego contrā, manifeſtū eſſe ſacerdote s

in Missa id omittere quod Christ^{us} in cœ-
 na fecit, & id facere quod Iudæi fecerunt
 in cruce Christo. Nec dico hoc solū, sed
 probo quoque. Nā qui verbū dei peruer-
 tit & extinguit, is verè crucifigit filiū dei:
 id quod faciunt omnes qui ex promissio-
 ne opus faciunt, quū hoc verè sit verita-
 tē dei mutare in mēdaciū. Hæc Lutherus.

Ego certè neminē hactenus audiui, qui
 promissionē opus fecerit. Neq; si quisquā
 id tutari vellet, quòd promissio fuerit o-
 pus: nō video quomodo veritatē dei com-
 mutet in mendaciū. At vnū scio, quòd si
 puertere & extinguerē verbū dei, sit filiū
 crucifigere, Lutherus Christū ita crucifi-
 git, vt nemo magis. Nam ipse tam illud,
 Annūciabitis mortē domini, quā illud,
 Facite in mei commemorationē, peruer-
 tere simul & extinguerē conatur penitus.

Confutatio

*Luth. Chri-
 stum cruci-
 figit.*

IIII

Subinde non minus impudenter & sa-
 crū ipsius missæ canonē, tot seculis à pa-
 tribus non minori eruditione quā vitæ
 sanctimonia præditis honorificè cultū, ip-
 se cōtēnit, ac pro nihilo ducit. Canonem
 (inquit) ego reieci & reiicio, quòd pror-
 sus aperte contra euangelium vocat sacri-
 ficia, quæ sunt signa dei promissionibus

Contra Capti. Babyl. Ca. I X.

20 adiecta, nobis oblata, à nobis recipienda,
 21 non offerēda. Primum hic audis lector,
 22 quòd sacrū reiiicit canonē, quo nihil hac-
 23 tenus apud orthodoxos, exceptis euan-
 24 geliis, antiquius habitū est. Qui cōtēptus
 25 (si nihil aliud esset) abūde monstrat qua-
 26 le monstrū & quā n horrendū sit. Luthe-
 27 rus. At caussam subdit, nempe quòd prorsus
 28 apertē contra euangeliū vocat sacrifici-
 29 cia, quæ sunt signa dei promissionib⁹ ad-
 30 iecta. Verū istud apertissimū est menda-
 31 cium, quòd canon prorsus apertē contra
 32 euangeliū ipsa dei signa vocet sacrificia.
 33 Proferat velim ipsum euangelij locū, qui
 34 canoni tam apertē contradicat, id quod
 35 scio nūquam faciet. Nos autē abunde sa-
 36 tis produximus, cur verus agnus Christus
 37 Iesus, verē sub illis panis & vini speciebus
 38 in altari sacrificetur. Et quid prohibet si-
 39 gna dei vocari sacrificia? Nam & in vete-
 40 ri lege quæ sacrificia vocantur, fuerūt itē
 41 & Christi per suam passionem immolādi
 42 signa, simul & promissionibus adiecta,
 43 quemadmodū superius ostendimus. Quid
 44 mirum igitur si panis & vini species, quæ
 45 non modo signa sunt carnis & sangui-
 46 nis ipsius agni iam olim in cruce pro no-
 47 bis

*Signa dei
 vocatur sa-
 crificia.*

*Species pa-
 nis & vini
 vocatur sa-
 crificia.*

bis immolati, verum etiam eundem verè præsentem annunciant ob reficiendam eiusdem immolationis memoriam, quid inquam mirum est, si eiusmodi signa sacrificia vocentur? quando nusquam (quod tamen ob consequendam veram vitam oportuit) agn⁹ ille comeditur præterquam ex hoc sacrificio. Geminum itaque mendacium, ut ferè solet, Lutherus huc inue-

*Duplex Lu-
th. menda-
cium.*

xit: alterū, quod signa ipsa nō debeant vocari sacrificia: alterū, quod affirmet id tam prorsus apertè facere cōtra Euangelium. Quod verò subdit ideo signa hæc non esse offerenda, quod nobis oblata sint, & à nobis recipienda, quid stolidius dici poterit, quum nihil penitus habeamus offerendum, quod nō à deo prius accepimus? Sic enim David deo confitetur. 1. Paralipomenon. 29. Tua sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. Et Paulus identidem ait: Quid habes quod non accepisti? Quare si nihil deo sit à nobis offerendum, nisi quod nō accepimus, nihil vnquam offeremus. Præcluditur enim ad hunc modum omnis oblatio penitus, id quod apertissimè scripturis contrahitur, quippe quæ passim hortantur

1. Cor. 4.

Contra Capt. Babyl. Cap. I X.

*Filius pa-
tri offeren-
dus.*

ut hostiam aliquam offeramus deo. Quod si possit quidpiam quod à deo pridem accepi-
mus, deo rursus offerri, quid vetat
quò minus hunc immaculatum agnum,
tam acceptabilem patri, quippe qui pro
peccatis olim offerebatur, & ad nostram
utilitatem à deo nobis donatus sit, quid
inquam vetat quò minus eundem rursus
offeramus patri, ceu iuge quoddam sacri-
ficiū, pro peccatis quæ quotidie facimus,
quotidie redimendis? Nā cū Christus se-
mel oblatus fuerit pro peccatis omnibus
abolendis, tamen oblationis illius meri-
tum & fructus, non nisi mediis idoneis,
peccatoribus omnibus applicatur. Alio-
qui nemo peccatorum fieret saluus, sed
cuncti damnarentur.

*Meritū pas-
sionis appli-
catur homi-
nibus.*

Quod si Lutherus dixerit sufficere cui-
que suam fidem, neque ego refragor, vbi
cætera defuerint. Verum vbi cætera que-
ant obtineri, nec tamen conquirendi suf-
ficiens adhibeatur diligentia, talem fidem
ego minime suffecturam opinor, sed pro-
tinus ipsa negligentia deformari. Nam
alioqui frustra non modo baptismus, ve-
rum etiam absolutionis sacramentum &
Eucharistia quoque fuissent instituta.

*Sola fides
non sufficit
cuiuslibet
adulto.*

Per hæc ergo sacramenta, passionis illius fructus peccatoribus communicantur. Nihil ergo prohibet, quin sub signis Christi verus agnus offerri possit, quum hæc hostia nulla altera purior, nulla sanctior, nulla denique patri acceptior excogitari queat.

Hic multis cōiiciis, multis insaniis, multis deniq; puerilibus ineptiis præteritis, ad illud solenne de sacris literis mendacium venio, quo Lutherus cōtendit nulum in lege fuisse sacrificium quod recipiebatur, & non penitus totum incendebatur. Mihi (inquis) satis. In lege quicquid offerebatur, totum incendebatur. Putat enim offerri nihil, quod nō igne prorsus absumebatur, quum scripturæ palam asserant, nō modo populum obtulisse sacerdotum manibus, verumetiam & ipsos sacerdotes immolasse lōge plura quàm incenderint. Sed de populo prius exēplum producamus. Leuit. 2. sic scriptū est: Anima quū obtulerit oblationē sacrificij domino, simila erit eius oblatio. Istud omnino de quouis offerente quantumvis laico debet intelligi. Porro sacerdotis officium erat, ex tota ipsa oblatione me-

VI

Luth. mentitur omnia oblata fuisse incensa.

moriale quoddam decerpere, mox igni-
 bus exurendum, ut ibidem traditur. Nam
 paulo post sequitur, Ac deferet ad filios
 Aaron sacerdotis. Quorum vnus tollet
 pugillum plenum simila, & ponet memo-
 riale super altare &c. Ecce vides lector
 priuatum illum de populo prius ad sacer-
 dotis manum offerre, deinde sacerdotem
 ipsum offerre denuo. Rursum in eodem
 capite sequitur apertius: Sin de craticula
 fuerit sacrificium tuum, æquè simila con-
 spergetur oleo, quam offerens domino
 trades in manibus sacerdotis. Ecce tradi-
 tio manibus sacerdotis oblatio dicitur, &
 oblatio domino facta. Quam (inquit)
 offerens domino, trades in manibus sacer-
 dotis. Et continenter sequitur de sacer-
 dote: Qui quum obtulerit eam, tollet
 memoriale de sacrificio, & madolebit
 super altare. Ecce vides lector quòd
 prius quàm id quod pro memoriali de-
 sumitur exurendum, totum illud pridem
 oblatum à laico dicitur oblatio: & denuo
 per sacerdotum oblatum, vocatur sacri-
 ficiu.

Memoria- *le quid si-* *gnificet.* *Ceterum* *hinc in verbo memoria-*
le scrupulus habeatur, Moses quinto

Leuitici, quid per hoc velit intelligi, docet apertius. Nam postquam pauperi (qui non haberet quicquam viuum offerendum) simulam offerro iussisset, illico mandat vt sacerdos plenum ex capugillum hauriens cremet super altare in monumentum eius qui prius obtulerat: quodque residuum esset, sacerdos in suam partem acciperet. Ecce vides id quod incenditur, in eius memoriale & monumentum fieri, qui prius obtulerat. Bis igitur oblatum fuit, semel per laicum, & denuo per sacerdotem: tertio nonnihil ipsius oblatis cremabatur. Sed & in eodem capite plenius aperitur non solum id offerri quod incenditur, sed totum quod apportatur ad manus sacerdotum. Nam iubetur ibi pauper, qui pecus non habeat, duos offerre turtures, aut duos pullos columbarum, alterum pro peccato, alterum in holocaustum. Offerebatur igitur vterque, sed alter tantum incendebatur. At in re nimis aperta nimis laboramus: veram illud ideo facimus, vt homini non dilucidum sit quam sit impudens Lutheri mendacium.

Contra Capt. Babyl. Cap. IX.

VII.

*Sacrificiū
non semper
combureba-
tur.*

Et quanquam ex his quæ diximus, aliquousque constet, etiam sacrificium aliquod in lege fuisse quod recipiebatur, & non totum incēdebatur, quemadmodum de altero turture aut altero pullo columbarum apertissimum est: non grauabimur tamen & alia super hac re producere testimonia. Ego certè demiror hominem, qui tantam sibi de sacris bibliis peritiam arrogat, contrariū asserere tam impudenter, quum in bibliis occurrant eius rei tam frequenter exempla. Nam Leuit. x. legitur ita sacerdotibus dictum: Tollite sacrificium quod remansit de oblatione domini, & comedite illud absq; fermento iuxta altare, quia sanctum sanctorum est. Ecce quodd reliquū fuit præter oblationem domini, hoc est præter id quod incendebatur, sacrificium erat, quod & sacerdotibus in cibum fuit. Et quāquam aliqua pars totius exurebatur in memoriale, nihilominus ipsum totum erat deo verè sacrificatum. Nam ubi quispiam ē populo sacerdotum manibus rem quamvis obtulisset, primum, si fuisset ipsa res inanimis, cuiusmodi similia est, siue cruda, siue cocta, frizave, mox eandem sacerdos in sacrificium

efferebat, vt nuper diximus: atque ita de-
 mum portiuncula quadam eius sacrificij
 in altari exusta, quicquid residuum fuerat,
 ab ipsis edebatur sacerdotibus. Sic enim
 aperte iussit Moyses Leui. 2. Quicquid (in-
 quit) reliquum est, erit Aaron & filiorum
 eius. sanctum sanctorum de oblationibus
 domini. Quod si pecus offerendum esset
 à populo aut à principe, aut à priuato
 quouis, posteaquam sacerdotum manibus
 id semel oblatum fuisset, tum sacerdos idem
 pecus immolabat in altari sanguinem eius
 effundens, & eodem altaris basim resper-
 gens, iamque hostia & sacrificium appel-
 labatur. Postremò nonnullam eius partem
 sacerdos exurebat in memorià ipsius mu-
 neris, si vel pacificorum hostia fuisset, vel
 victima pro peccato. Quicquid autem re-
 liquum erat, sacerdotibus in esum verte-
 batur. Is ordo Leuit. 3. 4. & 5: pater aper-
 tissimè. Quamobrem & Nume. 18. domi-
 nus ad Aarō dicit: Omnis oblatio, & sacri-
 ficium, & quicquid pro peccato atque de-
 licto redditur mihi, atque cedit in sancta
 sanctorum, tuum erit, & filiorum tuorum.
 in sanctuario comedes illud. Quid potest
 apertius dici? Propter quod & Moyses, vti

Leuit. 10. traditur, iratus fuit aduersus Eleazar & Ithamar filios Aaron, quòd hircum oblatum pro peccato non comedissent, sed exussissent penitus. Cur (inquit) nō comedistis hostiam pro peccato in loco sancto qui sancta sanctorum est? An nō ex his verbis palam est id ipsum quod edebatur, oblationem & sacrificiū fuisse? Sed & Exo. 29. Panes (inquit dominus ad Moysen) qui sunt in canistro, in vestibulo tabernaculi testimonij comedent, vt sit placabile sacrificium, & sanctificentur offerentium manus. Ecce ipsa receptio & comestio panum, sacrificiū illud effecit placabile, quo manus item offerentium sanctificabantur. Et Deutero. 18. scriptum est: Non habebunt sacerdotes & leuitæ, & omnes qui de eadem tribu sunt, partem & hæreditatem cum reliquo populo Israël, quia sacrificia domini & oblationes eius comedēt. Falsum est igitur, quòd nullum in lege fuisset sacrificiū quod recipiebatur, & non totum penitus incendebatur.

Cæterum & ex euangelio probemus hoc ipsum. Christus enim apud Matthæū cap. 12. vocat sacerdotum opera, sacrificiū. An nō legistis (inquit) in lege, quòd sab-

batis sacerdotes in templo sabbatum prophanant, & crimine vacant? Et quomodo prophanat, nisi faciēdis sacrificiis? Nam & hāc eorum operam sacrificiū appellat, quū subdit: Misericordiam volo, & non sacrificium. At ob hāc quę incendebantur, solius ignis opera suffecit citra sacerdotum sudores. Sacerdotum labor erat potissimū in iugulandis, & exoriandis pecoribus: quod opus adeo sacrum fuit, ut nemini alteri prāterquam sacerdoti liceret id facere. Quamobrem & palam est hoc opus à Christo vocatum sacrificium. Mendacissimum igitur est quod Lutherus asseruit, nempe quod in lege quicquid offerebatur deo, totum incendebatur. Nec enim solum quod exurebatur, sed & quod edebatur ab ipsis sacerdotibus, erat verē sacrificiū: nisi quis nialit cum Luthero scripturas omnes pervertere, quā assentire veritati.

Satisfecimus igitur (opinor) quæstioni Lutheranæ, qua tam arroganter quæsit, ubi reperiretur in lege sacrificium quod recipiebatur, & non penitus totum incendebatur. Palam igitur ex his est nihil omnino repugnare, quod Christi corpus Corp⁹ Chri

Contra Capt. Babyl. Cap. X.

si & sanguis vocatur sacrificium à nobis sumendum.

& sanguinẽ in missa vocemus sacrificium. Et eadem identidem fateamur non solum antè nobis à deo donata fuisse, verum etiam à nobis rursus in cibum esse recipienda. Sic enim in ipsis typis factum legimus, nimirum in veteri lege, res videlicet à deo donatas, eidem rursus immolatas, demum à sacerdotibus in cibum sumi. Ex his iam discat lector quanta sit vel inscitia vel impudentia Lutheri. Inscitia primum, si tot scripturarum inscius fuerit, quarum notitiam vni sibi præ cæteris vendicat. Impudentia verò, si non ignorauerit, & tamẽ dissimulet, imò neget eas nusquam in lege reperiri posse.

Sed prolixiores quàm oportuit in re nimis dilucida fuimus. Veruntamen si (quæ sequuntur) meras amentias quibus Lutherus haud aliter, quàm furis actus infernalibus debacchatur, persequi velimus, nimio certe lectorem quemuis affeceremustædio. Quamobrem illis dimissis, ad ea quæ sunt maioris momenti transcamus.

INTERPRETATIONI
quàm de scripturis patres concorditer reliquerunt, fidẽ adhibendã esse.

Cap.

Cap. X.

Aud multo post hæc Lutherus cōtrouersiam quā-
dā agitāt, an videlicet præ-
ter scripturas vlla traditio-
nibus patrum habenda sit
fides. Quam sanè contro-
uersiam Rex haudquaquam (vti Lutherus
fingit) sed Lutherus ipse callidè mouit,
quò regis argumentis, quæ fuerant ob al-
liud institutum in medium allata, posset
abuti cōmodius. Nam vbi Lutherus duo-
bus potissimum, hoc est verbo Christi
pariter & exemplo probare cōtendit Mis-
sam esse, promissionem, Rex vtrumq; plu-
ribus rationibus atque scripturis confu-
tans, docet, neque verbum vllum Christi,
neque exemplum quoduis, solidā eius rei
præstare probationem. E quibus argu-
mentis Lutherus quædam decerpfit, aliò
contorquens quàm Rex instituerat, vt fa-
cilè quiuis lector iudicabit. Cæterū quia
Lutherus hanc cōtrouersiam introduxe-
rat, ex eo iustissima nobis datur occasio
iam præstandi quod antè pollicebamur,
nimirum ostendendi, quòd intellectus E-
uangelij certius haberi potest ex inter-

I.

Euangelij

*sensus ex
patrum in-
terpretati-
one peten-
dus est.* pretatione patrum, & vsu nobis ab eisdem
tradito, quàm ex nudis ipsius Euangelij
verbis. Simulque patebit non posse ex ip-
so Euangelio, probari missam esse pro-
missionem.

II. Sed prius illud aggrediamur & doceamus, quòd citra patrū interpretationem, & vsu nobis ab eisdem traditum, nemo probabit ex ipsis nudis Euangelij verbis sacerdotem quempiam his temporibus veram Christi carnem & sanguinem consecrare. Non quod res hæc iam ambigua sit, sed quòd eius certitudo non tam habeatur ex verbis Euangelij, quàm ex patrum (vt diximus) interpretatione, simul & vsu tanti temporis quem illi posteris reliquerunt.

*Ioan. V viclef negat
Christū con-
secrassse in
cæna.* Principio si quis donauerit (quod tamen V viclef prorsus negat) Christum in ecena verè corpus & sanguinem suum ex pane vinoque confecisse, nequaquam ex hoc inferitur, quòd vnusquisque sacerdos ita similiter panem in corpus, & vinū in sanguinem permutabit. Nam Christus pleraque fecisse non dubitatur, quæ iam nemo quātiūvis aut sanctus aut sapiēs fuerit, queat efficere. Quamobrem, nisi fuerit in dictis verbis aperte promissum, quòd

quisquis siue laicus siue sacerdos eandem rem tentauerit, idem effectus sequetur, nulla nobis aderit huius negocij certitudo. Sed eiusmodi nihil in Euangeliiis, vt patebit, est pmissum. Sic enim refert Matthæus: *Matth. 26.* Accepit Iesus panem: & quum egisset gratias, fregit ac dixit: Accipite, comedite, hoc est corpus meum. & accepto poculo gratias actis dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes, hic est enim sanguis meus qui est noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionē peccatorum. Hactenus Matthæus, qui & solus testamēti noui meminit. Neque vllum hic verbum possumus est quo probetur, in nostra missa veram fieri carnis & sanguinis Christi præsentiam. Nam & si Christus ex pane carnem suam, & ex vino sanguinem effecerit, non ob id consequitur, virtute alicuius verbi hic positi nos quoties id ipsum tentauerimus, idem effecturos.

Matthæus itaq; nihil facit ad huius rei probationem, ac multo minus ad Lutheri commentum, quo contendit ipse Missam esse testamentū nouum, vt sepe diximus. Neque enim scripsit Matthæus: Hic sanguis est testamentum nouum, sed hic est

Contra Capt. Babyl. Cap. X.

sanguis testamenti noui.

Marc. 14.

Marcus item nihil confert, qui de remissione peccatorum nec verbū quidem faciēs, in cæteris ferme cōsentit Matthæo. Quamobrem nec ille aut huic instituto aut Lutheri figmēto conducit quicquam. Sed Lucas (inquit) & Paulus rem satis aper-riunt. Istud iam excutiamus, Primum, hi nil omnino de remissione peccatorum loquuntur. Quare & dilucidum est, quantum ad promissam remissionem peccatorum attinet, nihil eos inuare Lutherum. Quamobrem & clarissimum est, non pos-

Anthypopora.

Luce. 22.

1. Cor. 11.

se Lutherum ex toto Euangelio probare, Missam esse promissionē remissionis peccatorum. Sed dicet; Ex Luca pariter & ex Paulo manifestè colligitur, sacerdotes ex pane simul & vino carnem ac sanguinem Christi conficere. Nam vterque narrat dixisse Christum, Hoc facite in mei memoriam. At istud apud eum, qui nihil præter scripturas admittit, neutiquam probabit institutum. Nam vt largiamur Christum apostolis dixisse, non propterea cōsequitur quòd omnibus eorum posteris eandē tradiderit potestatem. Nam & illis data fuit potestas eiiciendi demones, morbos

Matth. 10.

Marc. 3. 6.

que curandi, quæ iam in illorum vicarios
haudquaquam competit.

Adde, quòd in Euangelio nonnulla le-
gantur apostolis dicta, quæ non conue-
niant omnibus, cuiusmodi & istud est: In
viam gentium ne abieritis. Quoniam igitur
illud nusquam in toto legatur Euan-
gelio promissum, iam planè deest quo p-
bemus, quicquid in cœna dictū erat apo-
stolis, id etiam cunctis eorum posteris
fuisse dictum. Quòd si nequeat hoc de vi-
cariis apostolorū probari, multo mi-
nus id de quouis alio Christiano conuin-
ci possit, quum & apostolis & eorum vi-
cariis multa fuerant tradita, quæ non ad
omnes pertineant Christianos. Non po-
test igitur per ullam scripturam probari,
quòd aut laicus aut sacerdos quoties id
negotij tentauerit, pari modo cōficiet ex
pane vinoque Christi corpus & sangui-
nem, atque Christus ipse confecit, quum
et istud in scripturis contineatur.

Ex iis (opinor) nemo non intelligit,
huius rei certitudinem, non tam ex Euan-
gelio pendere, quàm ex usu & consuetu-
dine quæ per tot secula nobis ab ipsis pri-
mis patribus commēdata est. Sic enim ip-

III.

Matth. 10.

IIII

Cōsecratio-
nis fides ex
priscorū pē-
det erudi-
tione.

sis, docente spiritu sancto, visum fuit hanc Euangelij partem nobis interpretari. Sicque suis temporibus vtendam arbitrati sunt: vt iam quisquis aut alium sensum aut vsum velit introducere, is omnino repugnabit spiritui sancto, cuius instinctu priores patres hunc ritum & cæremoniam in Eucharistiæ consecratione tradiderunt. Nam persuasissimum esse potest ei qui nō ignorat euangelium, spiritum sanctū (qui datus est ecclesiæ perpetu^o instructor) nūquam in re tanti ponderis fuisse passum ipsam errare tanto & tam prolixo temporum successu.

IIII.

*Magis fi-
dendum est
consuetudi-
ni probatæ
quàm nu-
dis euange-
lij verbis.*

Cæterum vt confirmetur illud quod diximus, nempe maiorem habendam esse fidem vsui diuturno, quem à primis ipsis patribus ecclesia certò traditum confidit, quàm nudis ipsius Euangelij verbis, adiiciam exemplum aliud. In verbis Euangelij quæ supra recensuimus, duo sunt dumtaxat, nempe factum Christi, & mādātum de sic faciendo. Ego verò iam alia verba Christi producam, in quibus præter factum & mādātum adicitur & tertium, nempe promissio, nec tamen his diebus ullus ex eis effectus sequitur. Proferam inquam

inquam ex Euāgelio quiddam, quod olim
 Christus ipse fecit, quemadmodum & il-
 lud consecrationis opus Euangelistæ re-
 ferunt fecisse Christum. Deinde quod &
 idem opus apostolis iubeat facere, quē-
 admodum & Lucas & Paulus illic docēt
 mandasse Christum vt ita facerent. Deni-
 que præter hæc in eisdem verbis ostēdam
 promississe Christum, vt effectus ex cona-
 mine futurorum Christianorum palam
 sequeretur. Id quod in cœnæ dominicę
 verbis nusquā scribitur **CHRISTVM**
 fuisse pollicitum. Et quanquam hæc o-
 minia tradita sint in Euangelio, & vnus
 effectus gratia, nunquam tamen his die-
 bus aut quā rarissimē talis euenit esse-
 ctus. At video præstolaris lector quid-
 nam exempli sim productur⁹. Accipe quid
 id sit. docent Euangelia Christum eiecisse
 demones, illuminasse cæcos, ægrotos sa-
 nasse. Ecce factum. Apostolis insuper mā-
 dasse, quatenus ipsi facerent eadem opera.
 Sic enim Lucas scribit: Conuocatis autem
 Iesus duodecim, dedit illis potestatem &
 auctoritatē super omnia dæmonia, & vt
 morbos sanarent. Ecce iussū. Iubetur e-
 nim apostolis vt similia faciant. Datur

*Miracula
 Christus se-
 cit, quæ &
 apostolis fa-
 cienda com-
 misit, cum
 certitudine
 effectus.*

*Lucæ. 22.
 1. Cor. 11.*

Lucæ. 9.

Contra Capt. Babil. Cap. X.

Marc. 16.

enim eis potestas eadem faciendi quæ fecit Christus. Sed aduerte simul & tertium, promissionem videlicet factam effectus secuturi, atque cunctis qui credituri essent in CHRISTVM. Signa, inquit Christus apud Marcum, eos qui crediderint, hæc sequentur. In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquētur nouis, serpentes tollent: & si mortiferū quid biberint, non eis nocēbit. super ægros manus imponent, & bene habebūt. Ecce tertium, promissionem videlicet, quam certè nullum his diebus effectū sortiri dilucidè cernimus. Nemo enim est qui iam aut dæmones corporaliter eiicit, aut sanat morbos: & tamē ambigimus minime quin hodie plurimi sint qui fidē habeant. Quod si nullus iam effectus ex hac promissione sequatur, vbi tam factū quàm iussū Christi præcessit, quam certitudinem habebimus ex illis verbis in quibus non certo promiserit successuris sacerdotibus consecrandi potestatem?

Promissio
miraculo-

Sed dicet forte quispiam: Inanis igitur erit promissio Christi: nequaquam. Non enim voluit Christus promissionem hæc efficaciam habere perpetuam, sed pro tempo-

re nascētis & adolescētis Ecclesiæ. Quod *rum oportet
tamen implere
ta est.*
tamen ex ipsis Euangelis haudquaquā didicimus, sed ex vsu & interpretatione patrum dūtaxat. Cōmuniter enim in ipsis Ecclesiæ primordiis à verè credentibus hæc facta sunt ad corroborandā Euāgelij fidē.

At postquā fuerat euāgelica doctrina per *Non semper
per miracula
opus est.*
totum orbem vsquequaque diffusa, nihil deinceps opus fuit eiusmodi miraculis. Veruntamen si nudam Euangelij lectionem sequeremur, certū haberemus hodie neminem verè credere, nisi qui possit ea ipsa signa facere, hoc est & eiicere dæmones, & sanare morbos, quū Christus tā apertè sit pollicitus, q̃ eos qui credituri forent, hæc signa subsequerētur: hoc est, vt per ei⁹ nomen dæmones eiicerēt, morbosq; sanarēt.

Quis itaque non ex iis iam planè perspicit, maiorē vsui & interpretationi scripturarum nobis concorditer ab ipsis patribus relictæ, quàm nudis ipsius Euangelij verbis adhibendam fidem? *Conclusio.*

Cæterum quid hic Lutherus forte cauilletur, nūc præuideamus. Fortasse dicet & hodie promissionē istam effectū sortitūram, si nō defuerit fides. At velim istud dicat explicatius. Nam deesse fidē, tripha-

*V.
Tēpora nostra
non carent mira-
culis ob fi-
dei defectū*

Contra Capti. Babyl. Ca. X.

riam intelligi potest. aut ꝑ ipsa fidei substantia, hoc est, quum nulla penitus fides in mundo fuerit: aut pro fidei magnitudine, hoc est, quod non sit tanta fides in quouis homine, quanta sufficiat ad agēda miracula, & quātam habuerant illi prisci. aut deniq; pro qualitate fidei, quod scilicet ob inopiam & defectū fidei viuæ. & formatæ res nō succedat. Non est, opinor, dicturus primū, nisi prorsus insaniat, quādo palam est multos credere confiteriq; Christum. Neque secundum affirmari potest, quum non sit credibile, quin hodie tāta sit fides in vno aliquo totius Ecclesiæ mēbro, quāta fuerat tūc in singulis. Nam singulo cuique credituro promissum erat, q̄ eum illa signa sequerentur. Neq; tertium dici poterit, nisi quisquam asserere velit Christū frustra fuisse mortuum, quum ob id ille mortem obierit, vt nos fide viueremus.

Cæterum quouiscunque modo fidem acceperit Lutherus, si nequeat ipse miracula nobis edere, suoꝑte iudicio confitetur sibi deesse fidē, de qua tamen alioqui toties iactitat se certissimū esse quod eam habeat. Quod si Lutherus ipse tanta fide careat, nihil tamen ambigo quin in tota

profus Ecclesia quisquā fuerit, cuius fides æque vera, viua grataq; sit deo, atque fuerat aliquorū fides, qui pridem eiusmodi miracula patrauerant. Nam ad eiectionem dæmonum sufficiebat olim fides non formata, quemadmodum ex euangeliiis aperte constat. Multi, inquit Christus, dicent mihi in illa die, Domine domine nōne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? & tunc cōfitebor illis, quia nunquam noui vos. Ecce fides horum haudquaquā viua grataq; fuit, & tamen eiecerunt dæmonia, compluresq; alias virtutes patrauerunt. Quicquid igitur Lutherus dixerit, idem periculum eueniet, ne quis iam ex pane vinoque carnem & sanguinem Christi cōficiat, sicut ne dæmones eiiciamus, quandoquidē & illud opus magis arduum sit, nimirum ex pane Christū facere, quā eiicere dæmonem. Quamobrē quum illa verba quibus in re minoris momēti Christus adeo dilucidē promiserit effectū subsequiturū, iam frustrari videamus, nec effectum sortiri, multo magis in re maioris pōderis, & vbi nulla promissio facta sit, metus esse

Ad miraculorū operationē nō requiritur fides formata.

Colligit nihil certum ex verbis Euāgelij de consecratione colligi.

Contra Capt. Babyi. Cap. X.

potest, vt ob defectum fidei non eueniat, quod iuebatur duntaxat, non item promittebatur.

VI.

Hic nonnulli resutantes patrum interpretationes, blasphemant Euangelia esse nudas fabulas.

Hæc iccirco dixerim, ne quis nudis ipsius Euāgelij verbis pertinacius adhareat, sprete patrum interpretatione, quæadmodū Lutherus facit, vsū & interpretationē à patribus Ecclesiæ traditā nihili pendens, & nuditati verborum insistens, quæ non sufficiunt ad id quod velit conuincendum. Nam vsus quæ patres vnanimiter approbarunt, plerumq; multo certius docet quid sit amplectendum, q̃ ipsa Euāgelij verba, quæadmodū in ipsis opinor exemplis per nos ante productis abūde patuit. Nam ex priori exēplo dilucidū fuit conuinci minime posse, quod vel apostolorū successores, vel singuli Christiani, vel soli demum sacerdotes cōficere queāt Eucharistiam, & ex pane vinoq; corpus & sanguinem Christi cōsecrare. Nunquā enim hoc Vviclefus ex illis verbis admisisset, neque alius quisquam qui velit nude literæ contentiosius inherere.

Sed neque ex posteriori exemplo quis effugiet, qui nudum verborū sensum amplectitur, quin aut concedat neminem his

temporibus parē cuius illorum qui fuerant in primitiua ecclesia fidē habere, aut plane iā esse frustratā Christi pmissione.

At præcipuē Lutherus id subterfugere nequit, quū is tam apertē neget quicquā vel à Paulo, vel ab euangelistis traditum, quod nō ex æquo pertineat ad oēs Christianos. Quod si verum sit, tum ad nos qui iam hac tempestate sumus, æquē spectabit ipsa Christi promissio de miraculis faciendis, atq; ad illos qui primi fuerant in Ecclesia. Quāobrem quū nemo suę fidei iam eiusmodi fructū experiatur vel in se, vel in quouis alio, palā est aut iam nō vigere promissionem illam Christi, aut si vigeat, non extare nunc in vlllo homine tantā fidem, quāta passim in singulis olim fuerat Christianis: quod neutiquā est credibile.

Manifestū est igitur id quod ante pol- VII.
liciti sumus ostēdere, nempe qđ diuturnus vsus, & cōcors patrū interpretatio, nemine dissidente, solidiorē præbent certitudinem, quē in modū intelligi debeat obscurus quiuus Euāgelij locus, qđ ipsa nuda verba, quæ variē possunt à cōtentiosis p suo cuiusq; placito detorqueri. Neq; enim dubito quicquā, quin is qui studia consiliaq;

Contra Capti. Babyl. Ca. X.

*Spiritus autem in illis
Quia euangelia recepta
sunt & interpretata.* patrū adeo fulciuit ne lapsi fallerentur in
discernendis veris Euangeliiis, ab iis quæ
fuerant cōmentitia: eosdē etiā illustraue-
rit, ne totam Ecclesiā per eorundē Euan-
geliorum vsum & interpretationē in tam
impios errores abducerēt. Nam quid pro-
fuisset Ecclesiæ, verum Euangelium à cō-
mentitio discreuisse, nisi pariter & ipsius
veri Euangelij verus intellectus nobis in-
notuisset? Quamobrem vt euangeliiis pa-
trum vnanimi consensu receptis indubi-
tatam fidē adhibuimus, ita par est vt vsui
& interpretationi per eosdem Ecclesiæ
concorditer exhibitis, credamus inha sitā-
ter. Neq; minor certitudo nobis esse de-
bet quòd recta sit ipsa Euangelij interpre-
tatio, quæ per patres (nemine dissentien-
te) • obis tradita est, quàm quòd ipsum e-
uangelium per eosdem nobis exhibitum,
pro vero sit habendum Euangelio. Nam
& idem vtrobique spiritus, illorum ani-
mis vtriusq; suggessit veritatem, hoc est
tam Euāgelij, quàm vsus & interpretatio-
nis eiusdem. Errare quidem potest vnus
aut alter patrum, non diffiteor, homines
enim sunt: sed vt omnes in simul aberrēt,
atq; adeo turpiter hallucinētur in his quæ

*Ecclesia nō
errat circa
fidem.*

sunt fidei, neque benignitas spiritus, qui perpetuus Ecclesię cultos datus est, neque verax Christi promissio de fide nunquam defectura, per tot annorum centenarios passa fuisset. Quamobrem vt per Ecclesiā & Ecclesię patres certò nobis innotuit quodnam sit verū, quòdve sit fictum Euāgelium, ita per eosdem haud minus innotescet, qui sit verus vsus, veraque Euangelij interpretatio: quum eisdem instrumentis, hoc est patrum linguis spiritus ille facer tam in Euangeliorū discrimine quàm in sensuum interpretatione fuisset vsus. Ego sanè cum Augustino liberè clamo, me nec Euangelio crediturum, nisi quòd Ecclesię patribusque credam. Sed neque aut his aut illi fidem haberem, si non certò fiderem & hos & illam à spiritu gubernari. Spiritus vtique sic Ecclesiam gubernat, vt eam prorsus vniuersam in rebus fidei necessariis non sinat errori diuturno subiacere. At Ecclesiam spiritus ipse non instruit nisi per linguas patrum. Quamobrem quum ab his edocta sit quodnam præ cæteris euangelium amplecti debeat, ab eisdem identidē & eiusdē interpretationē omnino conuenit obtēperanter accipere.

Contra Capt. Babyl. Cap. XI.

DIIVDICATIONE M

dogmatum ad patres potius quàm
ad plebem spectare.

Cap. XI.

Vpereſt adhuc in loco qui-
dam error cōuellendus, de
quo Lutherus haud medio-
criter gloriatur, nēpe quòd
ad plebē ſpectat de dogma-
tib⁹ iudicare. Sic enim ait:
De doctrina (inquit) cognoscere & iu-
dicare pertinet ad omnes & ſingulos
Chriſtianos: & ita pertinet, vt anathe-
ma ſit qui hoc ius vno pilo læſerit. Ecce
quàm capter & aſſentetur plebi. Plebeio
certè fauori, quem ſtultū iudicem nemo
vnquam ſapiens non planè cēſuit, Luthe-
rus totus innititur. Animaduertit enim cal-
lidus veterator plebē ſuis peſtiferis opi-
nionibus applaudere, atque ideo iudiciū
plebis tanquam oraculum quoddam ſoli-
diſſimum extollit, & ſacris ipſis literis ſul-
cire conatur. Sed de populari fauore ſatis
appoſitè dixit Seneca: Malis artibus fauor
popularis quaeritur. Et certè peſſimis ar-
tibus Lutherus populum ſibi conciliauit,
quam ſolam fidem ſuſficere doceat, *neq̃*

satisfactionem pro sceleribus quantumvis enormibus exigat, sed absolute simplici (modo firmiter ei credatur) non solum culpam, verum etiam poenam omnem deleri, tam impudenter quàm etiam perniciosè contendit. Et cuius animum, quam alioqui restè sapientem, hæc tanta flagitiorum impunitas, & in omne vitium licentia permissa, non facilè pervertat, allicitatque ad sequelâ? Ac maximè plebeiorum animos, qui leues & incòstantes semper esse consueverunt, atque ad deteriora paratissimi. Quale fuerit iudicium popolare, satis constat ex Ethnicorum historiis. Neque enim Camillus aut Scipiones à Romanis, neq; Lycurgus à Lacedæmoniis, neque ab Atheniènsibus Solò tantam iniuriam fuissent passi, si iudicio integro & incorrupto fuissent eorum ciues. Nec de Ethnicis tantum loquor, verum etiam & de populo dèi, quem & deus ipse peculiarem sibi fecerat. An non legimus Hebræorum populum, posteaquam eductus fuerat à misera qua apud Pharaonem detinebantur servitute, post tot portèta pro eis ostensa, post tot exhibita eisdem beneficia, nihilominus ad idololatriam de-

*Exempla
Ethnicorū.*

*Exempla
legis veteris.
Exo 1. 32.*

Contra Capt. Babyl. Ca. XI.

clinasse, atque deo vero posthabito vitulum adorasse conflatilem? Hoc scilicet egregium & præclarum eorum iudicium fuit, quod spreto vero deo, qui tot prodigiis eos ab Aegyptiaca seruitute liberauerat, fictitium vitulum, deum suum arbitrati sint. Sed veniamus ad nostra. Num idem populus qui Christi sermonibus pariter & miraculis allectus credidit, omnibus honoribus illum dignum arbitratus, intra vnius hebdomadæ spacium sic ab eo fuerat alienatus, vt tollendum & affigendum cruci plusquam insana rabie conclamauerit? Paulum item & Barnabam quum essent Lycaoniæ (quod in actis refertur) populus auditis eorum sermonibus & visis miraculis tanto in precio habuerunt, vt vix compesci valuerint, quin illis tanquã diis immolarent: cæterum sequenti die sic immutati fuerant, vt Paulum lapidibus obrutum, velut mortuum reliquerunt. Sed & Christianum populũ quis ignorat per hæreticorum dogmata sæpenumero delusum, & à tramite veritatis abductum fuisse? An non Donatistæ gloriati sunt multo maiorem populi partem sibi quàm orthodoxis assensum præbuisse? Et quoties quæ-

*Exempla
Evangelii.
Matt. 21.
27.*

Act. 14.

*Exempla
à populo
Christiano.*

se vel sola populi multitudine Arriani contra orthodoxos præualuerint? Tanta certe fuit inconstantia iudicii popularis, ut nunc vera fidei dogmata, nunc apertissimas hæreses approbarent. Quæ res apertior est, quam ut negari queat. Nam Athanasius dum viueret, totum Alexandrinensem populum aduersus Arrii dogmata sibi coniunctissimum habuit, quibus & moriturus Petrum virum orthodoxum, & pro fide catholica plurima perpeffum, ceu futurum Episcopum obnixius commendauit. Illi tamen (tanta fuerat eorum inconstantia) Lucium quendam Arrianæ partis Episcopum admiserunt: id quod neutiquam fecissent, si rectè fuissent sinceròque iudicio. Sed eiusmodi multa cõperiet quisquis illorum temporum percurreret historias. Nunquam certe vel Arrii, vel Aetii, aut Eunomii vesania, Sabellii, Photini, Pauli Samosatani, aut denique Macedonii venenũ à Christianis receptũ fuisset, si nõ defuisset eis iudicii integritas.

Sed & quomodo fieri potuit ut tã subtilia dogmata discerneret populus, quæ vix ab illis qui plurimum essent in scripturis exercitati, diiudicari valuissent?

II.

Iudiciũ de dogmatibus nõ est plebi deferendum.

Contra Capt. Babyl. Cap. XI.

Perfectorum enim est cibo solido vesci, cuiusmodi sunt, vt ait Paulus, qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni pariter & mali. Quibus verbis plane manifestat Paulus, non ad plebem super dogmatibus iudicium attinere, vt discernant quæ sana sint, & quæ pestifera dogmata. Paucorum semper & perfectorum (hoc est spiritualium) id erat officij, potius quàm multitudinis, quæ lacte magis alenda est, quàm solido cibo, quemadmodum & Paulus eodem testatur loco. Facti (inquit) estis quibus lacte opus sit, non solido cibo. Neque enim qui credunt cuncti sunt vsque adeo spirituales, vt de fidei dogmatibus ilico iudicare queant. Nam Paulus tametsi Corinthios laudasset velut in omnibus diuites effectos, in omni verbo & in omni scientia, ita vt nihil eis defuisset in vlla gratia, mox tamen eos velut carnales arguit, & quibus lacte sit opus. Ego (inquit) fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tanquam paruulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam. Nondum enim poteratis, sed

Heb. 5.

I. Cor. I.

I. Cor. 3.

nec nunc quidem potestis. Adhuc enim
carnales estis. Ecce quos Paulus ante
prædicauit vsque adeo ditatos, vt nihil
eis deesset in vlla gratia, iam carnales vo-
cat, negatque adhuc vesci posse cibo so-
lido.

Verum istud prorsus non de eisdem
accipiendum est. Erant enim in eo po-
pulo spirituales aliquot, apud quos Pau-
lus & ipse quoque spiritualis tanquam
ad perfectos dei sapientiam in mysterio
loquitur, quæ recondita quidem est.

Erant præterea carnales quidam & cras-
si, & hi longe plures quam qui perfecti
spiritualesque fuerunt.

De spiritualibus igitur & perfectis in-
telligit Paulus quum dicit, quod spiritua-
lis omnia diiudicat.

De carnalibus autem & imperfectis
ait: Animalis homo non accipit ea quæ 1. Cor. 2.
sunt spiritus dei, neque potest cognosce-
re quod spiritualiter ea diiudicantur.

Palam igitur ex his est, quum sit carna-
lium & crassorum numerus longe maior
quam spiritualium & perfectorum, non
ad multitudinem pertinere iudicium de

Contra Capti. Babyl. Ca. XI.

Hebr. 5.

dogmatibus quæ spiritualiter fieri debent,
& à spiritualibus, vtpote qui per longam
assuefactionem (vt Paulus ait) exercita-
tos habent sensus in scripturis ad discre-
tionem boni pariter atque mali.

Adde quòd nec Lutherus ipse tantum
tribuisset multitudinis iudicio, nisi quòd
in rem suam id plurimum facere sibi per-
suaserit. Nam & alibi contemnit multitu-
dinis iudicium. In captiuitate namque Ba-
bylonica dicit: Quid mihi cum multitu-
dine & magnitudine errantium? Fortior
omnium est veritas. Ecce hic soli confisus
ei (quam opinatur) veritati, pro nihilo du-
cit quòd multitudo sibi aduersetur. Sed
dicet de multitudine errantium hic se
fuisse locutum, non de suo grege, quem
neutiquam errare contendit. Sed quomodo
istud probat? Non aliter certè quàm Ar-
rius & sequaces sui probant seipso erro-
re vacare. Afferunt enim scripturas, sed
quas ipsi pro suo sensu perperam inter-
pretantur. Si talibus scripturis per vim
contortis fides adhibenda sit, iam Luthe-
rus recte docet non errare Lutheranos.
Sed tolle scripturas, quas ita prauè con-
torfit, & quid aliud erit Lutherus quàm pesti-

*Lutherus
per vim cō
torquet
scripturas.*

pestilētissimus hæresiarcha? Et quid grex
 Lutheranus, quàm populus à recto veri-
 tatis tramite seductus, & actus in præci-
 pitium? Cæterum in hac re Lutherus ni-
 hil à suis progenitoribus degenerat. Re-
 fert enim Socrates in historia tripartita,
 quòd quum optimi principis Theodosij
 studio pax fuisset ecclesiæ reddita, &
 Nouatiani relictis erroribus ad ecclesiæ
 gremium rediissent, maximaque pars Ar-
 rianorum, Eunomianorum, atque Mace-
 donianorum ab hæresibus suis resipuisset,
 paucis exceptis Episcopis, qui plane con-
 tumaciter in sua vesania perfluerunt: hi
 quamquam antea de multitudine sui se-
 quacium gloriati fuissent, tunc tamen ab
 ipsis derelicti, mutuo se consolabantur,
 illud Christi recensentes, Multos quidem
 esse vocatos, paucos autem electos. Sed
 operæ precium erit eiusdem historiæ ver-
 ba subscribere. Sic enim illic habetur:
 Admiratus princeps, eorum (hoc est
 Nouatianorum) concordiam circa fidem,
 lege præcepit vt propria oratoria tene-
 rent, & priuilegia suæ ecclesiæ atque fi-
 dei possiderent. Verum aliarum religio-
 num Antistites propter discordiam suam

*Hæretici
 aliquando
 cōmendant
 multitudi-
 nē, & quā-
 doque dā-
 nant.*

Matt. 22.

lib. 9. ca. 19.

Contra Capti. Babyl. Cap. XI.

in reprehensionem sui populi venientes æstuabant, tristitiaque confusi discebant, & literis consolabantur alteri alteros, vt non cruciarentur quòd plurimi deficientes ad fidem τῷ ὁμολογίῳ accederent, dicentes, Multos quidem vocatos, paucos autem electos.

Quod certè tum non dicebant, cum multum populum per potestatem sibi ipsis aggregarent. Hactenus ex historia. Ex quibus verbis aperte liquet Arrianorum Episcopos nunc quidem laudasse, nunc verò damnasse multitudinis iudicium.

Ad quem modum & Lutherus nunc facit. Quando libet, & quoties in rem suam id faciat, multitudinis iudicium approbat: & rursus quando non libet, eorū iudicium contempnit & damnat. Sed vt ad rem veniamus:

III.

Non est stādum iudicium populi.

Si iudicio populi standum fuerit, cur populo non æquè credimus dum Arrij, Eunomij, aut Macedonij dogmatibus acclamat, atque dum veram orthodoxorum patrum approbat doctrinam?

Neminem enim reor vsque adeo desipere,

spere, ut cum hæreticis populus applaudat, hunc rectum habere iudicium asserat: & contrà quum faueat orthodoxis, iniquum.

Quamobrem quum exploratissimum habeamus eundem populum nunc pro orthodoxis, nunc pro Arrianis, nunc pro Macedonianis, nunc pro aliis hæresum authoribus iudicasse, quis vnquam sapiens populi iudicio standum esse decerneret, & maximè, quum nulla dari queat ratio, cur vno tempore fides illius calculo, magis quàm altero firmiter adhibebitur?

Præterea libet hic à Luthero sciscitari quid sibi velit per iudicium intelligi, quum dicat populum habere ius iudicandi.

Si ius intelligat assentiendi verbo dei, nihil refragor.

Populus enim eiusmodi ius habet, ut credat & assentiat.

Sin dixerit eos item ius habere dissentendi si velint, falsum id est, quandoquidem sic assentire teneantur, ut dissentire non liceat.

*Non licet
dissentire
à recte docentibus.*

Contra Capti. Babyl. Ca. XI.

Luce. 1.

Psal. 17.

Matt. 23.

*Non licet
dissentire à
rectè docē-
tibus.*

Ezech. 13.

Elie. 27.

Nam & Zacharias ob id mutus effe-
ctus est, quòd verbo dei per angelum
prolato non protinus assenserit. Et gen-
tes in hoc laudantur, quòd in auditu
auris obediuerint. Sed & Christus in
Euangelio dicit: Super cathedram Mo-
si sederunt scribæ & pharisæi. omnia er-
go quæcunque dixerint vobis, seruate &
facite. Neque magis plebi Christianæ
iam dissentire licet his qui docendi ca-
thedram in ecclesia Christi legitimè su-
sceperunt, quandiu nulla hærescos aut
falsi dogmatis laborent suspitione, sed
omnino necesse est vt his præsidibus ita-
ritè vocatis fidem indubitatam adhi-
beant. Alioqui quot hæitationes, quan-
tas turbas, quantasque confusiones cam-
rem excitaturam quis non videt? Non
de his loquor qui seipses ingerunt non
legitimè vocatos, aut qui manifestè con-
traria docent, & scripturas interpretan-
tur contra sensum antiquorum patrum.
Nā de his intelligi potest quod Ezechiel
ait: Væ prophetis insipientibus, qui spi-
ritum sequuntur suum. Et quod apud
Heremiam dicitur: Non misi eos (ait

dominus) & ipsi prophetant in nomine
meo mendaciter. Nemini dubium sit,
eos qui huiusmodi sunt, falsos esse pro-
phetas, hoc est qui sese ad concionan-
dam populo non legitimè vocati inge-
runt, quique manifestè contraria docent
his quæ nobis vnanimiter ab ortho-
doxis patribus sunt tradita. Nec est quod
obiciant nobis, Multa ab eis fuisse di-
cta, quæ in scripturis nequaquam conti-
nentur. Nam & hoc Arriani pridem or-
thodoxis obiecerunt, nempe quod con-
substantialitatis vocabulum non erat in
totâ scriptura sacra repertum. At hi pro
sua defensione satis habuerunt, vti refert
Athanasius apud historiam tripartitam
capite septimo, quod priores ortho-
doxi qui se præcesserant, idem vocabu-
lum usurpassent. Vbi & videre licet cal-
lidissimas Arrianorum interpretationes
de scripturis factas, quas à captu & iu-
dicio populi tantum abfuisse constat, vt
nisi ab oculatissimis & perspicacissi-
mis ingeniis vix poruissent deprehendi.
Cæterum videamus quid in vtroque
testamento patres fecerint, an ad iudicium

*Orthodoxi
vntur vo-
cabulis quæ
ab antiquis
olim reper-
ta sunt.*

IIII.

Contra-Capti. Babyl. Ca. XI.

*Septuagin-
ta seniori-
bus reserua-
batur du-
biorū deter-
minatio.*

de dogmatibus accersierint plebem, nec
pe. Certum est apud Israeliticam gentem
fuisse septuaginta seniores, quibus quo-
ties aliquid ambiguitatis emergeret, fides
adhibebatur nec licebat cuiquam illis nō
obtemperare. His, vt Namerorū. ii. tradi-
tur, impertitum fuit de spiritu qui in Mo-
se fuerat, quatenus in dubiis omnibus di-
iudicandis essent perspicaciores. His &
deus effigiem quandam sui Exodi. 24.
luculenter ostendit, id quod non fecit v-
niuerso populo, vt in Hebræo codice ma-
nifestius habetur: quod & magistri He-
bræorum concorditer affirmant. Ad illos
quoque pertinere confirmant quod de sa-
cerdotibus Levitici generis, 17. Deutero-
nomij scriptū, est nimirum quod in eua-
ngelis ambiguis ipsi iudicij veritatem aperi-
rent. His tamen vnus adiungebatur Mo-
seos loco, sic quod toti collegij numerus
vnum supra septuaginta cōtinebat. Quam-
obrem & quum Moses esset in montem
ad deum ascensurus, reliquit apud eos
Aaron & Hur, qui vices eius tum ab-
sentis agerent. Ex quibus apertissimum
est, quod in ambiguis & difficilibus do-

Exodi. 24.

gmatibus, populi iudicium in veteri lege neutiquam expectabatur. In lege verò noua Christus duodecim apostolos & septuaginta duos discipulos designauit, quibus & plebem voluit fidem adhibere, non iudicem fieri eorum quæ docerent. Nam & illis dixit (vt alibi docuimus), & non singulis Christianis: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Spreuisse autem intelligas quisquis non assensisset illorum documentis. Et quamquam Paulus idem accepisset à Christo Euangelium, quod & cæteri, tamen quia non vt illi Christum hic in terris fuisset secutus, ideo iussus fuit Euangelium suum cum apostolis conferre, vt ab ipsis idem approbaretur. Ascendi (inquit) Hierosolymam secundum reuelationem, & Euangelium quod inter gentes prædico, contuli cum apostolis, sed priuatim cum his qui erant in precio. Ecce non iudicium populi, sed procerum Ecclesiasticorum Paulus exegit.

Adde, quòd quum Antiochiæ quidam ex fratribus docuissent circumcisionem esse necessariam, Paulus & Barnabas qui

Contra Capt. Babyl. Cap. XI.

huic dogmati contradicebant, missi fuerunt Hierosolymam ad apostolos & presbyteros super hac quaestione consulendos. Conuenerunt igitur (vt in actis traditur) apostoli & presbyteri, vt dispicerent de hoc negotio: & re definita, scripserunt his qui tum abfuerant, quid essent credituri. Et certum est complures Christianos, non solum eos qui tum Antiochiæ fuerant, verum etiam alios in aliis orbis partibus nequaquam ad hanc synodum fuisse vocatos, nec eorum sententiam in hoc negotio fuisse requisitā. Ad solos enim apostolos & presbyteros attinebat super hoc negotio sententiam ferre, quæ admodum illic scriptum est. Conuenerunt (inquit) apostoli & presbyteri vt dispicerent de hoc negotio. Sed dicer quispiam: Inferius item est facta mentio de fratribus & de tota ecclesia, quorum etiam nomine literæ missæ sunt Antiochiam. Non reluctor. At hoc fuit humilitatis apostolicæ magis quàm absolutæ necessitatis, quod ita scripserint. Nam quum apertum sit fratres inferiores, qui tum Hierosolymis aderant, nihilo maiorem authorita-

Acto. 15.

Acto. 25.

*Obiectionis
dilutio.*

rem habuisse quàm qui tunc Antiochiæ
 vel in Syria seu Cilicia fuerant absentes,
 neque fratrum aut discipulorum absen-
 tium ullus petebatur assensus, sed tantum
 imperabatur, consequens est ut & hi mi-
 nores qui tum præsentés fuerant, ius nul-
 lum habuerint dissentendi. Sed & Lucas
 capite sequenti sic de illis decretis prodi-
 dit. Cum (inquit) pertransirent ciuitates, *Act. 16.*
 nempe Paulus & alij fratres cum eo, tra-
 debant illis seruanda decreta quæ erant
 ordinata ab apostolis & presbyteris qui
 erant Hierosolymis. Hic vides lector,
 quòd apostolorum & presbyterorum de-
 creta facta Hierosolymis tum ligabant
 absentes omnes ad ea seruanda. Similiter
 & cap. 21. scribit Iacobum & presbyteros
 ad Paulum quum postremò venisset Hie-
 rosolymam, dixisse. De his (inquiunt) qui
 crediderunt ex gentibus, nos scripsimus
 decernentes, ne quid huiusmodi obser-
 uent. Ecce testantur se decreuisse id quod
 ipsis inconsultis haudquaquam fecissent,
 si licuisset eis apostolorum decreta con-
 temnere. Et hic item aduertendum est, a-
 postolos & presbyteros nihil fuisse veri-

Contra Capti. Babyl. Ca. XI.

Alter. 15. tos asserere suum hoc decretum à sancto spiritu processisse. Visum (inquiunt) est spiritui sancto & nobis, ne quid amplius imponeremus vobis oneris.

V

Psal. 71.

Ad hæc, quum principio recepta fuerint euangelia, non est dubium quin præter ipsa quatuor, quæ nunc in ecclesiis legimus, alia fuissent oblata, utpote Petri, Thomæ, Matthæi, Nicodemi, necnon & illud quod secundum Hebræos euangelium dicitur, verum in his vel reiciendis vel approbâdis quid valuit iudiciû populi? Nihil penitus. Nam populus (ut par fuit) apostolorum & discipulorum calculis in hisce rebus credere tenebatur, quum scriptum sit: Suscipiant montes pacem populo, & colles iustitiam. Montes equidem erant, qui tum velut principes in ecclesia præminebant nō minori vitæ sanctimonia, quàm scripturarum intellectu: & hos decebat pacis euangelium non modò suscipere, verumetiam populo suscipiendum præbere. Porro colles inferiores intelligi debent, quorum fuit reuerenter admittere, & ad iustitiam credere, quicquid mōtes ipsi credēdū iudicauerint.

Cæterum si iudicium plebis in hoc negotio fuisset requisitum, credibilius est quod euangelium illud quod secundum Hebræos inscribitur, cæteris prætulissent, quum tunc maxima Christianorum pars fuissent Hebræi, neque adhuc penitus omnē humanū exuissent affectum. Alioqui nec murmur inter Græcos & Hebræos fuisset exortū propter ipsorum vi-
 duas, eo quod in ministerio quotidiano despicerentur. Vt cumque fuerit, dilucidum esse cuius potest quod in approbandis aut reiiciendis Euangelis turbę iudicium non fuerit expetitur, sed eius rei vel approbatio vel repudiatio ex principibus ipsis pendeat, & non ex rudiori turba. Quod si plebis iudicium in recipiendis Euangelis neutiquam exigatur, multo minus in obscuris Euangeliorū locis elucidandis illorum iudicio stabitur. Quid enim quum olim emergeret de cōsubstantialitate quæstio, iudicium rudis populi valuit, quando multos etiam eruditos & in scripturis sacris plurimum exercitatos eius rei subtilitas hallucinari fecerit? Eusebiū enim Cæsariensem virū optimū, pariter & eruditissimum, aliosque

Apo. 7.

In elucidatione euangelij nota statur iudicio vulgi.

Eusebius aliquādiu errauit.

Contra Captiuita. Babyl. Cap. XI.

plurimos aliquamdiu tenuit in errore, quem tamen postea clariori scripturarum luce depulerunt. Quamobrem quum tanti viri cæcutierint in iudicandis rebus & negociis fidei, quis tam insanus est vt indoctæ plebis iudicio censeat confidendum?

VI.

His accedit, quod si iam in quaestionem venerit, an epistola Iacobi sit inter catholicas epistolas connumeranda, an, vt Luthero videtur, eximanda penitus, quis iudex erit? populusne rudis qui gregis obtinet vicem, an eruditi potius & optimi præfides ecclesiarum, qui pastores in apostolicis vocantur literis? Hos profecto longe magis consentaneum est iudices huiusce rei quam plebem fieri, & quod illi decreuerint, absque contradictione recipi debere à cæteris. Nam alioqui si Lutherus gregi suo persuaferit hanc epistolam non esse catholicam, & hi subscripserint illius sententiæ, iam vel erit manifestum schisma, vel omnes tenebimur pro iudicio Lutheranorum ex bibliis nostris diuinum Iacobum euellere. Et quâquâ Origenes, aut alius quiuis, si quis in scripturis examinandis repertus fuerit eo diligentior

Male negat Luth. epistolam Iacobi non esse catholicam.

& circumspiciat, asseruerit hanc esse
verè catholicam, nō tamen audietur con-
tra Lutherum. Et quamobrem? Quòd sci-
licet populus Lutheranus ita sensit, ita iu-
dicauit, iudicio populi stabitur. Quis hic
non videt latebras Lutherum quærere?
Sed quid si Christianorum coetus longè
copiosior quàm Lutheranorum è diuer-
so censuerit, & hanc epistolam in bibliis
reponendam decreuerit, eamque omnino
catholicam asseuerauerit, vtpote à san-
ctissimis & eruditissimis patribus hoc no-
mine sibi commendatam: quis iam inter
vtrumque populum iudex erit? non enim
æquum est, vt nos, quibus legitima suc-
cessionē fides à primis ipsis ecclesiæ co-
lumnis per totū fide dignos intermedia-
tores promanauerit, iam horum diligen-
tia doctrinæque sprætā, dextras iungamus
eorum aduersario, qui tam ingratè simul
& impiè lacerat eorum vitam, doctrinam
& eruditionē. Sed nec ille vicissim p nos,
aut p maiorū nostrorū scripta, quæ p ni-
hilo ducit, iudicari patitur. Quid ergo di-
cemus? Existimabimus Christum qui pro-
pter nimiam charitatem qua dilexit nos,
non solum pro nobis nasci, verumetiam

Contra Capti. Babyl. Cap. XI.

emori dignatus est, & carnis & sanguinis
sui sacramētis nos alere, spiritum suum ē
coelis promittere, qui nobiscum residens
nos omnem doceret veritatem. Hunc in-
quam tam ardentem adamatorem existi-
mabimus ita suum gregem, quem tanto
precio redemit, in tam horreōdis errorum
tenebris, atque nobis opponi Lutherus,
& per tot annorum centenarios iacere
permisisse, neque vllum reliquisse nobis
iudicem, & harum tenebrarum exoussorē,
præter vnum Lutherum? quem nemo, qui
furias has contra regem illustrissimum
scriptas perlegerit, non planè perspicit à
dēmone quodā actum, & à diuino spiritu
longe alienum esse. Præscriptum est igitur
aduersus Lutheri Lutheranorumque
iudicium, non solum quòd ipse carnalem
se prodiderit, cuiusmodi Paulus nullum
omnino iudicium de spiritualibus per-
mittit, verum etiam quòd nobis doctrina
spiritus integerrimo conductu per sacros
canales eruditissimorum atque sanctissi-
morum patrum ab ipsis fontibus deriua-
ta sit. Quamobrem si vel contra episto-
lam Iacobi, aut aliā quamuis scripturam,
seu scripturæ quamlibet interpretatio-

nem concordi patrum astipulatione factam Lutherus populusve Lutheranus iudicium sibi arrogauerit, manifestum est id ipsum nullius esse momenti, neque licere nobis vlllo pacto Lutheranam interpretationem quatenus maioribus nostris aduersatur, admittere, nisi velimus Paulo repugnare, qui districtius monet, vt non *Ephes. 6.* simus amplius pueri, qui fluctuemus & circumferamur quouis vento doctrinae per versutiam hominū, per astutiam quae nos adoriuntur vt imponant nobis.

Superioribus accedit, quòd si momenti cuiuspiam fuerit iudicium popolare, iam plurima de quibus hodie litigamus, in rem (vt aiunt) iudicatam transierunt. Nam exploratissimum est, per vniuersam totius orbis ecclesiam has veritates quas Lutherus damnat, à praesidibus ecclesiarū fuisse praedicatas, populumque easdem citra contradictionem aliquam approbasse. Quid ergo super hac re diutius contendimus, quandoquidem & iudicio populi iam olim in hoc negotio cōclusum fuit? An non aequalis, vt ne maioris dire- rim, authoritatis erit apud quosque bonos & equos iudicium populi, qui sanctis

VII.

*Iudicium
populi an-
tiqui cōtra
Lutherum.*

Contra Capt. Babyl. Cap. XI.

ipsis apostolis ac martyribus vicinior erat
 quam huius populi nunc superstitis, qui
 certè vix rationem facis habet ad purum
 vinum, si cum priori illo populo confe-
 ratur? Quamobrem si quicquam in hac
 causa valeat iudicium populi, iam direm-
 pta lis est, nec reuocari per deterius no-
 te populum licebit id quod per longe præ-
 stantior fuerat approbatum. Nisi for-
 te velimus pueriles imitari ludos, qui
 quod heri construxerant, hodie demo-
 liuntur. At hoc erit semper discere, &
 nunquam ad scientiæ veritatem perue-
 nire. Nam qua ratione præsentī populo
 iam licet prioris populi iudicium in du-
 bium reuocare, eadem licebit & subse-
 cuturo populo præsentis damnare iudi-
 cium. Atqui istud quid aliud est, quàm con-
 tra doctrinam Pauli, nunquam adolesce-
 re, sed semper esse pueros, atque fluctua-
 re & circumferri quouis vento doctrinæ
 per astutiam & versutiam hominum? Et
 ut in Ecclesiastico scriptum est, Vnus ædifi-
 cans, & vnus destruens, quid prodest illis
 nisi labor? Sed hic dicit Luth. Adempta
 fuerat iū populo sua libertas. At hoc fal-
 sissimum est. Nam Lutherani nequaquam
 hodie

Ephe. 4.

Eccle 34.

*Obiectio-
nis dilutio.*

hodie cōstantius Luthero, quàm priores
populi suis prēsīdibus adheferūt. Quę res
manifestissimē cōstitit in Athanasio, Am-
brofio, Chrysostomo, aliisque compluri-
bus. Nam erant eorum auditores etiam
ad mortem subeundā parati potius, quàm
eos auferri sibi paterentur. Ista iam fuffi-
ciunt, opinor, vt quiuis intelligat popu-
lum omnino ius nullum habere dissen-
tiendi ab eorum dogmatibus qui legiti-
mē constituti sunt diuini verbi pręcones,
& scripturarum sacrarum interpretes, ma-
ximē in his quę ad fidem pertinent, &
quandiu priorum patrum concordī sen-
tentię sese conformes reddiderint.

SED NVNC PAR EST

vt rationes Lutheri quibus
contrarium astruat, in
mediū afferamus.

PRIMA RATIO.

VIII

Hristus (inquit) hoc ius fla-
tuit inuictis & variis sen-
tentiis. Mat. 7. Attendite à
falsis prophetis qui veniūt
ad vos in vestimentis ouīū.

Hoc verbum certē dicit ad populū aduer-

B B

20 sus doctores, & mandat eis, vt falsa do-
 21 gmata eorum vitent. At quomodo vitare
 22 possunt nisi cognoscant? quomodo cognos-
 23 scere, nisi ius habeant iudicandi? Nunc aut
 24 nō solū ius, sed præceptū iudicandi statuit,
 25 vt hæc sola authoritas satis esse queat ad-
 26 uersus omniū pontificū, oīm patrū, omniū
 27 cōciliōrū, oīm scholarū sentētias, quæ ius
 28 iudicandi & discernēdi solis Episcopis & mi-
 29 nistris tribuerūt, & impiè ac sacrilegè, id
 30 est ecclesiæ reginæ rapuerūt. Stat etenim
 31 Christ⁹ dicēs, Attēdite à falsis prophetis.

Rossensis.

Primum hic aduerte lector quā vio-
 lentē contorqueat hanc scripturā Luth-
 rus, quū nihil hic vel de dogmatib⁹ vel de
 iudicio ne verbū quidē fiat. Neq; em̄ Chri-
 stus hic dixit, Attendite à dogmatibus, vt
 inter ea discernatis quæ sunt praua, quæ-
 ve salubria. Neque dixit, Attendite à fal-
 sis dogmatibus, ne vos inficiant. Sed dixit,
 Attēdite à falsis prophetis. hoc vero quid
 aliud est, quā si dixerit, fugite consortiū
 falsorum prophetarum, ne audieritis eos?
 Vetat enim Christus ne tales audiantur,
 nimirū quod eorum sermo protinus infici-
 at, & facilē capiat simplices. Propter
 quod & Paulus Romanos hortatur, vt

Christ⁹ de-
 hortatur
 audire fal-
 sos prophē-
 tas.

huiusmodi seductores declinent, quòd sci *Roma. 16.*
licet per bládiloquentiá & assentationem
decipiant corda simplicium. Tales etiam
2. ad Cor. II. idem Paulus vocat pseudo-
apostolos. Istiusmodi (inquit) pseudoa-
postoli, operarij dolosi sunt, sumpta per-
sona apostolorum Christi. Ab his metuit
ibidem Paulus, ne quemadmodum ser-
pens Euam decepit versutia sua, ita cor-
rumperentur sensus eorum à simplicitate
quæ est in Christo. Profecto nimisquàm
periculosum est istos audiri nō solū à sim-
plicioribus, verumetiam ab his qui vel me-
diocrem habent peritiam scripturarum.
Res hæc notior est, quàm vt multis egeat
verbis. Quis ignorat Nouatum, Arrium,
Macedonium innumeros corrupisse, qui
si protinus vt per orthodoxos de pericu-
lo fuissent moniti, fugissent & declina-
sent ab illis, nihil omnino discriminis in-
currissent? Propterea Christus hoc verbo
iussit, vt à falsis prophetis caueamus, qui
Christianitatis nomen ceu pelles ouium
prætexunt sibi, verum intrinsecus (vt ve-
rè Tertullianus ait) lupina rapacitas de-
litescit, hoc est subdoli sensus & spiritus
operiuntur ad infestandum gregem Chri-

Contra Capti. Babyl. Ca. X I.

sti. Vetat igitur hic Christus ne audiantur huiusmodi falsi prophetæ: nō aut præcipit vt à singulis examinentur & diiudicentur eorum dogmata: quod certè longe periculosissimum foret.

Sed dicet Lutherus: Ex hoc verbo plane sequitur, quòd omnes habent ius iudicandi. Nam Christus hoc verbū dicit ad populum aduersus doctores, & mandat eis vt falsa eorum dogmata vitent. At quomodo vitare possunt nisi cognoscant, & quomodo cognoscant nisi ius habeant iudicandi? Respondeo, si vir quispiam vxori suæ mandauerit quatenus attendat ab alienis: putabimus iam vxori licere vt alienorum peruersas audiat suasiones sub eo prætextu vt diiudicet eas? Nequaquā: sed hoc molitus est vir, ne charissima sibi cōiunx in periculum incidat, atque ideo penitus omne colloquium interdicat. Eiusmodi profecto zelum & sponsus noster Christus Iesus habet erga nos. Propter quod & nolens vt ab eiusmodi falsis prophetis seducamur, iubet vt ab eis omnino caueamus. Attendite inquit à falsis prophetis. Falsi prophetæ sunt, qui, sicut in Apocalypsi traditur, se dicunt apostolos,

Matth. 7.

Apoc. 2.

& non sunt, hoc est se dicunt esse missos,
 & nemo tamen eos miserit. De quibus &
 alibi Christus dicit, quòd seducunt mul- *Matth. 24.*
 tos. Quamobrem & qui nolit ab eis sedu- *Marci. 13.*
 ci, huic necesse est ut colloquium eorum
 pariter & consortium deuitet. Nam ut
 Paulus ait, Mores bonos colloquia cor- *1. Cor. 15.*
 rumpunt mala. Non ergo iussit Christus
 hoc verbo, quatenus eorum dogmata sin-
 guli iudicarent, id quod absque periculo
 simplicium fieri nequit : sed ut eos quos
 vel de errore suspectos, vel non esse legi-
 timè missos accepissent, declinarent, quo-
 ad eorum doctrina per eos quibus incum-
 bit doctrinarum examinatio, solidius fuis-
 set approbata.

Iam etià & istud aduerte candide lector IX
 quàm subdolè molitur Lutherus ex illo
 Christi verbo colligere ius iudicandi
 dogmata. Principio scripturam ipsam re-
 censet, dicens : Attendite à falsis prophe-
 tis qui veniunt ad vos in vestimentis o-
 uium. Deinde subiicit intellectum eius.
 Christus (inquit) hoc verbum certe dicit
 ad populū aduersus doctores, & mandat
 eis ut falsa dogmata eorum vitent. Sub-
 dit tertio loco : At quomodo vitare pos-

Contra Capt. Babyl. Cap. X I.

Falsi prophete variis deprehenduntur in diu.

sunt nisi cognoscant? Et demum apponit: Quomodo cognoscent, nisi ius habeant iudicandi? Ita sensim & gradatim introducit venenum. Ego verò tametsi possem singula mēbra facillimè subruere, tamen ad hoc postremum respondeo, populum posse cognoscere non dico dogmata de quibus Christus ne verbū quidem dixit, sed falsos prophetas, vel ex eo quòd hi qui non sint legitimè missi, docendi tamen cathedrā vsurpent, vel quòd vehementer à probis habeantur suspecti, vel quòd palam eorum doctrina condemnata sit, vel demum ex aliis indiciis, quibus Paulus epistolas suas passim respersit. Ait enim (vt vnum locū exempli gratia producam) ad Romanos. 16. Obsecro vos fratres, vt consideretis eos qui dissidia & offendicula contra doctrinā quam vos didicistis, gignunt: & declinetis ab illis. Hæc certe verba non Romanis modo, verumetiam omnibus Christianis haud dubiè scripta sunt. quod & Lutherus (si tamen secum constet) non negabit. atque utinam omnes Lutherani dignè verbum istud expenderent. Sed vt ad rem redeam: Talibus utiq; notis discerni potest pro-

pheta falsus', vt nihil oporteat singulum
quenque Christianum habere ius iudicā-
di. Similiter & ad tertiam dico, quòd pro-
pheta falsus vitari potest à simplicioribus
per aliorum admonitiones, quanquam il-
lius dogmata nequiuerint iudicare. Et ad
secundum identidem aio, quòd vitabunt
falsa dogmata, qui falsorum doctorum &
libros & colloquia fugerint, id quod fieri
potest absque dogmatum auscultatione.

Postremo demiror hominis impuden-
tiam, quòd hanc scripturam, que cum pri-
mis eum tangit, non erubescit introduce-
re. Neminem enim percellit hoc verbum
potius quàm Lutherum: qui si falsus pro-
pheta non sit, nemo vnquam fuit. Quis
enim non pseudopropheta appellabit
eum, qui deum tam impie malorum authorem
pronunciat, qui liberum tollit arbitrium,
qui necessitate cuncta prorsus agi non
veretur asserere, qui tam aperte contra
scripturas fidei totum tribuit, operibus
nihil, qui scripturas sacras scedè lacerans,
alias penitus damnat, alias perperam in-
terpretatur, qui sacra patrum concilia
sanctissimaque scripta cōtemnit prorsus,
qui denique nullum non mouet lapidem,

*Lutherus
pseudopro-
pheta.*

Contra Capti. Babyl. Ca. XI.

vt suam hæresin stabiliat? O si nunc sanctissimus ille Polycarp⁹ viueret, qui quoties aliquid cōtra fidem audiret noui, solitus erat aures occludere suas, & in hunc modum exclamare, Deus bone, in quæ tēpora me reseruasti, vt hæc audiam? Quid nunc piissimus ille faceret, tot & tam perniciosissimis auditis hæresibus? Sed & integerrimus ipse pater & Episcopus Irenæus qui Florinum acerbius repræhēdit, quod is malorum authorem deum asseruerit, quomodo nunc excandesceret in Lutherum, qui veterem illam hæresin resuscitauit? Legat quisquis velit orthodoxorum pugnas aduersum hæreticos, & inueniet illos non alteri fundamento solidius innixos esse, quàm vt dicerēt, Hæc à fide dignis maioribus nostris qui ante nos fuerunt, accepimus, vt nunc hanc fidem nullis hominum aut dæmonum imposturis nobis liceat immutare. Istud olim sufficit ad reuincendos quosuis hæreticos. Quam obrem quum Lutherus etiam in hanc basin impingit, vel is est falsus propheta, vel alius nullus vnquam fuit.

*Antiqui
pugnabant
aduers⁹ hæ-
reticos ex
patrū asser-
tionibus.*

Obiectio.

Sed adhuc dicet quispiam: Lutherus à
sectatoribus suis libenter auditur, & in

gentem fructum ex concionibus suis parit, quo fructu Christus pios prophetas ab improbis censuit discernendos Ex fructibus(inquit)eorum cognoscetis eos. Ego verò quòd libenter audiatur, nihil miror, quandoquidē licentiā tāā permittit omnibus. Nullis enim legibus alligari Christianos permittit, neque pōtificibus vllam condendarum legum finit habere facultatē. Quo fit vt omne à subditis, quā hi præsidiis suis debēt, auferat obedientiam & subiectionem. Neque id solū, sed & omne dirimit conatū obseruandarum legum dei: quandoquidem & has prædicat impossibiles esse cuius, neminemque posse diuina seruare mandata. Resecat & omne studium conterendi pro peccatis, quum contritio(vt ait) quæ nō fit in gratia, deteriorem faciat peccatorem. Confitendi quoque diligentiam sustulit, eam inquam quæ sacerdotibus fieri solet, quòd ad eam neminem teneri dogmatizet. Sed & contendit nullam pro sceleribus vllis quæ secreta sunt, satisfactionem & poenam exigi debere, sed omnia liberè condonari per fidem affirmat. Sacerdotes qui rasi sunt, omnes fictitios esse clamat, quū

*Dilutis. Leo
the. omne
malum per
suadet.*

Contra Capt. Babyl. Cap. XI.

fit omnis christianus (vt dicit) verè sacerdos. Negat & opera bona necessaria esse ad salutem, quò nullũ sit opus quantũuis bonũ quod peccato careat. Hæc nimirum & alia plurima quæ multã habent malitię libertatem, passim prædicat apud populũ. Et quis sceleratus est, qui ista non audiat libentissimè? Porro fructus quos parit, omnium amarissimi, sunt schismata, rixæ, contentiones, inimicitie, furores plusquã rabidi, impudentia, scelerum omnium copia, adulteria sponfarum Christi, votorũ fractiones, sanctę virginitatis deflorationes, monachorum ad secularia negocia fœminarumque complexus, redditus: sanctum canibus apponitur, & margaritæ porcis.

XI.

At inter hæc (dices) deo creditur, & Christus diligitur. Falsum & hoc est, nisi fuerint scripturæ prorsus falsæ. Nã Christus dicit Ioã. 14. Si diligitis me, mandata mea seruate. Et rursus: Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me. Et paulo post: Si quis diligit me, sermonem meũ seruabit. Et Paulus quoque: Circuncisio nihil est, sed obseruatio mādatorũ dei. Ioãnes itẽ: Qui dicit, noui

*Plurima
vitia sequũ
tur Luthe-
ri doctrinã*

*Non credit
reclẽ, qui
non obser-
uat man-
data.*

*1. Cor. 7.
1. Ioãnis, 2.*

eū, & præcepta eius nō seruat, mēdax est,
& in eo veritas nō est. Fingant igitur isti
quantū velint se & credere & diligere: si
mādata non seruēt, nihil est quod faciūt.
Sed neque credibile est eos mandatis ob-
seruandis incūbere, quū negēt fieri posse
vt vel minimū mādatū obseruetur à quo-
quā. Ex fructib⁹ ergo suis Lutherus qua-
lis ppheta fuerit, abūde cognoscitur, bo-
nūs ne, an mal⁹. Propter quod & Christus
subiūxit: Ex fructibus eorū cognoscetis
eos. Si schismata, si cōtētionēs, si furores,
si cōiicia, si maledicētiæ, si scripturarū sa-
crarū adulteratio, si scelerū oīm īpunitas,
si vōtorū fractiōes, si sanctimonialiū in-
cestus, si monachorum scortationes, si pre-
cationum horariarū contēptus, si ieiunio-
rū violatio nephāda, si blasphemie ī Chri-
sti & sanctorū imagines, si probra in san-
ctissimā dei genitricē, si nepharius abusus
sacræ Eucharistiæ, si ista inquam & alia
innumera flagitia boni fructus dicenda
sint, iam Lutherus erit propheta bonus.
Sin ista pessima sint, & auribus omnibus
verē Christianis execrāda, quis Lutherū
ceu pestem quandā tēterrimā non fugiat,
non horreat, non abominetur?

Contra Capt. Babyl. Ca. XI.

Cæterum vt ad institutū reuertar: Iam
liquere satis opinor non posse Lutherum
ex illo verbo Christi colligere, quòd po-
pulus habeat præceptum aut ius iudican-
di dogmata, sed fugiendi cauendique fal-
sos prophetas, inter quos & antesignanū
quendam apertissimis indiciis Lutherus
ostendit sese. Nam iudicare de dogmati-
bus vsque adeo difficile est, vt in illis etiā
hi qui eruditiores sunt, sepius hallucinen-
tur, quemadmodum de Eusebio superius
ostendimus. Eat igitur nunc Lutherus
& gloriatur quòd hæc sola autoritas sa-
tis fuerit aduersus omniū pontificum, om-
nium patrum, omniū conciliorum, omniū
scholarū sentētias, quos clamat impiè atq;
sacrilegè populo ius istud rapuisse. Eat in-
quam, & talibus adulationibus pergat lu-
dificare populum, qui à tali propheta me-
rito seducitur, quum nec morēte Christo
dolos & fraudes huius lupi declinent. Stat
enim Christus dicēs: Attēdite à falsis pro-
phetis qui veniunt ad vos in vestimentis
ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapa-
ces. Ex fructibus eorum cognoscetis eos.
Nec est quòd Germani putent Romanos
hic lupos vocari, quòd aurum sibi rapiāt;

Matth. 7.

Neque enim aurū lupi, sed sanguinem fi-
tiunt: quod & heretici faciunt. Rapiunt
enim id quod auro quouis præstātius est,
animis videlicet, de quarū præda maximè
gloriantur. Et eiusmodi sanè lupum sub
ouilla pelle sese Lutherus iam præstitit. Et
quāquam hæc autoritas (vt sibi videtur)
huic negotio vel sola sufficiat, tamē ex ve-
teri testamento voluit eam reddere paulo
cōfirmatiorem. sed ipsius verba subiūgam.

Secunda Lutheri ratio.

Hic subscribunt ferme omnes om- XII.
nium prophetarum syllabæ. Quid e-
nim agunt prophetæ, nisi quod populum
monēt ne falsis prophetis credat? At quid
est hoc monere, nisi iudicandi & cogno-
scendi ius penes populum esse, declarare
& confirmare, ipsumque sui operis mo-
nefacere & excitare aduersus omnes om-
nium suorum sacerdotum & doctorū do-
ctrinas? Quare hic concludimus quoties
Moses, Iosue, Dauid, omnesque prophetæ,
in veteri lege populum à falsis prophetis
vocant & monēt, toties clamant, mandāt,
confirmant, excitant ius cognoscendi &
iudicandi omnium omnia dogmata. At
hoc infinitis locis faciūt. Habet hic Hen-

Contra Capt. Babyl. Cap. XI.

ricus noster, aut ullus impurus Thomista

quod istis ogganniat? nonne obstruximus

Reffensis. os loquentium iniqua? Et hic se rursus ostendit fallacem esse prophetam, quod huius vocis acceptione duplici nos fallere

Propheta dupliciter dicitur. studeat & circumuenire. Nam propheta bifariam accipitur. Paulo propheta dicitur,

1. Cor. 14. qui scripturas enarrat, & exponit eas populo: ad quem sensum Lutherus intellexit

Primo. se videtur prædictum Christi verbū, quo populum admonuit à falsis attendere doctoribus, & à falsis (ut ait) dogmatibus.

Secundo. Cæterum quum in veteri testamento monemur à falsis cauere prophetis, de falsis vatibus & futurorum euentuū prædictoribus intelligi debet: ad quem modum in Deuterono. 18. capite quoddam indicium traditur, quo discerni queat propheta falsus à vero. Hoc, inquit, habebis signum. Quod in nomine domini propheta ille prædixerit, & non euenerit, hoc dominus non est locutus. Hoc utique signo falsus propheta diiudicabatur apud eos. Et quamquam præter prophetas alij fuerint & scripturarum interpretes & doctores, hos tamen in veteri testamento nusquam lego vocatos prophetas. Quamobrem neque

Hæc posterior argumentatio Lutheri priorem illam confirmat, neque cum ea quicquam habet affinitatis. Nam in diiudicandis vatis oportuit, vt diximus, euentum rerum expectare. verum ad veritatem interpretum discernendam nihil remoratur eorum iudicium qui gratiam habent spiritus, & sensus in scripturis plurimum exercitatos. Quo fit vt alia ratione vates diiudicentur, alia scripturarum interpretes.

Sed dicet Lutherus, hi qui vates erant, etiam docuerunt plurima. Ego istud non inficio. At hoc nomine, ne inpe quod docuerint, neutiquam prophetæ dicebatur. Neque enim per trecentos annos ante Christum doctores & interpretes defuerunt apud Iudæos, & tamen constat eo tempore prophetas nullos fuisse vsque ad Zachariam Iohannis patrem. Quamobrem aperte falsum est q̃ quoties Moses, Iosue, Dauid, omnesque prophetæ in veteri lege populum à falsis prophetis vocant & monent, toties clamant, mandant, cōfirmant, excitant ius cognoscendi & iudicandi omnium hominū dogmata. Nam & veri prophetæ sæpius monent populum ne falsos quouis modo prophetas audiāt. Sic enim

*Trecentis
annis ante
Christū nō
defuerunt
prophetæ.*

Contra Capti. Babyl. Ca. XI.

*Veri prophetae de-
bortabatur
à malorum
auditu.*

Hiere. 27.

Dent. 18.

Hieremias ait: Vos ergo nolite audire p-
phetas vestros, & diuinos, & somniatores,
& maleficos. Et rursum: Nolite audire ver-
ba prophetarum dicentium vobis, Non ser-
uietis Regi Babylonis, quia mendacium
ipsi loquuntur vobis. Et paulo post, Hec
dicit dominus: Nolite audire verba pro-
phetarum vestrorum qui prophetant vo-
bis dicentes: Ecce vasa domini reuertentur
de Babylone cito. Mendacium enim pro-
phetat vobis. Nolite ergo audire eos. An
hic tibi videtur Hieremias præcepisse po-
pulo quatenus ipsi falsorum prophetarum
dogmata diiudicent, an magis vt auersen-
tur eos, & aures suas occludant eis peni-
tus? Sed & Moſen quoque num opinaris
tum iuſſiſſe populo vt dogmata iudicaret,
quũ dixerit ei: Cauene imitari velis abo-
minationes illarum gentium, nec inuenia-
tur in te qui luſtret filium ſuũ aut filiam,
ducẽs per ignem, aut qui ariolos ſciſcite-
tur, aut obſeruet ſomnia atq; auguria, ne
fit maleficus, nec incantator, neque pytho-
nes conſulat, neque diuinos, & querat
mortuis veritatem. An non longe tutius
iſtorum hominum dogmata Moſes exiſti-
mauit populum debere ignorare, quã
ſcrutato-

scrutatorem & iudicem horum suo maximo fieri periculo? Quod si Lutherus adhuc contendat vniformem huius vocis acceptionem in vtroque testamento fieri, tamen vellem aduertat quàm seueriter istiusmodi falsis prophetis comminatum sit vbique. Sic enim Deuter. 18. scriptum est: Propheta qui arrogantia deprauatus voluerit loqui in nomine meo quæ ego non præcepi illi vt diceret, aut ex nomine alienorum deorū, interficietur. Hic si Lutherus seipsum excusserit, quot errores & falsa dogmata sub nomine Christi protulisset citra mandatum vllum sibi datum à Christo, sed sola deprauatus arrogantia, vel spiritu maligno concitatus, audiet omnino se condemnari. Neque potest hanc scripturam in orthodoxos patres aut sequaces eorū quouis modo retorquere, quum in compluribus eorum nec leuissima fuisse arrogantiae suspicio, neque, maligno spiritu ad scripturarum interpretationes per eos editas essent impulsii, quin contra potius à spiritu sancto, quem & ad hoc missum non dubitabant, vt ipsi fideliter Ecclesiam erudirent. Et quis tam impudens est, vt istos neget ad docendā ple-

*Punitio
falsorū p-
phetarum
quadrat in
Luth.*

*Sancti pa-
tres id ad
quod voca-
ti erant, in
humilitate
docebant.*

Contra Capti. Babyl. Cap. XI.

Bem fuisse legitimè vocatos, atque instruetos ab ipso spiritu? nisi spiritum sanctum frustra fuisse missum, & ociosum in Ecclesia residere contendat: quod impiū est vel cogitare. Quod si priores interpretes fuissent legitimè vocati, manifestè palam est Lutherum, qui nō vnum aliquem horum, sed omnes indiscriminatim contēnit, arrogantia deprauatum esse, malignoq; pariter afflatum spiritu. An non mirè arrogantem in his friuolis argutiis ostentat sese? quæ quum mera blateramenta sint, vt iam opinor intelligis optime lector, his tamen se vicisse gloriatur, & Regem illustrissimū ob has impurum vocat Thomistam, nec habere quod istis ogganniat, hisq; obstruxisse se iactitat os loquentiū iniqua. Quod si fecerit, mirum est quòd non suum ipsius os in primis obstruxerit, quo nullum iniquius aut impudentius loqui potest. Sed iam ad scripturas quas attulit ex nouo testamento, respondeamus.

Tertia ratio Lutheri.

XIII.

» **R** Edeamus (inquit) ad nouam legem
 » Christus Ioan. 10. dicens, Oues meæ
 » vocem meam audiunt: vocem vero alienorum non audiunt, sed fugiunt ab eis:

Nōne hic oues facit iudices, & ius co-
 gnitionis transfert ad auditores? Hic
 primum aduertamus quanta licentia Lu-
 therus scripturam istam recenseat. Nus-
 quam equidem hoc verbum Christus de
 suis ouibus protulit: Oues meæ vocem a-
 lienorum non audiunt. nam plane falsum
 est, quòd oues Christi nunquam audiunt
 vocem alienorum, sed quòd semper fu-
 giunt ab eis. Sæpius enim compertum est
 oues Christi secutas fuisse vocem alieno-
 rum, & maximè dum hæresis Arriana ve-
 xaret Ecclesiam Christi. Tunc enim com-
 plures falsis dogmatib⁹ erāt seducti, quo-
 rum aliqui tamen postea resipiscentes, re-
 dierunt ad catholicam fidem, vti mox do-
 cebimus. Neque desperamus quin de Lu-
 theri sectatoribus idem eueniet, per quē
 complures ex ouibus Christi iam à recta
 semita veritatis abductas esse nihil ambi-
 gimus. De communibus tamen ouibus id
 dixisse Christum non inficior, & de huius
 modi verum est quòd non sequuntur vo-
 cem alienorum, sed vocem pastorum suo-
 rum cum quibus longam & diuturnam ha-
 buerunt consuetudinē. At palam est non-
 nullas ex ouibus Christi mysticis aliquā

*Predesti-
 nati tādē
 conuertē-
 tur.*

Contra Capti. Babyl. Ca. XI.

diu vocem alienorum fuisse secutas, tametsi postea rediissent ad Christum. Neque enim fieri potest ut ovis Christi predestinata, quantumvis interea plaudent hereticis dogmatibus, non finaliter ad Christi vocem redeat, eam auditura. Quam rem & Christus testatur hoc ipso capite: Alias, inquit, oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere: & vocem meam audient: & fiet vnum ovile, & vnus pastor. Ecce vocat eas oves suas, quæ tamen adhuc non Christi vocem auscultarunt, sed alienam à Christo. Ex Iudæis etiam plurimos, qui dum hic in terris predicaret Christus, vocem eius contempserunt, post ipsius tamen ascensionem verbo eius credidisse in actis apertissimū est. quare planè falsum est quòd oves Christi nunquam sequantur vocem alienorum, neque hoc in Euangelio traditum est vsquam. Quod si dixerit Lutherus in parabola sic haberi, non reluctor: at nō oportet, ut quicquid in parabola sit dictum, id omnino mysticam habeat veritatē. quod Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus ac cæteri patres non semel affirmāt. Murabāt equidē in parabola hi qui diu

Ioan. 10.

*Parabola-
rum verba
non habent
omnia my-
sticā verita-
tem.*

laborarūt, aduersus patremfamilias quòd *Matth. 20.*
parem aliis qui sero venerāt, dederit mer-
cedem. Indignabatur item & in parabola
senior filius aduersus patrē, quòd redeun- *Luce. 15.*
ti fratri vitulum saginatum occiderit. ve-
rum à mysticis operariis aut fratribus ab-
est omne murmur. Cæterū vt institutum
nostrum apertius ostendamus, propona-
tur exempli gratia verbum istud Christi:
Ego & pater vnum sumus. Assentiuntur *Ioan. 10.*
huic singuli tam hæretici quàm orthodo-
xi, atque id quidem propterea, quòd no-
runt hoc ipsum à Christo fuisse dictum.
Sed nūc ex ipso verbo propter duplicem *Hæreses ex*
eius intellectū varia suborta sunt dogma- *malo intel-*
ta, quibusdam dicentibus, quòd pater & *lectu scri-*
filius vnum sunt substantialiter, aliis con- *ptura na-*
tra negantibus inter eos vnitatem substan- *scuntur.*
tiæ, sed concordie duntaxat & animorum
vnitatem inter eos statuentibus. Orthodo-
xi prorsus asfirmabant filium patri con-
substantialem esse: at Arrius & sequaces
sui modis omnibus inficiabātur. Sed dum
ita contendebatur, periclitabantur co-
nplures ex ouibus Christi. Nec de simpli-
cioribus tantum loquor, sed de robustio-
ribus ipsis arietibus, qui præter lumen fi-

Contra Capti. Babyl. Ca. XI.

*Eusebius
Arrii do-
gmate cor-
ruptus fuit.*

dei, plurimam insuper in scripturis ha-
buerunt eruditionem. Eusebius ille Cæsa-
riensis, quem Hieronymus in catalogo ad
Desiderium, propter exercitationem ipsius
in scripturis, clauem appellat scriptura-
rum, custodemque noui testamenti: Is quæ
esset talis ac tantus vir, audiens tamen in-
terpretationem ab Arrio factam, credidit
illi, secutus aliquandiu partes Arrii: & ta-
men quis dubitat illum ouem Christi fuisse,
quum hinc in veram fidem Christi mi-
grauerit? Quod si periclitatus est Euse-
bius, & ita collapsus in iudicio, quam iu-
dicii, quæso, certitudinem habet reliquus
populus? At, inquires, audiuit Eusebius tã-
dem, & credidit filium patri consubstan-
tialem esse. nō reluctor, sed mihi sufficit,
suo pte cum iudicio (cum esset ouis Chri-
sti) falsum esse, & sic perinde secutus est
vocem alienam à Christo. Quod si ius ha-
buit iudicandi, iure suo tum id fecit, &
bene sibi licuit hoc ipsum facere. At ne-
mo non videt illum in hoc pessimè fecis-
se, sequendo iudicium proprium, quum
non ignoraret maiores suos contrarium
& sensisse & docuisse: id quod ipsemet re-
spiscens cōfitebatur, vt in historia liquet

ab eodem scripta.

Istud apertissime conuincit quale ius in diiudicandis dogmatibus habeant Christiani, nimirum assentiendi duntaxat, atque id non solum Euangelio, verumetiam omni veritati catholice quæ per maiores nostros vnanimi consensu relicta est ecclesie vt credatur. Nam in eis non est dubium quin ipse Christus vnà cum Christi spiritu sit locutus.

Quamobrè & hanc vocem tandem audient omnes quicunque verè sunt oues Christi. Et qui finaliter hanc vocem non audierit, apertè monstrat se nequaquam ouem fuisse Christi. Sed neque ius vllum habet quiuus Christianus ab hac voce dissidendi. Nam si tale ius habuerit, licebit item & verbo Christi dissentire: id quod planè falsissimum est. Nam vnde cognoscimus Christi vocem, nisi per maiores nostros, qui nobis eam indicauerunt? Vnde (I precor) scimus quæ vera fuerint Euangelia, quod Matthæi fuerit, aut Lucæ, aut Iohannis, nisi per illos? Quamobrem vt fidem eis habuimus in Euangeliorum decernenda veritate, ita par est & in-

XII.

*Christiani
assentire
debent &
Christi ver-
bis & san-
ctorum pa-
trum.*

*Veritatem
Euangelii
per patres
suscepim⁹.*

Contra Capt. Babyl. Cap. XI.

terpretationi per eos traditæ, præfer-
tim vbi omnes consentiunt, pariter ad-
hibeamus. Nam si quisque nostrum suum
iudicium & proprium spiritum sequatur,
tot haud dubie sensus erunt, quot fuerint
capita. Quocirca standum esse maiorum
definitionibus quis non planè perspicit?
Errare quidem potuit vnus aut alter pa-
trum, non diffiteor. At quòd omnes erra-
uerint etiam in re seria quæ ad fidem per-
tinet, & tum quum vnanimiter de illa cõ-
fenserint, tantum abest vt credam, vt etiã
in hac fide mori sim paratus. Neque enim
credibile est sacrum illum spiritum, quem
& veritatis spiritum Christus appellauit,
atque ob id mittẽdum pollicitus est, qua-
tenus ob docendam nos omnem veritatẽ
in ecclesia resideret, fuisse passum, vt tot
duces qui nos præcesserunt, errarint o-
mnes, & tanto tractu temporum, & in tan-
tam perniciem & stragem animarum.

Addã & istuc, quòd qui maiores istos,
hoc est priores patres sequi cõtēnit, ne-
que dignatur habere ceu duces ingressus
sui, sed suo pte iudicio fretus, spiritumque
proprium secutus, irruit in ouile Christi,
euidētissimum indicium est, ostiarium

*Patres si-
mul cõsen-
sientes in
veritate fi-
dei non er-
raverunt.*

illi non aperuisse, neque per verum ostiū intrasse, sed tanquam furem & latronem aliunde quā per ostium & ostiariū conscendisse. Nam quis ambigit, priores patres in stabulum ouium legitimè fuisse ingressos, ostiariumque sibi per familiarē habuisse, rectāque tendisse ad ostium? Quamobrem quum Lutherus plusquam superbissimè contemnat illorum incedere vestigiis, quis vnquam credat aut ostiarium illi, quem suis familiaribus nouerit infensissimum aperire voluisse, aut hominem tam arrogantis animi per ostium tam humile potuisse intrare? Sed vereor ne mea prolixitate nimio lectoribus tædio sim futurus. Quamobrem & succinctius ad reliqua respondebo.

Quarta Lutheri ratio.

ET Paulus (inquit) quum. 1. ad Corint. XV. 14. dicit, Vnus dicat, cæteri iudicent. quòd si sedenti reuelatum fuerit, prior taceat: nonne & hic iudicium penes auditorem esse vult?

Respōdeo. Apud aliquot auditores iudicium esse vult, sed non apud omnes. Nam probè nouit Paulus inter eos fuisse complures qui iudicare nequiuissent: id

Contra Capti. Babyl. Ca. XI.

I. Cor. 3.

quod ex epistolæ principio cōpertissimū
est, vbi & dicit: Ego fratres non potui vo-
bis loqui vt spiritualibus, sed vt carnali-
bus, vt infantibus in Christo. lactis potu
vos alui, & nō cibo. Nōdū enim poteratis,
sed ne nūc qdē adhuc potestis. Nā adhuc
carnales estis. Quisquis autē carnalis est, is
(vt paulo superius ostēdit) nō percipit ea
quæ sunt spiritus dei, nepe q̃ ea quæ sunt
spiritus dei, spiritualiter diiudicentur. Fal-
sum est igitur q̃ cæteris omnibus permi-
serit iudiciū, sed tantum his qui verē pro-
phetæ vereque spirituales essent. Nam &
significauit inter ipsos aliquot fuisse qui
videbantur eiusmodi, nec tamen erant,
quum in eodem. 14. cap. subiunxerit in-
quiens: Si quis videtur propheta esse, aut
spiritualis, agnoscat quæ scribo vobis,
quod domini sint præcepta. Liquet igitur
ex his, haudquaquam cæteris omnibus de
populo, sed tantum his qui verē prophe-
tæ vereque spirituales essent, permissum
esse iudicium. Nam id alioqui non me-
diocris cōfusions & dissidij foret occasio,
si quisq; iudicium sequeretur suum, & de
suo cerebro loqueretur. Propter quod &
Paulus id ipsum prohibēs dixit: Nō est de⁹

Paulus nō
reliquit cō-
muniter o-
mnibus iu-
diciū.

I. Cor. 14.

cōfusionis author, sed pacis, vt in omnibus cōgregationibus sanctorum. Perinde ac si dixerit: Ad hunc modum omnis ordo perturbaretur, & magna fieret in ecclesia cōfusio, quæ nō potest à deo proficisci, à quo pax & ordinis integritas promanat. Quæ verba si Lutherus exactè perpēderet, sciret planè diffensiones istas, quas in ecclesia iam excitauit aduersus priores patres, quum tātam cōfusionem tantamq; iusti ordinis perturbationem pepererint, nequaquam ex deo esse, qui non est cōfusionis author, sed pacis.

Quinta Lutheri ratio.

Sic quicquid Christ^{us} Matth. 24. & vbi-
que de falsis doctoribus, quicquid Pe-
trus & Paul^{us} de falsis apostolis, magistris,
& Iohannes de probandis spiritibus præ-
cipiunt, eò pertinet, vt iudicandi, probādi,
dānandi authoritas apud populū sit. idq;
iustissime. Respōdebim^{us} ad singula. Chri-
stus Matt. 24. dicit: Videte ne quis vos se-
ducat. Multi enim veniēt in nomine meo
dicentes: Ego sum Christus. & seducunt
multos. Et mox eodem cap. subdit: Sur-
gent pseudochristi, & pseudoprophe-
tæ, & dabunt signa magna & prodigia,

*Doctrina
Luther. non
est à deo.*

X V I.

cc
cc
cc
cc
cc
cc

Contra Captiuita. Babyl. Cap. X I.

ita vt in errorem inducatur, si fieri potest,
etiam electi. Ecce prædixi vobis. An non
iam ingens prodigium est, magnam Ger-
maniam partem per vnum fraterculum se-
duci, ne tot proceribus ecclesiasticis qui
nos præcesserunt, quicquam credant? Cæ-
terum quid pro illis subiecerit Christus,
palam est. Iussit enim ne quisquam eius-
modi pseudoprophetis crederet. Nolite
(inquit) credere. perinde ac si dixisset, Sta-
te in doctrina quam accepistis, nec relin-
quatis eam propter istorum noua dogma-
ta. Paulus item. 2. ad Corint. 11. metuit, ne
per astutiam huiusmodi pseudoapostolo-
rum, quos & illic vocat operarios subdo-
los, & transfigurantes se in apostolos
Christi: Metuit (inquam) ne per eorum
astutiam Corinthij corrumperentur, quæ-
admodum & per astutiam serpentis Eva
fuerat olim seducta. Et hic molitur Pau-
lus, quòd ab his audiendis Corinthij po-
tius in totum abstineant, quàm vt eo-
rum dogmata patiantur audire. Et Pe-
trus eiusmodi pseudoprophetas magi-
stros vocat mendaces, qui clam inducunt
sectas perniciosas. Et mox in eodem sub-
dit, eos carnem sequi, in concupiscentiis

pollutionis ambulare, dominationem cō-
temnere, audaces præfractōsque esse, nec
vereri alios qui gloria præcellunt, conui-
ciis inceslere. Quibus profectō verbis aut
Lutherum expressit, aut neminem.

Porro discretio spirituum peculiare
donum est, nec ad singulos pertinet, vti
Paulus apertè testatur. 1. ad Corin. 12. Io-
hannes igitur in epistola. 1. cap. 4. quum
de probatione spirituum sic loquatur, Cha-
rissimi, ne cuius spiritui credatis, sed
probate spiritus an ex deo sint: quoniam
multi pseudoprophetæ exierunt in mun-
dum. Hoc inquam loco Iohannes vel nō
à singulis examinari spiritus iubet, vel ta-
lem examinationem fieri mandat, quæ nō
multam aut subtilem exigit eruditionem.
Nam hoc solo indicio pseudoprophetam
dignosci vult, quòd ecclesiam scindat, &
schismatum spinas, hæresumque tribulos
introducatur. Nam hi sunt fructus quos ta-
les arbores pariunt. Sed Iohannem audia-
mus. Per hoc cognoscite spiritum dei. 1. Ioan. 4.
Omnis spiritus qui cōfiteatur Iesum Chri-
stum in carne venisse, ex deo est. Quid
hic dicemus? An non Arrius confiteba-
tur Christum Iesum in carne venisse? Et

Contra Capti. Babyl. Cap. XI.

Aetius, & Eunomius, & Macedonius, sed
& alij hæretici complures? Confitebantur
haud dubie, sed voce tantum, factis verò
negabant, cum tamen Christus in carnem
venerit ob vnitatem & charitatem, quam
illi scindunt, lacerant, discerpūt. Nō enim
colligunt cum Christo, sed dispergūt, imò
soluunt Christum, hoc est mystici corpo-
ris eius dilaniant vnanimitatem. Propter
quod in Iohanne sequitur: Et omnis spi-
ritus qui soluit Iesum, ex deo non est. Sic
enim habet translatio quæ communiter
legitur, quam & hoc loco veriore esse
puto. Nam annotauit Beda, qui Theodo-
rum audiuit natione Græcum, & in scri-
pturis egregie doctum, quosdam ex hæ-
reticis (qui prauo dogmate Christi diui-
nitatem ab hominis dispensatione sepa-

Perfuit ex rare conabantur) hunc versiculum ex epi-
epistola Io- stola Iohannis erasisse. Certum est igitur
hannis era- omnem spiritum, qui quouis modo Iesum
sus fuit ab soluit, ex deo non esse. Quis ergo non a-
hæreticis. pertissimè cernit Lutherū, qui tanti schi-

Luth schis-
maticus
est.

smatis author est, tamque misere scidit
dilacerauit ecclesiastici corporis vnitatem
priorēsque contēpsit patres, vere schismaticus
cum esse, & hac nota manifestarium esse.

pseudoprophetam? Hoc iudicandi ius li-
 cere cuique de populo non inficior, id est,
 vt quamprimum quempiam aliqua suspi-
 cione senserint esse schismaticum, eius do-
 gmata communionemque prorsus vitent,
 donec legitime fuerit purgatus. Cæterum
 de subtilitate dogmatum iudicare, nec ad
 plebem pertinet, nec scripturis vllis, vt id
 à plebe fieri debeat, vsquam traditur. Io-
 hannes verò paulo post in dicto capite
 manifestum subdit indicium, quo quisq;
 possit spiritum erroris à spiritu veritatis
 discernere, idque citra magnam eruditio-
 nem, aut subtilem dogmatū diiudicatio-
 nem. Sic enim ait: Qui nouit deum, audit
 nos. Qui non est ex deo, nō audit nos. Per
 hoc cognoscimus spiritum veritatis & er-
 roris. Haftenus ille. Neque enim quū di-
 xerit, Qui nouit deum, audit nos: hoc pro
 solis apostolis & discipulis qui tunc fue-
 rant, intelligi voluit, sed & pro cæte-
 ris quicunque forent in ecclesia legiti-
 me successuri, seruaturūque mystici cor-
 poris vnitatem. Quomodo igitur Luthe-
 ri spiritus ex deo poterit esse, qui cunctos
 apostolorum & discipulorum successores
 pro nihilo ducit, & contemnit penitus.

*1. Iohan. 4.
 Spiritus er-
 roris facile
 deprehen-
 ditur.*

Contra Capt. Babyl. Cap. XI.

*Lutherus
habet spi-
ritum er-
roris.*

An non ex hoc manifestè constat spiritum eius spiritum erroris esse, non veritatis? Vix potuit igitur Lutherus aliis vti testimoniis quæ magis eum demonstrarent pseudopropheta esse. Neque tamè affecutus est quod molitur, nempe quòd ob id sua dogmata credantur à nobis esse catholica, quòd talia censeantur à sectatoribus suis, & populari iudicio pro dogmatibus verè orthodoxis comprobentur.

XVII.

Sexta Lutheri ratio.

- » **N**Am vnusquisque suo periculo rectè
» aut false credit: ideòque cuique pro
» se curandum est, vt rectè credat: vt etiam
» communis sensus & salutis necessitas vr-
» geat necessariò iudicium doctrinæ penes
» auditorem esse.

Respondemus, quòd quemadmodum in emendis rebus, emptoris periculo fit si quid vel rectè vel secus ematur: tamen quia non omnes æquè periti sunt in discernenda bonitate rerum emendarum: ideo quicumque non planè stolidi sunt consulunt peritiores, quibus in eiusmodi negotio credunt, neque suo ipsorum iudicio fidunt, nempe quòd intelligant se per

per imperitiam facile falli posse: ad eum modum & simpliciores Christiani qui falli nolunt, facere tenentur, & eo certe magis, quod ex errore fidei maius immineat periculum, quam si quis errauerit in re quapiam emenda. Nam hic solam pecuniā amittit, illic verò perdit & animā. Discriminosum est igitur cuius crassiori suum hic ingenium aut iudicium sequi velle, sed illorum sequetur tutius, quorum probitati confidit, & de quibus nullam vnquam audierit falsi dogmatis suspicionē. Quod si viuos habere magistros nequeat, habere potest vel mortuos, de quorum fide, vita, eruditione nullus vnquam bonus dubitauit: veteres inquam illos quibus ipse facer spiritus plenius & copiosius illabebatur. Hi profecto longe securius audiuntur, quam plerique eorum qui iam viuunt, quum plus illi de spiritu credantur imbibisse. Porro quod dicit Lutherus communem sensum & salutis necessitatem vrgeri, vt necessario penes auditorem sit iudicium, apertissime falsum est, nisi plane spiritualis & in scripturis exercitatus auditor ipse fuerit: imò communis experientia salutisque necessitas nos

*Peritiores
consulendi
sunt Christi-
aniani.*

Contra Capt. Babyl. Cap. X I.

admonent, vt aliorum potius iudicium sequamur, de quorum eruditione probitateque confidimus magis quam de nostra. Sed nunc ad id quod subdit Lutherus.

XVIII. Septima Lutheri ratio.

22 **A**lioqui frustra dicitur, Omnia probate, quod bonum est tenete. Respon-
demus, Id dictum fuisse toti corpori ecclesie, non singulis ipsius membris: quemadmodum si quis vni homini dixerit, Vide, audi, contrecta, curre: non pro singulis quibusque membris hæc dicuntur, sed aliud ad oculos pertinet, aliud ad aures, ad manus tertium, & quartum demum ad pedes. Sic quum toti ecclesie dicit Paulus, Omnia probate: non singulis hoc dicit, sed spiritualibus, quorum est pro toto corpore sollicitos esse, rectumque super dogmatibus & examen & iudicium ferre. Quicquid autem ipsi sanum iudicauerint id ipsum à cæteris absque scrupulo debet approbari. Nam quemadmodum gustus in humano corpore pro cæteris membris diiudicat quid sapiat, quidve contra sit insipidum: sic & in corpore totius ecclesie spirituales viri gustum obtinent pro cæteris, quos & decet citra quamvis

Hæitationem illorum iudicio stare : neq;
minus tutum id erit , vt ostendimus , imò
longe tutius, quàm si suo quisque confi-
dat ingenio , quod nec sine periculo , ne-
que citra detestabilem arrogantiam fieri
solet. Cæterum & hic optarim Luth-
rus attenderet quod ilico subiunxit Pau-
lus : Ab omni specie mali abstinete vos. *1. Thess. 5.*
Hoc si vel ipse, vel sectatores eius dilige-
tius expendere, nunquam relictis pa-
trum priorum dogmatibus ad alia noua
prorsusque repugnantia sese conferrent,
maximè quum Paulus ad Hebræos iusse-
rit, Doctrinis variis & peregrinis ne cir- *Hebr. 13.*
cunferamini. Hæc si species mali non sit,
non intelligo quid aliud species mali di-
ci queat.

Octaua Lutheri ratio.

XIX.

ET iterum: Spiritualis omnia iudicat, &
& ipse à nemine iudicatur. At quilibet
Christianus est spiritualis à spiritu Christi.

Paulus eo ipso loco quo dicit spiri-
tuale omnia iudicare, & ipsum à nemi-
ne iudicari, hoc & epistola priori ad Cor. *1. Cor. 2.*
testatur, complures Christianos carnales

Contra Capti. Babyl. Ca. XI.

*Spiritualis
homo non
quilibet di-
citur, qui
spiritum san-
ctum habet.*

fuisse, & non spirituales, vti superius ostendimus, ac proinde nec posse de spiritualibus iudicare. Neque enim omnis qui spiritum sanctum habet, protinus est Paulus spiritualis, sed qui dilucide mentem habet illuminatam à spiritu, & affectum ab eodem feruenter inflammatum. Variis enim gradibus secundum varia dona spiritus illabitur hominibus. Et multi spiritum habent, qui non tanta perspicacitate illustrantur, vt iudicare queant de omnibus. Istud nihil ambigo quin sit cunctis manifestum. Quamobrem & huiusmodi spiritualis, qui sic illustratur & afflatur, omnia diiudicare nouit, nec debet aut potest à crassiori & carnali populo diiudicari. Verum istud nequaquam in singulos de populo competit.

XX.

Nona Lutheri ratio.

QUod postremo subdit ex eadem epistola, Omnia vestra, siue Apollo, siue Paulus, siue Cephas: nihil ad institutum Lutheri facit, quum Paulus hoc vbique agit, vt de se iudicare nihil ad ipsos pertineat: quandoquidem & ante sit testatus se tenere mentem Christi, ac proinde spirituales esse,

R. Cor. 3.

nec debere à quoquam iudicari. Similiter & inferius cap. 4. dicit. Mihi pro minimo est vt à vobis diiudicer, aut ab humano die. Et paulo post. Qui me iudicat, dominus est. Nihil igitur ad rem attingent priora verba quæ Lutherus produxit. Sed & manifestè falsam attulit interpretationem, quum subiecit: Id est de omnium dictis & factis iudicandi ius habetis. Nam & subsequenter verat Paulus eiusmodi iudicia, dicēs: Nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat dominus. Quare falsum est, quòd de omnium dictis & factis haberent ius iudicandi. Quæ verò sequuntur in Luthero, conuicia iactantiæque sunt, quibus ego non respondeo, sed iudicio lectoris permitto: quem obnixius precor, vt cum illis conferre velit quæ supra diximus. Ipsa verò conuicia quisquis legerit, intelliget ea nequaquam à sancto spiritu, sed à dæmone quopiam impurissimo processisse potius.

1. Cor. 4.

Ordinem & matrimonium esse sacramenta, conferreque gratiam efficaciter.

Cap. XII.

DD ii)

Contra Capt. Baby. Cap. XII.

I.

Am postremo loco quum
prope calcem libelli quæ-
dam aduersus ordinis &
matrimonij sacramēta Lu-
therus obiecit, ad ea pau-

cis respondebimus. Contendit hic Luthe-
rus, ordinem haudquaquā sacramentū es-
se, quòd sacramenti ratio quam ipse ex-
cogitauit, neutiquam, vt ait, conueniat or-

dini. Ego (inquit) ordinem negaui sacra-
mentum esse, id est promissionem & si-
gnum gratiæ adiectū, quale est baptis-
mus

*Definitio
sacramenti
à Luther.*

& panis. Nullum itaque Luthero sacra-
mentum est, nisi quod apertam in scriptu-
ris habeat gratiæ promissionem, cui signū
quoque sensibile sit adiectum. At quid
opus fuit vt Lutherus hanc nobis nouam
sacramenti rationem excogitaret? Intelli-
ge lector, ob id hunc nodum in scirpo stu-
duit immittere, quò suum errorem (quem
de fide concepit) securius tueatur. Nam
perspexit homo vaferrimus, si per sacra-
menta quis gratiā assequi valeat, iam con-
sequens esse, vt non sola fide iustificemur,
sed per sacramētorum etiam opera. Quod
si quis admiserit, iā corruit funditus vni-
uersa Lutheri structura. At quàm sit illud

*Opera ad
iustitiā cō-
ducunt.*

scripturis consentaneum, pluribus inter
 confutandum articulos per illum assertos
 ostendimus, ar. 1. Quibus iam hoc vnum
 adiiciemus. Si fides sola iustum efficiat, &
 opera nihil penitus adiciant iustitiæ, tum
 Iohannes in epistola prima cap. 3. non re-
 stè iustū diffiniuit quum dixit: *Qui exer-*
cet iustitiam, iustus est. Quod si verum sit,
 vt & est omnino verissimum, oportet eū
 qui velit iustus esse, iustitiā exercere, ne-
 que sufficit cuiuspiam vt credat solum. Nā
 quantumvis quis crediderit, si sua sponte
 peccet, iniustus euestigio redditur: quem-
 admodum è regione Iohannes subdit:
Qui committit (inquit) peccatum, ex dia-
bolo est, quoniam ab initio diabolus
peccat. Ecce qui sua sponte peccat, ex
 diabolo est. Quomodo ergo non est ex
 diabolo, qui in omni opere quod fa-
 cit peccat, id quod Lutherus vbique con-
 tendit? At his annectit Iohannes: Ad
 hoc apparuit filius dei, vt dissoluat ope-
 ra diaboli. Venit ergo filius dei, non
 solum ob id vt crederemus, verume-
 tiam vt in præceptis eius incederemus,
 neque sponte peccaremus nostra. Quis-
 quis autem hæc facit, iustitiam exercet,

& iustus est, neque sola fides eum iustum reddit, sed opera quoque præter fidem. Hortatur etiam Timotheum Paulus. 1. ad Tim. 1. quatenus præter fidem, conscientiam insuper bonam habeat. Habens (inquit) fidem, & bonam conscientiam. Non sufficit ergo fides, sed oportet insuper & bona falciri conscientia, quam & ille sortitus est solus, quem prius admissorum verè pœnitet, & voluntatem habet firmam deinceps rectè operadi. Quisquis horum sibi conscius non fuerit, is profectò non habet conscientiam bonam, neque iustus dici poterit. Hæc diximus, vt intelligas optime lector, quàm insolidæ caducæque basi Lutherus innitatur, quum fidem sine operibus sufficere doceat, nec opera iustitiæ quicquam fidei superaddere. Super qua basi structuram hanc molitur, vt pro sacramentis nulla conferatur gratia, sed hanc (vt ait) sola fide consequimur. Nos verò vt non inficiamur quin prima iustificationis gratia per solam fidem acquiri possit, vbi fides valida fuerit: ita non dubitamus & in his in quibus fides admodum tenuis est, per sacramenta gratiam conferri, & per opera bona collatam au-

geri posse. Cæterum Lutherus vt suam hæresim facilius astruat, hanc nobis nouam sacramenti rationem excogitauit: quam si admiserimus, tum vix vllum è septem habebimus pro sacramento, tum alia plura (de quibus nemo quicquam tale cogitauit) sacramenta fore concedemus.

Sed age prius illud doceamus. Eucha- **II**
ristia nullam apertam habet gratiæ promissionem, & maxime si quis negauerit sextum caput euangelij Iohannis ad Eucharistiam spectare, quemadmodum omnino contendit Lutherus. Nam de remissione peccatorum promissio quæ illic memoratur, haud dubie propter effusionem sanguinis in cruce fit, & non ob eius potationem è calice, quod multis verbis ante perspicuum fecimus. Quamobrem nec erit iuxta hanc sacramenti rationem Eucharistia sacramentum. Et baptis-
mus quoque, si quis velit contentiosior esse, & cum Luthero nihil admittere, nisi quod palam in sacris literis exprimat, nusquam habet apertam gratiæ promissionem sub expresso nomine gratiæ. Atque ita nullum è septem habebitur sa-

cramentum.

Quòd si dixerit argumento colligi posse, gratiam pro susceptione vtriusque promissam esse: verum id quidem: sed non quicquid argumento colligi potest, id protinus conuincitur esse palam expressum. Nam pleraque sunt quæ possunt argumentis induci, quæ tamen prima fronte plurimum obscura sunt. Sed & argumento colligi potest, gratiam fuisse promissam ob singulum quodque sacramentum. Nam si gratiam recipiat quisquis rite præparatus sacramentum aliquod accipit, cum id citra pactum à deo nobis factum fieri non possit, consequens est vt hoc ipsum ante promississet deus futurum. Ecce iam argumēto colligitur promissam fuisse gratiam pro quouis sacramento. Quòd si neget Lutherus ex scripturis ostēdi posse gratiam ad alia sacramenta dari, præterquam ad baptismum & Eucharistiam: doceat ipse primùm hoc in Eucharistia baptismoque fieri, & nos eadem facilitate docebimus id ipsum de reliquis. Atqui sat scio, nisi petierit suppetias è. 6. ca. Ioānis, quod ipse palam recusauit, hoc de eucharistia nunquam est ostensurus.

Sed iam alterum quod polliciti sumus III. ostendamus, nempe quod iuxta rationem *Ad Luth.* excogitatam à Luthero multa alia de quibus nihil tale existimatur, erunt sacramēta. Nam eleemosyna sacramentum erit, & *dicta con-* dimissio fraternæ iniuriæ, & precatio, at- *sequitur di-* que id genus alia. Pro eleemosyna primū *uersa esse* est aperta Christi promissio dicētis: Date *sacramēta.* eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. At sine gratia nō purgatur animus. *Luca. II.* Quamobrem & hic promittitur gratia, quæ quum absconsa sit & inuisibilis, neq; desit hic sensibile quoddam signum, res videlicet quæ donatur: iam consequitur vt eleemosyna verum sit Luthero sacramentum. Dimissio quoq; fraternæ iniuriæ sacramētum erit. Nam promisit Christus, *Luca. 6.* Dimittite, & dimittetur vobis. Dimissio verò peccatorum non fit nisi per gratiā. Ecce igitur promissionem gratiæ. Porro sensibile signum est, quando verbo vel nutu condonatur fratri. Sic in precatio- *Luca. II.* ne promissio est. Petite, & accipietis. Sensibile signum est gestus, & orantis verba. Quamobrem quum sit in horum singulis promissio, & signum gratiæ adiectum, quis negabit quin iuxta Lutheri

Contra Capt. Babyl. Ca. XII.

traditionem hæc erunt verè sacramenta?
Neque hic affirmo quòd hæc sacramenta
sint, aut vbiuis alibi prius affirmauerim,
quèadmodū & captiose Martin⁹ Bucerus,
sed parū prudēter mihi obiicit. Hoc tantū
dixi, & dico, quòd iuxta rationē à Luthero
superius traditā, necesse est hæc sacramē-
ta dici debere. Nihil igitur oportuit hu-
iusmodi nouā sacramēti rationē excogita-
re, sed potius ostēdisse, eā quæ apud om-
nes cōmuniter existimatur sacramēti ra-
tio, nequaquā his cōuenire quæ orthodo-
xi pro sacramētis habēt. Quod si nō fece-
rit, nihil agit. Nā parū dialecticē subinfer-
tur: Nō sunt sacramēta iuxta rationē sa-
cramēti quā somnia, ait Lutherus, ideo
nō sunt sacramēta. Sufficit enim orthodo-
xis, si iuxta rationē quā schola theologorū
hacten⁹ approbavit, sacramēta dici queāt,
hoc est, quòd signa sint rerū sacrarū, & for-
mæ quædā visibiles inuisibilis gratiæ. Quū
igitur ad istū modū hæc septē (quæ pro sa-
cramētis ecclesia numerauit) habeātur &
sint sacramenta, incassum Lutherus no-
bis aliam sacramenti rationem conmi-
nisci molitus est. Et quanquam rex illu-
strissimus pluribus & apertis scriptura-

*Definitio
sacramen-
torū catho-
lica.*

rū testimoniis ostenderit, ordinē ad hunc modū sacramētum esse, Lutherus tamen, tanta est hominis impudētia, nihil eorum agnoscere dignatur, præter vnū quod ad Titum scripsit Paulus, de quo sic ait: Nihil proferunt dignū responsione per tota sex sacramenta, nisi vnum illud, quod de sacramento ordinis adducit, Paulum scilicet ad Titum iubentē, vt per ecclesias ordinet presbyteros. Hoc enim loco vult institutum ordinis sacramentum. Hæc Lutherus. At Rex ipse nūquam asseruit his verbis, aut hoc loco sacramentum ordinis institutū fuisse, sed & locos alios ex Paulo & multo sanè dilucidiores attulit, quibus luculenter ostendit manuum impositione dari gratiam in ordinatione presbyterorū. An non hanc rē vel digito Paulus indicat, quum ad Timotheum ita scribat epistola priori: Noli negligere gratiā quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiā cum impositione manuum presbyterij? Et rursus in epistola posteriori: Admoneo te vt resuscites gratiam dei quæ in te est per impositionē manuum mearum. Et iterum vbi vetat ne abutatur authoritate sibi data, dicens: Nemini citò manus im-

*Gratia dei
cōfertur in
ordinatione
per manuum
impositionē*

1. Tim. 4.

2. Timot. 1.

Contra Capt. Babyl. Cap. XII.

posueris. An non ex istis perspicuum est impositionem manuum in ordinationibus presbyterorum fieri, & eadē insuper donari gratiā? Impositio igitur manuum, quæ & in ipsis ordinatio est, sēibile signū est inuisibilis gratiæ, & perinde verū sacramētū.

III

Sed hanc gratiam alibi contendit Lutherus accepisse Timotheum quū à Paulo baptizaretur, & nō quum institueretur episcopus. At probet istud prius oportet, quā ei credamus, nempe quòd Timotheus à Paulo fuisset baptizatus.

*Paulus nō
legitur ba-
ptizasse
Timotheū.*

Doccat istud ex scripturis, quod scio nūquam faciet. Et nisi scripturas attulerit, inanis erit eius probatio. Sed dicet: Paulus in vtraque epistola filiū suū vocat Timotheum. Estò. Sic & Corinthios vocat filios. Nam in epistola priori sic eos alloquitur: Non quò vos pudore suffundam, hæc scribo, sed vt filios meos dilectos admoneo. Nā etiam si innumeros pædagogos habeatis in Christo, non multos tamen habetis patres. Siquidem in Christo Iesu per euangelium ego vos genui. Ecce Paulus & apud ipsos Corinthios gloriatur se per euangelium eos genuisse, quos vt audisti, filios suos dilectos vocat, & eorum se

1. Cor. 4.

dici patrem gloriatur: & tamen certum
 est eos à Paulo neutiquam fuisse baptiza-
 tos. Gratias (inquit) ago deo, quòd nemi-
 nem vestrum baptizauerim, nisi Crispum
 & Gaium. Et mox subdit: Non enim mi-
 sit me Christus vt baptizarẽ, sed vt euan-
 gelizarem. Nihil ergo probat Timo-
 theum fuisse baptizatum à Paulo, quòd
 Paulus eum vocarit filium. At Lystris (in-
 quit) erat Timotheus, quũ Lystrenses per
 Paulũ & Barnabã cõuertebãtur ad fidem.
 Et istud vt donemus tibi, nõ tamen ob id
 consequitur quòd Paulus illum baptiza-
 rit. Nam quum euangelio Corinthij pri-
 mum credidissent & baptizarentur, erant
 Corinthij alij cõplures præter Crispum
 & Gaium & Stephanæ familiam, nec ta-
 men (vt iam diximus) à Paulo fuerant ba-
 ptizati. Adempta est igitur Luthero fa-
 cultas omnis penitus qua monstret ex sa-
 cris literis Timotheum à Paulo fuisse
 baptizatum. Quamobrem & hæc ter-
 giuersatio nihil ei conducit. Sed habet
 tortuosus coluber diuerticulum aliud,
 nempe quòd hæc manuum impositio ni-
 hil ad ordinis pertineat sacramentum, sic
 enim paulò pòst ait:

Contra Capti. Babyl. Ca. XII.

V. Quæ verò de impositione manuum ad
 >> ordinis sacramentum trahit, vident pueri
 >> nihil ad ordinis sacramentum pertinere.
 >> Sed more suo papistico sic è scripturis fa-
 >> cit quodcunque visum fuerit. Impositio
 >> manuum tunc erat donatio visibilis spiri-
 >> tus sancti. hæc Lutherus. Nos verò cō-

*Spirit⁹ san-
 ctus diuer-
 si modo col-
 latus est.*

cedimus impositione manuum visibiliter
 donatum fuisse spiritum, vt hi quibus ita
 donatus fuerat, euestigio linguarum do-
 num acciperent, & etiam quibus vellent
 linguis loquerentur. At istud nihil pro-
 hibet quin ad alium effectum idem spiri-
 tus iterata manuum impositione donari
 possit inuisibiliter. Nam ad varios effe-
 ctus conferebatur idem spiritus, & variis
 item modis. In ipso die quinquagesimo
 datus fuit absque vlla manuum imposi-
 tione, nimirum quando sedit super sin-
 gulos eorum, & repleti sunt omnes qui
 tum aderant, spiritu sancto. Inter quos
 & Stephanum & Philippum pariter acce-
 pisse spiritum nemo dubitat. Verumta-
 men quum iidem postea Diaconi fuis-
 sent constituti, impositione manuum de-
 nuo spiritum acceperunt, sed ad alium
 effectum quàm vt linguis loqueretur, ni-
 mirum

Acton. 2.

Acton. 6.

mirum vt munus diaconij quod illis per apostolos collatum fuerat, alacrius obirent, & adimplerent efficacius. Nam antea linguarum donum acceperant, nunc autem gratiam aliam inuisibilem. Sic Paulus quum ab Anania, iussu spiritus, manus illi imponebantur, linguarum donum accepit, verum postea quum per eundem spiritum iussus fuerat in apostolatum segregari, tum à prophetis & doctoribus denuo spiritum, & ad alium quidem effectum iterata manuum impositione concepit. Nam prophetæ simul & doctores qui tum Antiochiæ fuerant, vbi inter ieiunandum & sacrificandum, de segregandis Barnaba & Paulo mandatum spiritus accepissent, imposuerunt eis manus. Atque istud ieiunantes pariter & precantes fecerunt: vt. xij. actorum dilucidè cõstat. Neque tunc iterum Paulus & Barnabas spiritum inuisibiliter accepisse creduntur, sed gratiam eius inuisibilem, qua magis idonei redderetur ad officium apostolatus dignè exequendum. Similiter & presbyteros, qui postea per Paulum & Barnabam etiam impositione manuum creabantur, vt. 14. ca. palà est, bis accipesse

Act. 13. 9.

*Presbyteri
bis receperunt*

Contra Capti. Babyl. Cap. XII.

spiritum non est ambiguum. Semel quidem quum essent confirmati, quod & cōmune fuerat cunctis illius temporis Christianis: atque iterum, quum essent ordinati presbyteri. de qua quidem ordinatione sic tradit Lucas: *χειροτονήσαντες δὲ αὐτοὺς πρεσβυτέρους*. Et quanquam hoc verbum *χειροτονίᾳ* ad plebem alibi pertineat, quum hi manuum eleuatione deligerent magistratus, nunc tamen palam est non de plebe, sed de apostolis ipsis, nempe Paulo & Barnaba, fuisse dictum, ut hi videlicet manibus, hoc est manuum impositione, tum creassent & præfecissent plebi presbyteros, precatique essent cum ieiuniis. Ecce ieiunia, precationem, & manuum impositionem.

VI.

Nunc censuram adhibe lector, yter è duobus, Réxne an Lutherus scripturis verius & accommodatius vtatur. Iam vides, opinor, quàm perspicuum sit, impositione manuum creatos fuisse non diaconos modo, verumetiam apostolos atque presbyteros. Sed dicet Lutherus: Cur ergo Mathias non fuerat impositione manuum ordinatus? Ego rursus percontor Lutherum, vnde nouit Ma-

thiam non ita fuisse ordinatum? Si dixerit quòd in scripturis istud non traditur, At hæc argumentatio quum sit merè negatiua, nihil efficit. hæc utique dialectica neque rarò Lutherum fefellit. Veruntamen & ex ipsis actis videri potest Mathias etiam impositione manuum fuisse constitutus apostolus. Nam illic scribitur: Et cooptatus est in numerum vndecim apostolorum. At hanc cooptationem non nisi manibus impositis per apostolos fuisse factam credibile est. Sed estò, nulla fuerit hic manuum impositio. Potest tamè hoc in causa fuisse, quia nondum aduenerat spiritus, qui docuit apostolos hoc signo donandam esse gratiam. At postquam id ipsum reuelatione spiritus habuissent compertum, iam deinceps passim & confirmandis & ordinandis imponebant manus. Nam certum esse cuius potest, quòd nisi spiritus hoc ipsum apostolis inspirasset, nec hi rem tam incredibilem tentassent vnquam, neque si tentassent, sperare tamen effectum & tam infallibiliter secururum quomodo potuissent? Hæc haud dubie spei certitudo, qua tum in

Sanct. Mathias fuit impositione manuum ordinatus.

Act. xvi. 1.

Impositio manuum fiebat spiritus sancti instinctu.

Contra Capti. Babyl. Ca. XII.

hoc negotio freti sunt apostoli, palam indicat, spiritum cū eis super ea re pactum iniisse, quòd scilicet ipse præsto foret gratiam exhibiturus his vel confirmandis vel ordinandis, quibus illi tantæ rei causâ manus essent imposituri. Ex quo loco, si non obstinatæ mentis esset Lutherus, scire facile potest multa esse credenda, quæ sacris literis minime commendata sunt.

VII

Ex his iam, opinor, manifestum est diaconos & presbyteros impositione manuum ordinari, simul & eadem illis conferri gratiam, atque id ex inspirationis diuinæ pacto. Quamobrem quum ad peculiarem sacramenti rationem nihil amplius exigatur, quàm sensibile signum & gratia ex pacto, quis deinceps hesitare poterit, quin ordinatio, per quam cū per sensibile signum confertur ex pacto gratia, sit verè sacramentum? Cæterum quæ populi suffragiis Lutherus electionē quæ fieri debere cōtendit, ad quē modum & diaconi septem instituti fuerāt, nō valde reluctarer, si populus posset sepositis affectibus citra cōtentiones & tumultus quouis vno cōuenire. Verū quæ illud pr

Actor. 6.

pemodū impossibile sit ut fiat, Ecclesie pro *Electio non*
 ceres ob crebra dissidia, pariter & seditio *fit suffra-*
 nes, imò cædes quæ nō raro cōtigerunt in *gio populi.*
 his electionib⁹, dū vna pars vni, atq; altera
 pars alteri p̄tinaciter esset addicta, prorsus
 adacti sunt negotium istud autoritate sua
 icōsulto populo trāsigere. Cæterū electio
 si p̄ populū celebraretur, ipsa nihilo magis
 aut presbyterū aut episcopū facit, sed po-
 stea q̄ quis ita fuerit electus, oportet nihi-
 lominus eundē ab iis qui autoritate pol-
 lent, rite ordinari. Quod etiā in ipsis septē
 diaconis erat apertissimū, de quorū ordi-
 natiōe sic in actis traditur: In diebus illis *Act. 6.*
 crescente numero discipulorū, ortum est
 murmur Græcorum aduersus Hebræos,
 eo quòd despicerentur in ministerio
 quotidiano viduæ ipsorum. Duodecim
 itaque quum iussissent adesse multitudi-
 nem discipulorum, dixerunt: Non est
 placitum, ut nos derelicto sermone dei,
 ministrem⁹ mensis. Circūspicite ergo fra-
 tres, viros ex vobis spectatæ probitatis
 septem, plenos spiritu sancto & sapientia,
 quibus delegabimus hoc negocij. Ecce
 lector hic vides primū necessitatem ob
 quam apostoli diaconorū electionē toti

Contra Capti. Babyl. Ca. XII.

multitudini permiserunt, nimirum quòd subortù murmur vix aliter sedare valuissent, nisi populus pro sui animi sententia ministros accepisset. Cernis insuper apostolos ita rem hanc illis permisisse, vt sibi nihilominus ipsius muneris delegatione reseruarint. Quibus (inquiunt) nos hoc negocij delegabimus. Porro qua cetero-
nia diaconos ipsos apostoli constituerint, palam est ex verbis quæ mox sequuntur: Et quum orassent (inquit) imposuerunt eis manus. De ieiunio quoque supra locu-
tus est Lucas. Nam his tribus in ordinati-
one quauis vsi sunt apostoli, nempe ieu-
nio, precationibus, & manuum impositio-
ne. Nihil ergo cum actis apostolorum pu-
gnat factum Titi, qui fretus autoritate
sibi data per Paulum, presbyteros in Eccle-
siis ordinauit, quum vbique per presbyte-
rorum manus ordinabantur presbyteri.
Sed neque Pauli verba quicquã dissident
ab apostolorum exemplo, quum non po-
pulus, sed apostoli diaconis ipsum munus
delegassent, & precatione facta manus ip-
sis imposuissent. At populus (inquies) no-
minauit eos septem, eosdemque statuit in
apostolorum cōspectu. Non reluctor; sed

*Tribus vte-
bantur apo-
stoli in ordi-
natione.*

Ad Tit. I.

hæc nominatio non fecit eos diaconos. Nam postea diaconi constituti sunt, manibus (vt ostensum est) ipsis per apostolos impositis. Clarissimum est igitur apostolos impositione manuum suarum tam presbyteros q̃ diaconos ordinasse. Quamobrem quum in hac ordinatione conferatur infallibiliter gratia, nisi per ipsum qui ordinatur steterit, apertum est ordinationem esse verè sacramentum. Nam in eam verè competit ratio sacramenti peculiaris. Est enim inuisibilis gratiæ visibilis forma, sic vt imaginè teneat, & causa existat. Comitatur enim ordinationem illam velut signum indubitatum & efficax inuisibilis quædam gratia. Cæterum quum alibi de sacerdotio sacrificioque missæ copiosius dicturi simus, hic quantum ad ordinis attinet sacramentum, finis esto.

*Ordinatio
est sacra-
mentum.*

*Pollicetur
alium li-
brum.*

De matrimonio quoq; quòd & ipsum identidem sacramentum sit, paucis ostendere conemur, quanquam id ipsum fide quiuis multo facilius assequetur, quàm argumentis vllis. Mihi sanè magnopere probatur illud Augustini, quum dicit: Sacramentis diuinis fides plus quàm verborum argumentatio adhibenda est. Et profectò

VIII.

Contra Capt. Babyl. Cap. XII.

sufficere cuius bene Christiano deberet, quòd Ecclesia nobis illa septē pro sacramentis dedit, mandans vt his fidem adhiberemus. Nam si reperiri queat in terris vsquam veritas, nusquā infallibilius quā in Ecclesia reperietur. Quæ res quum ob alia multa, tum ob tria potissimum scripturæ testimonia cuique potest esse perspicua. Et primū est, quòd Christus qui se veritatem appellat, pollicitus est se cū Ecclesia futurum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Si Christus qui est ipsa veritas, Ecclesiam nullo tempore destituet, certum est nec eam esse veritate destituendam vnquam. Alterū est, quòd idem ipse Christus promiserit spiritū sanctum in Ecclesia perpetuò futurū, & eam ducturum in omnem veritatem. Ego (inquit) rogabo patrem, & alium consolatorem dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis Et haud multo post: Quum venerit ille qui est spiritus veritatis, ducet vos in omnem veritatē. Si spiritus veritatis Ecclesiæ nūquam nō aderit, & eādem in omnē ducet veritatē, qui fiet vt pro veris falsa nobis tradi patiatur sacramenta? Tertium est, quod primē ad

Ecclesia veritas trib⁹ asseritur rationibus.

Prima.

Ioan. 14.

Matt. 28.

Secunda.

Ioan. 14.

Tertia.

Timotheū. 3. scribitur, Vt noris (inquit) quomodo te oporteat in domo dei versari, quæ est Ecclesia dei viui, colūna & basis veritatis. Si domus dei quæ est Ecclesia dei viui, sit columna basisq; veritatis, rueri is non potest, qui doctrinæ per eā traditæ constanter innititur. Ista profectò me vsque eadeo mouent, vt non hæsitante adhæream his quæ sciam per Ecclesiæ definitionem esse comprobata. Quamobrem quum in œcumenico concilio Florentiæ habito, quò Græci pariter & Latini conuenerunt, definitum sit, Ecclesiæ sacramenta septem esse, quæ gratiam dignè suscipiētibus cōferant, in quibus & matrimonium pro septimo connumeratur, nemo deinceps orthodoxus de veritatis huius determinatione secum dubitare potest.

In concilio decretū est septem esse sacramēta.

Cæterum ne concilium illud citra scripturas & efficaces rationes hoc decreuisse putetur, nos quædam in medium afferemus testimonia, quibus id iure fecisse credatur ab omnibus. Et primum me mouet, & magnopere sanè, Iohannis martyrium, qui pro cōiugij violati reprehensione mortem oppetiit. Fuerunt vtique scelera multa in speciem grauiora, pro quibus cor-

IX.

Iohānes Baptistā occisus est propter adulterij corre-

Contra Capti. Babyl. Ca. XII.

ptionem.

Matth. 14.

Marc. 6.

Luca. 9.

Iohan. 3.

*Canilli di-
lutio.*

guendis ille pateretur, sed nullum contue-
nientius pro quo sponsi amicus funderet
sanguinem, quàm adulterium, & coniugij
violatio, quum ipsa potissimū in non me-
diocrem Christi iniuriam, qui spōsus erat,
redundabat. Porro sponsum fuisse Chri-
stum Baptista testatur, inquiēs: Qui habet
sponsam, sponsus est. Amicus autem spon-
si qui stat & audit eū, gaudio gaudet pro-
pter vocem spōsi. hoc ergo gaudium meū
impletum est. Hæc Baptista. Ecce spon-
sus, Christus est. Ecclesia, Christi sponsa.
Iohannes, amicus sponsi. Sicut igitur ami-
cus sponsi Iohannes, impensè gauisus est
de vnione sponsi & sponsæ, hoc est Chri-
sti & Ecclesiæ, ita non potuit non habere
molestissimum, hanc iniuriam publicitus
irrogatam fuisse coniugio, quod cōper-
tum habuit vnionis ipsius fuisse sacramen-
tū. Sed hic scio Lutherus dicet, nos prin-
cipium petere, incumbereque nobis pri-
mum, vt probemus coniugiū huius vnio-
nis sacramentū esse. Istud, nisi fallor, post-
ea faciemus. At interea velim expendat le-
ctor, quantum pertinuit ad amicum sponsi
Iohannem, iniuriam ipsam vindicare, quā
non potuit in hoc non lædi sponsus, &

coniugium quod coniunctionis Christi cum Ecclesia signum erat, quouis modo violaretur. Nam ita quiuis facilius colliget, & violationem cōiugij in ipsius sacre vnionis derogationem redundasse, & Iohannem appositè pro violato coniugio martyrium fuisse perpeffum.

Cæterum quòd coniugium siue matrimonium sit vnionis ipsius sacratissimæ signum, Rex illustrissi. ex ipsius Pauli verbis ad Ephe. 5. hoc adeo copiosè docet, vt non videā quid facile queat addi, aut quā possit Lutherus tergiuersatione subterfugere, quin vel inuitus herbam porrigere debeat. Neque enim est quisquam, nisi pariter cū Luthero insaniat, qui negare possit ea verba de primis illis coniugibus dicta fuisse, quum & Christus in Euangelio Matth. pariter & Marci testetur id ipsum. Docet enim ex illis verbis, vinculū quod est viri cum vxore, indissolubile esse. Ab initio (inquit) creaturæ masculum & feminam fecit eos deus. propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adglutinetur vxori suæ, & erūt duo in carnem vnā. Itaque iam nō sunt duo, sed vna caro, quod ergo deus copulauit, homo non

X.

Matrimonium est signū vnionis Christi cū ecclesia.

Matth. 19.

Marc. 10.

Contra Captiuita. Baby. Cap. XII.

separet. Perspicuum est igitur ad viros & uxores hæc verba spectare. Quod si de coniugibus ea dicta sint, quæ vnionem illam quæ est Christi ad Ecclesiam significant, quis non perspicit primorū coniugum copulam ei similē fuisse, quam Christo cum Ecclesia esse fatemur? Nam in illis verbis omnino Paulus astruit magnum esse mysterium: quod sanè quāquam aliò spectet, nimirum ad Christum & Ecclesiam, tamē ex ipso coniugio velut è signo basiꝑ; pululat. Coniugium itaque mariti cum uxore, Christi & Ecclesiæ suæ coniunctionem insinuat. Alioqui nec virum Christo, feminamꝑ; Ecclesiæ Paulus comparasset, dicens ita virum esse caput vxoris, quemadmodū Christus caput est Ecclesiæ: iubensque, vt ita viri diligant uxores, sicut Christus Ecclesiam. Et subdens quoque, sic ex carne & ossibus Christi, Ecclesiæ membra formari, quemadmodum olim ex carne & ossibus primi viri, prima vxor sumpsit originem. Quamobrem & verba quæ de primis ipsis coniugibus enunciabātur, annexit, nimirum hæc: Propter hoc relinquet homo patrem & matrē, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carnē vnā. Atque

Ephes. 5.

ita Paulus demum infert, Hoc mysterium magnum esse, nimirum quod vir relictis parentibus adhareat uxori, & fiat vna caro. hoc utique mysterium & sacramentum magnum est, quatenus Christi cum Ecclesia copulam representat. Nec inficior tamen, si rem istam introspectes, pusillum quiddam esse, nempe quod vir & femina coniungantur in carnem vnam: verum si respicias ipsam Christi cum Ecclesia conjunctionem, quam & illud coniugium refert, certè non pusillum, sed magnum mysterium seu sacramentum esse cognosces.

Et quanquam hæc sint apertissima, Lutherus adhuc obstinatè persistit, negas matrimonium sacramentum esse. Sic enim ait: Et quid dicam? Ne nomen quidem sacramenti voluit intelligere. Quod euidenter ostendit, quū locum Pauli Ephe. 5. tractat de matrimonio, quem Paulus de Christo & Ecclesia ponit, dicens: Sacramentū hoc magnum est. ego autem dico in Christo & Ecclesia. Neque enim scriptura patitur ut matrimonium sacramentum dicatur.

Hæc Lutherus. Sed aduerte lector quā necessitate Lutherus adigitur, ut tāto studio sacramentum istud damnare moliatur.

Contra Capti. Bābyl. Cap. XII.

Is enim & mordicus contendit in quouis opere bono peccatum esse: fomitem etiam in quantūvis sanctissimis hominibus esse peccatum: quamobrem & actum conjugalem omnino negat. citra peccatum fieri. Quo fit ut consequenter matrimonij sacramentum auferat. Cuius præcipua necessitas hæc fuit, ut actus ipse conjugalis citra peccatum exerceri possit, & ut vir uxori, pariter & uxor viro siue quauis indeum offensa, debitam redderent mutuam beneuolentiam. Non enim adduci possum ut credam hunc actum esse de se malum, sic ut nequeat vlllo pacto bene fieri. Nam alioqui nec ipsum deus primis ipsis mandasset parentibus: quod tamen fecisse constat, quemadmodū apertum est Gen. 1. Et ne quis dicat tunc fieri potuisse citra peccatum, eo quod caro nostra nondum spiritui rebellis facta fuisset, hoc ipsum rursus Gen. 9. pro statu naturæ lapsæ præcipitur: Crescite (inquit) & multiplicamini. Id quod sine opere cōiugali fieri nequaquam potest. At quicquid deus iubet, eo ipso quod iubeat, bonum sit oportet, quemadmodum de spoliatis Aegyptiis est manifestum. Neque enim Iudæis licuisset

Actus conjugalis non est de se malus.

istud facere, nisi deus id ipsum eis ante præcepisset. Quando igitur hunc actum deus fieri iussit, certum est non esse de se malum, sed eiusmodi circumstantiis agi posse, ut bonus euadat, imò bene fiat, & citra quoduis peccatum: alioqui non dixisset Paulus: Si duxeris uxorem, non peccasti: *1. Cor. 7.* & si nupserit virgo, non peccauit. ecce palam testatur Paulus istos non peccare. Et iterum paulo post: Si quis indecorum virgini suæ putat si prætereat nubendi tēpus, & sic oportet fieri, quod vult faciat, non peccat, iungantur matrimonio. & hic iterum affirmat Paulus non peccare eos qui matrimonio copulantur. Et mox in eodem capite subdit: Qui elocat nuptum, bene facit. Ecce non modo bonum hunc actum esse, verum etiam bene fieri Paulus docet. Bene inquit facit. Ut coniuges igitur hunc actum citra peccatum valerent exercere, matrimonij sacramentum institutū fuit. Cæterum ut ea res luculentius appareat, nos quasdam veritates firmare moliemur ex scripturis, ex quibus colligemus, matrimonium esse verum sacramentum, atque id iuxta peculiarem sacramenti rationem.

Hinc deinceps probatur matrimonium esse verum sacramentum.

Contra Capt. Babyl. Cap. XII.

Prima veritas est.

Matrimonium perfectum, est etiam
indissolubile.

XII. **H**uius veritas patet Matth. 5. Ego dico vobis, quod quisquis repudiauerit uxorem, nisi causa stupri, efficit ut illa sit adultera: & quicumque repudiatam duxerit, adulterium committit. Et rursus. 19. eisdem prope verbis confirmat hoc ipsum: & Marci. 10. Christus ait: Quicumque repudiauerit uxorem suam, & duxerit aliam, adulterium committit aduersus illam. Et si mulier repudiauerit virum suum, & nupsit alteri, adulterium committit. & Lucæ. 16. Quisquis dimittit uxorem suam, & alteram ducit, adulterium committit: & qui dimissam à viro ducit, adulterium committit. & Paul. 1. ad Cor. 7. Coniugatis præcipio, non ego, imò dominus, uxor à viro ne separetur. Quod si separata fuerit, maneat innupta, aut marito reconcilietur, & maritus uxorem ne dimittat. Ecce in his omnibus patet, matrimonium quod inter virum & feminam consensu mutuo contrahitur, mutuo consensu dissolui non potest: sed quamdiu pars utraque superstes fuerit, manet quantum ad hominem

hominem pertinet, indissolubile.

Is nodus indissolubiliter, non ab hominibus, sed à deo coniugum animis affigitur.

Secunda veritas.

XIII

Et huius item veritas ex Matthæo Marcôq; perspicua est. Nam vt traditur Mat. 19. Pharisei Christû rogât, licet ne homini diuortiû facere cû vxore sua qualibet ex causa? Christus autẽ respõdet: An non legistis, quòd is qui fecit ab initio, masculum & fœminam fecit illos, & dixit: Propterea deseret homo patrẽ & matrem, & adglutinabitur vxori suæ, & erunt duo in carnem vnã? Quod igitur deus copulauit, homo ne separet. Ecce Christ⁹ apertè dicit hanc indissolubilẽ coniugû copulam à deo processissẽ. In qua re subscribit & Marcus ca. x. Quamobrem apertum est, coniuges authoritate dei mutuo copulari, nexûque quodã ab eodem alligari, qui, quantum ad hominem pertinet, indissolubilis est.

Non est hæc indissolubilitas plene absoluta nisi per fidem Christi, & tempore plenitudinis gratiæ.

FF

XIIII

*Tertia ve-
ritas.*

Non antea matrimoniū plenam & ab-
solutam perfectionē sortitur, quā pars
vtraq; Christianismum acceperit: quoniā
si quū alter coniugū Christi fidē admise-
rit, factūsq; sit Christianus, pars altera no-
lit in Christū credere, sed Christi fidē pe-
nitus aspernatur, & odio nominis Chri-
stiani repudiat siue maritus fœminā, siue
maritū fœmina, iā ea pars quæ ad Christū
conuertitur, sui iuris est, nec ita seruituti
subditur, vt teneatur alterā sequi, sed quū
velit, alij cuilibet se coniugare poterit.
Istud Pau. i. Cor. 7. docet, inquiēs: Quod
si incredulus discedit, discedat. Nō enim
est seruituti subiectus frater aut soror in
huiusmodi. Ecce tā fœminæ quā marito
si priusquam ad Christianismum venerit,
copulā quālibet inierit, & pars altera quæ
fuerit incredula, discesserit odio Christi,
liberū facit Paul⁹ vt discedat, nec eā sequi
teneatur. Quāobrē & palā est ipsum con-
iugiū quod antea fuerat vel inter Iudæo
contractū, nequaquam plenā & absolutā
indissolubilitatē habuisse: nec obstat qd
superius adductum est, nempe quod deus
copulauit, homo non separet. Nam hoc
diuortium fit non homine sed authore

Matth. 19.

deo, qui talem Christianis præstitit libertatem, ne si partē incredulā sequerentur, periclitaretur eorū fides. Vnde potest & cuius esse perspicuū, non prius accepisse matrimonium completā & absolutissimā perfectionem suam, quā Christus ecclesiam sibi copulauerit, hoc est sub tempore plenitudinis gratiæ.

Quoties deus ita coniuges alligat, gratiā
item confert, qua seruare facilius
queant indiuulsam vitæ
consuetudinem.

XV

Quarta veritas.

Et istud intelligo, si non per ipsos cōiuges steterit quo minus ipsi gratiam accipiant. Neque enim ex Baptismo, aut eucharistia, aut alio sacramento quouis gratia confertur his qui inter suscipiendum mortalis culpæ repagulū obiciunt. Nam quantum in his fuerit qui copulādi sunt, obstacula quæque prius amolienda sunt, & animi præparandi: quemadmodū & Salomon in prouerbiis ait, Hominis est animum præparare. Et apud Matt. Esaias dixisse traditur, Parate viam domini. Si coniuges ita suos animos præparēt, nō est dubiū quin deus cōtrahentibus gratiā infundat. Et hic primū videamus quā sit istud ra-

*Matrimo-
nium dignè
susipienti-
bus confer-
tur gratia.
Prouer. 16.
Matth. 3.*

Contra Capt. Babyl. Cap. XII.

Ratio.

Matt. 19.

*Sine gratia
non seruan-
tur bona co-
iugij.*

*Obiectionis
dilutio.*

tioni cōsentaneū, mox verò per scriptū-
ras id ipsum ostendemus. Certū est hunc
nexum quo vir vxori suæ nectitur (si quis
attentè consideret) esse perdifficilē, nimi-
rum vt ab ea, si vel iracūda, siue iurgatrix
aut maledica, si malis moribus, si temulen-
ta, gulosa, vagā ve fuerit, separari non li-
ceat. Propter quod & apostoli Christo
dixerunt: Si ad istū modū habet causā ho-
minis cū vxore, nō expedit cōtrahere ma-
trimoniū, Parum itaq; cōueniret immēse
largitati dei, qui tā opulētus est in miseri-
cordia, tā arcto vinculo cōiugatos astrin-
gere, nisi pariter & gratiam donaret qua
possent in ipso nexu durare placidius, tri-
būsque bonis illis inferuire, népe prolis, si-
dei q; & sacramēti. Nam difficile est, ne di-
cam impossibile, vt à cūctis coniugatis ci-
tra quoduis auxilium gratiæ, prolis bonū
studiosè curetur, fides vtrunque seruetur
integrè, ac demū vt summæ illi⁹ cōiūctio-
nis Christi videlicet & ecclesiæ signum
haudquaquam violetur. Sed dicet quispiā:
Neq; iā ista fiūt ab omnibus qui matrimo-
niū alioqui legitimè suscipiūt. At huic re-
spōdeo, non id euenire, q̃ sacramento ma-
trimonij desit gratia, sed magis quòd illi

quī sic copulantur, gratiæ defunt: quum
 sicut de Roboam scriptum est, corda sua *2. Par. 12.*
 neutiquam præparauerint vt quærent
 dominum. Caterum his qui se rite præ-
 pararūt, non est dubium quin gratia con-
 feratur. Nunquam enim deus, præsertim
 hoc tēpore plenitudinis gratiæ, quæquam
 donat aliquo munere quicquam faciendi,
 cui nō cōferat gratiā quæ valeat idipsum
 implere. Quamobrē & cū in hoc munere
 fœderēque cōiugali deus marē ac fœmi-
 nā indissolubiliter colligauerit, nemini
 debet ambiguū esse, quin gratiā idētidem
 largitus sit, qua dignē queant actum il-
 lius muneris exercere. Sed age scripturis
 istud comprobemus.

Occurrit hic primum præter ea quæ
 superius attulimus, istud, quod ab initio
 fecisse legitur deus, nimirū vbi coniun-
 xisset primos parentes nostros, benedi-
 xit eis & dixit, Crescite & multiplicami-
 ni. Nec fuit ista benedictio beneficen-
 tia quædam corporalis duntaxat, ve-
 rum etiam spiritualis. Nam operatur
 benedictio dei iuxta capacitatem eo-
 rum quibus benedicit. Quanquam enim
 creaturæ cæteræ, quibus illic benedixe-

XVI

*Authoritate
 aibus proba-
 tur matri-
 monium cō-
 ferre grā-
 tiam.*

Gene 1.

Contra Capt. Babyl. Cap. XII.

rat, nullam inde gratiã spiritus reportas-
sent, nimirum quòd non erãt huius gratiæ
capaces: homines tamen ratione præditos
nihil vetuit, quum ipsi benedicerẽtur, ac-
cipere gratiam. Nam cui potest ambiguũ
esse, quin puelli quibus Marc. 10. Christus
benedixit, gratiã ex ea benedictione sint
affecuti? fuerunt enim gratiæ capaces. Sed
& Gen. 9. quum deus Noe pariter & filiis
eius benedixisset, iussissetque crescere &
multiplicari, non solis eorum corporibus
virtus quædam ea roborans, verumetiam
& mentibus gratia diuinitus imprimeba-
tur. Quòd si tũc quum decurreret tempus
naturæ vitiatæ, neque coniugij sacramen-
tum adhuc esset plene absolutum, ita pa-
triarchis illis deus negocij coniugal is cau-
sa benedixisset, nũc sub tẽpore plenitudi-
nis gratiæ, & cum plenissimè sacramẽtum
istud absoluator, nexuque penitus indissol-
ubili coniugatos alligauerit, nulla res per-
get eos benedictionis suæ gratia?

Tobia. 6. Deinde succurrit & illud quod & in
Tobia scribitur, nimirũ quòd in eos qui
coniugium ita suscipiunt, vt deum à se &
à sua mente excutiãt, & suæ libidini ita va-
cent, sicut equus & mulus, dæmonium ha-

bet potestatem: quum ediuerso fiat his qui
 filiorum amore magis quam libidine ducti
 copulantur. Nam & à demoniis hi tuti sunt,
 & in semine pariter Abrahæ benedictio-
 nem in filiis consequuntur. Sic deus con-
 iugiis pie contractis aspirauit, vt talem cō-
 iugibus impartiret gratiam, quum nondū
 illud magnum de Christo & ecclesia my-
 sterium esset refferatum, neque prorsus in-
 dissolubile coniugiū factum esset: & nunc
 quando Christus verè sponsus ecclesiam
 sibi in sponsam copulauerit, tantisque ma-
 trimonium decorauerit præconiis, nullā
 his qui sanctè coniugantur, donabit gra-
 tiam? Sed iam veniamus ad nouam legem.

Paulus priori ad Thessa. 4. sic ait: Hæc XVII.
 est voluntas dei, sanctificatio vestra, vt ab-
 stineatis à scortatione, & sciat vnusquis-
 que vestrum suum vas possidere cum san-
 ctificatione & honore, non cum affectu
 concupiscentiæ, quemadmodum & gen-
 tes quæ ignorant deum. Certū est his ver-
 bis non id molitū fuisse Paulum, vt Thes-
 salonicenses cuncti viuerent cœlibes, aut
 qui coniugati fuissent inter eos, sese prorsus
 continerent ab vxoribus. nam 1. ad Co-
 rint. 7. quid in aliis omnibus ecclesijs hæc

Contra Capt. Babyl. Cap. XII.

de re statuerit testatur, nimirum vt ob-
pra vitāda suam quisque vxorem, & suum
queque virum habeat, vtque vir vxori de-
bitam beneuolentiam reddat, similiter &
vxor viro. Addit quoque quod vxor pro-
prij corporis ius non habet, sed maritus:
similiter & maritus proprij corporis ius
non habet, sed vxor. Nequaquam igitur il-
lis verbis Paulus Thessalonicēsis vsum
operis coniugalis interdixit. Quamobrem
nec actus coniugalis obsistit aut honori
aut sanctificationi vasorum, siue corpora
virorum siue suarum coniugum per vasa
mauis intelligere. Quum Paulus itaque di-
cat voluntatem dei esse, vt sanctificētur, &
vt sciat vnusquisque suum vas possidere
in sanctificatione & honore, quis iam du-
bitare potest an coniugatis qui nullo affe-
ctu concupiscentiæ ducti, sed procreandæ
prolis & vitandæ scortationis causa con-
iugium inierūt, gratiam donauerit deus,
qui tam mente quàm corpore sanctos in
opere coniugali seruare sese valeant?

Atque ad hoc spectat & illud Pauli ad
Heb. 12. Honorabile inter oēs cōiugium,
& cubile impollutū. Ecce coniugiū vocat
honorabile Paulus, & eorū cubile testatur

impollutū esse. Quamobrē & potest adeo sancte mutua cōiugibus reddi beneuolentia, vt nec act⁹ cōiugalis eos peccato quouis prophanet aut polluat. Nā si labe quouis peccati vel animos polluat, vel dedecore quolibet afficiat corpora, iam nō erit honorabile cōiugium, nec impollutū cubile reputabitur. At istud quis nō intelligit, prætari nequaquā posse citra quoduis donū gratiæ? His item suffragatur & illud Pauli 1. ad Cor. 7. Sanctificatus est maritus incredulus per vxorē quę credit, & sanctificata est vxor incredula per maritum qui credit. Quę verba sic opinor accipi debēt, quòd id opus maritale quod cū vxore orthodoxa maritus incredulus exercet, non imputabitur illi ad mortalem culpam, sed is actus à mortali culpa protegitur per vxoris fidem, & per gratiam nexus quo interim viro colligatur quā diu nolit is ab illa discedere. Quod si viro prorsus infideli contingat istud propter fidem & gratiam nexus, quo iam nec prorsus indissolubiliter ei copulatur vxor, quid sperabimus vbi vinculū prorsus indissolubile fuerit, & integra de Christo fides in vtroque? Adde quòd. 1. ad Tim. 2. Paulus tantum

Contra Capt. Babyl. Cap. XII.

sancto coniugio tribuat, vt dicat etiā promereri coniuges per filiorum generationem. Saluabitur (inquit) mulier per filiorum generationem, si permāserint in fide. hoc est, si eo animo genuerit eos mulier, vt Christo infererēt. Atqui generare quis dubitat opus coniugij esse? Quocirca & per ipsum opus mulier quæ sanctā & synceram in Christo prolis educationem sibi proponit, salutem æternam sibi valet promereri: id quod sine gratia fieri nequaquā potest. Postremò quemadmodum suprā diximus, i. ad Cor. 7. Paulus affirmat non peccare eos qui sanctē coniugantur: Si duxeris (inquit) vxorem, non peccasti. Et si nupserit virgo, non peccat. & paulo post: Qui virginem suā nuptum elocat, bene facit. Verum si cōiugalīs actus nequeat absque peccato fieri, quomodo non peccabit qui cōsentit in illum? aut quī potest bene facere, qui sibi conscius est eo ipso quod agit, peccare, simul & actū perpetrare malum? Quòd si bonus actus fuerit, & bene faciat is qui illum operatur, quum id sine gratia fieri nequeat, quis non perspicit cōsequēs esse, vt deus quum nexum indissolubilem affigat, infundat pariter & gratiā?

Sed hæc pro quarta sufficiunt.

Nec ista fiunt absque sensibili signo, quo
certo cõstet iam huius indissolubilis vin-
culi gratiam coniugibus ipsis esse donatã.

*Quinta ve-
ritas.*

Et huius item veritas est dilucida. Nam **XVIII.**

& si vir quispiã non coniugatus rem ha-
buerit cum fœmina similiter incõiugata,
nisi pariter manifestis verbis, aut aliis evi-
dentibus indiciis mutuũ inter sese cõtra-
ctum fecerint, mutuoq; sponderit alter
alteri, nullũ adhuc matrimoniũ agitur, ne-
que vinculo inter se vinciuntur quod nõ
facile diuelli queat, sed omnino liberũ est
vtrique quã primũ voluerint ab inuicẽ
discedere. Veruntamen si fuerit vterq; sui
iuris, & ab alieno cõtractu penitus liber,
neque legitimum aliquod impedimẽtum
intercesserit, si iam verbis aut indiciis id
palam testantibus sua corpora mutuo cõ-
municauerint, sancte se præparantes ad sa-
cramentum istud peragendũ, haud dubiẽ
nodus indissolubilis, & gratia pariter eo-
rum animis diuinitus infundũtur. Signum
ergo sensibile tam nexus huius indiuisibi-
lis, quã gratiẽ qua perfundũtur coniugũ
animi, verba ipsa sunt, aliaq; indicia quib⁹
contractus ytrinq; fit. Nam si cõtractus

*Signa sen-
sibilia veri
matrimo-
nij.*

Contra Capt. Babyl. Cap. XII.

claudicet ex alterutra parte, nihil agitur,
nullū obfirmatur matrimoniū. Cæterum
quantum ad hæc visibilia signa pertinet,
Lutherus nō admodū reluctatur. Sic enim
haud pcul ab eo loco quē iam oppugna-
mus, de matrimonio loquitur: Matrimo-
nium (inquit) adeo nō est res abscondita,
aut fide percepta, vt nisi palā ob oculos
fiat, matrimoniū esse non possit, cū sit co-
pula maris & fœminæ externa & publica
professione & cōuersatione firmata. Hac-
tenus ille. Quæ verba sanè quantū ad po-
steriorem partē attinet, planè docent non
esse matrimoniū, nisi manifestis indiciis &
signis apertissimis, quæ palā ob oculos fa-
cta sint, firmatū fuerit. Cæterum quantum
ad priorē spectat partem, quis nō videt ex
illis quæ supra collegimus, apertissimā in
se continere falsitatē, nempe q̃ non sit ma-
trimonium res quædam abscondita, fideq;
percepta? Nam si nihil aliud in penetrali-
bus animorū geratur, q̃ quod palā ob ocu-
los fiat, nulla coniugibus gratia cōfertur,
nulloq; diuinitus indissolubili vinciūtur
nodo. At nodus iste si defuerit, quis vllū af-
firmabit adhuc pactū esse matrimonium?
Quāobré cū nodus iste, res quædā abscon-

*Matrimo-
niū est res
quædā fide
percepta.*

data sit, & nō aliter quā fide percipiatur,
 & quū gratia similiter, quæ cum hoc no-
 do, nisi per cōiuges steterit, pariter infun-
 ditur, inuisibilis fuerit, & sola fide cogni-
 ta, quum deniq; contractū ipsum, qui ceu
 sensibile quoddā signū forinsecus agitur,
 tam indiuisibilis ille nodus q̄ gratia co-
 mitantur, quis non dilucidè cernit matri-
 monium quod tribus istis conficitur, rem
 quandam absconditā esse, fideq; perceptā,
 & optimo iure vocatū esse sacramentum?
 Est enim & iuxta peculiarē sacramenti ra-
 tionem, matrimoniū inuisibilis gratiæ visi-
 bilis forma, sic vt imaginē gerat, & causa
 existat. Nam palā ex prædictis est, cōtractū
 ipsum exterius initū, interioris nexus, qui
 ex deo est, pariter & gratiæ signum & cau-
 sam esse: quando protinus hoc exhibito si-
 gno, si nihil aliud obstiterit, & nexus indis-
 solubilis, & gratia pariter inuisibilis à deo
 conferantur. Quòd si quis obiecerit posse
 contractum hunc fieri sine gratia, supra
 respondimus baptismi pariter & eucharis-
 tiæ sacramenta conferri posse citra gra-
 tiā. Atqui nihilominus gratiæ signa sunt,
 & quidē infallibiliter efficacia, si tamē illi
 qui susceperint, nullū præstiterint obicē,

*Matrimo-
nii defini-
tio.*

*Obiectio-
nis dilutio.*

*Sacramen-
ta sunt græ-
tiæ signa
infallibi-*

*Et, licet nō
semper se-
quatur.*

sed ad eadem suscipienda se rite præpara-
uerint. Atque ita de matrimonij sacramen-
to pariter est dicendū. Nihil enim dubita-
mus quin cōtrahentibus, modò sua corda
dignè præpararint, gratiā largiatur deus.
Et si contractū gratia nulla comitetur, nō
id dei, sed contrahētium culpa certissimū
est prouenire. Et quoniā istud ex scriptu-
ris adeo dilucidum est, quis ambigere po-
terit, quin eiusmodi pollicitationem deus
emiserit aliquādo, tametsi nusquā in scri-
pturis ipsa legatur apertè facta, sicut neq;
pro Eucharistiæ susceptione gratia legi-
tur vsquam apertis promissā verbis?

Epilogus.

Cernis ergo lector, conciliū Florenti-
num haudquaquā temere decreuisse, ma-
trimonium vnū è septē sacramentis esse,
quæ conferunt gratiā. Et huic sane conci-
lio, quod vniuersalē ecclesiā tam ex Græ-
cis q̄ ex Latinis congregatā repræsenta-
bat, etiam citra scripturas meritò creden-
dum est, tum propter veritatē Christi, qui
nec illis defuit, tum propter veritatem spi-
ritus, qui perpetuò nobiscum residet, tum
denique propter ipsam ecclesiā represen-
tatam, quam columnā & basim veritatis ni-
hil veritus est Paulus appellare. Cæterum

eum res ipsa tot scripturis insuper dilucida sit, quis nisi prorsus insanus, & omnino mentis obstinatissimæ fuerit, hæsitare deinceps hac de re poterit, & eam in dubiū vlllo pacto reuocare?

IAm, quantum opinor, nihil in maledictissimo Lutheri libello, quod alicuius momenti fuerit, à nobis prætermissum est, cui nō abunde respondimus, præterq̃ conuiciis ipsis: quæ quū omnē modū & malitiā item excesserint omnē, iustissimè in caput authoris sui sua spōte recidere passi sumus. Neque enim quicquā ambigo, quin æquus lector, qui susceptā ab illustrissimo rege veritatis catholicæ defensionem, & eiusdem veritatis per hūc impiissimū hæresiarcham virulentissimā oppugnationē dignè librabit, hunc omnibus illis conuiciis, & longe pluribus, fuisse dignissimum arbitrabitur. Sed & tantum abfore certus sum, vt bonus quisquā ob vllam Lutheri maledicentiam aut cōuicia Regem optimum vel tantillū ledi censeat, vt cōtrā magis ob hæc, & multo quidē clariorē, splendidiorem, illustriorem euasisse diiudicet. Iam optime lector vale.

*Conclusio
authoris.*

F I N I S.

DEFENSIONIS AS-
sertionum Regis Angliæ de fi-
de Catholica aduersus Lutheri
captiuitatem Babyloniam, In-
dex Alphabeticus.

A

Posse ad esse, consequentia
nullius roboris est. 99.b

Ab ecclesia approbata non o-
portet rursus rationibus
fulcire. 120.a

Absolutio relinquit reatum pœnæ in pec-
catore. 20.b in fi. & 21.a.b

Accidentia manent in Eucharistia, non
substantiæ. 97.a

Accidentia panis non permiscetur cor-
pori Christi. 100.b

Actus coniugalis non est de se malus.
215.b

Ambigua & difficilia in dogmatibus, ad
quos referenda sint. 179.b & dein.

Ambrosium Lutherus falso sophismate
infectatur. 97.a

Amplior dignitas & honor iis debetur,
qui gratiis præstant. 3.a. in fi.

Andreæ

Index alphabeticus.

- Andræ apostoli respōsum ad Egeam ty-
ra nnum. 124. a
- Antiqui pugnabāt aduersus hæreticos ex
patrum assertionibus. 188. b
- Apologia inanis Lutheri, qua vitia quæ-
dam insignia tegere laborat. 12. a
- Apostoli, fundamēta ecclesię. 37. b. & 49. a
- Apostoli multa tradiderunt ecclesię, quæ
nusquam in scripturis inueniuntur.
72. a
- Apostoli non omnia scripturis probant.
38. b
- Apostolorum acta multa, temporū iniu-
ria deperdita. 124. a
- Aqua in vinum in nuptiis versa. 77. a
- Aquæ admistio in calice consecrationis
vnde manarit. 66. a. 67. b. 68. a
- Aquæ admixtio quam significationem ha-
beat. 69. a. 70. b
- Argumentum à sola consuetudine.
120. a. b
- Articuli quanti sint momenti in scriptu-
ris. 75. a. b. 83. b. 77. b. 85. a
- Aspersiones aquæ in veteri testamento.
68. b
- Afferta aduersus fidem, nihil efficiunt si-
ne demonstratione. 98. b

Defensionis Assert. sept. Sacram.

Augustinus ea retractauit, quæ male docuerat. 19. a

Augustinus non excusauit sua dogmata contrarietatis. 19. a

Augustini sententia de auctoritate scripturarum. 53. b

B

Beluis feris comparatus Luth. pag. 13. litera A. in prologo.

Bibite ex eo omnes, quibus sit dictum. 40. b. 56. a

Bohemi non tam hæretici quàm Lutherus. 89. b

Bohemorum schisma vnde natum est. 61. b

Bonum opus fieri potest non bene. 142. a

C

Ceremoniæ paschatis antiqui. 134. a
Calix aqua & vino mixtus à Christo apostolis traditus. 69. b

Calix nõ est testamentum nouum. 108. b. 114. a

Calix quemadmodum non est sanguis, ita nec panis est corpus Christi. 93. a

Canis cur dictus Lutherus. pag. 13. litera A. in prologo.

Canonem missæ Lutherus impium & falsum

Index alphabeticus.

- sum appellat. 153. b. & 160. a
Cardinalis Cameracensis opinio de Eu-
charistia. 78. a. non vsquequaque tu-
ta. 81. a
Carnales quare dicantur plebei. 53. a
Catholicos contrarietatis insimulat Lu-
therus. 35. b
Celebrandi modum tradidit Iacobus apo-
stolus. 124. b
Cephas cur dictus Petrus. 36. b
Christus conuertit panē in carnem. 74. b.
75. a. 77. a
Christus dehortatur audire falsos pro-
phetas. 185. b
Christus Ioannis. 6. fecit mētionem de sa-
cramento. 95. a
Christus multifariam dat semetipsum.
94. b
Christus nō dedit passim omnibus ligan-
di facultatem. 20. a
Christus an infuderit aquam dum conse-
craret sacramentum in vltima cœna.
66. a. 68. a
Christus non meminit testamenti, cum de
corpore suo loqueretur. 115. a
Christus quādo tandē de diabolo trium-
pharit. 10. b.

Defensionis Affer. sept. Sacram.

- Christus quare dictus sacerdos secundum
ordinem Melchisedech. 129. a
- Christus quibus rationibus noluit panem
remanere post consecrationem. 87. a
- Christi acerbitas aduersus phariseos. 27. b
29. a. b. 30. b
- Christi doctrina non est quicquid Chri-
stus dixerit, nisi & c. 32. b
- Christi instituta ab ecclesia mutata. 60. b.
supplenda. 114. a
- Christi verba, sensu hæreticorum hæreses
sunt. 30. a
- Christianus vocatur lapis in script. 36. b
- Christiani assentire debet & Christi ver-
bis, & sanctorum patrum. 196. a
- Concilium Lateranense determinauit su-
per non remanentia panis. 82. b
- Concilium Nicænum. 125. b
- Concilio fidendum est. 82. b
- Concilia generalia asserunt missam esse sa-
crificium. 125. b
- Concilia in ecclesia, à spiritu sancto diri-
guntur. 43. b
- Commemoratio Christi facienda quæ sit.
139. a
- Communicabatur olim sub vtraque spe-
cie. 58. b

Index alphabeticus.

dignè Communicanti delentur peccata.
106.a

Communicandi modus rationabiliter mu-
tatus est. 58.b

Communicatio laica sub vna specie, ap-
probata. 44.a

Communicatio plebis qualis esse debeat.
38.a

Communicatio sub vna specie, introdu-
cta est communi consensu. 42.a. idque
à spiritu sancto. ibidem. ab ecclesia ap-
probata. ibid.b

Communicatio sub vna specie, non repu-
gnat legi diuinæ. 40.a

Comparatio pulchra. 113.a

Coniugij bona non seruantur sine gratia.
218.b

Consecratio in missa necessaria est. 141.a

Consecratio mali sacerdotis est bonum
opus. 142.b

Consecrationis fides ex priscorum pēdet
eruditione. 168.a

de Consecratione certum nihil ex verbis
euangelij colligi potest. 171.a

post Consecrationem non remanet panis.
79.a

Cōsentanea scripturis doceri oportet. 51.a

Defensionis Assert. sept. Sacram.

Consuetudo bona pro lege habetur. 38.b

Consuetudo firmum est argumentationis
medium. 120.a

Consuetudo non aduersatur euangelio.
44.b

Consuetudini probatæ magis fidendum,
quàm nudis euangelij verbis. 168.b

Consuetudinum discrimen. 39.a

Contrarietas dogmatum quæ censeatur.
18.a

Controuersie de fide, quomodo dirimen-
dæ. 43.a

Conuicia in Lutherum regerenda. 59.a

Conuicia Lutheri diabolica. 49.b

Corpus Christi à ieiunis sumendū. 64.b

Corpus Christi & sanguis vocatur sacri-
ficiū à nobis sumendum. 165.b

Corpus Christi fieri per consecrationem
non probatur ex nudis euāgelij verbis
sine pia interpretatione. 157.b

Corpus Christi vocatur panis in antiquo
testamento. 91.b

Creatrix substantia quæ intelligatur. 100.b

Credenda quæ sunt, facilius impugnari
queant, quàm comprobari. 96.b. 98.b

Credere, quàm facile sit iuxta Lutheri sen-
tentiam. 24.b

Index alphabeticus.

non Credit recte, qui non obseruat man-
data. 189.b

Crimina non excusantur cōsuetudine lon-
ga. 45.b

D

Desperatio quibus potissimum con-
tingat. 11.a

Desperatione sepe grauitus impetitus Lu-
therus. 11.a

Deus non est causa peccati. 4.a

Diabolus haud facillè triumphatur. 10.b

Dignitas & honor amplior quib⁹ debea-
tur. 3.a. in fi.

Discipuli in Emaus euntes sub vna dun-
taxat specie communicati. 41.a

Discrimen inter Eucharistiæ sacramētum
& alia. 57.a

Discrimen inter mortem & testamētum.
111.a

Dispositio Eucharistiæ relinquatur sacer-
dotibus. 66.a

Distinctio eorū de quibus Lutherus scri-
bit. 16.a

Diuturnitas consuetudinis bonitatem nō
arguit. 45.b

Doctrina ecclesiastica quomodo probata
& confirmata. 48.a

Defensionis Assert. sept. Sacram.

Doctrina Lutheri longè diuersa est à doctrina euangelica. 29. b

Doctrina Lutheri non est à deo. 198. a

Doctrina Lutheri perniciofa. 116. a

Dogmata diiudicare, difficile est. 190. b

Dogmata Lutheri, peruersę scripturarum interpretationes. 30. b

Dogmatum diiudicationem ad plebē non pertinere. 173. b

E

Ecclēsia, quæ dicatur. 54. b

Ecclēsia mutat ordinationes euangelicas. 65. b

Ecclesia mutauit instituta Christi. 60. b

Ecclesia non errat circa fidem. 172. b

Ecclesia Rom. ex Petro dimanauit. 54. a

Ecclesię dogmata, quàm certa ac sancta sint. 30. b

Ecclesię fundamentum, quod. 48. b

Ecclesię veritas tribus asseritur rationibus. 212. b

Electio non fit sine suffragio populi. 211. a

Epistola Iacobi à Luthero damnata. 1. b

Epistolam Iacobi cur reiiciat Lutherus. 15. a b

Errorum Lutheri capita. 5. b

Euāgelia quædā apocrypha reiecta. 181. b

Index alphabeticus.

- E**uāgelia nudas esse fabulas quidam blasphemant. 171.b
Euāgelia spiritus sancti instinctu & recepta sunt, & interpretata. 172.b
in Euāgelij elucidatione non statur iudicio vulgi. 182.a
Euāgelij obscura vnde potius intelligi debeant. 172.a
Euāgelij sensus ex patrum interpretatione petendus est. 166.b. 196.a
Euangelistæ græce scripserunt. 86.a.b
Euangelistæ non dissident de cœna vltima. 115.b
Euangelicas ordinationes ecclesia mutat. 65.b
Eucharistia quare dicta panis. 91.b. 92.a. 93.b
Eucharistia non est sacramentū remissionis peccatorū, sed vnionis. 104.a. 105.a.
Eucharistiæ sacramentum & alia quomodo inter se differant. 57.a
Eucharistiæ sacramētum pro suo arbitrio ministrabant apostoli. 56.b
Eucharistiæ sacramentum quibusdam iure subtrahitur. 58.a
Eucharistiæ sacramentum non sumant nisi pœnitentes. 156.b

Defensionis Assert. sept. Sacram.

ad Eucharistiam non licet nisi pura con-
scientia accedere. 105. b

ad Eucharistiam quomodo accedendum
sit ex Lutheri sententia. 25. a

Eusebius Cæsariensis aliquandiu errauit.
182. a. 195. b

Excommunicatio Pontificia ab Hierony-
mo Florentino contempta. 8. a

Exemplum pulchrum. 146. a

F

FAcere hoc, quid sit. 155. a

Facere, verbum, opus aliquod expri-
mit. 127. a

Falsos prophetas audiri Christus dehor-
ratur. 185. b

Falsi prophetæ variis deprehenduntur in-
diciis. 187. b

Ferri cādentis exemplum in materia Eu-
charistiæ. 80. a. 100. a

Fides circumstantium licet desit, non im-
pedit missam. 145. a

Fides ecclesiæ Romanæ, à Christo & apo-
stolis est. 51. b

Fides deesse triphariam intelligi possit.
170. a. in fi.

Fides formata non exigitur ad consecra-
tionem. 145. a

Index alphabeticus.

Fides non par in omnibus. 3.b.

Fides sola non sufficit cuilibet adulto.

161.b.204.b

Fidei descriptio. secundum Luth. 22.b

Fidei ratio duplex secundum Lutherum.

25.b. & dein.

Fidem habere qui dicatur ex Lutheri sententia. 22.b. 23.a.b. & dein.

Fideles quique rectè iudicant, sententia Lutheri. 5.a

Filius patri offerendus. 161.b

Fœminæ quando foras prodire possint.

122.b

Fundamenta Lutheri corrupta. 59.b

Fundamentum Christianorum. 48.b.

G

Genitum idololatria, tēporis præscriptione non defenditur. 46.a.

Germanorum exhortatio ad profligandam Lutheranam hæresim. 116.a.

Gratia dei confertur in ordinatione per manuum impositionem. 207.a.

H

Hæreses ex malo intellectu scripturę nascuntur. 195.a.

Hæretici multitudinem modò commendant, modò damnant. 177.a.

Defensionis Assert. sept. Sacram.

Hæretici omnes criminantur papā. 28. a. b

Hæretici quibus armis vincantur hodie,
Lutheri iudicio. 50. a

Hæreticos facit omnes Romanos Luthe-
rus, hæreticissimus ipse. 89. b

Hæreticorum omnium pestilentissimus
Lutherus. 32. b

Hæreticorum inter se pugna. 40. b

Hebræa lingua caret neutro genere. 85. a

Hieronymi testimonium de Romana ec-
clesia. 55. b

Hieronymus Florentinus propheta fal-
sus. 8. a

Hoc facere, quid sit. 146. b

Hominum mandatis obediendum. 44. b.
& dein.

Hostia vna est omnium Christianorum.
121. b

I

Iacobi epistolam catholicam non esse
male negat Lutherus. 182. b. & dein.

Iacobi epistolam Lutherus damnat. 2. b

Iactantia Lutheri, inanis. 51. a

Ignis substantia non mutatur in ferrum.
80. b

Impœnitentes non poterunt digne com-
municare. 106. b

Index alphabeticus.

- Impositio manuum fiebat spiritu sancti
instinctu. 210. a
- Inconstantia & repugnantia Lutheri. 26.
b. 27. a
- Inconuenientia quæ sequantur si solum
credere verbis, sit missa. 143. b
- Indulgentiæ nituntur diuinis literis. 19. b
de Indulgentiis contradictoria asseruit
Lutherus. 16. b. 17. a
- Indulgentias quærere, cōsultissimum est.
21. a. b
- Interpretationi scripturarum per patres
factæ fidem adhibendam esse. 166. a. per
totum.
- Instituta Christi possunt immutari. 56. b
- Ioannes Baptista occisus est propter adul-
terij correptionem. 213. a
- Iudices in controuersis de fide, qui deli-
gendi. 43. a
- Iudicium de dogmatibus non est plebi
deferendum. 175. a
- Iudicium fidelium, verum: Lutheri, fal-
sum. 5. a
- Iudeorum infidelitas diuturnitate tem-
poris non excusatur. 46. a
- Iulia Octauiani Cæsaris filia ouum fouit.
77. a

Defensionis Affer. sept. Sacram.

L

L Ac paruulis dandum.91.a.93.a

L Laici communicantur sub vna specie tantum.67.b

L Laicis non inuitis subtracta est altera species in eucharistia.64.a

Lapis dictus Christus, Petrus, & Christianus quisque.36.b.37.a

Lateranensis concilij patres 1315 erāt incorrupti.87.b

Latini doctores, vt & Græci, asserūt missam esse sacrificium.122.a

Lenitas & mansuetudo Christianos decet.35.a

Leuathan suscitare qui dicantur.33.b

Lex nulla vnquam fuit absque sacerdotibus, nec sacerdotes sine sacrificio.
130.a

Libamen soli sacerdotes recipiebant.
41.b

Ligandi ac soluendi potestas quibus sit data.20.a

Liquidum in sacrificiis sacerdotes soli recipiebant.41.b

Liturgia Græcorum, missa nobis est.
136.b

Lupus cur dictus Luther.pag.13.literæ A.

Index alphabeticus.

- in prologo.
- Lutherus malitia & astutia vento falsæ
doctrinæ seducit vulgus. pag. 15. literæ
A. in prologo.
- Lutherus contorquet scripturas sacras.
pag. 16. literæ A. in prologo.
- Lutherus triphariam corrumpit scripturas.
1. b
- Lutherus asserit fideles quosque rectè iu-
dicare. 5. a
- Lutherus sui ipsius compos non est.
6. b
- Lutherus animo fallēdi fingit dogma suū
è cœlo esse. 7. b
- Lutherus regum ac principum contem-
ptor. 9. b. 10. a
- Lutherus inconstantia timet argui.
12. a
- Lutherus male defensatur à principibus
in perniciem ecclesiæ. pag. 14. literæ A.
in prologo.
- Lutherus frustra molitur se purgare de
vitiis sibi obiectis. 12. b
- Lutherus proprio ense iugulatur.
13. a
- Lutherus in eodem bis mendax. 14. b.
16. a

Defensionis Assert. sept. Sacram.

Lutherus absque controuersia secum pugnat. 15. a

Lutherus ab hominibus didicit, & de cœlo tamen se sua dogmata habere dicit. 17. a

Lutherus rectè vulpes vocetur. 17. b

Lutherus secum pugnat de indulgentiis. 21. a

Lutherus decipit vulgus. 26. a

Lutherus nemini parcit. 28. b

Lutherus pseudapostolus. 31. a. Satanæ mancipium. ibidem.

Lutherus suscitatur Leviathan. 33. b. & 34. a

Lutherus non intelligit se mentiri. 34. b

Lutherus amisit patientiam. 35. a

Lutherus nihil sibi obici patitur à quoquam, quem non reum faciat diuinæ maiestatis. 35. b

Lutherus dicta sua articulos fidei haberi vellet. 47. a

Lutherus quiduis potius quam homo. 47. a

Lutherus scripturam adulterat. 50. b. & dein.

Lutherus totus carnalis est. 53. b

Lutherus

Index alphabeticus.

- Lutherus patribus catholicis non confes-
rendus.63.a
Lutherus palam sibi ipsi contrarius.60.a.
63.b
Lutherus aduersariorum suorum argu-
menta truncata refert.64.b
Lutherus corrumpit regis argumenta.
66.b
Lutherus orthodoxis reluctatur.71.b
Lutherus ignorantia deceptus.78.a
Lutherus suis ipsius exemplis confundi-
tur.79.b.80.a
Lutherus falso interpretatur verba euan-
gelij.88.a
Lutherus mendacij conuincitur.99.a
Lutherus secum pugnat, & mendax est.
103.a
Lutherus excommunicat seipsum.103.b
Lutherus distortè interpretatur scriptu-
ras.114.b
Lutherus falso imponit regi contradi-
ctionem.158.b
Lutherus Christum crucifigit.160.a.b
Lutherus iam multò antè ab antiquo po-
pulo damnatus.184.a.b
Lutherus pseudopropheta.188.a
Lutherus omne malum persuadet.189.a

Defensionis Assert. sept. Sacram.

Lutherus ex fructibus suis agnitus.

190.a

Lutherus maligno spiritu afflatus, contemnit omnes. 193.b

Lutherus habet spiritum erroris.

200.b

Lutheri appropriata metaphora. pag. 13. literæ A. in prologo.

Lutheri comminationes, ac veluti devotio. 50.a

Lutheri deliramenta responso indigna. 45.a

Lutheri errores. pag. 15. literæ A. in prologo. item 6.a.b

Lutheri furiosa conuicia in Thomistas. 50.b

Lutheri geminum mendacium. 161.a

Lutheri iactantia. pag. 15. literæ A. in prologo. & 1.b

Lutheri inconstantia de corpore Christi. 100.a

Lutheri inconstantia de indulgentiis. 13.b. 14.b. de papatu. 14.a. de excommunicatione. 14.a

Lutheri maledicentia. 32.a

Lutheri nomenclaturæ variae. pag. 13. li-

Index alphabeticus.

- teræ A. in prologo.
Lutheri similitudines de ferro ignito, &
deo incarnato. 98. a
Lutherum mentiri non pudet. 38. b
Eux mundi Christus, item & apostoli.
37. a

M

- M**aledicant ei qui maledicunt diei,
Iob. 3. ventilatum. 33. a. b
Malitia Lutheri depingitur. pag. 12. literæ
A. in prologo.
Malitia ministri non officit sacramento.
142. a
Malorum multitudo, diuturnitas & po-
tentia pios semper superauit. 46. b
Mandatis hominum obediendum. 44. b.
& dein.
Maria virgo ante baptismum fuit plena
gratia. 3. b
S. Mathias fuit impositione manuum or-
dinatus. 210. a
Matrimonium digne suscipientibus con-
fertur gratia. 218. a. & 219. a
Matrimonium est res quædam fide per-
cepta. 223. b
Matrimonium est signum vnionis Chri-
sti cum ecclesia. 214. a

Defensionis Assert. sept. Sacram.

- Matrimonium perfectum, est etiam indissolubile. 216. b
- Matrimonij definitio. 224. a
- Matrimonij veri signa sensibilia. 223. a
- Memoriale quid significet. 162. b
- Mendacia Lutheri conuincuntur ex propriis eius verbis 6. a. 7. a
- Mensæ domini participare quid sit. 128. b.
quid item mensæ dæmoniorum. ibidem.
- Mentitos non fuisse apostolos in iis quæ tradiderunt ecclesiæ. 49. b
- Meritum passionis applicatur hominibus. 161. b
- Miracula Christus fecit, quæ & apostolis facienda commisit cum certitudine effectus. 169. a
- Miraculorū operationi fides formata necessaria non est. 171. a
- Miraculis non semper opus est. 170. a
- Miraculis tempora nostra non carent ob fidei defectum. 170. a
- Miraculorum promissio oportune impleta est. 169. b. in fi.
- Missā, dictio hebræa est. 136. b
- Missā est opus bonum. 141. b
- Missā integra non est nisi sacerdos idi-

Index alphabeticus.

- psūm Christi verbis fecerit, quod Christi
iussit faciendum. 144. b
pro Missa licet recipere temporalia.
139. b
Missa non est promissio. 117. b. 118. b.
143. a
Missa non est testamentum. 118. a
Missa qua de causa maximè dicatur sacri-
ficium. 130. a. 139. b
Missa remissionem peccatorum recenset.
135. a
Missa rectè dicatur opus & sacrificium.
126. a
Missa res complectitur multas. 132. a. b
Missa vnde deriuatur. 133. a. & 134. b. &
136. b
Missæ virtus non consistit in remissionis
peccatorum promissione. 152. b
Missæ vocabulum omnes antiqui pro sa-
crificio vsurpant. 132. a
Missæ vsus ab eius fructu distat. 145. b
Missæ interesse, quàm magni referat.
146. b
Missæ prima institutio. 124. b
ad Missam multa requiruntur. 155. b
Missam primam Antiochiæ celebravit
Petrus. 124. b

Defensionis Assert. sept. Sacram.

Missam rectè sacrificium & opus ab orthodoxis vocari. 119. a. & dein.

Missam haudquaquam testamentum esse. 103. b. & dein.

Mixtio calicis duo significat. 71. a

Mixtionis aquæ cum vino in calice, quæ sit significatio. 70. a

Mordacitas Lutheri. 27. a. b

Mordacitas prohibetur in scriptura. 34. a. b

Mors Christi representatur in sacramento altaris. 126. b

Multitudinis iudicium quatenus recipiendum. 176. b

Mysteria consecrationis unde ortum habuerint. 69. a. b

N

Non licet dissentire à rectè docentibus. 178. a

Nova doctrina non sine miraculis suscipitur. 29. b

Nova veteribus conferuntur. 156. a

O

Obiecta Regi per Lutherum, diluuntur. 157. a. & dein.

non omnia Oblata fuisse incensa. 162. a

Index alphabeticus.

Offerre deo nihil nos posse cōtendit Lu-
therus. 130. b

Opus duplex. 142. b

Opus nostrum ad missæ substantiam re-
quiritur. 127. a. b

Opera ad iustitiam conducunt. 203. b

Operum nostrorum examen deus faciet.
4. b

Ordinatio est sacramentum. 212. a

Orthodoxi vtuntur vocabulis quæ ab an-
tiquis olim reperta sunt. 179. a

P

Panis corruptibilis indignus qui cum
incorruptibili Christo misceatur.
100. b

de Panis mutatione non est noua opinio.
102. a

Panis nomine omnis cibus designatur.
91. b

Panis non restat cum carne, sicut huma-
nitas cum diuinitate. 101. a

Panis non suppositatur in Christo.
101. b

Panis ponitur pro specie panis. 90. a. b.
91. a

Panis quem frangimus, nonne part. &c.
exponitur. 96. a

Defensionis Assert. sept. Sacram.

Panis si remaneret in eucharistia, id a
Christo fuisset reuelatum. 87. b

Panis spiritualis, & panis triticeus. 94. a. b.
& 95. a

Panis substantia cedit corpori Christi ve
nienti. 97. b

Panis substantiam non manere cum sacro
sancto Christi corpore. 72. b. & dein.
78. b. 80. a

Panis transsubstantiatio vt probetur.
102. a

Papatui maledicit Lutherus. 32. b. 33. a

Parabolarum verba non habent omnia
mysticam veritatem. 194. b

Participem redemptionis fieri quid sit.
131. b

Participem mensæ domini fieri, quid sit.
123. a

Passionis Christi per sacramenta effici-
mur participes. 131. a

Pascha quando edamus. 133. b

Paschata duo nō sunt, sed vnū. &c. 127. b.
& 128. a

Patres simul consentientes in veritate fi-
dei non errauerunt. 196. b

Patribus & senioribus in ecclesia priores
partes semper delatæ. 44. a

Index alphabeticus.

Paul^o corp^{us} Christi appellauit panē. 89.b

Paulus non contrariatur sibi. 18.b

Paulus nō legitur baptizasse Timotheū.
207.b

Paulus non reliquit communiter omnibus iudicium. 197.b

Paulus quomodo dogmata sua probarit.
47.b

Pauli acerbitas aduersus impios. 27.b. 28.
b. 29. a. 30. b

Pericula sub specie vini communicandi sunt diuersa. 40. a

Peritiores consulendi sunt Christianis.
201. a

Personarū respectus apud deū non est. 4. b

Petere principium, argumentantis est vitium, non soluentis. 96. b

Petr^{us} rectē appellat^{us} petra. 36. b. 37. a. 49. a
54. b

Phase transitus est. 133. a

Plebs de dogmatibus ecclesię iudicare nō debet. 173. b

Pontificia dignitas quanti semper habitata. 8. b

Pōtificibus potius quā Lutherō fidentum. 31. b

Populi iudicio standum non esse. 177. b

Defensionis Assert. sept. Sacram.

- Populi recentioris cum vetere consensus
in dogmatibus euangelicis. 184. b
Potestatem ligandi & soluendi contulit
Christus successoribus Petri. 20. a. b
Potestates & principes nō cōtēnēdi. 9. a. b
Prædestinati tandem conuertentur. 194. a
Præpositis & Præsidibus parēdū esse. 53. a
Principibus deferendum esse. 9. b
Probet seipsū homo, hoc est mūdet. 121. b
Prolatio verborum cōsecrationis neces-
saria est. 141. a
Propheta dupliciter dicitur. 191. b
Prophetæ & apostoli, fundamenta. 37. b
Psal. 71. locus, Suscipiant montes pacem
populo & c. explicatur. 181. b
Punitio falsorum prophetarum quadrat
in Lutherum. 193. a

R

- R**ationes Lutheri quibus probare ni-
titur vix vnū reperiri qui fidē ha-
beat. 22. b. Cōtrarium docet idem. 24. b
Rationes sex episcopi Rossensis pro asser-
tis per regem. 85. a
Rectē docētib⁹ dissentire nō licet. 178. a. b
Regenerationis verbo quæ mysteria com-
prehendantur. 2. b. in fi. & 3. a
Regis Angliæ commendatio. pag. 14. lite.

Index alphabeticus.

re A. in prologo. & 55. b. & 73. a

Regis Angliæ doctrina, sacræ scripturæ
authoritatibus fulcitur. 38. a

Regis Angliæ viuacitas ingenij. 84. a

Remissio peccatorum non est regnum
cœlorum. 117. a

Remissiones indulgentiarum, variæ. 31. b.

Resurrectionis non passim meminit Pau-
lus. 2. a

Resurrectiōis tacitè meminit b. Iacob⁹ 2. b

Reuelationibus quidam seducuntur. 8. a

Roborum septem Lutheri confutatio. 56.
a. b. & dein.

Romana ecclesia, orbis mater. 55. a. b

Romanos potius quàm Bohemos aut
Græcos cauillatur Lutherus. 64. a

S

Sacerdos facit missam, sed plebs accipit
eam. 155. b

Sacerdos missam celebrans, pharmaco-
polæ comparatus. 149. b

Sacerdotes à plebe distant. 131. a

Sacerdotes laicis inuisos facere cur mo-
litus sit Lutherus. 61. a. b

Sacerdotes non culpantur de alterius spe-
ciei in eucharistia subtractione. 63. b

Sacerdotū munus præcipuū in veterile-

Defensionis Assert. sept. Sacram.

ge. 165. a

Sacerdotium Aaronis antiquatum. 129. b.

Sacramenti definitio à Luthero. 203. b

Sacramētū altaris nō est promissio. 117. b

Sacramentum eucharistiæ apostoli pro
suo arbitrio ministrabant. 56. b

Sacramentum eucharistiæ quare panis vo-
cetur. 94. a

Sacramenti eucharistiæ vsus in quo con-
sistat. 127. a

Sacramenta septē esse, in concilio decre-
tum est. 213. a

Sacramenta sunt gratiæ signa infallibilia.
224. b

Sacramenta sunt plura, ex dictis Lutheri.
206. a

Sacramētorum definitio catholica. 206. b

Sacrificare quid sit. 131. b

Sacrificium fuit in omni lege. 130. a

Sacrificium non semper comburebatur.
163. b

Sacrificium nullum apud Christianos est
præter missæ sacrificium. 121. b. 122. b

Sacrificia Hebræorum & figuræ erant, &
promissiones. 150. a. b

Sacrificiorum veterum offerendorū mos.
163. a. b. & dein.

Index alphabeticus.

Sanguis Christi non est testamentū. 113. b

Sapientia Lutheri non est è cœlo. 12. a

Sapientia vnde diiudicetur diabolica, aut
cœlestis. 11. b

Sapientiæ Salomonis locus explicatus.
68. b

de Satana se triumphasse gloriatur Lu-
therus. 7. a. 9. a

a Satana deceptus est Lutherus. 17. a

Scriptura deficiente recurritur ad con-
suetudinem. 39. a

Scripturæ cuiuslibet non omnis locus
cuiuslibet quadrat. 90. b

Scripturas cōtorquet Lutherus. 33. a

Sensu suo nititur Lutherus. 123. b

Sententiam suam mutasse Paulum cauil-
latur Lutherus. 18. a. b

Septuaginta seniorum authoritas in He-
bræorum populo. 179. b

Serpens virga vocatus, ex qua erat con-
uersus. 90. a

Signa dei vocantur sacrificia. 160. b

Similitudo pauperis a diuite beneficium
accipiētis, & sacerdotis missam conse-
crantis. 154. b. in fine

Similitudo pulcherrima de pane in Chri-
sti corpus mutato. 75. a

Defensionis Assert. sept. Sacram.

Species panis & vini vocantur sacrificia.
160.b

Species panis in sacramēto corrumpitur.
82.a

Speciei alterius remotio à laicis in eucha-
ristia, non temere introducta. 62.b

Species sub vna tantū continetur quātum
sub vtraque. 41.b

Spiritus erroris facilè deprehenditur.
200.a

Spiritus sanctus diuersimode collatus est.
208.b

Spiritus sanctus ecclesiam Christi nō de-
serit. 43.a. & 52.a

Spiritus sanctus non tam multo tempore
ecclesiam Christi deseruit, quā ca-
uillantur hæretici. 183.b

Spiritu satanico agitur Lutherus. 7.a.b

Spirituales aliter iudicant, quā carna-
les. 176.a

Spiritualis homo nō quilibet dicitur, qui
spiritum sanctum habet. 202.b

Strophæ quædam & mendacia cauilli que
Lutherani deteguntur. 138.a. & dein.

Substantia panis non manet cum corpo-
re Christi in eucharistia. 72. b. & dein.

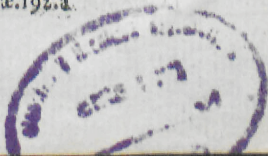
Substantia panis transeunte remanent ac-

Index alphabeticus.

- cidētia.97.b
Successio Petri in ecclesia vsq; ad finem
duratura.55.a
Suggerere quid sit.42.b
Supplenda verba Christi.114.a
Syluester indulgentiarum propugnator.
17.b

T

- T**Emporis circumstantia variata.65.b.
Testamentū quid sit secundum Lu-
therum.109.a
Testamētum citra mortem testatoris in-
ualidum est.111.a
Testamentum nouum est lex noua.112.a
Testamentum nouum est sanguine Chri-
sti confirmatum.112.b
Testamentum nouum, vnicum est. 109.a
Testamenti noui definitio.111.b
Testamētum vetus, & testamentū nouū.
110.b
Thomæ Aquinatis commendatio.63.a
**Thomistas insectatur malitiose Luthe-
rus. 36.a**
**Transsubstantiationis materia tractatur.
96.b.& dein.**
**Trecentis annis ante Christum non de-
fuerunt prophete.192.a**

Tribus utebantur apostoli in ordinatione. 211. b

Triumphare aduers⁹ diabolū, difficile. 10. b.

Turca nec Luthero crederet. 47. a

Turcarum fidei diuturnitas præiudicium
non facit quòd recta sit. 45. a. b

V

Verba Christi sensu hæreticorum hæ-
reses sunt. 30. a

Veri prophetæ dehortabātur à malorum
auditu. 192. b

Versus ex epistola Ioannis crasus ab hæ-
reticis. 199. b

Veteres certius iudicabant. 5. a

Vinum solum sine aqua in calice domini
non offertur. 70. b

Virgæ Aaronis exemplū de pane in cor-
pus Christi mutato. 76. a

Vrsam & lænam se Lutherus ipse vocat.
pag. 13. literæ A in prologo. & fo. 47. a

Vvicofus negat Christum consecrasse in
cœna. 166. b

Vulpes cur dictus Luth. pag. 13. literæ A.
in prologo.

Vulpes recte dicatur Lutherus. 17. b

FINIS.

Deo optimo-maximo laus & gloria.

